

GRADIŠĆANSKO
HRVATSKI
GOVORI

2. svezak

**Anita Celinić | Zorka Kinda-Berlaković | Josip Lisac | Mira Menac-Mihalić |
Edith Mühlgaszner | Ivo Szucsich | Robert Špralja | Sanja Vulić**

PO NAŠU
OZVUČENA ČITANKA

GRADIŠĆANSKO HRVATSKI GOVORI

2. svezak

Anita Celinić | Zorka Kinda-Berlaković | Josip Lisac | Mira Menac-Mihalić |
Edith Mühlgaszner | Ivo Szucsich | Robert Špralja | Sanja Vulić

PO NAŠU OZVUČENA ČITANKA

IMPRESSUM

Izdavač: Hrvatski kulturni i dokumentarni centar (hkdc), 7000
Eisenstadt/Željezno

Autori/ce: Anita Celinić, Zorka Kinda-Berlaković, Josip Lisac, Mira Menac-
Mihalić, Edith Mühlgaszner, Ivo Szucsich, Robert Špralja, Sanja
Vulić

Glavni urednik: Ivo Szucsich

Koordinatorica: Edith Mühlgaszner

Korektorica: Sabine Nagy

Recenzenti: Anđela Frančić, Mijo Lončarić

Layout by Grafik Design Anton Schlögl

Tisak: Wograndl-Druck, Mattersburg

Pri pripravljanju dijalektoloških znakov u tekstu služili smo se pomoću sistema za unašanje ZRCola (<http://ZRCola.zrc-sazu.si>), koga je u Znanstvenoistraživačkom centru SAZU u Ljubljani (<http://www.zrc-sazu.si>) razvio dr. Peter Weiss.

Kartu na 5. strani je nacrtao Michael Floiger po dijalektološkoj karti Joške Vlasitsa u: Geosits, Die burgenländischen Kroaten

© 2020 by hkdc

ISBN

Gefördert vom Bundeskanzleramt - Volksgruppenförderung

Kazalo

Karta hrvatskih govorov u Gradišću i zonkraj granic

Predgovor

Mjesta, kratice, kotari/županije/okrugi i zemlje

Ispitivači, ljetno snimanje, inicijali govornikov, rođeni, durnanje zapisov

Abecedni popis ispitivačev i ispitivačic

Uvod

Fonetska transkripcija

Uputi za služenje *Čitankom*

Sela i teksti

Bajngrob/Weingraben

Bandol/Weiden bei Rechnitz

Bijelo Selo/Pama

Celindof/Zillingtal

Cindrof/Siegendorf

Cogrštof/Zagersdorf

Čajta/Schachendorf

Čemba/Schandorf

Čunovo

Devinsko Novo Selo/ Devínska Nová Ves

Dolnja Pulja/Unterpullendorf

Filež/Nikitsch

Frakanava/Frankenau

Gerištof/Kroatisch Geresdorf

Gijeca/Kittsee

Gornji Četar/Felsőcsatár

Hrvatska Kemlja/ Horvátkimle

Hrvatske Šice/Horvátlővő

Hrvatski Cikljin/Spitzzicken

Hrvatski Grob/Chorvátsky Grob

Jezerjani/Eisenhüttl

Kalištof/Kaisersdorf

Klimpuh/Klingenbach
Longitolj/Langental
Mali Borištof/Kleinwarasdorf
Mjenovo/Kroatisch Minihof
Moravska/Morava
Mučindrof/Großmutschen
Narda
Nova Gora/Neuberg
Novo Selo/Neudorf bei Parndorf
Pajngrt/Baumgarten
Pandrof/Parndorf
Pervane/Kleinmutschen
Petrovo Selo/Szentpéterfa
Pinkovac/Güttenbach
Podgorje/Oberpodgoria
Rasporak/Draßburg
Stinjaki/Stinatz
Štikapron/Steinbrunn
Šuševo/Nebersdorf
Trajštof/Trausdorf
Uzlop/Oslip
Veliki Borištof/Großwarasdorf
Vincjet/Dürnbach.
Vorištan/Hornstein.
Vulkaprodrštof/ Wulkaprodersdorf
Žamar/Reinersdorf
Žarnovica/Heugraben
Zusammenfassung
Kratice

Hrvatski govori u Gradišću i zonkraj granic

Predgovor

Svi ki od ditinstva živimo u bilo kom gradišćanskohrvatskom selu, govorimo od sebe razumljivo svoj domaći jezik. Svakomu od nas je ta govor najbliži i najdraži. Ali svaki od nas je jur doživio ili u školi ili pri čitanju ili u općoj komunikaciji s ljudi iz drugih sel situacije, u ki je bio konfrontiran s drugimi varijantami jezika, drugim rječnikom, naglaskom, diftongiranjem odnosno izostajanjem diftongiranja, a dijelom još i nerazumivanjem. Većina ljudi, osebito mladih, vlada sve slabije mjesnim govorom. I standardiziranjem gradišćanskohrvatskoga jezika se je do neke mjere minjao status seoskih govora. Naime, kad im se mjesni govor ispravlja, neki govornici imaju ćut, da je njev govor manje vridan i se sramuju govoriti svojim seoskim idiomom. Tako mnogokrat ćujemo ili ćitamo mišavinu seoskoga, gradišćanskohrvatskoga i južnohrvatskoga jezika na individualnom stepenu govoraća ili autora.

Pokidob da se društvena i jezićna situacija u naši seli ne razvija u smjeru obdržavanja, gajenja i daljnje napredovanja jezika, postoji ozbiljna pogibel, da zgubimo ovo jezićno bogatstvo u pojedini seli pretežno na područji, ka danas već nimaju to znaćenje i ta ugled, koga su prlje koč užívala, da spomenemo kot primjer seljaćtvo. Tako se zgubljaју izrazi u vezi sa seljaćkim djelom i sa svim dugovanjem, vezanim uza nje.

Ov dijalektološki projekt, u kom se proućavaju gradišćanskohrvatski govori, donaša na vidilo ne samo govornu šarolikost i lokalne posebnosti u pojedini seli, nego otkriva i skupne osobine jezika pojedinih regijov. U prvom svesku „Hrvatska rić gradišćanskih Hrvatov“ ilustriran je razvitak jezika na bazi tekstov iz razlićnih vrimen, prikazani su narodna književost kot i razlićni aspekti vjerske i svitske književnosti od naseljenja do danas. Ov drugi svezak predstavlja dokumentaciju i prikaz izvornih govora s kratkimi zvućnimi primjeri iz pojedinih sel, njevom dijalektološkom i pućkom transkripcijom, kratkim objašnjenjem dijalektnih rići i opisom najvaćnijih govornih specifićnosti.

Budući da ovakov posao nikada ne more biti završen, nisu se mogla ni ovim projektom obuhvatiti sva sela. Cilj je bio da bude reprezentirana barem svaka općina Gradišća ili sve govorne skupine. To znaći, da djelo nije dopeljano do kraja. Preostao je velik dio arhiviranoga snimljenoga materijala, pak se ufamo, da ćedu se tom riznicom poslućiti mnogi diplomandi i disertandi pri bavlenju bogatstvom našega gradišćanskohrvatskoga jezika.

Velikodušnim prepuććanjem svoje bogate dijalektološke gradje, ku je snimio 2008. ljeta u Moravskoj i u hrvatski seli Slovaćke prof. dr. H. P. Houtzagers sa sveućilišća Groningen u Nizozemskoj, mogli smo znatno proširiti područje našega projekta.

Hkdc kot društvo se zahvaljuje svim sudionikom u projektu: snimateljem i govornikom, prepisivaćem, a posebno stručnjakom iz Hrvatske i Gradišća za obdjelivanje i analizu dokumentov. Posebno nam je zadovoljstvo uspješna suradnja izmedju Gradišća i Hrvatske.

Martin Ivancsics

Izdavatelj

Mjesta, kratice, kotari/županije/okrugi i zemlje

selo (naziv na hrvatskom i na većinskom jeziku)	kratica	kotar/županija/okrug	zemlja
1. Bajngrob/Weingraben	Bgr	Gornja Pulja – Oberpullendorf	Austrija
2. Bandol/Weiden bei Rechnitz	Bdl	Borta – Oberwart	Austrija
3. Bijelo Selo/Pama	BS	Niuzalj – Neusiedl am See	Austrija
4. Celindof/Zillingtal	Cld	Željezno – Eisenstadt	Austrija
5. Cindrof/Siegenderf	Cin	Željezno – Eisenstadt	Austrija
6. Cogrštof/Zagersdorf	Cšt	Željezno – Eisenstadt	Austrija
7. Čajta/Schachendorf	Čjt	Borta – Oberwart	Austrija
8. Čemba/Schandorf	Čem	Borta – Oberwart	Austrija
9. Čunovo	Čun	Bratislava V – okres Bratislava V	Slovačka
10. Devinsko Novo Selo/ Devínska Nová Ves	DNS	Bratislava IV – okres Bratislava IV	Slovačka
11. Dolnja Pulja/Unterpullendorf	DP	Gornja Pulja – Oberpullendorf	Austrija
12. Filež/Nikitsch	Fil	Gornja Pulja – Oberpullendorf	Austrija
13. Frakanava/Frankenau	Frk	Gornja Pulja – Oberpullendorf	Austrija
14. Gerištof//Kroatisch Geresdorf	Ger	Gornja Pulja – Oberpullendorf	Austrija
15. Gijeca/Kittsee	Gije	Niuzalj – Neusiedl am See	Austrija
16. Gornji Četar/Felsőcsatár	GČ	Vas – Vas megye	Ugarska
17. Hrvatska Kemlja/ Horvátkimle	HKe	Jura-Šopron-Mošon – Győr- Moson-Sopron megye	Ugarska
18. Hrvatske Šice/Horvátlővő	HŠ	Vas – Vas megye	Ugarska
19. Hrvatski Cikljin/Spitzzicken	HC	Borta – Oberwart	Austrija
20. Hrvatski Grob/Chorvátsky Grob	HGr	Senec – okres Senec	Slovačka
21. Jezerjani/Eisenhüttl	Jzj	Novi Grad – Güssing	Austrija
22. Kalištof/Kaisersdorf	Klšt	Gornja Pulja – Oberpullendorf	Austrija
23. Klimpuh/Klingenbach	Klp	Željezno – Eisenstadt	Austrija
24. Longitolj/Langental	Lgt	Gornja Pulja – Oberpullendorf	Austrija
25. Mali Borištof/Kleinwarasdorf	MB	Gornja Pulja – Oberpullendorf	Austrija
26. Mjenovo/Kroatisch Minihof	Mnv	Gornja Pulja – Oberpullendorf	Austrija

27. Moravska/Morava	Mor	Ne moremo pouzdano odrediti selo govornikov	Česka
28. Mučindrof/Großmutschen	Muč	Gornja Pulja – Oberpullendorf	Austrija
29. Narda	Nrd	Vas – Vas megye	Ugarska
30. Nova Gora/Neuberg	NG	Novi Grad – Güssing	Austrija
31. Novo Selo	NS	Niuzalj – Neusiedl am See	Austrija
32. Pajngrt/Baumgarten	Pgt	Matrštof – Mattersburg	Austrija
33. Pandrof/Parndorf	Pdf	Niuzalj – Neusiedl am See	Austrija
34. Pervane/Kleinmutschen	Prv	Gornja Pulja – Oberpullendorf	Austrija
35. Petrovo Selo/Szentpéterfa	PS	Vas – Vas megye	Ugarska
36. Pinkovac/Güttenbach	Pkv	Novi Grad – Güssing	Austrija
37. Podgorje/Oberpodgoria	Podg	Borta – Oberwart	Austrija
38. Rasporak/Draßburg	Rsp	Matrštof – Mattersburg	Austrija
39. Stinjaki/Stinatz	Stnj	Novi Grad – Güssing	Austrija
40. Štikapron/Steinbrunn	Štpr	Željezno – Eisenstadt	Austrija
41. Šuševo/Negersdorf	Šuš	Gornja Pulja – Oberpullendorf	Austrija
42. Trajštof/Trausdorf	Tršt	Željezno – Eisenstadt	Austrija
43. Uzlop/Oslip	Uzl	Željezno – Eisenstadt	Austrija
44. Veliki Borištof/ Großwarasdorf	VB	Gornja Pulja – Oberpullendorf	Austrija
45. Vincjet/Dürnbach	Vct	Borta – Oberwart	Austrija
46. Vorištan/Hornstein	Všt	Željezno – Eisenstadt	Austrija
47. Vulkaprodrštof/ Wulkaprodersdorf	Vupr	Željezno – Eisenstadt	Austrija
48. Žamar/Reinersdorf	Žmr	Novi Grad – Güssing	Austrija
49. Žarnovica/Heugraben	Žrn	Novi Grad – Güssing	Austrija

Ispitivači/ispitivačice, govorniki/govornice (inicijali), ljeta, duranje zvučnoga zapisa

selo	ispitivač/ica	ljeto snimanja	inicijali govornika/govornice	rodjen/a	duranje zvučnoga zapisa
Bajngrob	Maria Lapatschek	2013.	MJ	1955.	2.58
Bandol i Podgorje	Petra Osztovits	2015.	FO	1956.	2.39
	Edith Mühlgaszner	2015.	AT	1924.	
Bijelo Selo	Günther Potz ¹	2012.	MT	1939.	3.50
			MM	1940.	
Celindof	Ivo Sučić	2020.	AP	1939.	3.10
Cindrof	Thomas Buketits*	2013.	AN	1934.	3.00
Cogrštof	Edith Mühlgaszner	2018.	JM	1936.	3.16
Čajta	Elfriede Arth	2013.	MA	1937.	2.08
Čemba	Silvia Mühlgaszner	2001.	EB	1926.	2.29
Čunovo	H. P. Houtzagers	2008.	g. V	1918.	3.51
			g-đa V	1927.	
Devinsko Novo Selo	H. P. Houtzagers	2008.	EM	1933.	3.55
			EH	1925.	
Dolnja Pulja	Renate Fazekas	2013.	JB	1927.	3.08
Filež	Bernadette Jesch	2013.	KP	1927.	2.58
Frakanava	Renate Fazekas	2013.	FM	1929.	3.10
Gerištof	Miriam Mersich	2013.	AB	1923.	3.12
Gijeca	Stefan Bunyai	2013.	AM	1934.	3.50
			RK	1954.	
			KM	1934.	
			ST	1949.	
Gonji Četar	Eszter Bosits	2015.	EK	1942.	2.39
	Skrapitsne				
Hrvatska Kemlja	Anna Szinger	2019.	MS	1943.	3.41
Hrvatske Šice	H. P. Houtzagers	2011.	EK	1934.	2.41
Hrvatski Cikljin	Edith Mühlgaszner	2012.	MS	1947.	2.24
Hrvatski Grob	H. P. Houtzagers	2008.	JG	?	3.59
Jezerjani	Edith Mühlgaszner	2020.	RM	1924.	2.31
Kalištof	Maria Lapatschek	2013.	AM	1940.	2.58
Klimpuh	Edith Mühlgaszner	2019.	VD	1958.	2.58

¹ Zvezdicom su označeni ispitivači, kad su sami govorniki selskoga govora i njeva pitanja dio obdjelanoga zapisa.

Longitolj	Anna Zvonarich	2013.	MD	1972.	3.16
Mali Borištof	Anna Zvonarich	2013.	JB	1930.	3.10
Mjenovo	Ella Fleischhacker	2013.	MS	1923.	2.59
Moravska 1	Andrej Novík	2008	JK, JH	1928.,1937.	9.03
Moravska 2	Andrej Novík		JŠ	1926.	0.36
Moravska 3	H. P. Houtzagers, Josef Hubený, Andrej Novík		g. P, g-đa P, JH	1917.,1918.	3.53
Mučindrof	Renate Fazekas	2013.	MN	1926.	3.05
Narda	Eszter Bosits Skrapitsne	2014.	TC	1934.	2.05
Nova Gora	Karl Knor	2012.	OI	1940.	2.40
			AR	1938.	
Novo Selo	Stefan Bunyai	2013.	VS	1947.	3.47
			FM	1939.	
Pajngrt	Hildegart Resatz*	2013.	JP	1938.	3.05
Pandrof	Stefan Bunyai	2013.	ML	1933.	3.42
			FJ	1931.	
Pervane	Renate Fazekas	2013.	MH	1948.	3.05
Petrovo Selo	Eszter Bosits Skrapitsne	2015.	LH	1940.	2.35
Pinkovac	Robert Wukovits	2014.	MS	1943.	1.51
Rasporak	Hildegart Resatz	2013.	JP	1933.	3.08
Stinjaki	Renate Sagmeister	2013.	MV	1927.	2.36
Štikapron	Julia Pachinger	2013.	IN	1953.	3.04
Šuševo	Anna Zvonarich	2013.	RG	1932.	2.58
Trajštof	Manfred Vlasits	2013.	MS	1936.	2.51
Uzlop	Diana Jurkovits	2013.	SM	1939.	3.18
Veliki Borištof	Anna Zvonarich	2013.	EK	1932.	2.50
Vincjet	Maria Marlovits	2013.	MM	1925.	1.55
Vorištan	Hilda Reumann	2013.	EK	1940.	3.15
Vulkaprodrštof	Kathrin Baumgartner	2013.	MM	1929.	3.01
Žamar	Edith Mühlgaszner	2015.	HT	1955.	2.27
Žarnovica	Edith Mühlgaszner	2015.	JO	1939.	2.14
			MV	1927.	

Abecedni popis ispitivačev i ispitivačic

Elfriede ARTH	(Čajta)
Kathrin BAUMGARTNER	(Vulkaprodrštof)
Eszter BOSITS SKRAPITSNE	(Gornji Četar, Narda, Petrovo Selo)
Thomas BUKETITS	(Cindrof)
Stefan BUNYAI	(Gijeca, Novo Selo, Pandrof)
Renate FAZEKAS	(Dolnja Pulja, Frakanava, Mučindrof, Pervane)
Ella FLEISCHHACKER	(Mjenovo)
Hans Peter HOUTZAGERS	(Čunovo, Devinsko Novo Selo, Hrvatske Šice, Hrvatski Grob, Moravska)
Bernadette JESCH	(Filež)
Diana JURKOVITS	(Uzlop)
Karl KNOR	(Nova Gora)
Maria LAPATSCHEK	(Bajngrob, Kalištrof)
Maria MARLOVITS	(Vincjet)
Miriam MERSICH	(Gerištof)
Edith MÜHLGASZNER	(Cogrštof, Hrvatski Cikljin, Jezerjani, Klimpuh, Podgorje, Žamar, Žarnovica)
Silvia MÜHLGASZNER	(Čemba)
Petra OSZTOVITS	(Bandol)
Julia PACHINGER	(Štikapron)
Günther POTZ	(Bijelo Selo)
Hildegart RESATZ	(Pajngrt, Rasporak)
Hilda REUMANN	(Vorištan)
Renate SAGMEISTER	(Stinjaki)
Ivo SZUCSICH	(Celindof)
Anna SZINGER	(Hrvatska Kemlja)
Manfred VLASITS	(Trajštof)
Robert WUKOVITS	(Pinkovac)
Anna ZVONARICH	(Longitolj, Mali Borištof, Šuševo, Veliki Borištof)

Uvod

Kad su preoci Gradišćanskih Hrvatov pred oko petsto ljet našli svoju novu domovinu u današnjoj zapadnoj Ugarskoj, u sadašnji austrijski savezni zemlja Gradišću i Dolnjoj Austriji kot i u susjedskoj Slovačkoj i Moravskoj, doprimili su sa sobom i svoj jezik. To je on jezik, o kom veli Miloradić, "naš jezik kroz vijeke star, je mudrosti pun ormar, dâ ti pamet ta jezik, sam, prez škole i prez knjig...". Ada to je bio ne-pisani jezik, kim su se ljudi pominali i se još danas pominaju doma u obitelji i u selu. S tim jezikom su njegovi govorniki emotivno povezani, ta jezik im je prirastao k srcu, on je glavna sastavnica njevoga identiteta kot Gradišćanski Hrvati. Ta jezik se je bio svojom dijalektnom šarolikošću proširio u obliku malih arhipelagov po zgora spomenuti krajina, takorekuć u morju većinskih jezikov. Imao je dost snage preživiti stoljeća, akoprem su od bivšega otočja ostali izvan Gradišća još samo već ili manje osamljeni otočići. U Dolnjoj Austriji je hrvatska rič jur početkom projdućega stoljeća konačno zamuknula, iz trih južnomoravskih hrvatskih sel na Taji (Thaya/Dyje) su po Drugom svitskom boju Hrvati raseljeni i raštrkani po sjevernoj Moravskoj.

Na temelju selskih govorov, naslanjajući se vred jače vred manje i na književni jezik u staroj domovini, stvorili su Gradišćanski Hrvati svoj vlašći književni jezik. On je konačno priznat kot drugi službeni jezik u Gradišću i je sada prezentan i na radiju i televiziji. Na tom jeziku je tijekom stoljeć nastala dost obiljna vjerska i svitska književnost. Njom i nje jezikom se bavi pod naslovom *Hrvatska rič Gradišćanskih Hrvatov* prvi svezak ovoga u tri sveski predvidjenoga izdanja.

No doma u uskom krugu obitelji i po seli ljudi komuniciraju i dalje na tom jeziku, koga su naučili od roditeljev i na placi, a to su različni selski govori. Sve, ča od njega odstupa, za izvorne govornike *nij po našu*, ili *tako velu onde i onde*, a to *onde* more biti koč susjedsko selo. Tu jezičnu šarolikost kani predstaviti ozvučena čitanka *Po našu*.

Da se to jezično bogatstvo ne zgubi, nego očuva i za daljnje generacije, pokrenula je pred oko deset ljet nadzornica za hrvatsko školstvo, Edith Mühlgaszner, ambiciozan projekt, okupivši cio tim učiteljev i angažiranih ljudi, ki su širom Gradišća i dijelom i u susjedskoj Ugarskoj snimili u pravilu po nekoliko govornikov i govornic u pojedini hrvatki seli. Kot temelj pri ispitivanju im je služio katalog pitanj iz različnih polj človičjega žitka od rođenja do smrti, npr. žitak u obitelji i selu, školovanje, djelo i običaji tokom ljeta, a na kraju pravice povezane sa smrću i dvorenjem pokojnoga. Učitelji su intervjuirali izvorne govornice i govornike po hrvatski seli Gradišća, prikupivši na ta način neobično mnogo zanimljivoga materijala, gradiva ne samo za jezikoslovce, nego sigurno i za sociologe, etnologe, povjesničare i predstavnike drugih disciplinov.

Čim se je rodila ideja, da se barem jedan dio dragocjenoga pobranoga materijala objelodani i predstavi javnosti po uzoru *Ozvučene čitanke iz hrvatske dijalektologije* autorice Mire Menac-Mihalić i Anite Celinić, nije postojala ni najmanja sumnja, da treba uključiti u projekt po mogućnosti i hrvatska sela zonkraj granic u zapadnoj Ugarskoj, u Slovačkoj oko Bratislave i, ako se još najde izvornih govornic ili govornikov, i u Moravskoj. Svi ti govori u blizini austrijansko slovačke, austrijansko ugarske i austrijansko česke granice predstavljaju produžetak korpusa gradišćanskohrvatskih govorov, a njevi govorniki i njeve govornice potiču od onih Hrvatov, ke je u 16. stoljeću splavio isti iseljenički slap iz Hrvatske u ove kraje.

Za troja sela iz Slovačke i za moravske Hrvate dostali smo dragocjenu gradju od poznatoga nizozemskoga slavista i dijalektologa, sveuč. prof. dra. H.P. Houtzagersa. Na vrlo velikodušan način stavio nam je na raspolaganje opširan materijal, koga je on sam snimio. U slučaju moravskih Hrvatov sigurno nije bilo lahko najti još odgovarajuće autentične govornike. Nje je ispitivao on sam, a podupirali su ga pri tom g. Andrej Novík i g. Josef Hubený. Za nesebično prepušćanje lipoga dijela toga materijala prof. Houtzagersu i na ovom mjestu najsrdačnije hvalimo. Nažalost nije bilo moguće doznati sve podatke o informanti. Govorniki iz Moravske povidaju u svoji spominki, kako su živili Hrvati u tri seli južne Moravske, ka su po Drugom svitskom boju morali napustiti. Po imenu spominju samo Frielištof, po česku do 1949. Frélichov, danas Jevišovka, i Preravu, po česku Nový Přerov, no ne spominju treto selo Dobro Polje, po česku Dobré Pole. Povidaju, kako su u času raseljenja 1948. ljeta bili mladi ljudi od dvadeset devet i trideset ljet. I oni sami i velika većina njevih raseljenih sugradjanovse nije se već nigdar za svenek vrnula u rodni kraj

U ozvučenoj čitanki "Po našu" je sadržano 49 zapisov hrvatskih selskih govorov u dvi mediji, i to kot knjiga i kot priloženi nosač zvuka (CD-ROM). Svaki govor je predstavljen zvučnim zapisom i ispisanim tekstom, najprvo ispisanim hrvatskom dijalektološkom transkripcijom, a zatim u takozvanom jednostavnom obliku, lakše čitljivom i razumljivom zainteresiranomu i u dijalektologiju neupućenomu čitatelju. Zvučni zapisi duraju prosječno 3 minute, samo kod moravskih Hrvatov smo namjerno prekoraknuli u znatnoj mjeri tu granicu, ar ove snimke predstavljaju vjerojatno jednu od posljednjih mogućnosti, da čujemo izvorne govornike te najsjevernije grane Gradišćanskih Hrvatov.

Pojedini objelani punkti su u knjigi predstavljeni na isti način. Na početku se kratko predstavi selo, na minijaturnoj zemljopisnoj karti Gradišća je označena njegova pozicija. Uz simbol CD-ROM-a je napisan tekući broj zvučne snimke. Zatim slijedi akcentuirani tekst pod naslovom *Stručni zapis*, za njim takozvani *Jednostavni zapis*. S ciljem bolje razumljivosti i čitljivosti se u ovoj varijanti ne bilježu naglaski, niti se označuje slogotvornost, ozvučenost odnosno obezvučenost opstruentov, otvorenost odnosno zatvorenost samoglasnikov, a ne pišu se ni

poveznice, kad se na granici riči izgovaraju dva isti glasi kot jedan glas, a izostaju i podrubne bilješke. No ostaju diftongi prez oznake poluvokalnosti prvoga dijela, nadalje oznaka nazalnosti, eksponent, šwa i suro ispisane slove. Takaj ostaje tzv. sridnje č. Za teksti slijedi mali glosar pod naslovom *Tumač riči* odnosno *Tumač riječi*, a kot zadnji dio kratak opis govora dotičnoga sela.

Sela su poredana alfabetski po hrvatski nazivi. Uz hrvatski naziv stoji i službeni, u odvisnosti od zemlje, u koj se selo nalazi, more to biti nimški, česki, slovački ili ugarski. Dodatno je navedena kratica sela, stvorena prema njegovom hrvatskom nazivu. U zagradi je spomenuta dijalektna grupa, koj pripada selo, npr. *Hati, Poljanci, Dolinci* itd.

Svaki *Stručni zapis* u knjigi temelji na zvučnom zapisu i ishadja isključivo iz njega. No da knjiga ne bi nastala preopsežna, morali smo zvučne zapise u dost velikoj mjeri vrimenski ograničiti. Pri tom smo se trudili, da zapisi budu zanimljivi i po mogućnosti cjeloviti. Zato smo izostavljali pitanja ispitivačev, ako za razumivanje nisu bila potribna. Kad su ispitivač ili ispitivačica nedvojbeno sami izvorni govorniki određenoga sela i njeva pitanja dijalektološki zanimljiva, označeno je to zvjezdicom za njevim prezimenom. Katkad smo snimke adaptirali, izostavljajući zbog tehnički slaboga kvaliteta nerazumljive dijele snimke ili nepotribna ponavljanja. To smo onda u tekstu označili trimi točkami u zagradi (...). Gledali smo na to, da govornik ili govornica odgovaraju kriteriju izvornosti, ali se svejedno na snimka koč-toč čuju i pojedine riči iz književnoga jezika. Takove elemente smo ostavljali na snimka, ar i oni pokazuju na današnje stanje organskih govorov, isto tako kot mnogobrojne posudjenice iz većinskih jezikov, ke su se tijekom stoljeć udomaćile u svakidanjem hrvatskom govoru.

U trsenju, da tekst bude razumljiv i pregledan, preuzeli smo praksu *Ozvučene čitanke iz hrvatske dijalektologije* ter smo se držali pravopisnih pravil i u *Stručni zapisi*, pišući velike početne slove na početku rečenic pak kod vlastitih imen. Na spomenutu čitanku smo se naslanjali i pri grafički rješeni za bilježenje akustično problematičnih mjest na snimki. Mjesta, ka se slabije ili nejasno čuju, ispisali smo namjesto črnih surimi slovami. Ispis teksta *Stručni zapis* bazira na fonološkom principu, kombiniranom na mjesti s fonetkim.

U glosaru *Tumač riči/riječi* su objašnjene za dvimi varijantami teksta manje poznate riči. Pri njevom izboru smo se redili po sljedeći kriteriji: je li je rič zastupljena u *Gradišćanskohrvatsko-hrvatsko-nimškom rječniku*, je li je razumljiva iz konteksta, je li je u upotribi ograničena na određenu regiju Gradišća. Izibrali smo i dost takovih riči, ke su sadržane u spomenutom rječniku, ali se u značenju razlikuju od hrvatskoga standardnoga jezika kot npr. *dvor* u značenju *dvorišta* i mn. dr. U pravilu se tumaču i sve posudjenice iz većinskih jezikov.

Dijalektna rič se pojavljuje u glosaru na lijevoj strani u onom obliku, u kom se je javila u tekstu, a ne u kanonskom obliku, ar ne bi bilo moguće u svakom pojedinom slučaju pouzdano rekonstruirati kanonski oblik, a još manje naglasak, ako nije potvrđen u tekstu. Dijalektna rič se objašnjava ekvivalenti u kanonskom obliku na gradišćanskohrvatskom, na standardno

hrvatskom i na nimškom jeziku. Kad selo leži izvan austrijanskih granic, onda dodatno i ekvivalenti na većinskom jeziku te države, u koj se nalazi, konkretno na českom, slovačkom odnosno na ugarskom jeziku. U ugarskom stupcu navodimo uz infinitiv i 3. l. jd. prezenta, ar je to oblik, u kom se u ugarski rječnici citiraju glagoli. Dijalektna rič je u glosaru samo onda akcentuirana, kad je akcentuirana i u tekstu.

Zadnji dio svakoga punkta je *Opis govora*. U njem se spominju takove pojave kot refleksi jata, šwa, nazalov ϵ i ϱ , sudbina pojedinih suglasnikov i suglasničkih skupov, ozvučivanje i obezvučivanje opstruentov na kraju riči, razvitak ishodnih prijedlogov $v\partial$ i $s\partial$, ukazuje se na specifičnosti u deklinaciji i konjugaciji. U pravilu se većina jezičnih pojavov ponavlja u pojedini punkti, ali su one potvrđene uvijek novimi primjeri, tako da nam ipak daju određen dojam o pojedini dijalektni grupa, akoprem ne predstavljaju dost širok temelj za cjelovitu fonološku analizu. To sigurno ne bi bilo još ni onda moguće, kad bi opseg zapisov bio dvostruko veći.

Na nosaču zvuka je pedeset jedna snimka, ar je Moravska zastupljena trimi snimkami, a Bandol i Podgorje su skupa na jednoj snimki. Bandol je općinski centar za cijelu grupicu malih hrvatskih sel u južnom Gradišću, u tzv. Vlahiji. Vlahija je u knjigi zastupljena dvimi kratkimi zapisi iz samoga Bandola i iz Podgorja kot i zapisom iz Hrvatskoga Cikljina. Na nosaču zvuka Bandol i Podgorje sačinjavaju jednu cjelinu. Vlaška sela predstavljaju posebnu govornu grupu, *Vlahe*.

Čitanka je nastala pretežnim dijelom na temelju gradje, pobrane u posljednji deseti ljeti po hrvatski seli Gradišća i susjedske Ugarske kot i na temelju gradje, ku nam je prepustio sveuč. prof. dr. H.P. Houtzagers. Obdjelan je najveći dio sel Gradišća i susjedskih zemalj, kade se još moru najti govorniki gradišćanskohrvatskih govorov. Preostala sela, ka nismo dospili snimiti i obdjelati za ovu knjigu, namjeravamo predstaviti po mogućnosti čim potpunije u predvidjenom tretom svesku. Za treći zvezak su planirani i malo veći rječnici, ki neka sadržavaju i neke dodatne riči, kih nije u glosari za pojedini teksti. Jedan s alfabetski poredjenimim dijalektnimim riči, ke ćedu se tumačiti u peti stupci ekvivalenti na gradišćanskohrvatskom, standarnohrvatskom, nimškom, ugarskom, slovačkom i českom jeziku i drugi gradišćanskohrvatsko-dijalektni rječnik. Uz natuknicu iz gradišćanskohrvatskoga književnoga jezika ćedu u njem stati dijalektni ekvivalenti s kraticom sela, u kom su potvrđeni. K tomu je predvidjena za treći zvezak i rasprava o gradišćanskohrvatski dijalekti s njevom prisposodobom s govori u Hrvatskoj.

Skoro svi u ovoj knjigi zastupljeni govori su u dijalektološkoj literaturi jur obdjelani. No od preglednijih djel je jur prošlo barem četrdeset ljet, a ovde sadržani zapisi su nastali na temelju snimak posljednjih petih do desetih, najveć dvanaestih ljet. Tako će se moći prisposodbljati

današnje stanje gradišćanskohrvatskih govorov s onim pred skoro pol stoljeća, pri čem će biti od neocjenjive pomoći činjenica i novum ove čitanke, da su na raspolaganju i zvučni originali svih pisanih zapisov.

Ozvučena čitanka *Po našu* bi tako mogla skupa s prvim sveskom poslužiti svim onim, ki se bavu proučavanjem gradišćanskohrvatske jezične tematike kot priručnik i zdenac. Zato smo i ostavili prinose obdjelačev iz Gradišća kot i uvodno predstavljanje pojedinih sel na gradišćanskohrvatskom književnom jeziku, da bi se skupa s govori vidilo i to, kakova pisana tradicija se je razvila na temelju tih govorov kot jedna faseta hrvatske pisane riči. Ona se je od samoga početka naslanjala na ostvarenja u staroj domovini. Pomoć i suradnja znanstvenikov iz Hrvatske dobro nam je došla i pri ovom projektu, na koj im srdačno hvalimo.

Mnogo časa, muke i razmišljanja o rasporedu gradje u knjigi, o načinu bilježenja akcentov i raznolikosti glasov nam je prišporila činjenica, da smo se mogli u velikoj mjeri naslanjati na koncept *Ozvučene čitanke iz hrvatske dijalektologije* autoric Mire Menac-Mihalić i Anite Celinić, ke su i suautorice ove knjige. Premda svaki obradivač pri ocjeni gradje stavlja svoja težišća i izražava svoje mišljenje, ar svaki doživljava gradju na svoj način, pomogla nam je koncepcija *Ozvučene čitanke iz hrvatske dijalektologije* dostignuti visok stupanj ujednačenosti. Zato neka nje autoricam bude izrečena srdačna hvala i na ovom mjestu.

Osebito bi nas veselilo, kad bi ozvučena čitanka *Po našu* pobudila čim već mladih ljudi na to, da se bavu gradišćanskohrvatskom tematikom. U ne manjoj mjeri bilo bi nam drago, kad bi knjiga mogla predočiti širjoj zainteresiranoj publici i u Hrvatskoj i u Gradišću činjenicu, koliko izvornoga bogatstva i ka jezična šarolikost se još krije po hrvatski seli Gradišća i okolišnih zemalj, akoprem je broj aktivnih govornikov sve manji.

Žao nam je, da se ne moremo našim informanticam i informantom zahvaliti na odgovarajući način i istaknuti i njeva puna imena. To nam se čini problematičnim iz razlogov zaštite podatkov. Prez njeve pripravnosti, da si podilu s nami svoja znanja i svoje spominke, ne bi bilo uopće moglo dojt do ove knjige. Njeva povidanja su nam većputi ne samo dočarala žitak u naši seli u zdavno minuli dani i nas otpeljala u pozabljene kutljace vlašće mladosti, nego nam i otkrila bogatstvo i šaroliku lipotu našega jezika. Njim smo dužni osobitu hvalu u istoj mjeri kot i ispitivačicam i ispitivačem.

Priznanje i diboku zahvalnost za pripravnost i veliko djelo, ko je imala pregledanjem i ispravljanjem knjige u najkraćem vrimenu, izričemo korektorici mag. Sabini Nagy. Za preglednu kartu naših govorov i za mnogobrojne kartice uz pojedina sela hvalimo od srca mag. Michaelu Floigeru.

Ivo Sučić

Fonetska transkripcija

SAMOGLASNIKI		
<i>ä</i>	<i>a</i> pomaknuto najpr, glas izmed <i>a</i> i <i>e</i> (bliže <i>a</i>)	<i>räjšni</i> Gije, <i>štirä</i> Cld
<i>ɑ</i>	<i>a</i> pomaknuto najzad, glas izmed <i>a</i> i <i>o</i> (bliže <i>a</i>)	<i>stɑ:ní</i> Stnj, <i>vɑ̀ni</i> Všt,
<i>ɛ</i>	otvoreno <i>e</i> , glas izmed <i>e</i> i <i>a</i> (bliže <i>e</i>)	<i>mějka</i> Pdf, <i>tajjē·dan</i> Všt
<i>ɛ̄</i>	zatvoreno <i>e</i> , glas izmed <i>e</i> i <i>i</i> (bliže <i>e</i>)	<i>děj·laɫ</i> BS, <i>tɛ̄la</i> Stnj
<i>i̇</i>	otvoreno <i>i</i> , glas izmed <i>i</i> i <i>e</i> (bliže <i>i</i>)	<i>za n̄im</i> Bgr, <i>kòs̄il</i> Bgr
<i>y</i>	visok (manje od <i>i</i>), prednji, malo centraliziran, nelabijaliziran glas tipa <i>i</i>	<i>odrízaly</i> Mor, <i>pokosẏt</i> Stnj
<i>ȯ</i>	otvoreno <i>o</i> , glas izmed <i>o</i> i <i>a</i> (bliže <i>o</i>)	<i>v̄·dyl̄o</i> NS, <i>t̄ɔ̇</i> Uzl
<i>ō</i>	zatvoreno <i>o</i> , glas izmed <i>o</i> i <i>u</i> (bliže <i>o</i>)	<i>dòk̄leg</i> Bgr, <i>mòju:j</i> Vupr, <i>ròbiu</i> Čun
<i>ö</i>	labijaliziran sridnji glas izmed <i>o</i> i <i>e</i> (bliže <i>e</i>)	<i>Töp̄fl̄</i> Rsp
<i>ó</i>	malo labijaliziran središnji glas izmed <i>o</i> i <i>e</i> (bliže <i>o</i>)	<i>gospodā:rstóm</i> Gije <i>dòšli</i> Pdf
<i>u̇</i>	otvoreno <i>u</i> , glas izmed <i>u</i> i <i>o</i> (bliže <i>u</i>)	<i>ùnda</i> Kal, <i>riè:du</i> Čun
<i>ü</i>	labijaliziran visoki glas izmed <i>u</i> i <i>i</i> (bliže <i>i</i>)	<i>ònspr̄uxe</i> Všt, <i>pr̄ufat</i> Žmr
<i>ù</i>	malo labijaliziran visoki glas izmed <i>u</i> i <i>i</i> (bliže <i>u</i>)	<i>dùò·šau</i> Pdf
<i>ə</i>	središnji glas neutralne artikulacije <i>ə</i>	<i>znə̇·ɫ</i> Všt, <i>nən</i> Pkv
OPĆI ZNAKI UZ SAMOGLASNIKE		
<i>eksponent</i>	vokal reduciran po kvantitetu	<i>j^e</i> DP, <i>i^lmáli</i> Pkv
<i>˘</i>	neslogotvoran vokal (npr. <i>i̇</i> , <i>u̇</i>)	<i>gr̄i̇ē:š</i> Cin, <i>bi̇u</i> Štpr
<i>˙</i>	nazalni vokali (npr. <i>ɑ̄</i> , <i>ɛ̄</i>)	<i>znə̇·ɫ</i> Všt, <i>ə̇:n</i> Pkv
SUGLASNIKI		
<i>ʒ</i>	zvučna dentalna afrikata (parnjak bezvučnomu <i>c</i>)	<i>òta:ʒ</i> Kal, <i>òza:t</i> Čšt
<i>ʝ</i>	palatosubdentalni nazal (nazalno <i>j</i>)	<i>kú:ʝ</i> Všt, <i>škàda:ʝ</i> Čšt
<i>č̣ ʒ̣</i> <i>č</i>	palatodentalne afrikate (zvučna i bezvučna), izmed <i>ć</i> , <i>č</i>	<i>pu̇ɔ̇·moč̣</i> Uzl, <i>pòvoža</i> Čem, <i>reẓ̌</i> Všt

ž	palatoalveolarna zvučna afrikata (parnjak bezvučnomu č)	staržiji Bgr
l̥ (l̥) ń	palatalni l i n	svî'na Gšt, nedi'lu Všt, Töpf' Rsp
ł	tvrdoglasni lateral l	slu'ovo Mor, cidila Mor
ŋ	Namjesto u literaturi uobičajenim znakom ŋ, velarni nazal bilježimo znakom ŋ.	mu'õ:tiŋku Uzl
x	velarni spirant	xí'za Pdf, xřž'u'lu Cšt
h̥ h	faringalni spirant (zvučni i bezvučni)	po'hnu' Čun, p'ehne' Čun
OPĆI ZNAKI UZ SUGLASNIKE		
'	palatalizirana artikulacija (npr. d', n')	ro'dičof DNS, n'i DNS
◦	slogotvornost (npr. r̥)	kř'ćma: Png, tř'šci Ger ra·d' Všt
^	obezvučen nenapet suglasnik	hli' HG, i'z Ger
∨	ozvučen napet suglasnik	oš Png, pa' PS
eksponent	slabija artikulacija suglasnika	sâ' VB, pu'oj' Frk
PROZODIJSKI ZNAKI		
troakcenatski govori		
~	"akut", dug, skokovito uzlazan	čã:si Cin, jã:čimo NS
^	dugo silazni, dug, silazne intonacije	snî:ga Kal, lí:po Uzl
'	kratki, netonski, jedini kratki naglasak u sistemi prez opozicije po intonaciji u kratkom slogu	sáda MB, d'osta:t Tšt
:	<ul style="list-style-type: none"> • oznaka dužine • nenaglašena dužina 	vrû:talí DP, čã: DP dopri:míli Mnv, óta:c Tršt
·	<ul style="list-style-type: none"> • oznaka poludužine • nenaglašena poludužina 	znâ:š Vupr, čjě'ka' NS lápa:t Mnv, pomi:šáli DNV
dvoakcenatski govori prez opozicije po intonaciji u dugom slogu		
' :	"dugi", netonski naglasak	rjě:du Čun, zá:čela Lgt

' .	"poludugi", netonski naglasak	<i>glá·vnu Žmr, uò·san Šuš</i>
'	"kratki", netonski naglasak	<i>sènek Lgt, ùvik Jzj</i>
:	nenaglašena dužina	<i>dic^íe: Prv, dvo:ru^í NG</i>
.	nenaglašena poludužina	<i>mòra·l Šuš, ži·vili Čun</i>
jednoakcenatski govori		
'	jedini naglasak u jednoakcenatski govori, označava naglasno mjesto	<i>odvèzli Bgr, dvo^ór Bgr</i>

Upute za služenje Čitankom

- Iza imena mjesta (na gradišćanskome i službenom jeziku države u kojoj se mjesto nalazi) za svaki tekst u knjizi donosi se kratica imena mjesta te ikona kompaktnog diska uz koju se navodi redni broj pod kojim se snimka nalazi na priloženom nosaču zvuka (CD-ROM).

Karta s oznakom gdje se mjesto nalazi i opći podaci o mjestu

Na maloj je karti mjesto ucrtano. Slijedi kratak opis gdje se nalazi, godina prvog spomena mjesta, pretpostavljeno vrijeme doseljavanja Hrvata i neki drugi specifični podaci, kao i inicijali ili imena i prezimena onih koji su govorili, snimali, analizirali i priredili tekst o govoru. Označene su i godine rođenja govornika kao i godina kad je snimka nastala.

Tekstovi – stručni zapis

- Svi tekstovi proizlaze iz zvučnih zapisa organskih govora, koji se nalaze na priloženom nosaču zvuka.

- Tekstovi su ispisivani uglavnom na *fonološkom* principu, a u određenim je situacijama fonološki princip kombiniran s fonetskim.

a) Prozodemi su zabilježeni fonološki;

b) u govorima koji imaju samo jednu bezvučnu palatalnu afrikatu – tzv. srednje *č* – i eventualno odgovarajući zvučni parnjak *č*, nisu zabilježene razlike u njihovoj realizaciji premda se u nekim govorima čuju;

c) suglasnički skupovi *šč, št, žž, žd* nisu zabilježeni kao [*šč, št, žž, žd*], usp. s *klj:štami* Dolnja Pulja.

- U kosim se zagradaama u tekstovima nalaze *podaci o minutaži* (/minute.sekunde/, npr. /1.34/) kako bi se lakše uspostavila veza teksta i zvuka, odnosno pronašlo odgovarajuće mjesto na snimci.

- Okazionalno slabije čujna ili lošije artikulirana mjesta na snimci (bilo glasovi, bilo cijele riječi) u tekstu su zapisana *sivom bojom slova* i s ograničenom preciznošću.

- Prozodem je kod diftonga zapisan samo na njegovu slogotvornome dijelu (*m^uo^j, n^uo^{va}, u^orali, du^oji* Moravska, *pi^čr^e, sⁱč^uski : ku^čkoše, du^ori* Trajštof, *pi^čt, spomi^enut se, pu^ojt, du^or* Bajngrob.

- *Slogotvorno r* zapisano je odgovarajućim znakom i onda kad se uz njega čuje neizrazito *a*; kada se uz njega čuje izrazito popratno *a*, ili koji drugi glas, tada je tako i zapisano: *č^etern^ajt, nak^ermit* Filež.

- Izrazitija nazaliziranost samoglasnika u susjedstvu s nosnim suglasnikom zabilježena je, manje izrazita nije. U istom govoru mogu postojati obje varijante.

- Ako se jednačenje po zvučnosti i po mjestu tvorbe preko granice riječi u tekstu nije ostvarilo, nije zabilježeno; ako se ostvarilo, zabilježeno je. Kada u dodiru zvučnih i bezvučnih suglasnika

ili na kraju riječi nije došlo do zamjene zvučnoga bezvučnim i obrnuto, nego samo do obezvučenja, odnosno ozvučenja, u tekstu je tako i zabilježeno (npr. *va krî:ž, paḡ dâ'l, ôspeṭ žltko* Dev. N. S. ili *povidaṭ, xojt, niš : kaḡ* Vulkaprodrštof).

- Kad na granici riječi dolazi do ispadanja, glas koji je ispao nije ni zapisan – npr. *ka se*, za razliku od *kat se* što je zapisano za izgovor *kaḡ se* kao [kace] (potonji izgovor bilježi se u podrubnoj bilješci, npr. Moravska ili *pôsrat se j [posracej]* Vulkaprodrštof).
- Kad su se na granici riječi jedan do drugoga našla dva ista glasa, koja su izgovorena kao jedan glas, a ne kao dva, između njih je stavljen donji luk (npr. *lû'di imâli* Moravska). Fonetske riječi nisu označene lukom.

Tekstovi – jednostavni zapis

Svi se tekstovi, proizašli iz zvučnih zapisa organskih govora, koji se nalaze na priloženom nosaču zvuka, donose i u jednostavnijem obliku, gdje nisu označeni naglasci ni neke druge podrobnosti izgovora navedene u stručnome zapisu.

Tumači riječi

- Manje poznate riječi objašnjene su u priručnom tumaču riječi ispod svakog teksta.
- Dijalektna se riječ u tumaču riječi ne navodi u kanonskome rječničkom obliku, nego u onom obliku u kojem se javila u tekstu. U tumaču riječi riječ se objašnjava uputom na odgovarajući gradišćanskohrvatski, standardnohrvatski ekvivalent u kanonskome rječničkom obliku te njemački, slovački, odnosno češki; za govore u Austriji, Slovačkoj i Moravskoj.

Opisi govora

U opisima govora donose se karakteristike govora koje se mogu uočiti u donesenom zvučnom zapisu, odnosno njegovu ispisu na svim jezičnim razinama.

Nosač zvuka i zvučni zapisi

Na nosaču zvuka nalazi se 51 snimka gradišćanskohrvatskih organskih govora. Svaki je govor zastupljen jednom snimkom, razmjerno ujednačene dužine. Moravska je zastupljena trima snimkama, a Bandol i Podgorje su skupa na jednoj snimci. U istraživanju koje je prethodilo izradi knjige u gotovo je svakom govoru snimljeno više sati zvučnoga materijala. Za knjigu je iz te bogate građe odabran isječak u prosječnom trajanju od tri minute. Zbog specifične situacije, kod snimaka moravskih govora nisu se mogli izdvojiti pojedinačni govori, odnosno mjesta, pa su govori objedinjeni pod zajedničkim naslovom "Moravska", a snimke su duže od ostalih.

SELA I TEKSTI

Bajngrob/Weingraben (Dolinci)

Bgr

Geografsko odredjenje: Gornjopuljanski kotar

Prvi spomen: 1553. Hrvatski naziv je posudjenica iz nimškoga, ugarski naziv je prevedenica: Borfalu ili Borgödör

Kada su se doselili Hrvati: oko 1585. u novoosnovano naselje.

Gospodar sela: Nikolaus Császár od Landžera.

Crikva: Sv. Marija Magdalena, uzidana 1966. ljeta

Iz statistike:

1900. sbst. 551: 479 Hrvatov (86,9 %), 72 Nimci (13,1 %)

2001. sbst. 389: 176 Hrvatov, 207 Namac

2010. sbst. 370

Bajngrob i Kalištrof su jedina sela Dolincih, ka ležu na zapadnoj strani kotara Gornja Pulja. Prvi naziv sela u pohrvaćenom obliku *Bayngrob* je hasnovan 1588. ljeta u poreznom popisu komitata Sopron. Vjerojatno su se ovde nalazili vinogradi seljakov iz Racindrofa (Draßmarkt). Velike promjene društvenih strukturov su se dogodile u 19. i 20. stoljeću. Mogućnosti zasluska i zaposlenja u daljini su prouzrokovale promjene u strukturi sela. Došlo je do pendlanja u varoše i do seljenja u Ameriku, čim je selo izgubilo velik broj stanovništva. Tim se je smanjio i udio govornikov hrvatskoga jezika.

Govornica: MJ, rođ. 1955. (A)

Ispitivačica: Maria Lapatschek, sn. 2013. (B)

Govor analizirali i priredili: Josip Lisac i Robert Špralja

Stručni zapis

A: /0.00/ Moji staržiji su ... ə: ... býli pàori. Já sam ... já sam odrásla va édnom pàorskom stànu. (...) Já sam imála je^dnòga bràta. Tř, kot ... kot dīca smo mōrali ùnda jur jáko čúda i ... ə: ... sobùm pòmòt va pàorskom stàni. ə: ... Dà, mi smo mōrali, přže su nas zèli, dòkļeg smo bili oš màjnī, su nas zèli va košàri nà ... na pòle. Pàk ... smo se mògle ònde igrat, dòkļeg ję màma kopàla břgùntre ... břgùntre, tř dòkļeg su ... ə: ... žèli žito. A kad smo býli pag ùr ... ùr ... ùr vèti, pàk smo mōrali ùr sobùm pòmòt. ə: ... /0.45/

B: Ali se iz rukami, ali ste mali unda ur traktora?

A: Nè, nismo màli traktòra. Mī smo màli ... ə: ... nàjprže kùjné, dvà, tř smo se zis ... kùjnī na na pòle odvèzli. ə: ... Dà, po ... pòmòt smo mōrali tàko da smo ... ə: ... mōrali sàki dån dònest břgùntre s pinīcia gòri, da su je mògli starži pàk. I piclat smo mōrali. Tř da smo mògli tò pak křmit blàgo. Pak smo mōrali ... sàku ... sàku subòtu smo mōrali pùt tř dvuòr pòmest. /1.25/

B: I dřva nutar nosit od vani.

A: I dřva nùtř nòsit sàki dån smo mōrali, dà. À ... kađ sam býla pak ur mřvu vèta, pàk, se znàm spomiènut, sam býla dvanàjst lièt stàra, sam mōrala ... mōrala ur édnu kràvu podòit, knòti xòjt, kad i zràna nisam mògla, kad sam va škòlu išla. Ali sàki dån knòti. Mī smo màli ùnda četire kràve. Tri je màma dojèla, a jèdnu sam mōrala já podòit. /1.53/

B: I ni ti bilo to teško?

A: Nè, na počjètku šò, àli pak su rùke sènek čvřšte postàle, šàka tř ... Dà, já sam i do pìèt litrov mlīka zdojèla vèt kràt.

B: A, dobar Muskeltraining.

A: /2.05/ Dà, pak smo mōrali ... i kot dīca smo mōrali puòjt ... ə: ... sàki dån, àjzo na večer, jutro nisam mògla puòjt, kađ sam išla va škòlu, ali mi smo màli mlīkàrnicu va sèli. Tř tòte smo mōrali pag atò mlīko ódnest va tù mlīkàrnicu. Dà ... ä: ... I na pòli, kot nismo màli jòš mètřšera ònda, ònda smo zis rùkom ... ə ... žèli. ə ... Mo:j ótac ję ... ə ... kòsìl, a màma ję ... ə: ... za nřm otjè, oto žito pobràla tř ję pàk na rukovète vřgla, a já sam mōrala za dèdom to isto dèlat zis sřpom sam xòjt zjèla tjè, otò žito skùpa va rùku, a pàk sam è vřgla na rukovètu. /2.58/

Jednostavni zapis

A: /0.00/ Moji stardžiji su ... ə ... bili paori. Ja sam ... ja sam odrasla va ednom paorskom stanu. (...) Ja sam imala je^dnoga brata. Tr, kot ... kot dica smo morali unda jur jako čuda i ... ə ... sobum pomoć va paorskom stani. ə ... Da, mi smo morali, brže su nas zeli, dokljeg smo bili oš majnji,

su nas zeli va košari na ... na pole. Pak... smo se mogle onde igrat, dokljug je mama kopala brguntre ... brguntre, tr dokljug su ... ə ... želi žito. A kad smo bili pag ur... ur ... ur veći, pak smo morali ur sobum pomoć. ə: ... /0.45/

B: Ali se iz rukami, ali ste mali unda ur traktora?

A: Ne, nismo mali traktora. Mi smo mali... ə ... najbrže kujnje, dva, tr smo se zis ... kujnji na na pole odvezli. ə ... Da, po ... pomoć smo morali tako da smo ... ə: ... morali saki dan donest brguntre s pinicia gori, da su je mogli stardži pak. I piclat smo morali. Tr da smo mogli to pak krmit blago. Pak smo morali ... saku ... saku subotu smo morali put tr dvuor pomest. /1.25/

B: I drva nutar nosit od vani.

A: I drva nutr nosit saki dan smo morali, da. A ... kad sam bila pak ur mrvu veća, pak, se znam spomienut, sam bila dvanajst liet stara, sam morala ... morala ur ednu kravu podoit, knoći hojt, kad i zrana nisam mogla, kad sam va školu išla. Ali saki dan knoći. Mi smo mali unda četire krave. Tri je mama dojela, a jednu sam morala ja podoit. /1.53/

B: I ni ti bilo to teško?

A: Ne, na počietku šo, ali pak su ruke senek čvršće postale, šaka tr ... Da, ja sam i do piet litrov mlika zdojela već krat.

B: A, dobar Muskeltraining.

A: /2.05/ Da, pak smo morali ... i kot dica smo morali puojt ... ə ... saki dan, ajzo na večer, jutro nisam mogla puojt, kad sam išla va školu, ali mi smo mali mlikarnicu va seli. Tr tote smo morali pag ato mliko odnest va tu mlikarnicu. Da ... a ... I na poli, kot nismo mali još metrešera onda, onda smo zis rukom ... ə ... želi. ə ... Moj otac je ... ə ... kosil, a mama je ... ə ... za njim otie, oto žito pobrala tr je pak na rukovete vrgla, a ja sam morala za dedom to isto delat zi^s srpom sam hojt ziela tie, oto žito skupa va ruku, a pak sam e vrgla na rukovetu. /2.58/

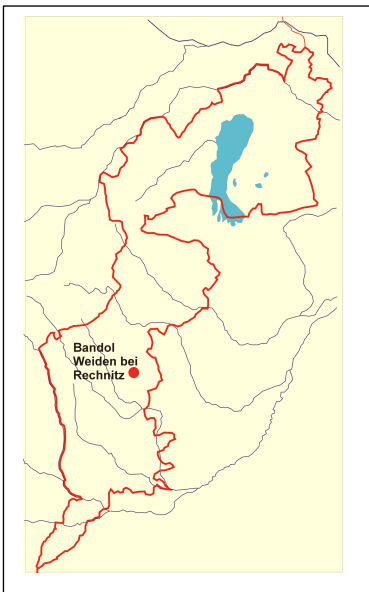
Tumač riječi

dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
ájzo	ada	dakle	also
břguntre	bregunda	stočna repa	Futtermübe
xójt	eto, jednostavno	jednostavno, ta	halt, eben
křmit	krmiti	hraniti stoku	füttern
mětrěšera	kombajn	kombajn	Mähdrescher
pāori	seljak	poljodjelac, seljak	Bauer
piclat	sikati	sjeckati	(Rüben) schneiden
pinicia	pivnica, rov	pivnica, podrum	Keller
přže	prije, prlje	prije	früher

rukovète	rukovet	svežanj	eine Handvoll (Ähren)
šò	svejedno	ipak	schon, doch

Opis govora Bajngroba:

- 1) Govor Bajngroba karakterizira jednonaglasni sustav, bez intonacijskih i kvantitativnih opozicija, a obično je naglasak na jednom od dva posljednja sloga (*nòsit, dvanàjst, ali mòrali, mlíkàrnicu*). Dakle, distinktivno je samo mjesto naglasaka, a došlo je i do pomicanja mjesta naglasaka, npr. do regresivnog pomaka u primjeru *òtac*.
- 2) Javljaju se diftonzi *je* (*piè't, spomjènut se*) i *uo* (*puòjt, dvuòr*).
- 3) Jat je ikavsko-ekavski (*dica, mlíko, gòri : liè't G mn., dèlat*).
- 4) Refleks šwa je *a* (*dàn*) s time da *a* dolazi i u prijedlogu *va*.
- 5) Sudbinu slijeda *v* + šwa vidimo iz primjera *nutr* „unutra“.
- 6) U tekstu nema primjera za prijelaz prednjega nazala u *a*, što nije čudno, jer je taj prijelaz nakon palatala u Bajngrobu izniman. Kako smo već vidjeli, bilježimo npr. *piè't*, gdje je refleks prednjeg nazala *e* koje je naknadno diftongirano. Bilježimo i *žèli, s e*, naravno. U Bajngrobu prijelaz *ra-* u *re-* nije osobito zastupljen, pa onda dolazi i npr. *odràsla*.
- 7) *I* u infinitivu uvijek otpada (*igrat*).
- 8) *O* ispred nazala nerijetko prelazi u *u* (*ùnda, sobùm, ali ònde*). U primjeru *màli* „imali“ vidimo da izostaje inicijalni samoglasnik te da je polazni oblik *imati*, ne *imèti*.
- 9) Javlja se slogotvorno *r*, npr. *dřva*.
- 10) Iza velara *l* prelazi u *l̥* (*dòkleg*), a *l̥* u *l* npr. u *pole*.
- 11) Na kraju riječi dolazi do stanovitog gubljenja zvučnosti (*kađ sam*), ali i do ozvučivanja pred samoglasnikom (*pag ùr*).
- 12) Iz zapisa proizlazi da se razlikuju *č* i *ć* (*čvřšte*).
- 13) Na kraju sloga i riječi *l* se čuva (*kòsil*).
- 14) U primjerima *èdnom, oš* izostaje fonem *j* koji se inače javlja (*jàko*).
- 15) Nema prijelaza završnoga *m* u *n* u nastavcima i u nepromjenjivim riječima (*znàm*).
- 16) Dolaze primjeri kao *kùjñe* A mn., *màjni*, a u *staržiji* se javlja fonem *ž*.
- 17) Uz očekivano *va sèli, va pàorskom stàni* dolazi i drugačije, *va èdnom pàorskom stànu*.

Bandol/Weiden bei Rechnitz (Vlahi)

Bdl

Geografsko odredjenje: A, Bortanski kotar

Prvi spomen: 1538. kot Rakottyas; 1592. se prvi put spominje današnji oblik imena: Bandol alias Rakothias. Ugarsko rakottyas, rakottyás znači kod vrbov, pri rakiću.

Kada su se doselili Hrvati: U srednjem vijeku selo ne postoji.

Izgleda da je osnovano od Hrvatov-Vlahov. Petar II. Erdődy 1549. potvrđuje "vlaška prava/privilege"

Gospodari sela: Erdődy, Batthány

Crikva: na diku sv. Ivana Nepomuka (1819.), proširena 1953.

Iz statistike:

1900. sbst. 374: 319 Hrvatov (85,3 %), 45 Nímac (12,0 %)

2001. sbst. 126: 89 Hrvatov, 35 Nímac

2011. sbst. 847

Nímsko imenovanje naseobe potíče po smíslu takaj od položaja uz vrbe. Hrvati su vjerojatno naseljeni u selu od samoga utemeljenja oko 1538. ljeta, ča je dokumentirano hrvatskimi imeni u urbaru iz 1676. ljeta. Od 1971. ljeta je selo Bandol s nekolikimi drugimí hrvatskimi seli (Sabara, Ključarevci, Marof, Podgorje, Poljanci, Rorigljin, Rupišće, Šírokani, Parapatićev Brig, Bošnjakov Brig) dio veleopćine Bandol.

Govornik: FO, rođ. 1956. (A)

Ispitivačica: Petra Osztoivits, sn. 2015. (B)

Govor analizirale i priredile: Sanja Vulić i Edith Mühlgaszner

Stručni zapis

B: /0,00/ Kada ste se rodili?

A: Rodia sam se o^u:smoga fe:bara žezero devetsto: še:spedesetoga lita u Bã:ndolu.

B: Kade stanujete?

Sãda stanujem u Glãsingu pri Güssingu.

B: I što sada dielate?

A: Já: sam škó:lnik u Svè:tom Mixãlu.

B: Povidajte mi, kako ste prebavili ditinstvo!

A: /0.24/ Odrã:sa sam já:ko siromãšno. Ótac i má:ti su bi:li paori i su já:ko čúda dé:lali. Sé što su si dogospodarili su zópet investí:rali u paoriju. Morã: sam dõma u paoriji pomõč. Sá:ki dã:n ná:večer sam mõga nastri:t is slãmom.

Ónda sam úvik mli:ko nosia u mlikã:rnica. To je bi:lo li:po, ar smo se úvik ónde mõgli strèfit i igrãt.

B: Ke škole ste pohodili?

A: /0.55/ U Bãndolu sam se ućia niški, kad mi smo se dõma samo xřvã:cki pominali.

Škó:lnikovica je bi:la iz Slově:nije. Bi:la je dõbra i čúda smo se ućili, ali bi:la je dõst óstra.

Kad sam bia vèkći sam iša u Roxú:ncu u škó:lu. U ni:škom diktã:tu sam imã: u přvom klãsu strã:šno čúda fã:lingof, tãko da sam se bojã: to dãt potpisãt dõma.

B: Kako ste se pominali iz vašom dicom?

A: /1.29/ U žezero devetstõ: četire osamdesetom litu se je ródila náša kćè:r Pètra. Ja: sam se iš nó:m počèa xřvã:cki pominat.

Moj škólski tovã:ruš Tiran mi je prez pi:taña poslã: Xřvã:cke novine, ke já: do ónda ni:sam poznã:. Li:po polãkko sam se přèstat mõga i vrè:da sam se razumia. Já:ko me je veselilo kad su mõja di:ca počela se xřvã:cki pominãt. /1.57/

Jednostavni zapis

B: /0,00/ Kada ste se rodili?

A: Rodia sam se o^u:smoga febara dzezera devetsto šespedesetoga lita u Bandolu.

B: Kade stanujete?

A: Sada stanujem u Glasingu pri Güssingu.

B I što sada dielate?

A: Ja sam školnik u Svetom Mihalju.

B: Povidajte mi, kako ste prebavili ditinstvo!

A: /0.24/ Odrasa sam jako siromašno. Otac i mati su bili paori i su jako čuda delali. Se što su si dogospodarili su zopet investirali u paoriju. Mora sam doma u paoriji pomoć. Saki dan navečer sam moga nastrit is slamom.

Onda sam uvik mluko nosia u mlukarnicu. To je bilo lipo, ar smo se uvik onde mogli strefit i igrat.

B: Ke škole ste pohodili?

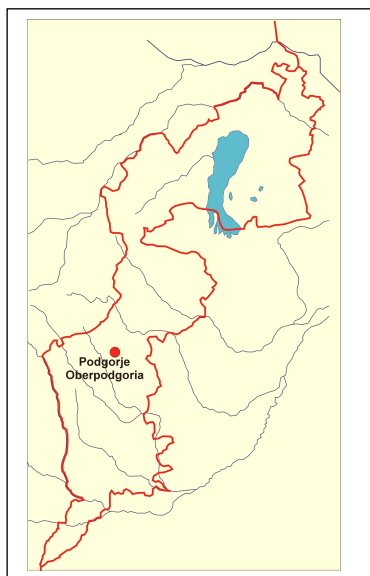
A: /0.55/ U Bandolu sam se učia niški, kad mi smo se doma samo hrvacki pominali.

Školnikovica je bila iz Slovenije. Bila je dobra i čuda smo se učili, ali bila je dost oštra. Kad sam bia vekči sam iša u Rohuncu u školu. U niškom diktatu sam ima u prvom klasu strašno čuda falingof, tako da sam se boja to dat potpisat doma.

B: Kako ste se pominali iz vašom dicom?

A: /1.29/ U džezero devetsto četire osamdesetom litu se je rodila naša kčer Petra. Ja sam se iš njom počea hrvacki pominat.

Moj školski tovaruš Tiran mi je prez pitanja posla Hrvacke novine, ke ja do onda nisam pozna. Lipo polahko sam se preštat moga i vreda sam se razumia. Jako me je veselilo kad su moja dica počela se hrvacki pominat. /1.57/

Podgorje/Oberpodgoria (Vlahi)

Podg

Geografsko odredjenje: A, Bortanski kotar, od 1971. dio veleopćine Bandol skupa s Bošnjakovim Brigom

Prvi spomen: 1592. kot Podgorye

Kada su se doselili Hrvati: Hrvati-Vlahi u prvoj polovici 16. st.

Gospodari sela: Batthyány, Erdődy

Crikva: Sv. Štefan kralj

Iz statistike:

1900. sbst. 371: 306 Hrvatov (82,5 %), 57 Nímac (15,4 %)

2001. sbst. 164: 84 Hrvati, 79 Nímac (skupa s Bošnjakovim Brigom)

2011. sbst. 847 (sva veleopćina)

Govornica: AT, rođ. 1924. (C)

Ispitivačica: Edith Mühlgaszner, sn. 2015. (D)

Govor analizirale i priredile: Sanja Vulić i Edith Mühlgaszner

Stručni zapis

D: Kad ste rođeni?

C: /2.01/ Róžena sam osaná:jstoga októ:bara četiri dvajsé:toga lita. (...)

D: A ipak se hrvatski jezik tako dobro zadržava.

C: U cri:kvi smo máli xřvá:cki vè·ronauk, a tó: nas je já:ko držálo óvo. Já: ní:sam znála ní:šku ri:č, a kad sam pak počela škó:lu smo se učili ní:ški, né.

D: Je van to onda teško bilo?

C: /2.22/ Né, né. Ja né znam, da vè: ní:ške žè·ne kad dú:jdu i simo se udádu da vè: ne móru niš se popá:s po xřvá:cki. Óne su mógle štiti, da čemo ní:ški.

Ja saⁿ reklá, vi mó:rete ní:ški, ali mi: čemo si ná·še xřvá:cko, a ví: nute ní:ški. /2.39/

Jednostavni zapis

D: Kad ste rođeni?

C: /2.01/ Rodžena sam osanajstoga oktobara četiri dvajsetoga lita. (...)

D: A ipak se hrvatski jezik tako dobro zadržava.

C: U cri:kvi smo mali hrvacki veronauk, a to nas je jako držalo ovo. Ja nisam znala nišku rič, a kad sam pak počela školu smo se učili niški, ne.

D: Je van to onda teško bilo?

C: /2.22/ Ne, ne. Ja ne znam, da ve niške žene kad dujdu i simo se udadu da ve ne moru niš se popas po hrvacki. One su mogle štiti, da čemo niški.

Ja saⁿ rekla, vi morete niški, ali mi čemo si naše hrvacko, a vi nute niški. /2.39/

Tumač riječi

dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
četire osamdesé:tom	osamdeset četvrti	osamdeset četvrti	vierundachzigste
četiri dvajsé:toga	dvadeset četvrti	dvadeset četvrti	vierundzwanzigste
čúda	čuda, mnogo	mного	viel
dogospodarili	nagospodariti	privrijediti	erwirtschaften
fálingof	pogriška	pogreška	Fehler
klásu	razred	razred	Klasse
lita	ljeto	godina	Jahr
mliká:rnica	mlikarnica	mljekarnica	Milchsammelstelle

máli	imati	imati	haben
nastrì:t	nastriti	nastrijeti	mit Stroh beschütten
nìški nì:ški	nimški	njemački	deutsch
odrá:sa	odrasti	odrasti	aufwachsen
paoriju	seljačtvo	poljodjelstvo	Landwirtschaft
pominat	pominati	govoriti	sprechen
popá:s se	početi	početi	beginnen
prěstat	pročitati	pročitati	lesen
pàori	seljak	seljak	Bauer
ri:č	jezik	jezik	Sprache
stréfit se	strefiti se	sastati se	einander treffen
šé:spedesé:toga	šezdeset peti	šezdeset peti	fünfundsechzigste
škò:lnik	učitelj	učitelj	Lehrer
škò:lnikovica	učiteljica	učiteljica	Lehrerin
štiti	htiti	htjeti	wollen
vré:da	vrijeda	uskoro	bald
vè:	ove	ove	diese
zòpet	opet	opet	wieder
žèzero	tisuć	tisuća	tausend

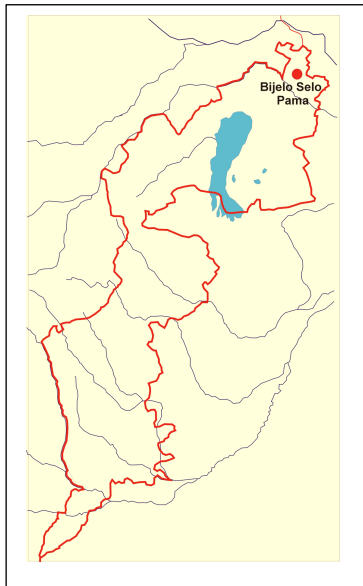
Opis govora Bandola i Podgorja:

1. U govoru Bandola i Podgorja ostvarena je opozicija po kvantiteti (dugo ~ kratko), a izostaju opozicije po intonaciji. Dugi i kratki naglasak mogu se ostvariti na svim slogovima u riječi. Dugi i kratki vokali fakultativno se mogu realizirati poludugo. Ogled govora iz Bandola potvrđuje mogućnost realizacije zanaglasne dužine nakon kratkoga naglaska.
2. Jat je dao *i*, npr. *dì:ca*, *lìta*, *lìtu*, *mli:ko*, *mlikà:rnicu*, *nì:ški*, *nì:šku ri:č*, *nastrì:t*, *li:po*, *ùvik*, s nekoliko ustaljenih ekavizama, npr. *vè:ronauk*, *dè:lali*, *ònde*.
3. Refleks poluglasa je *a*, npr. *òtac*, *sàda*.
4. Nazal *ɛ* dao je *e*, npr. *Svè:tom*, *dèvetsto:*.
5. Slogotvorno *r* je očuvano, npr. *xr̀v̀a:cki*, *pr̀vom*, *dž̀ž̀alo*.
6. Vokal *a* u završetku *ar* u posuđenim nazivima mjeseci (od 9. do 12. mjeseca) čuva se u kosim padežima – *oktò:bara* u ogledu govora iz Podgorja.
7. Promjena *o* u *u* ispred sonanta susreće se u realizaciji *dù:jdu* u ogledu govora iz Podgorja.
8. U oblicima m. r. glagolskoga pridjeva radnoga u jednini događa se vokalizacija, tj. promjena završnoga *l* u *a*, npr. u ogledu govora iz Bandola – *bia*, *nosia*, *rodia*, *učia*,

počea, odrá:sa. Ako glagolska osnova završava na *a*, događa se kontrakcija – *bojá:; morá:; poslá:*.

9. Ostvaruje se protetsko *ž*, npr. u ogledu govora iz Bandola – *ž'ezero* u značenju 'tisuća'.
10. Izostaje razlika između *č* i *ć* – *ri:č, četiri, četire, počea, počela, učia, učili, č'uda, v'ekči, kč'è:r, čemo, pomòč*.
11. Velar *x* je potvrđen na početku i u sredini riječi – *xřvâ:cki, Roxù:ncu, poláxko*.
12. Palatalni sonant *ʎ* se realizira – *Mixáʎu* u ogledu govora iz Bandola.
13. Labiodental *f* realizira se u posuđenicama, npr. u ogledu govora iz Bandola – *f'è:bara, str'èfit, fa'lingof*.
14. U nastavačkom morfemu fakultativno se događa promjena završnoga *v* u *f* – *fa'lingof*.
15. Primarni i sekundarni skup *dj* daje *ž* – *ròžena* u ogledu govora iz Podgorja.
16. Čuva se skup *jd* u prezentskim oblicima glagola tipa *dù:jdu*.
17. Prijedlog *və* dao je *u* – *u Bâ:ndolu, u Glâsingu, u paoriji, u mlíkà:rnica, u Roxù:ncu, u škò:lu, u cri:kvi*, također i prefiks *v* - dao je *u* – *udâdu, ùvik*.
18. U polaznom *vəs(-)*, *v* je ispalo – *s'è što su, sam s'è razum'ia, sâ:ki* u ogledu govora iz Bandola.
19. Reducira se *m* iz skupa *mš* pridjeva *nimški > niški – ni:ški, ni:šku*.
20. Reducira se prvi od nazala u skupu *mn* – *osanâ:jstoga* u ogledu govora iz Podgorja.
21. Iz završnoga skupa *st* reducira se *t* – *popâ:s* u ogledu govora iz Podgorja. Ta je redukcija očuvana i kada se riječ nađe kao prvi dio složenice, pa nije više na kraju – *š'è:spedes'è:toga* u ogledu govora iz Bandola. U istom ogledu redukcija nije dosljedna, što pokazuje prilog *dòst*.
22. Potvrđen je rotacizam i analogni rotacizam – *mò:rete, ne mòru*.
23. Početno nenaglašeno *i* ispada u glagolskom pridjevu radnom glagola „imat“ – *U cri:kvi smo máli xřvâ:cki* u ogledu govora iz Podgorja.
24. Izjednačeni su nominativni i akuzativni oblik imenice *kč'è:r* – *se je ródila náša kč'è:r* u ogledu govora iz Bandola.
25. Upitno-odnosna zamjenica koja nije za osobu je *što*.
26. Infinitivni je nastavak *-t, -č* – *nastri:t, pominât, str'èfit i igrât, pomòč*, a iz infinitivnoga završetka *-st* reducira se *-t* – *popâ:s*.
27. Rabi se prijedlog *iz* (< *izə*) s instrumentalom. Prema ogledu govora iz Bandola, ako iduća riječ počinje bezvučnim suglasnikom događa se promjena *iz > is* – *is slâmom*, a ako počinje palatalom prijedlog je *iš* – *iš nò:m*.
28. Pridjev *velik* ima komparativ *v'ekči* u ogledu govora iz Bandola.

29. Pod utjecajem su njemačkoga jezika brojevi koji su između punih dekada (počevši između druge i treće pa nadalje) – *šè:spedesè:toga, četire osamdesè:tom, četiri dvajsè:toga*.
30. U 3. l. množine potvrđen je nastavak *-u* – *ne mòru, du:jdu* i *-adu*, npr. *udàdu* u ogledu govora iz Podgorja.
31. Brojevi druge dekade (od 11 do 19) tvore se sufiksom *-najst* – *osaná:jstoga*.
32. Pri realizaciji perfekta povratnoga glagola, zamjenica *se* nalazi se ispred nenaglašenoga prezentskoga oblika pomoćnoga glagola „biti“ u 3. l. jednine – *se je ròdila náša kčè:r*.
33. Pri realizaciji perfekta bilo kojega glagola, nenaglašeni je prezentski oblik pomoćnoga glagola „biti“ ispred oblika glagolskoga pridjeva radnoga i onda kada je na početku rečenice, odnosno na početku druge rečenice u sklopu nezavisno-složene rečenice – *su bì:li pàori i su já:ko čúda dè:lali*.
34. Radnja koja se ponavlja u prošlosti izriče se glagolskom konstrukcijom glagolskoga pridjeva radnoga glagola „moći“ i infinitiva glavnoga glagola – *ná:večer sam mò:ga nastri:t is slàmom; ar smo se ùvik ònde mògli strè fit i igrát*.
35. Rabi se mjesni prilog *òvo* u značenju 'ovdje' – *tò: nas je já:ko držàlo òvo* u ogledu govora iz Podgorja.

Bijelo Selo/Pama (Hati)

BS

Geografsko odredjenje: A, Niuzaljski kotar

Prvi spominak: 1208. kot Villa Kurthuel. Ugarsko ime Körtvélyes znači vrt rušak, a i nimško Pama pokazuje na stabilje, dokle hrvatsko ime Bijelo Selo nije jasno.

Kada su se doselili Hrvati: Oko 1560.

Gospodari sela: Póth, Esterházy

Crikva: Svi Sveti, sridnjovjekovna fara, crikva u osnovi romanska, turam gotski

Znamenitosti: U selu su rođeni: glumac Rudolf Buczolich (* 1934.) i profesor teologije dr. Jandre Verdenić (1871.-1933.), komu je postavan spomenik. Selo se nahadja u zaštićenoj krajini za droplje.

Iz statistike:

1900. sbst. 894: 615 Hrvatov (68,8%), 146 Nímac (16,3%)

2001. sbst. 1005: 258 Hrvatov, 699 Nímac

2011. sbst. 1073

Selo leži na sjeveru Gradišća na slovačkoj granici, odaljeno samo nekoliko kilometrov od Gijece. Prema dokumentaciji postoji od 1208. ljeta, a hrvatskim imenom je poznato od 16. stoljeća. K Austriji pripada od 1921. ljeta. Pustošenje u vrime turskoga bojnoga pohoda 1529. teško je pogodilo i ispraznilo selo. U 16. stoljeću su naseljene hrvatske obitelji, nimški stanovnici su asimilirani. U brojidba početo od 1923. ljeta vidimo kontinuiran pad udijela hrvatskoga stanovništva, a 2001. iznaša još samo 27,84%.

Selo je poslije pada željeznoga zastora minjalo svoju ulogu i postalo važno kot atraktivno mjesto za stanovanje s odlikom većjezičnoga stanovništva.

Govornici: MT, rođ. 1939. (A), MM, rođ. 1940. (B)

Ispitivač*: Günther Potz, sn. 2012. (C)

Govor analizirale i priredile: Mira Menac-Mihalić, Anita Celinić

Stručni zapis

A: Stā:ry lū:dy – tī: s ur tridiē·seṭ līē·t pļe zāmrlly neg dēnas. Tī: su ur ōnda zglīe:dāly kod osamdēsjet pāg ož nī:su bī:ly šezdēsjet. /0.13/ Kad nī: bī·lo ... sāgder je bī·lo jedenē:īst, dvanē:īst dīcīe·, a ōnda, kad su viē·ty bī·ly, su čūda višli Amēriky, tṛ ōnda se je tō· xīerā·lo mļvū.

C: /0.27/ A jā se oš pāmetam, pry mōju mėjku ima fōto, kaḍ je kūma tṛ ōne su dʷvōjke tṛ su st'ā·le kad su bile tāko štīre-pīē·t līē·t, a jēdna žēna za nīmy. No sam pī·taṽ – "Kī je ōvo, tā žēna, je to vāša bāba?" – "Nē, nē, tō je nāša mėjka".

A: /0.45/ Tī· veljš – tō je nā·ša mėjka.

C: Jā.

A: Kat_su² viē· divīcyce bī·le, tṛ su zvūō:ne svīe:·fā·le, su ōvde pry Flō·rijane se striē·fyle, sē čṛno oprāune, tiē su_ur ōnda zgle·dāle kot kad bi piē:t pedēsjet bī·le. /1.01/ Tṛ su bī·le petnē:īst līē·t. Tāko je bī·lo. Čīē·mṛna uō·prava je bī·la, syrōmā·ško sē. /1.09/ Kaḍ tō· velī:mō, ōnda je, tō· je, kāko se velj·, ūrojṭ dīē·de, prāōtac. Tā· je tiṽ ... zy bā·be xā·le mi je tiṽ xlā·če načī·net. A žē·pe sēnek prik_koliē·na, kat_sam³ va koliē·ne, kat_sam⁴ jī·skaṽ sōkny, sam mōraṽ sa sēnek pī·gnat. /1.30/ Mī· smo čū·da bī·ly pry dīē·dy. ... šnējdō ... Paḗ ū·rgrō·sfō·dō. Nā·ša mėjka su frējndšoṭṭ dṛžaly, jā· sam čū·da tōte biṽ. /1.40/ Pa su tṽly šīt³. A ōnda su my tṽly prik_koliē·n lā·če načīniṭ, od bā·be xā·le, tṛ žīē·py su sēnek, tō· niē·tu pozā:byṭ... Prik_koliē·ny /1.53/ Tō je dēnaz modiē·rno, aly ōnda, ōnda mi tō nī: modiē·rno fūr dōšlo. /2.05/

B: /2.00/ Čūda nī· bī·lo v Biē·lom Sēli, aly mļvičkū, kat_sam⁵ mlā·da bī·la smo bī·ly... dvā: pū:te va tajēdne smo imāly /2.10/ Očenā·še, a tō· je bī·lo po nī:mško i po xṛvā:cko. A ōnda smo divō:jke bī·le, tako piē·t i pār junā:kō, ōnda smo vā:ni pret_crī:kvu⁶, tōte na plā:ci, smo xōjṭ ja:čīli do dvanē:jsti ū·r v nō·ti, sē viē·sele jā·čke. Nō, tō· je bī·lo nā·še ... zabāva, íemo rét, nā: te dā:n.

² [kacu]

³ [kacam]

⁴ [kacam]

⁵ [kacam]

⁶ [precrī:kvu]

/2.30/ Kat sam⁷ dīte bīla, jūtro stāt, tṛ se uprā:viṭ, ručē:vaṭ, ... no ōnda škuō·lu puōjṭ. A kat sam⁸ zi škuō:le dōšla, ōnda je biṭ ubjēd, pred ubjēdom mōlyṭ, mōlyṭ, nṛ ōnda smo jily. /2.46/ Ako su starjī bīli na lāpti, ko ... ako sam oš bīla ōvde škuō·li, ōnda nī·sam oš pr^uōxala tāko na lāpaṭ. Ali koḍ sam šlā va glā·vnu škuō·lu, sam zi škuō·le duō·šla, tṛ sam mōrā·la ur pōmoṭ p^uōjṭ, kat smo⁹ bīly nek trīmy, nē. Dičā·ka nī·smo imāli, tā nam je z mā·lucko ūmro, nō sam bīla sā·ma. Tāko sam mōrā·la i za dičā:ka dē·laṭ.

/3.11/ Nṛ, ōnda sam ur imā·la mūža. Tā je šāu va diē·lo Bjē·č. Bjē·č, nō, ōnda kad je dōmam dōša^u, ōnda nam je xōjṭ pomuō·gau.

/3.20/ Nāš pīr je biṭ jāko viē·seu. Aly neg tō je bīlo sē duō·ma, sē va xiža. Ako to dēnaš mladīna ... to zāme aly čūje, té rēṭ – vā·ko se vēṭ niē·tu ūdaṭ, aly ženit. Smo morā·ly xiže zrā·maṭ, puō·stele sē vā·n, sē ormā·re vā·n, no da smo mōgly lū·dy sidyṭ, ne. Ōnda se jōš darovā·lo blazī·né, tṛ sē tā·kovā čā, nē neg sāmo pinezy.

Jednostavni zapis

A: Stary ljudy – ti s ur tridieset liet prlje zamrly neg denas. Ti su ur onda zgliedaly kod osamdesiet pag ož nisu bily šezdesiet. /0.13/ Kad ni bilo ... sagder je bilo jedeneist, dvaneist dicie, a onda, kad su viecy bily, su čuda višli Ameriku, tr onda se je to hieralo mrvu.

/0.27/ C: A ja se oš pametam, pry moju mejku ima foto, kad je kuma tr one su d^vvojke tr su stale kad su bile tako štire-piet liet, a jedna žena za njimy. No sam pitau: – "Ki je ovo, ta žena, je to vaša baba?" – "Ne, ne, to je naša mejka."

A: /0.45/ Ti velyš – to je naša mejka.

C: Ja.

A: Kat su vie divičyce bile, tr su zvuone sviećale, su ovde pry Florijane se striefyle, se črno oprauone, tie su ur onda zgledale kot kad bi piet pedesiet bile. /1.01/ Tr su bile petneist liet. Tako je bilo. Čiemrna uoprava je bila, syromaško se. /1.09/ Kad to velimo, onda je, to je, kako se vely, urojt diede, praotac. Ta je tiu ... zy babe halje mi je tiu hlače načinjet. A žepe senek prik koliena, kat sam va kolienne, kat sam jiskau sokny, sam morau saⁿ senek prignat. /1.30/ Mi smo čuda bily pry diedy. ... šnejdā ... Pak urgrosfodā. Naša mejka su frejndšoft držaly, ja sam čuda tote biu. /1.40/ Pa su tyly šit^o. A onda su my tyly prik kolien lače načinit, od babe halje, tr žiepy su senek, to niecu pozabyt... Prik kolieny. /1.53/ To je denaz modierno, aly onda, onda mi to ni modierno fur došlo. /2.05/

⁷ [kacam]

⁸ [kacam]

⁹ [kacmo]

B: /2.00/ Čuda ni bilo v Bielom Seli, aly mrvičku, kat sam mlada bila smo bily... dva pute va tajedne smo imaly /2.10/ Očenaše, a to je bilo po nimško i po hrvacko. A onda smo divojke bile, tako piet i par junako, onda smo vani pret crikvu, tote na placi, smo hojt jačili do dvanejsti ur v noći, se viesele jačke. No, to je bilo naše ... zabava, ćemo reć, na te dan.

/2.30/ Kat sam dite bila, jutro stat, tr se upravit, ručevat, ... no onda škuolu puojt. A kat sam zi škuole došla, onda je biu ubied, pred ubiedom molyt, molyt, no onda smo jily. /2.46/ Ako su starji bili na lapti, ko ... ako sam oš bila ovde škuoli, onda nisam oš pruhala tako na lapat. Ali kod sam šla va glavnu škuolu, sam zi škuole duošla, tr sam morala ur pomoć p^uojt, kat smo bily nek trimy, ne. Dičaka nismo imali, ta nam je z maljucko umro, no sam bila sama. Tako sam morala i za dičaka delat.

/3.11/ No, onda sam ur imala muža. Ta je šau va dielo Bieč. Bieč, no, onda kad je domam doša^u, onda nam je hojt pomuogau.

/3.20/ Naš pir je biu jako vieseu. Aly neg to je bilo se duoma, se va hiža. Ako to denas mladina ... to zame aly čuje, će reć – vako se već nieću udat, aly ženit. Smo moraly hiže zramat, puostelje se van, se ormare van, no da smo mogli ljudy sidyt, ne. Onda se još darovalo blazinje, tr se takova ča, ne neg samo pinezy.

Tumač riječi

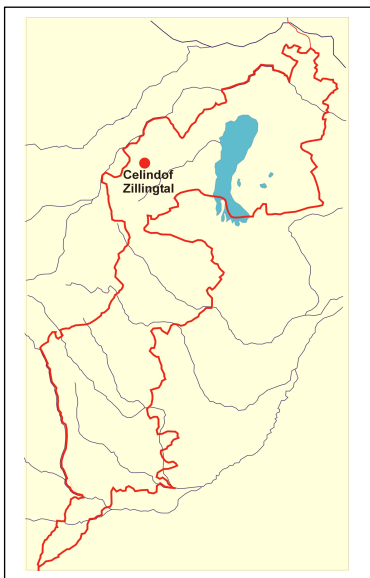
dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
bába	staramajka	majčina ili očeva majka, baka	Großmutter
blazîñe	dunja, perina	perina, blazina	Tuchent, Federbett
čičmṛna	čemeran	loš	schlecht
čúda	mного, čuda	mного	viel
divičyce	divičica, divojčica	djevojčica, curica	kleines Mädchen
frējndšořt dṛžaly	cijeniti rodbinu	cijeniti rodbinu, držati do rodbinskih odnosa	die Verwandtschaft schätzen, achten
für došlo	činiti se	činiti se	vorkommen, scheinen
xje-rā-lo	prestati	prestati	aufhören, enden
xójt	jednostavno, pa	jednostavno, pa, ma, ta	halt, eben
ja:čili	jačiti	pjevati	singen
jāčke	jačka	pjesma	Lied
junā:kṛ	ditić	mladić	Bursche
lápiti	lapat, polje	njiva, oranica	Acker, Feld

mějka	majka	majka	Mutter
mladina	mladina	omladina, mladež	Jugend
mřvu	mrvu, malo	malo, nešto	wenig, bisschen
načiniť	načiniti	napraviti, načiniti	machen
oprãune	opraviti, oblići – opravan	obući – obučen	(sich) bekleiden
prřle	prřje, prije	prije	früher
pr ^u oxala	tribati	trebati	brauchen
ručēvať	ručevati	jesti prvi jutarnji obrok, doručkovati	frühstücken
sēnek	svenek, uvijek	uvijek	immer
stãť	stati se	ustati	aufstehen
striěfyle	strefiti se, sastati se	sresti se, sastati se	sich treffen
svje:řãle	blagoslavlјati, posvećivati	posvećivati, blagoslivlјati	weihen
tajédne	tajedan	tjedan	Woche
uõprava	oprava, pratež	odjeća, oprava	Kleidung, Bekleidung
ur	jur	već	schon
ũrgrõřfõdõ	pradjed	pradjed	Urgroßvater
urojtđiēde	pradjed	pradjed	Urgroßvater
zãmrlы	umriti, pomriti	umrijeti, pomrijeti	sterben, wegsterben
zrãmať	izramati, isprazniti	isprazniti	ausräumen
zy	iz, od	iz, od	aus, von

Opis govora Bijeloga Sela:

- 1) Govor je tronaglasan – fonološki je relevantna kvantiteta sloga (dugo ~ kratko), intonacija je relevantna u dugom slogu (uzlazno ~ silazno). I kratki i dugi slog može se ostvariti poludugo. Kratki je naglasak s ultime prešao na penultimu; na penultimi kratki se naglasak većinom čuva. U govoru postoje i nenaglašene dužine, prednaglasna i zanaglasna, koje se mogu skratiti u poludužinu.
- 2) Jat je dao *i* i *e* (koji se dalje može diftongirati kao *i* svako drugo *e*) – *pret*, *liěť||liět*, *diěde*, *koliěna*, *Biělom*, *ubieđ*, *diělať* : *dicię*, *divičyce*, *divō:jke*, *dřte*, *dičã:ka*, *sidyť*.
- 3) Šwa je uglavnom dalo *a*, osim u leksemu "danas", gdje je dalo *e* – *sam*, *va tajédne*, *va glãvny*, *dã:n*, *zãme* : *děnas||dėnaz||dėnař*

- 4) Nazal ϵ dao je e , koje se dalje diftongira kao svako drugo e – *tridjêset, osamdêsjet, piê:t pedêsjet*.
- 5) Nazal ϱ dao je u (koje se u nenaglašenom položaju može ostvariti otvorenije, kao y) – *crî:kvu, škuô·lu, mûža, nĵê·tu, Amèriku, mĵ·vičku, po nî:mško i po xĵvã:cko*. U sufiksu $-n\varrho$ -refleks ϱ je a – *prĵgnat*.
- 6) Srednji vokali e i o fakultativno se diftongiraju u je i uo – *djê·lo, Biê·č; škuô·lu*.
- 7) Samoglasnik a ispred j zamjenjuje se s e – *mĵka*.
- 8) Nenaglašeno (naglašeno rjeđe) kratko i može se ostvariti centralnije, kao y – *divi·čyce, pry Flô·rijane, se stri·ĵfyle, sòkny : velyš, tÿly*.
- 9) Nenaglašeni kratki u i o mogu se ostvariti otvorenije, kao y i ϱ – *mĵvu, Amèriku : syrômã:ško, velî:m\varrho*.
- 10) Početno nenaglašeno o u zamjenicama ispada – *vĵê*.
- 11) Čuva se razlika između \check{c} i \acute{t} – *čã : vĵ nĵê·tu*.
- 12) Velar x dijelom se čuva, a dijelom gubi – *tÿly, lâče : xãle, xĵza*.
- 13) Lateral l izgovara se izrazito tvrdo, naročito ispred y .
- 14) Završno l dalo je poluvokalno u – *tiu, mòrau, biu, viê·seu, šãu*, osim iza r – *úmro*.
- 15) U otvorenoj ultimi se pred govornom pauzom fakultativno dodaje poluvokalni glas tipa $\text{šwa} - \text{šit}^{\text{e}}$.
- 16) Zvučnost opstruenata (ne samo onih koji zatvaraju ultimu) (i suglasničkih skupova) prestaje biti fonološki relevantna: bezvučni se dijelom ili potpuno ozvučuju, a zvučni dijelom ili potpuno obezvučuju – *paĵ, jedenê:išĵ, stãĵ, uprã:viĵ, : zĵie:tã·le, zãbãva, ùbĵed*.
- 17) Slogotvorno r je fonem, nastao primarno i sekundarno – *xĵvã:cko, tĵ, ĉĵemĵna*.
- 18) Potvrđeni su primjeri s rotacizmom – *sãgder, tĵ*
- 19) Individualno se r može ostvariti kao uvularni vibrant R – *zãmrlly, ũrgrô:sfô·dã*.
- 20) U polaznom $vãs(-)$ v je ispalo – *sê, sãgder*.
- 21) U polaznim skupovima $\check{c}ar$ i $\check{c}rê$ čuva se \check{c} – *ĉĵno*.
- 22) Prijedlog $vã$ dao je v , va – v *nô·ti, va glã·vny, va xĵza*. Ispred nekih suglasnika ispada – *ònda škuô·lu puô·jĵ*.
- 23) Prijedlog $izã$ glasi zi ; rjeđe se za "iz" upotrebljava prijedlog vi – zi *škuô·le* || zi *škuô·le, zy bã·be : višlĵ*.
- 24) Čuva se skup jt – *puô·jĵ*.
- 25) Infinitivni je nastavak $-t, -\acute{t} - \text{šit}^{\text{e}}, stãĵ, se uprã:viĵ, ručĵvat, puô·jĵ : rĵt$.
- 26) Upitno-odnosna zamjenica za neživo je *čã*.
- 27) Potvrđen je navezak u prilogu *tôte*.
- 28) Radnja koja se ponavljala u prošlosti izriče se glagolskom konstrukcijom glagolskoga pridjeva radnog pomoćnoga glagola "htjeti" i infinitivom glavnog glagola – *su tÿly šit^e*.

Celindof/Zillingtal (Poljanci)

CId

Geografsko odredjenje: A, Željezanski kotar

Prvi spomen: 1271. kot Pomog; hrvatski oblik selskoga imena se prvi put javlja 1773. kot Czelindoff uz nimške nazive Zilingthall i Czilingthall.

Kada su se doselili Hrvati: Prva polovica 16. st.

Crikva: Sv. Petar i Pavao, fara pred reformacijom, crikva obnovljena 1659., opustošena od Turkov 1683., renovirana 1696., pregradjena 1747.

Gospodari sela: Büki, matrštofski grofi, Esterházy

Znamenitosti: prehistorijski nalazi, dijelom 7500 ljet stari, kot figura boginje Venus; avarsko groblje; natpovršinski rudokop; u selu su rodjeni benediktinac, nadopat u Pannonhalmi dr. Krizosztom Kruesz (1819.-1885.), jezuit Filip Kaušić (1618.-1673.), pjesnik Štefan Kokošić (*1952.) i kompozitor Richard Bedenik (*1957.).

Iz statistike:

1900. sbst. 969: 713 Hrvatov (73,6 %), 99 Nimac (10,2%)

2001. sbst 850: 211 Hrvatov, 559 Nimac

2011. sbst. 916

Selo se po prvi put spominje u jednom dokumentu kot južno susjedsko selo imenom Pomog (pomedje – na granici). Pronajdeni nalazi, dijelom u Austriji jedinstveni nalazi grobnih prilogov iz mladje kamene dobe, dokazuju da je Celindof jur od pradobe naseljen. Urbari potvrđuju da je mjesto najmanje pol stoljeća pred naseljenjem Hrvatov bilo ispražnjeno. Po mnogobrojni buna i boji je u 18. stoljeću došlo do temeljnih promjenov. Kopanje ugljena u Najfeltu je stanovničtvu nudilo nove mogućnosti, tako da su mnogi napustili poljodjelstvo i djelali u ugljenokopi i u drugi industrijski centri. Izgradjivanje seoske infrastrukture i dizanje životnoga kvaliteta su prouzrokovali doseljivanje ljudi iz gradskih krajin. Tim se je broj stanovnikov za tretinu povećao. Održavanje udijela hrvatskoga stanovništva od 26,47% posebno njeguju tamburaška grupa i pjevački krug.

Govornica AP, rođj. 1939. (A)

Ispitivač: Ivo Sučić, sn. 2020. (B)

Govor analizirao i priredio: Ivo Sučić

Stručni zapis

B: Ča ste bili po zvanju?

A: /0.00/ Jâ: sam bî:la škuḡ·li, jâ: sam bî:la piḡ:t liḡ... , a štirâ liḡ·ta Žaliḡ·zni va kluḡ:štri, a pâ·sam duḡ:ma bî:la, kaḡ moja mâtî j mîslila, da to nî: triba, da se divičica dâle uči:, sâm pa: duḡ·ma diḡ:lala. ... Strâ:t sam¹⁰ ur va pênziji.

B: /0.18/ A nač se znate kot prvo spomienut od ditinstva?

A: Jô:, tó se znâ:m spomiḡ:nuḡ, da sam í va čuvârnici bî:la, tḡ da bi bî:la... , ónda je Mikû·la došla, nê:, ali tó su mi pa druḡi povî·dali, a jâ: da sam cû·jšla, tḡ sam rekla „Frâjn Dô·ra“, da san jû spoznâ·la tu Mikû·lu. /0.40/ Drugačije čûda nê, nek pâ:, témo réḡ, kad je¹¹ biḡ bû:j, ko se znâ:m oš spomiḡ:nuḡ, kaḡ smo¹² bî·li koḡ sû:sje·dou va pinici, kad va nášje:m stâ:ni su bî:li ónda ur Rû:si na jêda·n krâ:j, kad je biḡ... dvâ· stâ:ri [= strâ:ni] su bî:li, na prâ:vi i na lî·vi, tḡ nóti ko smo tili pû:jt sû:sjedom va pinicu, a pa j tóte popâ·lo górit, pred vrâ:ti. /1.07/ Kât se j¹³ šló krez škâda:ḡ... , se j muḡ·ralo pu:jt, a pâ: stópḡ va pinicu. Pa: nî:smo mógli tóte vâ:n. A mî: va pinici zapḡ:ti nû·tri. Pa su muḡ·rali na druḡi sû:sjeḡki strâ:n, tiḡ· mǎ·le ubluḡ:ke su muḡ·rali vâ·ntruo:pat, da su nás mógli vâ:n. Nǎ· to se znâ:m spomiḡ:nut. /1.26/ Nojô·, tóte, kaḡ sam¹⁴ pâ· ur véta bî:la, ko smo se jû·tro tilḡ muḡ·ra^l doḡ·zâra:n stât tḡ dójit p^hḡ:jt, pa z mlî:kuo:m, pa ručévat, a pâ:k kót je bî:lo vâni diḡ:lo, zî:mi veḡ duḡ:ma, liḡ·tni čâ:s i na puḡ·li vâni.

Mî: smo imǎ·li bregúndu, pa:k kúkoricu, ónda se tilo i ziz rû:ku:... Kaḡ smo¹⁵ tili paḡ zî:mi za blâ:go silî·raḡ, ónda se j tilo to z rû:ku· rizat, kúkorice, nê, nó a i bregúndu z rû:ku· znimat. /1.58 /

B: Kako su stari ljudi onda živili?

A: Jo, stâri lû:di su duḡ·ma, ako j bî:lo mogû:te, da su oš tili pomâ:gaḡ, da su tili oš va kúxi·ni... a drugačije, témo réḡ, móji stâristardjî: od óca veḡ nî: niḡ:dan žî:viu. No, a tî· druḡi su bî:li Štikapruḡ·ni, koḡ sî:na, i tî:, staramâti je dū·go kúxala Štikapruḡ·ni, nê zna·m kâko dūgo je tâ· oš bî:la. Ali duḡ:ma, Celíndofi nê, kat·tî: su bî:li pḡḡ^{nk} ur zâra:n úmḡli. /2.26/

B: Ča se j tilo uko puogrieba onda dielat?

¹⁰ [Stracam]

¹¹ [kade]

¹² [kacmo]

¹³ [Kacej]

¹⁴ [kacam]

¹⁵ [Kacmo]

No ónda je va jédnu:j sóbi ko se j tilo, ako j bî:lo čá na pŭ·ti, stiċē·ļa ali čā·, se j tilo muġo·raġ vā:nzramat tr̄ tóte va sriċē:di se j tŭu... pa škrína postávit, a pa sej tilo dŭ:jt knuġo:ti dvórit. Žéne su tile pŕvo dŭ:jt, tr̄ se j molílo. /2.48/ Je bî:la sènek jédna, kâ: je prédmoliteļica bî:la. A mŭ:ži su tili pa kâ·šne d^uġt. Tŭi veġ nŭ:su táko molíli, tóte su pa dósputi i pŭ:li. Nojô·, kaġ i ónda, ka^d je od óca máti ũmġla, i ta je nâ:jpr̄ liċē:žala. Tóte j bî:la škrína, cvišņ tŭ dvŭ: vġmâ:ruġu. Tóte j zġcalo bî:lo, tŭô: se j puġo·kŕlo. /3.10/

Jednostavni zapis

B Ča ste bili po zvanju?

A /0.00/ Ja sam bila škuoli, ja sam bila piet lie..., a štira lieta Žaliezni va kluoštri, a pa sam duoma bila, kad moja mati j mislila, da to ni triba, da se divičica dalje uči, sam pa duoma dielala. Strat sam ur va penziji.

B /0.18/ A nač se znate kot prvo spomienut od ditinstva?

A: Jo, to se znam spomienut, da sam i va čuvarnici bila, tr da bi bila..., onda je Mikula došla, ne, ali to su mi pa drugi povidali, a ja da sam cujšla, tr sam rekla „Frajn Dora“, da san ju spoznala tu Mikulu. /0.40/ Drugačije čuda ne, nek pa, ćemo reć, kad jebiu buj, ko se znam oš spomienut, kad smo bili kod susiedou va pinici, kad va našiem stani su bili onda ur Rusi na jedan kraj, kad je biu... dva stari [= strani] su bili, na pravi i na livi, tr noći ko smo tili pujt susiedom va pinicu, a pa j tote popalo gorit, pred vrati. /1.07/ Kat se j šlo krez škadajⁿ..., se j muoralo pujt, a pa stopr va pinicu. Pa nismo mogli tote van. A mi va pinici zaprti nutri. Pa su muorali na drugi, susiecki, stran, tie male ubluoke su muorali vantruopat, da su nas mogli van. Na to se znam spomienut. /1.26/ Nojo, tote, kad sam pa ur veća bila, ko smo se jutro tile muorat dos zaran stat tr dojit p^uġt, pa z mlikuom, pa ručevat, a pak kot je bilo vani dielo, zimi već duoma, lietni čas i na puolji vani.

Mi smo imali bregundu, pak kukoricu, onda se tilo i ziz ruku... Kad smo tili pak zimi za blago silirat, onda se j tilo to z ruku rizat, kukorice, ne, no a i bregundu z ruku znimat. /1.58 /

B Kako su stari ljudi onda živili?

A Jo, stari ljudi su duoma, ako j bilo moguće, da su oš tili pomagat, da su tili oš va kuhinji... a drugačije, ćemo reć, moji staristardji; od oca već ni niedan živiu. No, a ti drugi su bili Štikapruoni, kod sina, i ti, staramati je dugo kuhala Štikapruoni, ne znam, kako dugo je ta oš bila. Ali duoma, Celindofi, ne, ti su bili prlje ur zaran umrli. /2.26/

B Ča se j tilo uko puogrieba onda dielat?

No onda je va jednuj sobi ko se j tilo, ako j bilo ča na puti, stielja ali ča, se j tilo muorat vanzramat tr tote va sriedi se j tiu... pa škrinja postavit, a pa sej tilo dujt knuoći dvorit. Žene su tile prvo dujt, tr se j molílo. . /2.48/ Je bila senek jedna, ka je predmoljiteljica bila. A mŭ:ži su tili pa kašnje d^uġt. Ti već nisu tako molíli, tote su pa dosputi i pili. Nojo, kad i onda, ka^d je

od oca mati umrla, i ta je najpr liežala. Tote j bila škrinja, cvišn ti dvi vrmaruou. Tote j zrcalo bilo, tuo se j puokrlo. /3.10/

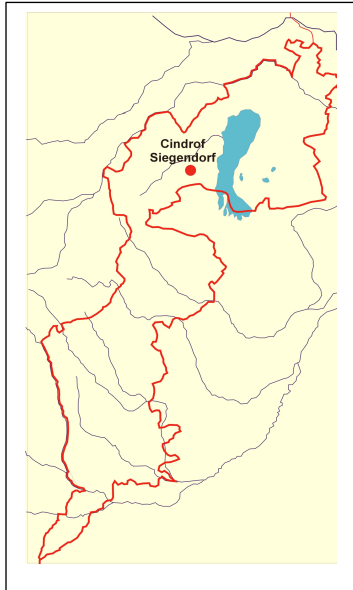
Tumač riči

dijalektna rič	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	nimški
bregũndu	bregunda	stočna repa	Futterrübe
bũ:j	boj	rat	Krieg
cũ:jšla	pristupiti, iti k	prići, pristupiti	herantreten, zugehen
cvišņ	izmed, med	među, između	zwischen
čâ:s	čas, dob, vrime	vrijeme, doba	Zeit
čũda	čuda, mnogo	mного	viel, viele
čuvãrnici	čuvarnica	dječji vrtić	Kindergarten
dõjit	dojiti	musti	melken
dvõrit	dvoriti	držati stražu uz odar	Totenwache halten
frãjn	gospica	gospođica	Fräulein
kad kat	kad, kada; ar, jer, pokidob da	kad, kada; jer, budući da	als; da, weil
oš	još	još	noch
pinici	pivnica, rov	pivnica, podrum	Keller
popãlo	popasti, početi	početi	anfangen, beginnen
přle	prije, prlje	prije	früher
ručévat	ručevati	doručkovati	frühstücken
sriē:di	sredina	sredina	Mitte
staramãti	staramajka, baba	baka	Großmutter
stãristardjĩ	staristarji, djed i baba	djed i baka	Großeltern
stiē:ļa	stelja, postelja	krevet, postelja	Bett
stõpr	stoprv	tek	erst
strã:t	sada, sad	sad, sada	jetzt
škrinja	škrinja, lijes	lijes	Sarg
ublũõke	oblok	prozor, okno	Fenster
vãntrũo:pat	izbiti	izbiti	herausschlagen
vã:nzramat	izramati, isprazniti	isprazniti, iznijeti	austräumen
veų	već	više	mehr
vřmã:rũõu	ormar	ormar	Kasten, Schrank

Opis govora Celindofa:

1. Govor je tronaglasan sa silaznom i uzlaznom intonacijom na dugi slogi. Uzlazni akcent je tipa čakavskoga akuta. I kratki i dugi slog se more realizirati poludugo. Akut se redovito pri brzom govoru skraćuje. Mnogo rjedje se skraćuje dugi silazno naglašeni slog.
2. Glas *m* na kraju riči i sloga u pravilu ostaje – *sam, sù:sjedom, z mlí:kuo:m, znâ:m*. Samo jedanput se čuje *n* – *da san jù spoznã·la*.
3. Jat se reflektira kot *i* i *e* – *divičica, rìzat : liĝ·tni, sriĝ·di*.
4. Nazal *ɛ* dao je *e* – *piĝ:t*.
5. Nazal *ɔ* je dao *u*: *sù:sjedom, su, rû:ku, mogû:te*.
6. Svako *e* (< *e, ě, ę*) i *o* se pod određenimi uvjeti more diftongirati kot *je* odnosno *uo*. Ti se *e* i *o* izgovaraju otvoreno (*je, uo*) – *diĝ:lo, liĝ·tni, duĝ·ma, muĝ·ra*, a pred *j/ĵ* se *uo* zatvara u *o* (*d^hoĵt*) ili uopće prelazi u *u* – *bû:j, pû:jt*. Za ishodno *e* pred *j/ĵ* se u tekstu nije našlo primjera.
7. Do gubitka *e* dolazi fakultativno u 3. l. jd. prez. glagola *biti (je)*, kad rič pred njim završava na samoglasnik – *se j muĝ·ralo pu:jt, ako j bî:lo čã na pû·ti*.
8. Pridjev radni glagola *iti* javlja se prez početnoga *i* – *Kãt se j šlò krez škãda:ĵ*.
9. U završnom slijedu *-an* dolazi do metateze palatalnoga elementa – *krez škãda:ĵ*.
10. Završno *l* i *v* je dalo poluvokalno *u* – *biu, tîu : sù:sjedou, vřmã:ruou*.
11. Upitno-odnosna zamjenica za neživo je *ča* – *ako j bî:lo čã na pû·ti, stiĝ·ļa ali čã*.
12. Prijedlog *və* je dao *va*. On fakultativno ispada – *Jã: sam bî:la škuĝ·li*. Redovito ispada pred nazivi sel – *Celindofi, Štikapruo·ni*.
13. Prijedlog *s* zaminja se fakultativno prijedlogom *zis* – *ziz rû:ku*, ali *z rû·ku*.
14. Infinitivni nastavak je *-t* i *ť* – *gòrit, pû:jt, spomîĝ:nut, znîmat : rêt*.
15. Nastavak L jd. imenic muškoga i sridnjega roda je *i* – *va našje:m stã:ni, na puĝ·li*.
16. I jd. imenic ženskoga roda ima nastavak *-u* – *z rû:ku*.
17. Bezvučni opstruenti, ki zatvaraju ultim, dijelom ili potpuno se ozvučuju – *přle^{nk}, silî·raĵ, z rû:ku znîmaĵ, oš*. Za zvučne opstruente u ultimim imamo u tekstu kumaj potvrdov – *kođ, kađ*.
18. U neki suglasnički skupi *v* prelazi u *f* – *kfadrã·tmetr*.
19. Slotvorno *r* je fonem – *přvo, zapř·ti, zřcalo*.
20. . Kot posudjenic je došlo i do slogotvornoga *ŋ* – *cvišŋ*.
21. Č i ř se dobro razlikuju – *čã, čũda : mogû:te, rêt*.
22. Skup *jt* se čuva – *dû:jt, pû:jt*.
23. U završnom skupu *st* ispada *t* – *doš·zãra:n, dõsputi*.
24. U ishodni *vãn* i *vãs* ispada *v* – *nũ·tr, sènek*.
25. U riči *štirã* (<*čtire* <*četire*) se slijed *čt* realizira kot *št*.
26. Kad u dvi riči dojde završno *d* na početno *j*, onda se stopu ti dva glasi u *d* – kad je > *kãde*.

27. Imenica stran se tretira kot maskulinum – *na dru¹gi, s^u:s²ęcki, str^a:n*, a ime *Mikula* kot femininum – *tu Mik^u:lu*.
28. U riči *pivnica* ispada *v –pinicu*||*pinⁱci*.
29. Prilog *p^řęⁿk* ima nevezak.

Cindrof/Siegenderf (Poljanci)

Cin

Geografsko odredjenje: A, Željezanski kotar

Prvi spominak: 1254. kot Peresnye; ime Peresznye se izvodi od slavskoga osobnoga imena Prešina, nimško od osobnoga imena Sigo.

Kada su se doselili Hrvati: Jur 1528. ljeta se spominje naziv Krabat, hrvatska većina od sredine 16. st.

Gospodari sela: U 14. st. Veszkény, onda Czirák, od 1621. Esterházy

Crikva: Sv. Sveti, crikva potvrđena 1366., novogradnja u baroknom stilu 1659-1673., izgorila 1835.

Znamenitosti: Keltski humak; kaštel, tzv. Klosterkeller, spomenut 1366., novogradjen u 16. st.; djelovanje farnika Antona Herića (1825.-1905.), poprsje Karla Rennera; fabrika cukra Conrada Patzenhofera; ekonom Ernst Conrad Sedlmayer (1868.-1939.); komponist Jenő Takács (1902.-2005.); profesor Joško Vlašić (1932.-2010.)

Iz statistike:

1900. sbst. 1891: 1567 Hrvatov (82,9 %), 203 Nimci (10,7 %), 113 Ugrov (6,0 %)

2001. sbst. 2720: 1.036 Hrvatov, 1340 Nimac, 68 Ugrov

2011. sbst. 2919

U Cindrofu su na cijelom općinskom području najdeni nalazi iz razliĉnih periodov, ki dokazuju, da je Cindrof bio jur od neolitika naseljeno mjesto, tako da selo ima skoro 8.000 ljet staru povijest. Današnje nimško ime se po prvi put spominje 1343. ljeta. Hrvati su naseljeni po zniĉenju sela po turski napadi. 1554. ljeta su od 36 obitelji dokumentirane 33 hrvatske. Veliko znaĉenje za razvitak gospodarstva i društvene strukture je imalo utemeljenje fabrike cukora familije Conrada Patzenhofera. Ovo poduzeće je nastalo najveći poslodavaĉ regije. Društvena i ekonomska promjena situacije ljudi je peljala i do stalnoga doseljivanja iz drugih regijov, ĉa je i otežavalo obdržanje hrvatskoga jezika u selu. Za vrime brojidbe 2001. ljeta je u Cindrofu od ukupnoga stanovništva bilo 44,49% Hrvatov.

Govornica: AN, rođj. 1934. (A)

Ispitivač*: Thomas Buketits, sn. 2013. (B)
Govor analizirao i priredio: Ivo Sučić

Stručni zapis

B: Ajzo učila se niê:dno zvã·nje ni:si, ne. Ali diê·lala si...

A: Dô·s. Dô·s. Po tšsli: saⁿ se potipala kod moji: sêsta:r. Po našijē:m, po puō:li, na prekū·nda, kod Kárlóvítevi³, kod Mátlovi³, aj dē:xi no, aj dô:s smo... Ali lí·po mi je bî·lo, čúdaputi nējza:d mislim.

B: Tr čà si rã·do diê·lala?

A: Čà bi rēkla dà sam, dà sam táko rã·do diê·lala? Šijē:rať mi je bî:lo nã:jteže, kát_to j, tò j bi·lo nã·jmučnije, nē·, áli, áli viê:zat tšse, pŕle smo s puō:ŕkŕ^{ti} áli kãđ si¹⁶ misliu, dà bi dēnas ne bi znã·la.

B: Puō:ŕkŕti, kã·j su tí·zrã·sli?

A: /0. 29/ Óto j bî·la, to j bî·la xřžúla, kú· su tili táko na, na zubátki, zubã·tku su si tili váko povã·lit, pikl'e znã:š, pa zubã·tke, pã· su tili táko to čē·sat, da j bî·lo to jã:ko lí:po, pa su tili váko odrizať, nē·, pa váko tã:ŕko, váko j tilo xójt bî·t, to, pá to sviê:zať, a kãđ saⁿ tila puō:jt va tšse viê:zat, kò san si tila pŕle va ónuo:m... koriti namóciť, znã:š, pa va vriťu zamótať, na pákl'tregŕ, na rã·dŕ, dà mi je tilo na sãku strã:n duō·li cùri^l, kãđ sa se tila vózit, kãđ su bî:li oš jã:ko mókri, no pã· sam to tila táko viê:zať, kad b mi dēna:š oš ... xm ... no táko čã· ne muō·reš zã:bit ...

B: A zã:č se j smočilo?

A: /1.04/ Nojô·, dà j to bî:lo, da se j tó· lí:po umótať dã:lo, nē·, da se j to lí:po dã·lo umótat. Kã· j dóšla pa tã· xójpkuľtú:ra, nē·, áli... pã· j to bî:lo sē drugačije, nē·. Óⁿda: se j pa· nēk jēdnu·č tilo viê:zať, a tuo drúgo pretakiê:vať. Pretakiê:vať je bî·lo náko: lí:po diê·lo.

Jã· sam i rã·do tŕgala, ály, ali lã·nika sam bî:la kod Xã·nzike tŕgat, pã· sa rēkla, kãđ ... kò su skóro krã·j bî:la, ko sa rēkla só sad znã:m. Koť_dé tí:u muō·j óta:c rēť „es lässt sich nichts leugnen“, sã· j áus, jã· veť ne muō·rem puō:jt tŕgat, jã· sam skóro·, jã· veť ni:sam skóro móгла, jã· se ne muō·rem puō:jt poválit va dã:ra:k tŕ počinut. /1.33/ to ní: zdŕ:ž, kad griê:š kómu diê:la^l, nē. Pŕiľla·nika sam bî·la jã:ko trū·dna, a lã·nika sa skóro krã·j bî:la, só sã·t sam..., dã· vídim da veť ne muō·rem puō:jt.

B: No sēda ji već ni: skóro vriê:da.

A: No jô· óni kí·, óni ímadu oš tšsła:, nē·, ali jã· im veť ne muō·rem puō:jt tŕgat, pa j nēk pu: dniê:va, pa ní:sam bî·la fējig.

¹⁶ [kaci]

B: A čá se j u zî:mi? Kàq si¹⁷ rèkla zî:mi...

A: /1.49/ Nô:, kat smo tili klát, ko smo tili sūsje:di si jéda:n drúgomu otprî:miť djê:tre skúxane, pak pečjê:no miê:so ziz zêlje:m na vičjê:ru, Tô^{j bî'lo} pri klâ:li, nê:. Právo· da smo imã·li sã:mi sê. Mã:s smo sã:mi díimã·li, ónda: se j sê ziz máštu: kúxalo, mú:ku smo sã:mi díimã·li, smo tili puô:jt va máli:n si dát zmlit. /2.09/ Ďã· sam sã:ma se ož ziz ócjê:m vozî'la na krã·va zis kuô·li smo se vozî'li Píleru va máli:n duô·lika. Rã·uno smo se tili kođ šî'ntara duô·li vózit, kat smo tili puô:jt zamî:nit si:, nê:, tŕ smo tili mú:ku dósta:t, krúšnu mú:ku, i pčeničnu mú:ku, smo imã·li sã:mi, nê:. Pã· smo imãli kuô:koše, pa rã·ce, pa gũ:ske, to j bî'lo... /2.28/ Pŕje su tile žê·ne puô:jt pak Žaliê·zno ziš dá:ji tŕ s táko či:m, s piplíti na sãja:m, na tŕ:g su tile puô:jt, da su tile čã·pródat moť, dá su tile čã pinje:z nũ·tŕ dósta:t. Je bî'lo pŕje...táko... to je bî'lo va ti stã·ri čã:si...nê:, kat su tile žê·ne piše Žaliê·zno puô:jt, tŕ tó otprî:mit. /2.45/ A uô:prava j bî'la isto táko, tje· kiklã·če xŕvã:cke, a sê'lo smo tili xódit. Sũ·sje·di su tili k nã·m duô:jt sê'lo, a mî· smo tili k nî·m puô:jt sê'lo, znã·m da sam tila rã·do puô:jt Ugričinovim sê'lo, óni su imã·li jã·ko, jã·ko xãjmelig stã:n je kóđ ní: bî'lo. /3.00/

Jednostavni zapis

B: Ajzo učila se niedno zvanje nisi. Ali dielala si...

A: Dos. Dos. Po trslji saⁿ se potipala kod moji sestar. Po našiem, po puolji, na prekunda, kod Karlovičevi⁹, kod Matlovi⁹, aj djexi no, aj dos, dos. Ali lipo mi je bilo, čudaputi nejzad mislim.

B: Tr ča si rado dielala?

A: Ča bi rekla da sam tako rado dielala? Šierat mi je bilo najteže, kat to j, to j bilo najmučnije, ne, ali, ali viezat trse, prlje smo s puonkr^{ti}, ali kad si misliu, da bi denas ne bi znala.

B: Puonkrti, kaj su ti zrasli?

A: /0. 29/ Oto j bila, to j bila hržulja, ku su tili tako na, na zubatki, zubatku su si tili vako povalit, piklje znaš, pa zubatke, pa su tili tako to česat, da j bilo to jako lipo, pa su tili vako odrizat, ne, pa vako tanko vako j tilo hojt bit, to pa to sviezat, a kad saⁿ tila puojt va trse viezat, ko saⁿ si tila prlje va, va onuom... koriti namočit, znaš, pa va vriću zamotat, na pakl'tregr, na radl, da mi je tilo na saku stran duoli curit, kad sa se tila vozit, kad su bili oš jako mokri, no pa sam to tila tako viezat, kad mi denas oš ... hm ... no tako ča ne muoreš zabit ...

B: A zač se j smočilo?

A: /1. 04/ Nojo, da j to bilo, da se j to lipo umotat dalo, ne, da se j to lipo dalo umotat. Ka j došla pa ta hojpkuljtura, ne, ali... pa j to bilo se drugačije, ne. Oⁿda se j pa nek jednuč tilo viezat, a to drugo viê:zat. Pretakievat je bilo nako lipo dielo.

Dja sam i rado trgala, ali, ali lanika sam bila kod Hanzike trgat, pa sa rekla, kad...ko sa skoro kraj bila, ko sa rekla, so, sad znam. Kot je tiu muoj otac reć „es lässt sich nichts leugnen“, sa j

¹⁷ [kaci]

aus, ja već ne muorem puojt trgat, ja već nisam skoro mogla, ja se ne muorem puojt povalit va djarak tr počinut, to ni zdrž, kad grieš komu dielat, ne. Priklanika sam bila jako trudna, a lanika sa skoro kraj bila, so sad sam..., dja vidim da već ne muorem.

B: Non seda ji već ni skoro vrieda.

A: No jo oni ki, oni imadu oš trslja, ne, ali ja im već ne muorem puojt trgat, pa j nek pu dneiva, pa nisam bila fejjig.

B: A ča se je u zimi? Kad si rekla u zimi...

A: /1.49/ No, kat smo tili klat, ko smo tili susiedi si jedan drugomu otprimit djietre skuhane, pak pečieno meso ziz zeljiem na vičieru. To ^{j bilo} pri klali, ne. Pravo da smo imali sami se. Mas smo sami djimali, onda se j se ziz mašču kuhalo, muku smo sami djimali, smo tili puojt va malin si dat zmlit. /2.09/ Dja sam sama se oš zis ocieim vozila na krava zis kuoli smo se vozili Pileru va malin duolika. Rauno smo se tili kot šintara duoli vozit, kat smo tili puojt zaminit si, ne, tr smo tili muku dostat, krušnu muku, pčeničnu muku, smo imali sami, ne. Pa smo imali kuokoše, pa race, pa guske, to j bilo.... /2.28/ Prlje su tile žene puojt pak Žaliezno ziz djaji tr s tako čim, s pipličići na sajam, na trg su tile puojt, da su tile ča prodat moć, da su tile ča piniez nutr dostat. Je bilo prlje...tako... to je bilo va ti stari časi...ne, kat su tile žene piše Žaliezno puojt, tr to otprimit. /2.45/ A uoprava je bila isto tako, tie kikljače hrvacke, selo smo tili hodit. Susiedi su tili k nam duojt selo, a mi smo tili k njim puojt selo, znam da sam tila rado puojt Ugričinovim selo, °ni su imali jako, jako hajmelig stan je kod nji bilo. /3.00/

Tumač riči

dijalektna rič	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	nimški
aj dē:xi no	Bože dragi	Bože dragi, Isuse	ach herrje
ájzo	ada	dakle	also
áus	gotovo, svršeno	gotovo, svršeno	aus, vorbei
fějjig	sposoban, u stanju	sposoban, kadar	fähig
kiklã·če	suknja	suknja	Kittel
krã·j (biti)	izmučen, kaput, iščrpljen	mrtav umoran, sasvim iscrpljen	erledigt, fix und fertig
pãkľ'tregr	nosač prtljage	prtljažnik (na biciklu)	Gepäckträger
pikľ'e	baka, puk	nogari, kozlić	Bock, Holzbock
potipala	stipati se	skitati se	sich herumtreiben
prekũ·nda	ripa	repa	Rübe
pu:	pol	pol, po, pola	halb
puõ:nkrľti	svežanj vezive slame	svežanj vezive slame	Bindstrohbündel

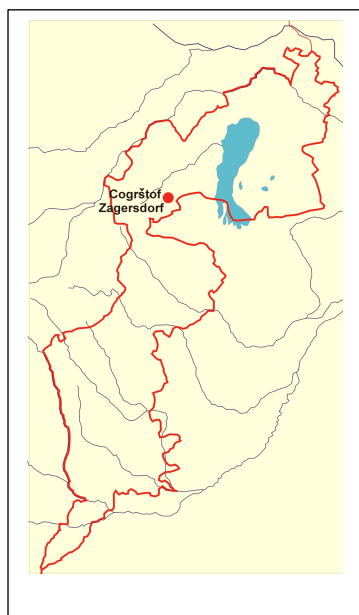
rādĭ	dvokolce, bicikl	dvokolce, bicikl	Radl, Fahrrad
sā·	sada	sada	jetzt
sē·lo xòdit/duò:jt	selo hoditi/dojti	íci/doći u pohode	besuchen
sò	tako, ada	tako, dakle	so
šĩ·ntara	živinoder	živoder	Abdecker, Schinder
tŕse	vinograd, trsje	vinograd	Weingarten
xájmelig	ugodan, familijaran	udoban, ugodan, familijaran	heimelig
zdŕ:ž	ponašanje, držanje	ponašanje, držanje	Haltung, Einstellung
zubā·tku	brana, zubatka	brana	Egge

Opis govora Cindrofa:

- Govor je tronaglasan sa silaznom i uzlaznom intonacijom na dugi slogi. Uzlazni akcent je tipa čakavskoga akuta. I kratki i dugi slog se more realizirati poludugo. Akut se zvećega, osebito pri brzom govoru, skraćuje. Mnogo rjedje se skraćuje dugi silazno naglašeni slog. Nenaglašene dužine, isključivo zanaglasne, moru se skratiti u poludužine. Kratki naglasak i akut premjestili su se s ultime prema početku riči. U riči *máli:n* se još čuje na ultimi dio siline.
- U otvorenoj ultimi se pred govornom pauzom fakultativno dodaje poluvokalni glas tipa šwa: ^ə, npr. *kođ Kàrlovičevî^ə, kod Mátlovi^ə*.
- Jat se reflektira kot *i* i *e* – *lí:po, tili, zamĩ·nit, piše : diĕ·lala, sūsje:di*.
- Refleks nazala *ę* je *e* – *viĕ:zaŕ, diĕ:tre, miĕ:so*.
- Refleks nazala *o* je *u* – *zubā·tku, mú:ku, rû·ku*.
- Svako *e* (< *e, ě, ę*) i *o* se pod odredjenimi uvjeti more diftongirati kot *je* odnosno *uo*. Ti se *e* i *o* većinom izgovaraju otvoreno (*ię, uo*) – *diĕ·lala, viĕ·zaŕ, pretakiĕ:vaŕ : po puō:li, muō·rem*. Pred *j||i*, ada u triftongu, zatvara se *o* u *o* – *puō:jt||puō:jt*. Za *e* u triftongu nije se u tekstu našlo primjera.
- Šwa se reflektira zvećega kot *a* – *sam, óta:c, sad, sàja:m*. Fakultstivno se javlja i u slabom položaju – *máli:n*. Kot *e* je prednji poluglas zastupan u riči *dènas||dèna:š* i *sèda*.
- Završno *l* i završno *v* je dalo poluvokalno *u* – *misliv, tí:u : rā·uno*.
- Samoglasniki se pred nazalnim suglasnikom fakultativno zaminjaju nazalnim samoglasnikom, u odredjenom zapisu se to odnaša na 1. l. jd. glagola „biti“, *sq/sqⁿ/sų* uz *sam*.
- Završno *m* se skoro svenek čuva: *misliv, sam, im, va ónuo:m*.
- U skupi *ng* i *nk* se razvija velarni nazal *ŋ* – *puō:ŋk^{ti}*.

- 12) Velar *x* se gubi u skupu *xt* i na kraju riči – *tili* : *kod mòji*: *sèsta:r*. Sekundarno *x* se pojavlja pred slogotvornim *r* u riči tipa *xřžulja*.
- 13) Upitno-odnosna zamjenica za neživo je *ča* – *Čà bi rèkla...?*
- 14) Prijedlog *və* dao je *va*, ki se pred okojnimi i nekimi riči izostavlja – *va*, *ònuḡ:m... koriti namòčit*, *va vriṭu* : *piše Žaliḡ:zno puḡ:jt*.
- 15) Prijedlog *s* zaminja se mnogokrat prijedlogom *zis* – *zis màštu*, *zis óciję:m*, ali *s puḡ:nkř^{ti}*, *s táko či:m*, *s pìpliti*.
- 16) Infinitivni nastavak je *-t*, *-t* – *viḡ:zat*, *pretakiḡ:vaṭ* : *rěṭ*, *moṭ*.
- 17) Radnja, ka se ponavljala u prošlosti, izražava se glagolskom konstrukcijom s pomoćnim glagolom "htiti" – *smo se tili kod šī ntara duḡ·li vòzit*.
- 18) Bezvučni opstruenti, ki zatvaraju ultim, dijelom ili potpuno se ozvučuju, a zvučni dijelom ili potpuno obezvučuju – *šiję:raṭ*, *děna:š oš*, *odrizaṭ*, *zis màštu* : *nějza:d*, *fějig*, *koḡ*.
- 19) Slogotvorno *r* je fonem, nastao primarno i sekundarno – *třgaṭ*, *zdř:ž* : *pàklřtregř*.
- 20) U posudjenica iz nimškoga razvilo se je pod uticajem nimškoga dijalektalnoga izgovora i sekundarno slogotvorno *l* odnosno *l'* – *radl* : *pàklřtregř*.
- 21) Dobro se razlikuju *č* i *t* – *čā:si*, *kiklā·če* : *věṭ*, *Kàrloviteviř²*, *moṭ*.
- 22) Namjesto strujnika *j* stoji u prvom redu na početku riči fakultativno ploziv *d* – *dā·vidim*, ali *jā·se ne muḡ·rem*.
- 23) Ishodni skup *jt* se čuva *duḡ:jt*, *puḡ:jt*.
- 24) Kod završnoga skupa *st* ispada *t* – *dô:s*, *ma:s*.
- 25) Analogno prema *ovo* javlja se fakultativno *oto* – *Óto j bî-la*, *to j bî-la xřžùḷa*.
- 26) Navezak imamo u prilogi *lā·nika* i *duḡ·lika* uz *duḡ·li*.
- 27) U riči *Žaliḡ:zno* pojavlja se ishodno *e* za palatalom *ž* kot *a*.

Cogrštof/Zagersdorf (Poljanci)

Cšt

Geografsko odredjenje: A, Željezanski kotar

Prvi spominak: 1461/62. kot Czogastorff, kašnje i kot Zagelsdorf, Zagesdorff, Zackerstorff i spodobno. Ime bi moglo biti u vezi sa staronimškom ričju "Zagel" za rep.

Kada su se doselili Hrvati: Oko 1535. ljeta

Gospodari sela: Fürst, Kanizsai, Esterházy

Crikva: Sv. Ivan Krstitelj, predreformatorska fara, crikva je 1714. novoizgradjena, 1810. dodan turam.

Znamenitosti: Spomenkamen košćici grojza iz halštatske dobe; u selu su rodjeni učitelj Martin Borenić (1850-1939) i pisateljica Ana Šoretić (*1952.).

Iz štatistike:

1900. sbst. 819: 783 Hrvati (95,6 %), 15 Namac (1,8 %), 16 Ugrov (2,0 %)

2001. sbst. 900: 451 Hrvat, 355 Namac

2011. sbst. 967

Prvi dokazi naseljenja na cogrštofskom hataru potiču iz dobe oko 3000 pr. Kr. U arheološki iskapanji pronajdena je posuda s trimi grojzovimi košćicami, ke predstavljaju jedan od najstarijih dokazov za vinogradarstvo u Austriji. Selo se po prvi put spominje ljeta 1461. u jednom povijesnom dokumentu. Vjerojatno je Moritz von Fürst ovde naselio po pohodu Turkov hrvatske novodoseljenike. Dokumentirano je iz ljeta 1569. od 53 obitelji 38 hrvatskih. Velik ekonomski napredak za stanovnike je prouzrokovala gradnja cindrofske fabrike cukora 1852. ljeta. Ovo je bila velika mogućnost zaposlenja i zasluška za ljude, ča je preminilo socijalnu strukturu. Danas je Cogrštof atraktivna općina s dobrom prometnom infrastrukturom u blizini glavnoga grada Gradišća i s udijelom od 57,33% hrvatskogovorećega stanovništva.

Govornik: JM, rođj. 1936. (A)

Ispitavačica: Edith Mühlgaszner, sn. 2018. (B)
Govor analizirao i priredio: Ivo Sučić

Stručni zapis

B.: Recite mi najprije svoje ime i kada ste se rodili i kade stanujete.

A.: /0.06/ Mòje díme je Jóhann Mûhlgaszner. Róđje:n desiĵe·toga siĵe·dmoga tisu¹ diĵe·ve¹stou triĵe·set šiĵe·stoga liĵe·ta.

B.: /0.18/ Ča se Vas paršuoński tiče, ča ste Vi kroz Vaš vas žitak dielali?

A.: Počiĵe·taĵ je bî·lo, dá smo bî·li čiĵe·tfera díca. Nâ·š óta:c je muĵo·rau, kad je muĵo·rau va buĵo·j, to j bî·lo šiĵe·stoga jénera. A muĵo·rau je óta:c, kad je¹⁸ biu muĵo·j brá:t Fèrđinand, uĵo·n je biu četřdesiĵe·toga liĵe·ta, a četřdesiĵet pŕvoga liĵe·ta j to bî·lo, tisu^d diĵvetsto četřesje: pŕvoga liĵe·ta , je muĵo·rau na Trî· krâ:ĵe jũ·tro se ód na:s odlû:čít i se j odlû:čiu. Tř smo ziš ní:m šli vâ:n, máma paĵ jâ:, mî· smo šli ziš ní:m do zvána liĵe:se, a pá de muĵo·rau uĵo·n na vójsku. Su je sé na vagô·n naložili, Râ:spuĵrak, tř su pak muĵo·ru [?] Štáĵingra·đ¹⁹. /0.55/ A uĵo·n naⁿ je réka:u da té sákoput pî:sat, tř je s^faki dâ:n, ka j duĵo·šau va Štáĵingra·đ, dómuĵo:m mámi pî:sau. A ónde j tî·u rét – Dá j mi sinkošé pozdrá·vi¹. - Smo bî·li mî· Má:taš, Xánzi pak Fèrđinand, mî· trî·. A Xánika se j ^stópr četřes¹et pŕvoga liĵe·ta , ^{se}j narodila. Xánika je, jé bî:la siĵe·dam misje:c dí:te, tř je přeš óca i óna přeži·..., máma táko, táko de pázila dá j přeži:vila. Žî·taĵ je biu jâ·ko žilau zá na:s, kat smo imály málo sóbou. Trî· sóbe smo imã·li, pŕva xiža, viĵe·ža pak mã·la xižica. /1.30/ Krã·ve smo imã·ly, pá· smo imáli kŕ:mu za krã·ve², pá· smo imáli svî:te, pá·g gomila, pak kâj imamo tiĵe:g tř krúmpĵe óza:t, pa j biu škáda:ĵ. Ta žî·tak smo imã·li jâ·ko žilau, kad nî:smo imáli, ča smo díma·li, krã·ve² pa jédnu kózu. Ta nî: imála ruĵo·go. Mî smo se tákove buĵo·jali, ka ima ruĵo·ge, da té na ná na:s lóspuo:jt, tř smo si tákove přez ruĵo·ge, ali tâ· j bî·la spametnija nek su ĵudi bî:ly. (...) Tã· se j tila sã:ma kŕ:mit. Kaj_j^e tila ča nã:jt. Tř je tila, krež pû·č je tila gliĵe·dat, kaj griĵe· sũ:sje:d. Sũ:sje·du je šlá sènek va kã·mru na xřžúĵu. /2.15/ Xřžúĵa j bî·la tótje:k. Pŕvo j tî·u, je tila se drũ·go. A ka j sũ:sje:d tráufduĵšau, da mu griĵe: na kŕ·mu, ko joj je xřžúĵe, tř si je misliu, dá té se napû:xnut ot xřžúĵe, da té se ot xřžúĵe napû:xnut. Pã· se j tila nažerať, a uĵo·n je tî·u ur čiĵe·kat, de li té se... - Î:, û· vrã:g je sópe na xřžúĵi.- Pã· j tila prótje:ť, tř kema, tř zá nú: bižať. A tâ· se j va štálu, a va štály joj se nî· ti:u niš čniť, nê·, kad ni smî:u, nê·. Áli mlî:ka j dá:la, tó vam znã·m rét. Ta j imála véĵ mlî:ka, kot ka b_bî·la nuĵo·vozd^uojna. A to j bî·lo zá na:s ča vrî:dno. Pã: smo ^{imã·li} krã·ve² krã·ve², a žî·vili smo, déna:š bi móga:u rét kot piĵe·kĵeri, po siromã:šku. Jî:s smo imã·li sènek dô·s./2.55/ Čĵ: smo se rã:nili? Mlî:ka pa krúxa smo jimáli sènek dô·s. I miĵe:sa, smo tili čŕ:no záklat. Jédnu:č svî:nu, pa smo tili jédnu·ž va liĵe·ti tèle, va

¹⁸ [kađe]

¹⁹ Namjesto u literaturi uobičajenim znakom *ŋ*, velarni nazal bilježimo znakom *ŋ*.

škádni. Sû·sje:d naⁿ je tî·u, tṛ smo imáli, áli, ali xũð·me ukã·dit, pak, pak na kuḡ·sni ubisit, pak va mâ:s se j tilo čúda miġe:sa nũ·tṛ da j tilo óstaṭ. Pak krùmpļ'ou smo dímalı sènek, pak krúxa, mlí:ka (...) /3.21/ Mí· smo práuxali piⁿezi nèg za osigurã·né. Dru^gače nî:smo nî·š. Mlí:ka si nî·smo muḡ·rali kũ:pit, krúxa ne, krúxa smo tili máma sã·ma mí:sit, pâ·k pět kot piġ·ke, nê:. Lípce, líbac se j tî·u, ali štrúceġ ali líbac. Mi smo krúxa pa mâ:sti smo imáli sènek...

Jednostavni zapis

B.: Recite mi najprije svoje ime i kada ste se rodili i kade stanujete.

A.: /0.06/ Moje djime je Johann Mühlgaszner. Rodjien desietoga siedmoga tisu^ć dievetstou trieset šiestoga lieta.

B.: /0.18/ Ča se Vas paršuoński tiče, ča ste Vi kroz Vaš vas žitak dielali?

A.: Počietak je bilo, da smo bili čietfera dica. Naš otac je muorau, kad je muorau va buoj, to j bilo šiestoga jenera. A muorau je otac, kad dje biu muoj brat Ferdinand, uon je biu četrdesietoga lieta, a četrdesiet prvoga lieta j to bilo, tisu^{dj} dievetsto četresiet prvoga lieta, je muorau na Tri kralje jutro se od nas odlučit i se j odlučio. Tr smo ziš njim šli van, mama pak ja, mi smo šli ziš njim do zvana liese, a pa dje muorau uon na vojsku. Su je se na vagon naložili, Raspuorak, tr su pak muoru [?] Štaljingrad. /0.55/ A uon naⁿ je rekau, da će sakoput pisat, tr je s^faki dan, ka j duošau va Štaljingrad, domuom mami pisau. A onde j tiu reć – Daj mi sinkošè pozdravit. – Smo bili mi Maćaš, Hanzi pak Ferdinand, mi tri. A Hanika se j ^stopr četrdesiet prvoga lieta, ^{sej} narodila. Hanika je bila siedam misiec dite, tr je prez oca i ona preži..., mama tako, tako dje pazila da j preživila. Žitak je biu jako žilau za nas, kat smo imali malo sobou. Tri sobe smo imali: prva hiža, vieža pak mala hižica. /1.30/ Krave smo imali, pa smo imali krmu za krave³, pa smo ^hmali sviće, pak gomila, pak kaj imamo tieg tr krumplje odzat, pa j biu škadaġ. Ta žitak smo imali jako žilau, kad nismo imali, ča smo djimali, krave pa jednu kozu. Ta ni ^hmala ruogou. Mi smo se takove buojali, ka ima ruoge, da će na na lospuojt, tr smo si takove prez ruoge, ali ta j bila spametnija nek su ljudi bili. (...) (...) Ta se j tila sama krmit. Kaj j^e tila ča najt. Tr je tila, krez puč je tila gliedat, kaj grie susied. Susiedu je šla senek va kamru na hržulju. /2.15/ Hržulja j bila totiek. Prvo j tiu, je tila se drugo. A ka j susied traufduošau da mu grie na krmu, ko joj je hržulje, tr si je misliu, da će se napuhnut od hržulje, da će se od hržulje napuhnut. Pa se j tila nažerat, a uon je tiu ur čiekat, dje li će se... „I, u vrag je sope na hržulji.“ Pa j tila protieć, tr kema, tr za nju bižat. A ta se j va štalu, a va štali joj ni tiu niš činit, ne, kat ni smiu, ne. Ali mlika j dala, to vam znam reć. Ta j jimala već mlika, kot ka b bila nuovozdujna. A to j bilo za nas ča vridno. Pa smo i^{mali} krave, a živili smo, denas bi mogau reć kot piekljeri, po siromašku. Jis smo jimali senek dos. /2.55/ Či smo se ranili? Mlika pa kruha smo imali senek do^s. I miesa, smo tili črno zaklat. Jednuč svinju, pa smo tili jednudž va lieti tele, va škadnji. Susied nam je tiu, tr smo imali, ali, ali huome ukadit, pak, pak na kuosni ubisit, pak va mas se j tilo čuda miesa nutr da j tilo ostat. Pak krumpljou smo djimali senek, pak kruha, mlika (...)

/3.21/ Mi smo prauhali piⁿezi neg za osiguranje. Dru^gače nismo niš. Mlika si nismo muorali kupit, kruha ne, kruha smo tili mama sama misit, pak peć kod pieke, ne. Lipce, libac se j tiu, ali štruca ali libac. Mi smo kruha pa masti smo imali senek...

Tumač riči

<i>dijalektna rič</i>	<i>gradišćanskohrvatski</i>	<i>stand. hrvatski</i>	<i>nimški</i>
būō:j	boj	rat	Krieg
drūgače	drugače	inače	sonst
gomila	gomila, gnjojišće	gnojište, gnojnica	Misthaufen
kā·mru	kamra	spremište za krmu	Futterkammer
kéma!	hajdi!, idemo!	hajde!, na posao!	gehen wir!, los!
krūmpl̥e	krumplj, krumpir	krumpir	Kartoffel, Erdapfel
kuō·sni	hambar, žitnica	ambar, žitnica	Kornkammer
lōspuō:jt	napasti	nasrnuti, napasti	losgehen, angreifen
libac	hlibac, hlib	hljebac, hljeb	Laib
liḗ:sa	ljesa	vrata u dvorište, ljesa	Haustor
mā:s	mast	mast	Schmalz
prāuxali	tribati	trebati	brauchen
pū:č	puč, otvor	pukotina, otvor	Spalt
piḗ·ka	pekar	pekar	Bäcker
piḗ·kleri	prosjak	prosjak	Bettler
rā:nili se	hraniti se	hraniti se	sich ernähren
sének	svenek, uvijek	uvijek	immer
štruće	bika	duguljasti kruh, štruca	Brotwecken
traufduōšau	otkriti, pronajti	prokužiti, ući u trag	draufkommen
ū·	ov	ovaj	dieser
viḗ·ža	kuhinja	kuhinja	Küche
xuō·me	ud, šunka	butina, batak	Schinken

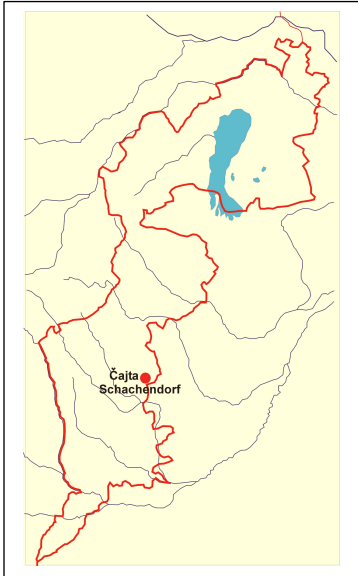
Opis govora Cogrštofa:

- Govor je tronaglasan sa silaznom i uzlaznom intonacijom na dugi slogi. Uzlazni akcent je tipa čakavskoga akuta. I kratki i dugi slog se more realizirati poludugo. Nenaglašene dužine, isključivo zanaglasne, moru se skratiti u poludužine. Kratki naglasak i akut premjestili su se s ultime prema početku riči.
- U otvorenoj ultimi se pred govornom pauzom fakultativno dodaje poluvokalni glas tipa šwa – *krā·ve²*.

3. Jat se reflektira kot *i* i *e* – *d̥ica, t̥ila : li̥t̥a, s̥u̥:s̥je:d̥*.
4. Nazal *ɛ* daje *e* – *po̥č̥i̥t̥aḱ, di̥t̥vetsto, pi̥ⁿezi*.
5. Nazal *ɔ* daje *u* – *v̥o̥jsku, k̥r̥:mu, s̥u̥:s̥je:d̥*.
6. Svako *e* (< *e, ě, ę*) i *o* se pod određenimi uvjeti more diftongirati kot *je* odnosno *uo*. Ti se *e* i *o* izgovaraju većinom otvoreno (*i̥ɛ, u̥ɔ*), a pred *j/i* i *u* fakultativno sužuju – *nu̥o̥·voz^{dⁿ}o̥jna*.
7. Šwa je obično dalo *a* – *o̥ta:c, d̥a:n, du̥o̥·šau̥ šk̥ada:ḱ*. Kot *e* je iznimno zastupano u riči *d̥ena:ḱ*.
8. U završnom slijedu *-an* dolazi do metateze palatalnoga elementa – *šk̥ada:ḱ*, ali *va šk̥ad̥ni*.
9. Završno *l* i završno *v* su dali poluvokalno *u* – *mu̥o̥·rau̥, odl̥u:či̥u : kr̥u̥mp̥l̥ou̥, ž̥ilau̥*
10. Samoglasniki se pred nazalnim suglasnikom fakultativno zaminjaju nazalnim samoglasnikom – *naⁿ, č̥t̥*.
11. Velar *x* se gubi u skupu *xt* – *tili*, takaj pred *l* i *r*, npr. *libac, ranili* kot *i* fakultativno med dvimi samoglasniki – *pr̥auxali*. Sekundarno *x* se pojavlja pred slogotvornim *r* u riči tipa *xr̥žulja*.
12. Upitno-odnosna zamjenica za neživo je *ča*.
13. Prijedlog *və* dao je *va* – *va li̥t̥i, va šk̥ad̥ni*. Pred nazivi sel i gradov se fakultativno izostavlja – *R̥a:spu̥orak, Št̥ḁl̥ingra:d̥* uz *va Št̥ḁl̥ingra:d̥*.
14. Prijedlog *s* zaminja se prijedlogom *zis* – *ziš ni:m*. Ovde je došlo do regresivne asimilacije prik granice riči.
15. Infinitivni nastavak je *-t, -t̥* – *odl̥u:čit, nap̥u:hnut : p̥ét, r̥ét*.
16. Radnja, ka se ponavlja u prošlosti, izražava se glagolskom konstrukcijom s pomoćnim glagolom "htiti" – *T̥t̥ je t̥ila, kreḱ p̥u̥·č̥ je t̥ila gli̥t̥ dat*.
17. Bezvučni opstruenti, ki zatvaraju ultimū, dijelom ili potpuno se ozvučuju, a zvučni dijelom ili potpuno obezvučuju – *d̥ena:ḱ, po̥č̥i̥t̥aḱ : pr̥èz̥ o̥ca, F̥erdinand̥*.
18. U neki suglasnički skupi *v* prelazi u *f* – *č̥i̥t̥t̥f̥era*.
19. U ishodnom *vəs* i *vən* je ispalo *v* – *s̥akoput, s̥enek : n̥ū·tr̥*.
20. Slogotvorno *r* je fonem – *č̥et̥r̥es̥^let̥ p̥r̥voga, k̥r̥·mu*. Kod posudjenic iz nimškoga razvilo se je i sekundarno slogotvorno *l̥* – *kr̥u̥mp̥l̥e*.
21. U riči *č̥et̥r̥es̥^let̥* je ispalo *d*, ali *č̥et̥r̥desi̥t̥oga*.
22. Dobro se razlikuju *č* i *t̥* – *č̥et̥r̥desi̥t̥oga, č̥i̥t̥kat – M̥a:taš, svi:te*.
23. Strujnik *j* se u prvom redu na početku riči fakultativno zaminja plozivom *d̥*, npr. *a p̥à d̥e mu̥o̥·rau̥*, ali *o̥ta:c je mu̥o̥·rau̥, tr̥ je s̥^daki d̥a:n*.
24. Skupi *čr* i *jt* se čuvaju – *č̥r̥:no : n̥a:jt*.
25. Kod završnih skupov *st* i *št* ispada *t* – *d̥o̥:s, j̥i:s, ma:s : n̥i̥š*

26. Neke imenice muškoga roda čuvaju u A mn. nastavak *i* – *pinezi*. Neke muške su u G mn. prez nastavka – *misjē:c*, ali *ruḡ̃'gou*, *krump'ou*, kim se falultativno pridružuju i neke imenice ženskoga roda, kot npr. *sòbou*.
27. U prilogu *tòtjē:k* je potvrđen navezak.

Čajta/Schachendorf (Štoji)

Čjt

Geografsko odredjenje: A, Bortanski kotar, 1971. skupa s Čembom i Vincjetom, 1996. se je Čemba opet izlučila iz općine.

Prvi spomen: 1374. kot Cahta; 1548. dojde na vidilo hrvatski karakter sela u imenu Horwaczky Nagy Csaytha.

Kada su se doselili Hrvati: izmed 1538.-1545.

Gospodari sela: Baumkirchner, Batthyány

Crikva: Sv. Martin, izgradjena 1818.-1834., fara od 1946.

Znamenitosti: Oskar Mikula (1894.-1971.), učitelj i političar; zgrade čuvarnice i crikve su zaštićene.

Iz statistike:

1900. sbst. 931: 794 Hrvati (85,3%), 46 Nimac (4,9 %), 91 Ugar (9,8 %)

2001. sbst. 473: 301 Hrvat, 82 Nimci

2011. sbst. 767 (skupno s Vincjetom)

Kelti, Rimljani, Avari i Slavi su u ovoj krajini ostavili svoje slijede. Naselje je dokumentirano 1374. ljeta pod imenom Cahta – Groß Schachtndorff“. Uzato je postojalo i selo „Kleinschachendorf“. Oko 1540. ljeta su dodatno naseljeni hrvatski stanovnici. U 17. stoljeću su Velika i Mala Čajta spojene u jedno selo. Do 20. stoljeća je mjesto bilo orijentirano pretežno na poljodjelstvo i agrarnu strukturu. Danas mnogi ljudi putuju svaki dan ili svaki tajedan u bližu okolicu ili u veće grade na posao. Hrvatski jezik se gaji u čuvarnici i osnovnoj školi kot i u tamburaški grupa.

Tekstovi:

Govornica: AM, rođ. 1937. (A)

Ispitivačica: Elfriede Arth, sn. 2013. (B)

Govor analizirale i priredile: Sanja Vulić i Edith Mühlgaszner

Stručni zapis

B: Kada ste se rodili?

A: /0.01/ Pⁱè:toga četè:rtoga jè:zero dèvetstuošèdamtridè:setoga lita u Čà:jti i ži:vim u Čà:jti. Zvà:la san se Baláškovič. Moji starji: su polodⁱè:lstvo dila:li. A ónda je otac morà u buòj. U^o:n je bi:l u Norvè:giji, a pòtuon je u Rúska izà:šal pak je dila:li uđlen kopat dúboko pod zeml^uò:n. /0.29/ Pag e bi:l pà:r li:t otòt dokle čisto bi:l porè:dan. Ónda su ga domuò:n pušćali. Ísto smo si u sta:nú zòpet zà:čmeli, otac i mà:ti polodⁱè:lstvo dila:li pak isto já: iš ñimi skupa.

B: Kade sada stanujete?

A: Já: stanújen u Čà:jti, sam se udà:la, imàla sam troj^e dicitè:, pak san se iz moji:n mù:žen já:ko brigala zà:to, da dycà budu imà:li lipši ži:ták, li:pi, da budu imà:li dóbne: beruf.

B: /1.02/ Da. A što ste bili po zvanju?

A: Ja: sán dila:la u polodⁱè:lstvu iz mojimi starji . Ní:n san vi:ke pomagà:la, kad je brát prošal na dílo, a já: san iš ñimi dóma dila:la.

B: Na što se morete prvo spomenuti?

A: : /1.19/ Já:ko li:po je bi:lo, mèr su nan stà:riotac i mà:ti si já:ko dobri bi:li, su já:ko za nà:s se brigali i prije je bi:lo se drúga:č kad smo se si sku:pa li:po igra:li, tavà:ruštvo je bi:lo já:ko li:po i si smo skupa deržà:li. Kad smo mèru već vé:kši bi:li smo si vi:ke ja:čili, u drúštva išli, katoličà:nska mladinà je bi:la kad smo se mógli skupa sprà:vit i smo dà:je u vé:ri ži:vili.

B: Što van je bilo najstrašnije u ditinstvu?

A: /1.49/ Strà:šno mi bi:lo i tó kad su si oci išli već domuò:n, a újtro je móga rà:dio vi:k govorit èduò: če duòjt domuò:n, pak tà:ko dugo ni: bi:lo našega oca pag je nán to tà:ko jáko tú:žno bi:lo kad je dōša da ga mi: nismó ni poznà:li né . Mi: smo se morà:li nà néga navu:čit.

Jednostavni zapis

B Kada ste se rodili?

A: /0.01/ Pⁱetoga četertoga jezero devetstuošèdamtridesetoga lita u Čajti i živim u Čajti. Zvala san se Balaškovič. Moji starji su polodⁱelstvo dila:li. A onda je otac mora u buoj. U^oon je bil u Norvegiji, a potuon je u Rusko izašal pak je dila:li uđlen kopat dúboko pod zeml^uon. /0.29/ Pag e bil par lit otot dokle čisto bil poredan. Ónda su ga domuon pušćali. Ísto smo si u stanu zopet začmeli, otac i mati polodⁱelstvo dila:li pak isto ja iš njimi skupa.

B: Kade sada stanujete?

A: Ja stanujem u Čajti, sam se udala, imala sam troje djece, pak sam se iz mojih muževa jako brigala zato, da djeca budu imali lipši život, lipi, da budu imali dobre berufe.

B: /1.02/ Da. A što ste bili po zvanju?

A: Ja sam radila u poljodjelstvu iz mojih starijih. Njih sam više pomagala, kad je brat prošao na dilo, a ja sam iš njima doma radila.

B: Na što se možete prvo spomenuti?

A: /1.19/ Jako lipo je bilo, jer su nam starijaci i majci si jako dobri bili, su jako za nas se brigali i prije je bilo se drugač kad smo se si skupa lipo igrali, tavaštvo je bilo jako lipo i si smo skupa držali. Kad smo malo već veći bili smo si više jačili, u društva išli, katoličanska mladija je bila kad smo se mogli skupa spraviti i smo dalje u veri živili.

B: Što vam je bilo najstrašnije u djetinstvu?

A: /1.19/ Strašno mi bilo i to kad su si oci išli već domo, a ujutro je mogao radio vik govoriti da će doći domo, pak tako dugo ni bilo našega oca pag je nam to tako jako tužno bilo kad je doš da ga mi nismo ni poznali ne. Mi smo se morali na njega navući.

Tumač riječi

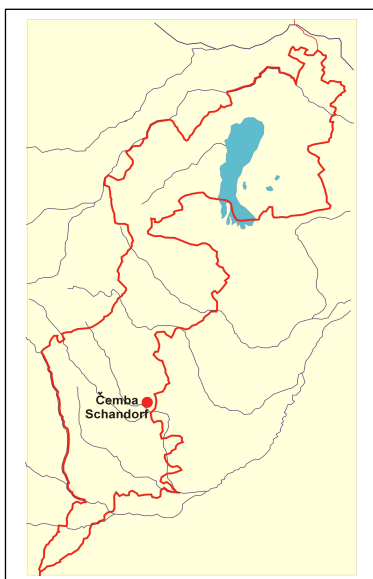
dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
buoj	boj	rat	Krieg
beruf	zvanje	zvanje, zanimanje	Beruf
potom	potom	poslije, potom	danach
dilal	djelao	radio	gearbeitet
porè:dan	mledan, slab	mršav, slab	mager, schwach
starji	roditelji	roditelji	Eltern
ñi:n	njim	njima	ihnen
vi:ke	svenek	uvijek	immer
brigali	brigit se, skrbiti se	brinuti se, skrbiti se	sich kümmern
tavsaruštvo	tovaruštvo	prijateljstvo	Freundschaft
skupa sprá:vit	sastati se	sastati se	einander treffen
navu:čit	naučiti se, naviknuti se	naučiti se, naviknuti se	sich gewöhnen
zá:čmeli	početi, začeti	početi, započeti	beginnen, anfangen

Opis govora Čajte:

1. U govoru Čajte ostvarena je opozicija po kvantiteti (dugo ~ kratko), a izostaju opozicije po intonaciji. Dugi i kratki naglasak mogu se ostvariti na svim slogovima u riječi. Dugi vokali fakultativno se mogu realizirati poludugo. Prednaglasne dužine se realiziraju, a fakultativno i zanaglasne.

2. Jat je dao *i*, npr. *lita*, *dilo*, *dilat*, *li:po*, *lipši*, *kadi*, *ži:vili*, osim ponekoga ustaljenoga staroga ekavizma – *u vé:ri*.
3. Refleks poluglasa je *a* u jakom i slabom položaju – *otác*, *stá:riotác*, *poré:dan*, *kadi*.
4. Nazal *ɔ* dao je *u*, npr. *mù:žen*.
5. Dugi srednji vokali *e* i *o* često diftongiraju, npr. *dicijé:*, *bųò:j*, *duò:jt domųò:n*.
6. Realizira se slijed *er* na mjestu slogotvornoga *r*, npr. *četé:rtoga*, *deržá:li*. U primjerima u kojima je reducirano *v* iz skupa *rv* ostvaruje se slijed *er* – *méru* (< *mervu*).
7. Križanjem sinonima **dъlbokъ* i **glybokъ* nastao je *dibok* – *diboko*.
8. Kratko *i* se može ostvariti centralnije, kao *y* – *dycá*.
9. U glagolskom pridjevu radnom čuva se završno *l* – *bi:l*, *iza'sal*, *dilal*, *próšal*. Fakultativno može izostati – *kad je dó:ša*.
10. Protetsko *v* u glagolu *vučit* očuvano je i kad više nije protetsko, tj. u prefiksnoj tvorenci *navu:čit*.
11. Izostaje razlika između *č* i *ć*, odnosno *í*, npr. *četé:rtoga*, *Čá:jti*, *čisto*, *ja: čili*, *več*, *če*.
12. Fonem *ʃ* se čuva, npr. *úgʃen*, *dá:ʃe*.
13. Umjesto finalnoga nazala *m* u instrumentalnim i prezentskim oblicima realizira se nazal *n*, npr. *stanújen*, *mojì:n mù:žen*.
14. Labiodental *f* susreće se u posuđenicama iz njemačkoga – *berúf*.
15. Čuva se skup *jt* u infinitivu – *duò:jt*.
16. Prijedlog *və* dao je *u*, npr. *u Čá:jti*, *u Rúsko*, *u sta:nú*, a prefiks *və-* također je dao *u-* – *udá:la* ili se reducira – *vi:k govorit*.
17. U polaznom *vəs(-)* *v* je ispalo – *si já:ko dobri*, *si smo skúpa*.
18. Zvučnost opstruenata prestaje biti fonološki relevantna: bezvučni se na kraju riječi često ozvučuju ispred zvučnih fonema i sonanata, npr. *pag je*, a ispred bezvučnih ostaju nepromijenjeni, npr. *pak tá:ko*, *pak san*.
19. U L jd. imenica muškoga roda nastavak je *-u*, npr. *u sta:nú*.
20. Uпитно-odnosna zamjenica za osobu je *ḡduò:* s oslabljenom artikulacijom *g* iz inicijalnoga *gd-*.
21. Pridjev *velik* ima komparativ *vé:kši*.
22. Pod utjecajem su njemačkoga jezika glavni i redni brojevi koji su između dviju punih dekada (između druge i treće pa nadalje) – *dévetstuosédamtridè:setoga*.
23. Infinitivni je nastavak *-t*, npr. *kopát*, *sprá:vit*, *navu:čit*.
24. Radnja koja se ponavlja u prošlosti izriče se glagolskom konstrukcijom glagolskoga pridjeva radnoga glagola „moći“ i infinitiva glavnoga glagola – *je móga rá:dio vi:k govorit*.
25. Rabi se prijedlog *iz* (< *izə*) s instrumentalom – *iz mojimi starji*.

Čemba/Schandorf (Štoji)

Čem

Geografsko odredjenje: A, Bortanski kotar. Od 1971. skupa s Čajtom i Vincjetom, 1996. izlučila se je kot samostalna općina.

Prvi spomen: 1244. kot Chem. Naziv je stvoren po ugarskom obiteljskom imenu Csém, čitaj Čem.

Kada su se doselili Hrvati: Oko 1540.

Gospodari sela: Chem/Csém, Baumkirchner, Batthyány

Crikva: Sv. Ana, izgrađena je u vrime romanike, dijelom ima romanske zidi, 1755./56. renovirana i dograđen turam, 1835. produžena, zaštićeni spomenik.

Znamenitosti: Nekropola humkov; freske i vrata crikve iz romanskoga vremena; u selu je djelovao farnik Petar Jandrišević (1879.-1938.); ovdje su rođeni činovnik i političar Koloman Tomšić (1886.-1944.) i nadzornica za dvojezično školstvo Edith Mühlgaszner, rođj. Benčić (* 1951.)

Iz statistike:

1900. sbst. 724: 687 Hrvatov (94,9 %), 7 Nimac (1,0 %), 30 Ugrov (4,1 %)

2001. sbst. 310: 216 Hrvatov, 76 Nimac

2010. sbst. 299

Naseljenost mjesta jur u prapovijesti dokazuju brojni arheološki nalazi iz mlade kamene dobe, a življenje ljudi ovdje je dokazano prez prekida. Posebno značenje imaju stari grobi (oko 300 humkov) u čembanskoj lozi iz halštatske dobe. Ova činjenica potvrđuje značajnost sela u dobi, kada je oko 750. ljeta pred Kr. imalo obdjelivanje željeza veliku gospodarstvenu važnost. Kot i u susjedskoj Čajti su postojale Mala i Velika Čemba, koje su združene jur u 16. stoljeću u jednu općinu. Zbog turskih napadov je došlo do opustošenja sela. Zemljoposjednik Batthyány je oko 1540. organizirao naseljenje Hrvatov. Kanonska vizitacija iz 1697. piše o potpuno hrvatskom selu. U dobi reformacije su ovdje bili kalvinistični prodikači, ali sredinom 17. stoljeća je selo opet rekatolizirano. Od 1867. ljeta je mađarski jezik državni jezik, ali podučava se po hrvatsku. Zbog porasta broja djece postojale su dvi škole – crikvena i državna. Ugovorom u St. Germainu je Čemba bila dodijeljena Austriji, ča Mađarska nije akceptirala. Došlo je do graničnih sukobov, zbog toga je Čemba stopr 1923. ljeta konačno priključena Austriji. Gospodarstvena situacija na rubu je prouzrokovala brojno odseljivanje u Ameriku. Danas u cijeloj regiji ljudi napuščaju sela zbog manjkanja djelatnih mjest.

Tekstovi:

Govornica: EB, rođ. 1926. (A)

Ispitivačica: Silvia Mühlgaszner, sn. 2001. (B)

Govor analizirale i priredile: Sanja Vulić i Edith Mühlgaszner

B: /0.00/ Kad si se narodila?

A: Piè:toga februà:ra jè:zero dèvetsto: dvájset šiè:sto lito.

B: A je mogla bit suša ili povodža?

A: Da:, i sú:ša je mó:gla bit, i pòvoža je bi:la, já:ko vè:lika pòvoža je èdnuoč bi:la, ùnda oš ní:san ja bi:la udà:na, san lédična bi:la. Tote, kadí ima È:ngi Búfov xižu, a na guò:rni kráj su Vidà:novi, tà: na štók xiža, tót su Vidà:novi stà:li. Otò j bi:lo sé u vodi, ta kráj, kadí je sád fabrika, sád su zdígnuli, kád su načiñá:li, ùnda je nisko bi:lo, pak je iz potòka vòda vá:n dóšla, je bi:lo sé u vodi, to táko zná:n, sé je plù:lo, okolo kri:ža tót. /0.41/ Òni su imáli krá:ve, Vidà:novi, pak je od Á:gice Rozà:line ó:tac, ó:n je bi:l brát Magdalé:ninoj má:teri, ùnda su kráve vá:n vli:kli iz štále, iz vodiè:, od ùnda več tak vèlike pòvože ni: bi:lo. Ònda san já: oš lédična bi:la. Ònda je tót sé plù:lo.

B: Ajzo tako, da j na polju što bilo, tako...?

A: : /1.02/ Nè:, pri nas kad je pò:le sé vi:soko, po pòlu ni: bi:lo. Ovdékar, èdnuoč je bi:lo, i ùnda je bi:la pòvoža ovdé pod štré:kon, zna:š, kot je štré:ka, a tót nù:tri je máli pò:tok, Pot^{uó}:vac, nù:tri, nè:. Tá je ùnda èdnuoč vá:n zá:šal, ùnda je iz Čà:jte, to j morá:l bit takov vólknbrux, i ùnda san bi:la oš lédična, ùnda je oš i dri:vle nosila vò:da, takva vòda je išla iz Čà:jte gòri, zná:š, tót je pòto:k iz Čà:jte išal, oš iz Čà:jte je nosilo tà:ko, što je bi'lo vá:ni ležá:lo, kí su u dniki bi:li, tó: j vò:da mit nosi:la, nè. /1.35/ Kót je tóte pò:tok bi'l, tà je išal tót dá:le, ùnda je totékar muò:s, i kámo se vò:zi, šutabláge, oš i tá muò:s je vòda iskinula ispod štré:ke, su morá:li muò:s riktat. Ònda j bi:la vèlika pòvoža. Sinò:koše su bi:le ùnda sé u vodi, sé.

B: A su ljudi mogli pendljat na dilo, ali su si doma dilali?

A: /1.56/ Ne. U sà:kon stà:nu je bi:lo já:ko čúda lù:di. Su stà:ri iz mlá:dimi skúpa bi'li, nè kot sád. Divičice su mógle può:jt služít u Bè:č. Váko divuò:jke, kad su mógle iz škò:le vá:n zá:jt, su mógle služít può:jt u Bè:č. A dičá:ki su mógli vako può:jt u Pè:tarštof, pak ùnda su mógli rèč, u škò:li se ni:smo ùnda čúda ni:ški vučili, nek má:ru smo mógli štát. Ònda su mógli rèč, da se moráju può:jt ni:ški vučit. Óvo ópapa j u Rú:ncu bi:l služít, ali nè dugo, nek dar tri: tájdne, ùnda je dó:šal domuò:n. /2.29/

Jednostavni zapis

B: /0.00/ Kad si se narodila?

A: Pietoga februara jezero devetsto dvajset šiesto lito.

B: A je mogla bit suša ili povodža?

A: Da, i suša je mogla bit, i povoža je bila, ja'ko velika povoža je ednuoč bila, unda oš nisan ja bila udana, san ledična bila. Tote, kadi ima Engi Bufov xižu, a na guornji kraj su Vidanovi, ta na štok xiža, tot su Vidanovi stali. Oto j bilo se u vodi, ta kraj, kadi je sad fabrika, sad su zdignuli, kad su načinjali, unda je nisko bilo, pak je iz potoka voda van došla, je bilo se u vodi, to tako znan, se je pljulo, okolo križa tot. /0.41/ Oni su imali krave, Vidanovi, pak je od Agice Rozaline otac, on je bil brat Magdaleninoy materi, unda su krave van vlikli iz štale, iz vodie, od unda već tak velike povože ni bilo. Unda san ja oš ledična bila. Unda je tot se pljulo.

B: Ajzo tako, da j na polju što bilo, tako...?

A: /1.02/ Ne, pri nas kad je polje se visoko, po polju ni bilo. Ovdekar, ednuoč je bilo, i unda je bila povoža ovde pod štrekon, znaš, kot je štreka, a tot nutri je mali potok, Pot^uovac, nutri, ne. Ta je unda ednuoč van zašal, unda je iz Čajte, to j moral bit takov volknbrux, i unda san bila oš ledična, unda je oš i drivlje nosila voda, takva voda je išla iz Čajte gori, znaš, tot je potok iz Čajte išal, oš iz Čajte je nosilo tako, što je bilo vani ležalo, ki su u dniki bili, to j vo'da mit nosila, ne /1.35/ Kot je tote potok bil, ta je išal tot dalje, unda je totekar muos, i kamo se vozi, šutablage, oš i ta muos je voda iskinula ispod štreke, su morali muos riktat. Unda j bila velika povoža. Sinokoše su bile unda se u vodi, se.

B: A su ljudi mogli pendljat na dilo, ali su si doma dilali?

A: /1.56/ Ne. U sakon stanu je bilo jako čuda ljudi. Su stari iz mladimi skupa bili, ne kot sad. Divičice su mogle puojt služit u Beč. Vako divuojke, kad su mogle iz škole van zajt, su mogle služit puojt u Beč. A dičaki su mogli vako puojt u Petarštof, pak unda su mogli reč, u školi se nismo unda čuda niški vučili, nek maru smo mogli štat. Unda su mogli reč, da se moraju puojt niški vučit. Ovo opapa j u Runcu bil služit, ali ne dugo, nek dar tri tajdne, unda je došal domuon. /2.29/

Tumač riječi

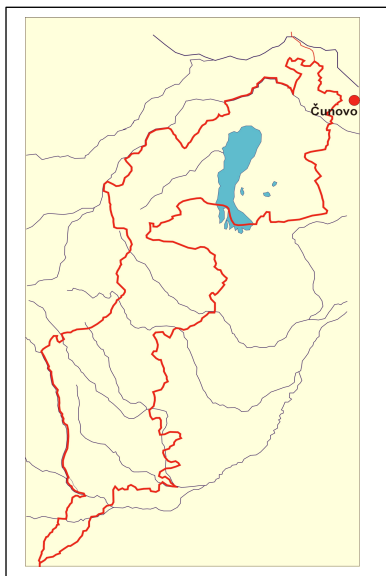
dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
dniki	dnika, draga, draška	draga, kotlina	Talsenke, Talmulde
fabrika	fabrika	tvornica	Fabrik
lèdična	neudana	neudana	ledig
mit nosi'la	sobom nositi	nositi sa sobom	mittragen
muò:s	most	most	Brücke
ni:ški	nimški	njemački	deutsch
òpapa	stariotac, djed	djed	Großvater
oš	još	još	noch
plù:lo	pluti, plivati	plivati	schwimmen
riktat	popraviti	popraviti, urediti	richten, reparieren
sá:kon	svaki	svaki	jeder

sáđ	sada	sada	jetzt
štók	kat	kat	Stockwerk
štré:kon/štré:ke	pruga, šine	pruga, kolosijek	Strecke, Bahnlinie
šutabláge	smetišće	smetlište	Schuttabalage
ta	ta	taj	dieser
totékar	tote, onde	tamo, ondje	dort
u Rú:ncu	u Rohuncu	u Rohuncu	in Rechnitz
únda	onda	onda	dann
vòlknbrux	prelom oblaka	prolom oblaka	Wolkenbruch
zná'n	znati	znati	wissen

Opis govora Čembe:

1. U govoru Čembe ostvarena je opozicija po kvantiteti (dugo ~ kratko), a izostaju opozicije po intonaciji. Dugi i kratki naglasak mogu se ostvariti na svim slogovima u riječi. Dugi i kratki slogovi mogu se ostvariti poludugo. Nenaglašene dužine se ne realiziraju.
2. Jat je dao *i* – *kadi*, *dri:vle*, *sinò:koše*, *divičice*, *divuò:jke*, *diča ki*, *ni:ški*.
3. Refleks poluglasa je *a* – *ò·tac*, *potuò:vac*, *kadi*, *tajdne*.
4. U oblicima glagola *vli:č* vokalno *l* je dalo slijed *li* – *vli:kli*.
5. Nazal *o* dao je *u* – *skinula*, *zdignuli*.
6. Dugi i poludugi srednji vokali *e* i *o* često diftongiraju – *iz vodiè:*, *édnyo:č*, *muò:s*, *divuò:jke*, *Potuò:vac*, *guò:rni*, *può jt*, *domuò:n*.
7. Početno nenaglašeno *o* ispada u pojedinim riječima – *vako*.
8. U posuđenicama iz njemačkoga može se realizirati slogotvorno *ŋ* – *vòlknbrux*.
9. Slijed *ar* očuvan je u prilogu *má:ru* (< *marvu*) – *nek má:ru smo mògli štát*.
10. Mijenja se *o* u *u* ispred *n* u prilogu *únda*.
11. U glagolskom pridjevu radnom čuva se završno *l* – *bì:l*, *dò:šal*, *išal*, *morà:l*.
12. Protetsko *j*- izostaje – *édnyo:č*, *oš*.
13. U glagolu *vučit* realizira se protetsko *v*- – *vučit*, *vučili*.
14. Izostaje razlika između *č* i *ć*, odnosno *í* – *Bè:č*, *divičice*, *lèdična*, *édnyo:č*, *več*.
15. Realizira se fonem *ž* kao rezultat jotiranja – *pòvoža*.
16. Velar *x* je potvrđen na početku i na kraju riječi – *xíža*, *xížu*, *vòlknbrux*.
17. U sredini riječi u posuđenicama *riktat* fonem *x* zamijenjen je fonemom *k*. U toponimu *Runac* (*Rohunac*) nakon izostanka artikulacije *x* događa se kontrakcija vokala – *u Rú:ncu*.
18. Labiodental *f* susreće se u posuđenicama – *fabrika*, uključujući i antroponime – *Búfov* i toponime – *Pè·tarštof*.

19. Fonem *l* se čuva, npr. *pò:le, lù:di, plù:lo, dà:le*.
20. U instrumentalnim i prezentskim oblicima umjesto završnoga *m* realizira se *n* – *pod štrè:kon, ni:san, znà:n*.
21. Čuva se skup *jt* u infinitivu – *può:jt, zá:jt*.
22. Prijedlog *və* dao je *u*, npr. *u vodi, u sà:kon stà:nu, u Bè:č, u škò:li*, a prefiks *v-* se reducira – *nù:tri*.
23. U polaznom *vəs(-)* *v* je ispalo, npr. *sè u vodi, sè je plù:lo, u sà:kon stà:nu*.
24. Iz završnoga skupa *st* reducira se dental *t* – *mùò:s*.
25. Reducira se *m* iz skupa *mš* pridjeva *nimški – ni:ški*.
26. Izostaju rezultati druge palatalizacije – *dičà:ki*.
27. Dvostruki navezak realizira se u priložima *ovdèkar, totèkar*.
28. Pokazna zamjenica za muški rod je *ta – ta kráj, ta mùò:s*.
29. Upitno-odnosna zamjenica je *što*.
30. Realiziraju se posvojni pridjevi – *Magdalè:nine mà:tere*.
31. Infinitivni je nastavak *-t, -č – bit, può:jt služít : rěč*.
32. U 3. 1. množine prezenta potvrđen je nastavak *-aju – moràju*.
33. Rabi se prilog *dar – dar tri:tájdne*.
34. Rabi se prijedlog *iz (< iz)* s instrumentalom – *Su stà:ri iz mlà:dimi skùpa bi:li*.
35. Rabi se prijedložna sveza *pri nas*.
36. Nenaglašeni oblici pomoćnoga glagola *bit* pojavljuju se na početku rečenice – *Su stà:ri iz mlà:dimi skùpa bi:li*.
37. Radnja koja se ponavlja u prošlosti izriče se glagolskom konstrukcijom glagolskoga pridjeva radnoga glagola „moći“ i infinitiva glavnoga glagola – *Divičice su mògle può:jt služít u Bè:č; Kad su mògle iz škò:le và:n zá:jt, su mògle služít può:jt*.

Čunovo (Hati, Slovačka)

Čun

Geografsko odredjenje: SK, Bratislavski kraj, okrug Bratislava V., od 1947. pripada Čehoslovačkoj, početkom 1972. postane dio veleopćine Bratislava.

Prvi spomen: 1232. kot Chun po sveslavskoj imenici čun za čamac, barku.

Kada su se doselili Hrvati: Prvi Hrvati se spominju 1518.

Gosopdari sela: Horvath, 18. st. Szapáry

Crikva: Posvećena sv. Mihovilu, ren.1989.

Znamenitosti: Muzej Danubijana

Iz statistike:

1900. sbst. 608: 398 Hrvatov (65,5 %), 14 Slovakov, 108 Nimac, 86 Ugrov

2001. sbst. 911: 148 Hrvatov (16,2 %), 627 Slovakov (68,8 %), 6 Nimac (0,6 %), 95 Ugrov (10,4)

2011. sbst. 1014

Na području sela su pronajdeni ostatki rimskih zgrad iz 2.-4. stoljeća po Kristušu i nalaz iz avarsko-slavskoga groba iz 7.-8. stoljeća. Hrvati su ovde naseljeni u 16. stoljeću za vreme biga pred Turki. Nekoliko ljet kasnije su poznati zapisi kanonskih vizitacijov, iz kih se vidi, da su stanovnici uz manji broj protestantskih obitelji uglavnom bili katoličani. Ljudi su pretežno sve do raspada Austro-Ugarske živili od poljodjelstva, voćarstva i od stočarstva.

Tekstovi:

Govornici: g.V, rođ. 1918. (A), g-đa V, rođ. 1927. (B)

Ispitivač: H. P. Houtzagers, dr. prof., sn. 2008. (C)

Govor analizirale i priredile: Mira Menac-Mihalić, Anita Celinić

Stručni zapis

A: Țú:di su žirvili s tóga, su bili páori, ča su imáli può'ļa, ti siromaškiji su hodily óvde je bæ^u gruò:f, tá je imau óvde gospodá:rstvo³. Támo su hodili dijélať – kúkoricu uká:pať, tr̥ krúmpļe uká:pať, zni'mať tr̥ tá'ko. A v ... v lié'ti, kad je bila žié'tva, su dóšly na žié'tvu³. A s tóga su imáli na cje:lo lié'to krúh, /0.22/ ti' ča nisu può'ļa imály. A jédni su páorom hodili na žié'tvu³, su tili na cje:lo lié'to krúh jimať Pine:z ni' bi'lo ónda.

/0.31/ Kad se²⁰ ó tom pominamo, va má'rħofi, ča su né, óvde j bi:lo ósadeset pèrcent Hrvá:toṽ Čúnovi. Štíre po pié:ť ródeno Ni:mcoṽ, al ti su řake se po ĥrvá:cku pomináli. Nihovi stá:ri su bili Ni:mci, n¹é. /0.44/ A óvde va má'rħof su bili ti: róbotníki, ti bi:ruši su rékli ónda – tó sṽ bili Ĥú:gri³. A fsé sélo Hrvá:ti.

/0.51/ Va nedi'ļu, ónda je cri:kva tá:ko purna da se nisi pò'ħnuť mógaṽ. Kat smo hodili škuò:lu už, jútro pò:ṽ ósme má'sa, si cri:kvi³, zi cri:kve škuò:lu. Dóm'o'm può:jt po dvi'mi tr̥ dvi:mi³, /1.01/ dókle nisu tili duòjt do zá'dnéga, oš sènek dvi:mi può:jt. No ká j na drúgo kákoṽ stá:ri člòvi:k tòṽ puòjt, pohvá'ļen Jézuš Kristuš se poslòušit. A déna's te pèhne'ṽ krěj kađ si stá:ri, si im na pù'ti už. Tá'koṽ svi:ť je déna's.

C: /1.31/ *Koga leta ste se narodiu?*

A: Osemnèjst, tisuť dévesto osemnèjst.

C: *A i vi?*

B: /1.22/ Já:ř? Siédam dvájset, tisuť dévesto siédam dvájset. Stá:ri ur smo. On je imau devedésieť lié't sèda.

A: /1.29/ Já sam dijéloṽ pali:ra. Zná's ča je tó páli:r? Káde grádu, hiže grádu, tóto, no, májstra sam ròbiṽ. A ni'sam bòṽ trúda'n.

/1.38/ Vinuò'grado^u ni: bi:lo óvde. Préd ná:mi éšte – ti' su imáli vinuò'grade. Ali kad smo mi' bi'li, veí ni: bi:lo vinuò'grado^u. Jédan je oš biṽ tá'koṽ óvde, tómu su rékli crikvjé:ni lápti su bi'li, n¹é. ...

/1.52/ Ži'to, pšeni'cu, já'rac. Páuri su tili imať zò'bi za kóne, ča ne. A najvjeť je bilo ži'to, pšeni'ca, to je bilo najveť, ónda, tá: ča's. Kuò'se! Óvde pri Ló'ñoji ĥrófu, je bi'lo, ja né zna, dej tridjè:set kuò:s. A to je toliko, tri: krat tri:, a dijé'vedesa^t Ĺú:di je tilo dijé'la^t Jédan je tòṽ kò'siť, drúgi je tòṽ pobirať, a tréti ... provi'sla načínať /2.16/ Ujútro u pè:ti, pòṽ pè:ti su tili úr puòjt

²⁰ [kace]

vá:n, a vječer pri škúri dómom duójt Žéne su pobirale, né, a vjezá-li su zópeť mú:ži tṛ provi'sla čínáli. Tí snópi su ležáli. /2.29/ Drugi dán jútro su tili duójt, su tó tili poznó^usiť, né, po^uklá'datṛ, váko va rié:du, da znáju órat pó tom, né. A traktóra nisu poználi, ónda zi vuó-li su uórali ónda, sé zi vuó-li. Štiri vóli su vli:kli, ne³.

/2.43/ Mí: smo tékaj d^uó'ma krú^h pié:kli, d^uó'ma su pié:kli k^urú^h, vá'kove hli'be óvo. A kat su²¹ tili spéť krúha, vá nu d^uoḥ kat su²² slive bile, ónda n^utṛ slive ter slive s^ušit va péti³. Krú^h vá'nzié:ṛ, né³. Ónda je tilo bit téplo oš n^utri. Né? N^utṛ porjé:jať slive, né³, vrá'ta zápriť, né³. Dvá: dni je tilo bit téplo tó'te, kad su tili vrá'ta zápriť, za dvá: dni su tile slive bit s^u:he.

/3.07/ V lié'ti, cje'lom lié'ti smo bósi hodili. Ní'smo šulinov poználi, neg nedí'lu.

/3.12/ Tóte je biṽ ... jéda'n Žid je óvde biṽ. Sé ló'ze je óvde íbr je ímoṽ. I puó'la je ímoṽ, né³. Táke je ímoṽ bí'ruše, krá've, vóle, da je ímoṽ dej čerdié'sjéť, pedié'sjéť krá^u. Tó va lózi cje'lom lié'ti su tili pá:s je, dej jéda'n je to pá'sou, né³. A támo su šópeť hodi'li cje'lṽ zⁱmu d^uva dié'lať Táko da cje'lo lié'to ónda nié'da'n ní kújne póznaṽ, úh^le, kújn, ní póznoṽ nijeda'n. /3.37/ Z Bizó'ne su ^hodili símo pá'ne vikópat. Ní: bilo drúhoḥa. Klúó:ftṛ su imáli za pinezi³, su tili splátit, tá: Žid, klúó:ftre. A pié:rtl^une... Zná:š čá su pié:rtl^uny? Tó je na métr p^osí't tṛ táko svjé:zať Mí vélimo pié:rtl^une tómu.

Jednostavni zapis

A: Ljudi su živili s toga, su bili paori, ča su ⁱmali puolja, ti siromaškiji su hodily ovde je b^u gruof, ta je imau ovde gospodarstvo³. Tamo su hodili dielat – kukoricu ukapat, tr krumplje ukapat, zimat tr tako. A v ... v lieti, kad je bila žietva, su došly na žietvu³. A s toga su imali na cielo lieto kruh, /0.22/ ti ča nisu puolja imaly. A jedni su paorom hodili na žietvu³, su tili na cielo lieto kruh jimat. Pinez ni bilo ónda.

/0.31/ Kad se²³ o tom pominamo, va marhofi, ča su ne, ovde j bilo osadeset percent Hrvatou Čunovi. Štire po piet rođeno Nimcou, al ti su take se po hrvacku pominali. Njihovi stari su bili Nimci, nⁱe. /0.44/ A o^vde va marhof su bili ti robotnjiki, ti biruši su rekli ónda – to su bili Hugri³. A fse selo Hrvati.

/0.51/ Va nedilju, ónda je crikva tako puna da se nisi pohnut mogau. Kat smo hodili škuolu už, jutro pou osme maša, si crikvi³, zi crikve škuolu. Dom^uom puojt po dvimi tr dvimi³, /1.01/ dokle nisu tili duojt do zadnjega, oš senek dvimi puojt. No ka j na drugo kakou stari človik t^ou puojt, pohvaljen Jezuš Kristuš se poslousit. A denas te pehne^u krej kad si stari, si im na puti už. Takou svit je denas.

²¹ [kacu]

²² [kacu]

²³ [kace]

C: /1.31/ *Koga leta ste se narodiu?*

A: Osemnejst, tisuć devesto osemnejst.

C: *A i vi?*

B: /1.22/ *Ja? Siedam dvajset, tisuć devesto siedam dvajset. Stari ur smo. On je imau devedesiet liet seda.*

A: /1.29/ *Ja sam dielou palira. Znaš ča je to palir? Kade gradu, hiže gradu, toto, no, majstra sam robiu. A nisam bæu trudan.*

/1.38/ *Vinuogrado^u ni bilo ovde. Pred nami ešće – ti su imali vinuograde. Ali kad smo mi bili, već ni bilo vinuogrado^u. Jedan je oš biu takou ovde, tomu su rekli crikvieni lapti su bili, nⁱe. ...*

/1.52/ *Žito, pšenicu, jarac. Pauri su tili imat zobi za konje, ča ne. A najvieć je bilo žito, pšenica, to je bilo najveć, onda, ta čas. Kuose! Ovde pri Lonjoji hrofu, je bilo, ja ne zna, dej tridieset kuos. A to je toliko, tri krat tri, a dievedesa^t ljudi je tilo diela^t. Jeden je tœu kosit, drugi je tœu pobirat, a tretii ... provisla načinjat. /2.16/ *Ujutro u peti, pou peti su tili ur puojt van, a viečer pri škuri domom duojt. Žene su pobirale, ne, a viezali su zopet muži tr provisla činjali. Ti snopi su ležali. /2.29/ *Drugi dan jutro su tili duojt, su to tili pozno^usit, ne, po^ukladat, vako va riedu, da znaju orat po tom, ne. A traktora nisu poznali, onda zi vuoli su uorali onda, se zi vuoli. Štiri voli su vlikli, ne^o.***

/2.43/ *Mi smo tekaj d^uoma kru^h piekli, d^uoma su piekli kru^h, vakove hlibe ovo. A kat su²⁴ tili speć kruha, va nu d^uob kat su²⁵ slive bile, onda nutr slive ter slive sušit va peći^o. Kru^h vanziet, ne^o. Onda je tilo bit teplo oš nutri. Ne? Nutr poriejat slive, ne^o, vrata zaprit, ne^o. Dva dni je tilo bit teplo tote, kad su tili vrata zaprit, za dva dni su tile slive bit suhe.*

/3.07/ *V lieti, cielom lieti smo bosii hodili. Nismo šuljinov poznali, neg nedilju.*

/3.12/ *Tote je biu ... jedan Žid je ovde biu. Se loze je ovde ibr je imou. I puolja je imou, ne^o. Take je imou biruše, krave, vole, da je imou dej čerdiesiet, pediesiet kra^u. To va lozi cielom lieti su tili pas je, dej jedan je to pasou, ne^o. A tamo su sopet hodili cielu zimu drva dielat. Tako da cielo lieto onda niedan ni kujne poznau, uhlje, kujn, ni poznou nijedan. /3.37/ *Z Bizonje su h^odili simo panje vikopat. Ni bilo druhoha. Kluoftr su imali za pinezi^o, su tili splatit, ta Žid, kluoftre. A piertlne... Znaš ča su piertlny? To je na metr posić tr tako sviezat. Mi velimo piertlne tomu.**

Tumač riječi

dijalektna riječ	gradišć. hrvatski	stand. hrvatski	njemački	slovački
bí:ruši	biruš	sluga na majuru	Maierhofsknecht	bíreš, sluha na majeri
dej	oko	oko, otprilike	etwa	okolo, približne

²⁴ [kacu]

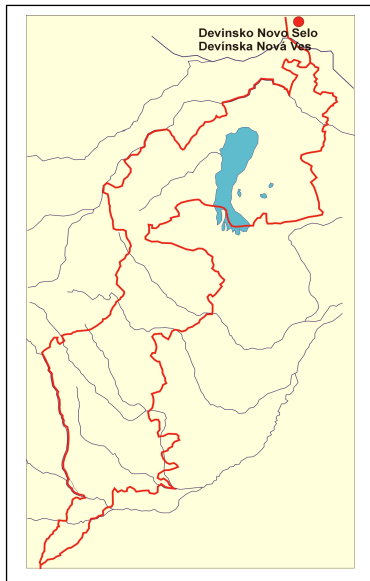
²⁵ [kacu]

éšte	još	još	noch	ešte
Ĥu:grĩ²	Ugar	Mađar	Ungar	Mađar
ĩbr̩ je ĩmoũ	imati pod sobom	imati u nadležnosti	unter sich haben, zuständig sein	byť zodpovedný za
járac	jarac, jačmen	ječam	Gerste	jačmeň
ká	kad	kad	wenn	keď
klũ:ftre	klofra, hvat	hvat	Klafter	hmat
kũjn	ugljen	ugljen	Kohle	uhlie
kuó:se, kuó:s	kosa	kosa	Sense	kosa
krũpļe	krumpir	krumpir	Kartoffel	zemiaky
kũkoricu	kukorica	kukuruz	Kukuruz, Mais	kukurica
lãpti	lapat	oranica, njiva	Acker, Feld	rol'a, pole
mãli	imati, morati	imati, morati	haben, mšssen	mat'
mãrhof	marof	majur	Meierhof, Gutshof	majer
neg	nek, samo	samo	nur, bloß	len, iba
oš	još	još	noch	ešte
pãli:r, pali:ra	palir	palir, građevni poslovođa	Polier	palier, predák
pãori	poljodjelac, seljak	seljak, poljodjelac	Bauer, Landwirt	sedliak, poľnohospodár
pãš	pasti	pasti, napasati, voditi stoku na pašu	Vieh weiden lassen, Vieh hũten	pãst', vodit' dobytok na pašu
pẽhne'ũ krẽj	pehnuti od sebe	odgurnuti, gurnuti od sebe	wegstoßen	odstrčit'
piẽ:rtļnyllpiẽ:rtļne	pertl, svežanj drobnih drv	snopić granja	Bũrtel	zvãzok konãrov
pine:zllpinezi²	pinez	novac	Geld	peniãze
pominamo se	pominati se, govoriti	govoriti, razgovarati	reden, sprechen	hovorit', rozprãvat'
poslũšit se	poslužit se	poslužit se	sich bedienen	ponũknuť sa
po'klã:dať	postaviti, poslagati	postaviti, poslagati	aufstellen	postavit'
poznó'ũsiť	ponositi skupa	skupiti	zusammentragen	zospupit'
provi'sla	provislo	slamnata vezica za snop žita, povrijeslo	Garbenband aus Stroh	slamenã páska na snop obilia
rõbiũ	djelati	raditi	arbeiten	robiť, pracovat'
rõbotĩniki	djelač	radnik	Arbeiter	robotník
sẽnek	svenek, uvijek	uvijek	immer	vždy
šũlinov	šoljin, cipela	cipela	Schuh	topãnka
tõto	ovo, to	ovo, to	dies, dieses	to, toto
ť	ter, pak, i	te, i, pa	und	a, i
ũr	jur	već	schon	už
uš	jur; već	već; više	schon, bereits; mehr	už, viac
vikõpat	iskopati	iskopati, izvaditi	ausgraben	vykopat'
zi	s, sa; iz	s, sa; iz	mit; aus, von	s, so, z, zo
zni'mãť	znimati	vaditi	ausnehmen	vyberat'

Opis govora Ćunova

- 1) Govor je dvonaglasan – fonološki je relevantna kvantiteta sloga (dugo ~ kratko). I kratki i dugi slog može se ostvariti poludugo. Razlike u intonaciji (uzlazno ~ silazno) fonološki su nerelevantne realizacije dugoga i poludugoga sloga. Kratki je naglasak s ultime prešao na penultimu; na penultimi kratki se naglasak većinom čuva. Na ultimi se ponekad čuje dio siline (što u ispisu nije označeno jer može biti posljedica rečenične intonacije). U govoru postoje i nenaglašene dužine, prednaglasna i zanaglasna, koje se mogu skratiti u poludužinu.
- 2) Jat je dao *i* i *e* (koji se dalje može diftongirati kao i svako drugo *e*) – *živili, nedilju, človi:k : kade, cijelo, lieto, dielat*
- 3) Šwa je uglavnom dalo *a*, uz iznimke – *vanzijet:, maša, va, ča, kad : denaš, seda.*
- 4) Nazal *ɛ* dao je *e*, koje se dalje diftongira kao svako drugo *e* – *pine:z, tridije:set : piē:t, žiē:tva, rije:du.*
- 5) Nazal *ɔ* dao je *u* – *purti, mu:ži, pšenicu, tisuť, nūtj.* I u sufiksu *-nɔ-* refleks *ɔ* je *u* – *pohnuť*
- 6) Srednji vokali *e* i *o*, neovisno o porijeklu, fakultativno se diftongiraju u *je* i *uo*, a rijetko se mogu i zatvoriti u *ɛ* i *ɔ* – *porije:jať, viē:čer, diēlou, siēdam, vuoli, kuose, puola : devesto, robiu.*
- 7) Početno nenaglašeno *o* u zamjenicama i zamjениčkim priložima ispada – *va nu d^hob, vākove, vāko.*
- 8) Nenaglašeno kratko *i* u otvorenoj se ultimi može ostvariti centralnije, kao *y* – *došly, hodily.*
- 9) Nenaglašeno kratko *u* u otvorenoj se ultimi može ostvariti otvorenije, kao *u* – *riē:du, nisu.*
- 10) Samoglasnik *a* ispred završnoga *u* može se zamijeniti s *o* – *diēlou.*
- 11) Slogotvorno *r* je fonem, nastao primarno i sekundarno – *Hrvā:ti, nūtj, tj.*
- 12) Slijed samoglasnika i nazalnoga suglasnika fakultativno se zamjenjuje nazalnim samoglasnikom – *nē znq, osadeset.*
- 13) U otvorenoj ultimi ispred stanke fakultativno se domeće poluvokalni glas tipa šwa ² – *gospoda:rstvo², žiē:tvu², cri:kv².*
- 14) Završno *l* i završno *v* dali su poluvokalno *u* – *pō:u, bāu, tāu, robiu : kākou, tākou, Hrvā:tou.*
- 15) Zvučnost opstruenata prestaje biti fonološki relevantna: bezvučni se dijelom ili potpuno ozvučuju, a zvučni dijelom ili potpuno obezvučuju, uglavnom ispred bezvučnih – *po, piē:t, iake, oš, krū^h, denaš : kad.* U nekim se pozicijama sonant *v* ponaša kao opstruent i zamjenjuje s *f* – *fsē.*
- 16) Velar *x* se čuva, ostvarujući se kao faringalno *h* – *hodili, pēhneju, Hrvā:ti.* Čuva se i u skupu *xv* – *pohvā:žen.* Gubi se u skupu *xt* – *tili.*

- 17) Velar *g* može se ostvariti kao zvučni faringalni spirant *h* (ovdje zapisano kao *ħ*) –
pòħnuʃ
- 18) Čuva se skup *jt* – *può:jt*, *duò:jt*.
- 19) Upitno-odnosna zamjenica za neživo je *ča*.
- 20) Prijedlog *və* dao je *v*, *va*; ispred nekih suglasnika taj se prijedlog gubi – *hodili škuò:lu*.
- 21) Prijedlozi *sə* i *izə* fakultativno se izjednačuju u *zi*; rjeđe se za "iz" upotrebljava prijedlog *vi*.
- 22) Infinitivni je nastavak *-t*, *-í* – *nač'inaʃ*, *zàpriʃ*, *spè'í*.
- 23) Množina je imenica muškoga roda "kratka" – *mù:ži*, *snòpi*.
- 24) Pridjev/prilog 'toplo' javlja se u prijevnojnom liku *tèplo*.
- 25) Radnja koja se ponavljala u prošlosti izriče se glagolskom konstrukcijom glagolskoga pridjeva radnog pomoćnoga glagola "htjeti" i infinitivom glavnog glagola – *pòu pè:ti*
su tili ùr puòjʃt vâ:n; jèden je tàu kò'siʃt, drùgi je tàu pobìrraʃt

Devínsko Novo Selo/Devínska Nová Ves (Slovačka)

DNS

Geografsko odredjenje: SK, Oblast Zahoria - Bratislavski kraj, od 1972. je mjesto priključeno velegradu Bratislavi.

Prvi spomen: 1451. ili 1539. kot Wyfalw, a jur 1552. ime Horwath Wyfalw pokazuje na hrvatsko stanovništvo.

Kada su došli Hrvati: U trideseti ljeti 16. st.

Gospodari sela: 18. st. Pálffy

Crikva: Sv. Duh, postavljena 1581., samostalna fara od 1713.

Znamenitosti: Hrvatski etnografski muzej; zaštićeni prostor kot prirodni rezervat

Iz statistike:

1900. sbst. 2563: 1567 Hrvatov (61,1%), 365 Slovakov (14,2%), 242 Nimci (9,4%), 215 Ugrov (8,4%)

2001. sbst. 15 502: 46 Hrvatov (0,3 %), 14 486 Slovakov, 24 Nimci, 369 Ugrov

2011. sbst. 15 655

Područje sela je bogato arheološkim nalazima, ki dokumentiraju neprekinutu naseljenost od mlade kamene dobe. Prvi pisani spomen datira iz 1451. ljeta. Daljnji dokumenti potvrđuju hrvatsku kolonizaciju iz 16. stoljeća naseljenici iz okolice Zagreba. Broj stanovnikov se je kot posljedica industrijalizacije znatno povećao u drugoj polovici 19. stoljeća. Kot i Čunovo Devínsko Novo Selo 1972. ljeta postane dio grada Bratislave. Ovde se svako ljeto održava Festival hrvatske kulture.

Govornici: EM, rođ. 1933. (A), EH, rođ. 1925. (B)

Ispitivač: H. P. Houtzagers, dr. prof., sn. 2008.

Govor analizirale i priredile: Mira Menac-Mihalić, Anita Celinić

Stručni zapis

A: Mî kod dica smo bili óvde z bã·bu. To je bila bã·bina xî·ža, íter kad je bã·ba ũ·mřla, je to bî·lo nã·šix, mójix ròd'íčov. No su bî·li óvde gruõ·jzja, a ribezl'ina dà i ča, ali mî smo tó paķ ur dã·li krãj, to je bilo stã·ro, a mi smo xtîli nek ... tãkovu trã·vu da mójja dica óspeť budu mógli bzî·kat ovùd, a i tãko. A sãd ũr aj vnũki sù. ...

/0.22/ Na Božíte? Bã·ba je nã· to dřžã·la jã·ko, nã ve· zvike. Pod stòl je se moralo dát kùs tîe: slã·me, da budu imã·li a i dobî·tak cijē:lo liē·to..., ča kř·mit, š čēga budu mógli žî·t. Nò, a pãg je se pod óbrus, biē:li óbrus je sãkuč m^hõ·ral biť na stòli, tãmo je se dã·lo zřno – pšenica, a pinezi, dròbne, va krî·ž ... je se diēlal krî·ž, a nã· to je se paķ dã·l óbrus. A pã·g bi se dã·lo vojkakòva tã·cn'ička_alebo zdiē·la, vã tu zdiē·lu je se dã·lo óspeť žitko·, pinezi dròbne·, česãn, cibùla·, jã·buke, orihe. /1.03/ A tē· jã·buke paķ su se čistili, a rozřizalo na polovicu·, je se tō· počudilo ako je tãmo ruõ·ža, alebo ako smo gñî:li, ako tēmo dũgo žit, alebo tēmo ũmriť. Tãkove su bî·li pòvere, tãko je se tō· diēlalo. Óri·h je se rozlũ·pnũl, ale na polovicu. Kad je bî·l sũ·h – no, do liē·ta tēmo ũmriť. A vòjkada je se podã·rilo, a vòjkada nē·.

B: /1.30/ Nã:s nî: ũr čùda. ... Pã·ķ je nã·š bilo oko piē:t_tisũ:ť čeri su prošli. Mi smo óš óvden ti stã·ri, bíte naš daj tísute šjē:stũõ:. Vãko no v Dubrãvi vojkakòvi stã·ri govũõre oš, v Lamũcu_ur niřduor. V Hřvatskom Gròbi, f Čũnovi, vã ti:h zãduna·jskih sjē:li, tãmo ũž govũõre. /1.49/ Nã·ši ľũ:di Hřvã:ti su povidã·li čãr po Breclã·vu, po mòrãfske hranřce. A na drũgi bõķ zòpet po Šē·nkvice. Slovãčko to je – Rãčiřdor, Rãča, Jũr, Pėzinoķ, a pri Pėzi·nki tã·mo su i Šē·nkvice.

/2.06/ Dã. Na krã·ve, na dóbitek su bili pastî:ri óvde. Sã·ko rã·no sėdla:k je zigna·l krã·ve na ũlicu. Pãstir je to gnã:l ónde k Murãvi. Tãmo su se pã·sle. A vė·čer su íšle dõmur·m. Kòze su se hõnile tãkaj, ali tē· su íšle v guõ·ru. Kòze su imãli tãmo tî: bî·dn'i ľũ:di ča su bî:li, po nã·šem siromãhi. Tãmo je bil kòza:r kî: je zigã·nal kòze ópet. A i rã·ce smo imãli. Kãcene. A kòkuše. Sljē·pe. A gũ·ska, tã: je ziletila čãr na drũgi buõ·ķ, cez Morãvu su znãli čãr na drũgi buõ·ķ, na Rakũsko. A dõma su ... jã·jca su nam niē:sli, a zisidili su mlã·de guštíte. A sãka gũska je ... bra·nila svòje. Kãt_su²⁶ se stã·re gũske susřile, da su se pomi·šãli mlã·de, su se mēt_sobu²⁷ bile tē· gũ·ske. Ale tē: guštíte ... paķ su dõšli a i s tîmi tujimi paķ su se sã·mi rozdiľali, íšli ķ svòjim

²⁶ [kacu]

²⁷ [mecobu]

mã:teram. /2.59/ Mi smo křmili gúske z túrkiúu. Su imale tákve ... já:tra su bile nũ:tri va núõ:j. Mjê:sõ je se upjê:klo, a zã:lalo je se tó va svî:ńsku mã:st. Tãm° se to ne móre pokvã:rit, znãš. /3.12/ Škvũõrci... Na gruõzje hóde símo, na čřřšne hõ:de. Vřjê:pci su se křmil'i, a žjê:li su tãmo kade su bñle štã:le, kãde je bil dóbitek, kade su bile krã:ve, kóni, a táko dã:le. Ú mene se ... a i óvden imaju gn'jê:zda stagl'íti, sřkorke, drõzdi imaju ú mene gn'jê:zda, já to křmim. A i vřjê:pce křmim. To mi zbira špínu po strómi, ótaç je me tó uč'íl – "To si vã:ži, lébo tí: zbíraju na strómi sã:kojački hmîz." Hmîz – to su múhe, čř:ve, a táko dã:le. Vũši – to je zópeť drũgo. Na tákvi kñ imãju lí:st slã:dak. Brř:skva, marũļa imãju slã:dak lí:st i ná tom su tjê: vũši. Tjê cícaju štã:vu s toga lí:sta ózdóla.

Jednostavan zapis

A: Mi kod dica smo bili ovde z babu. To je bila babina hiža, ćer kad je baba umrla, je to bilo naših, mojih rođičof. No su bili ovde gruožzja, a ribezl'ina da i ča, ali mi smo to pak ur dali kraj, to je bilo staro, a mi smo hteli nek ... takovu travu da moja dica ospet budu mogli bzikat ovud, a i tako. A sad ur aj vnuki su. ...

/0.22/ Na Božice? Baba je na to držala jako, na ve zvike. Pod stol je se moralo dat kus tie slame, da budu imali a i dobitak cielo lieto..., ča krmit, š čega budu mogli žit. No, a pag je se pod obrus, bieli obrus je sakuč m^uoral bit na stoli, tamo je se dalo zrno – pšenica, a pinezi, drobne, va križ ... je se dielal križ, a na to je se pak dal obrus. A pag bi se dalo vojkakova tacn'ička_alebo zdiela, va tu zdielu je se dalo ospet žitko, pinezi drobne, česan, cibula, jabuke, orihe. /1.03/ A te jabuke pak su se čistili, a rozrizalo na polovicu, je se to počudilo ako je tamo ruoža, alebo ako smo gnjili, ako ćemo dugo žit, alebo ćemo umrit. Takove su bili povere, tako je se to dielalo. Orih je se rozlupnul, ale na polovicu. Kad je bil suh – no, do lieta ćemo umrit. A vojkada je se podarilo, a vojkada ne.

B: /1.30/ Nas ni ur čuda. ... Pak je nas bilo oko piet_tisuć čeri su prošli. Mi smo oš óvden ti stari, biće nas daj tisuće šiestuo. Vako no v Dubravi vojkakovi stari govuore oš, v Lamuču_ur nihduor. V Hrvatskom Grobi, f Čunovi, va tih zadunajskih sieli, tamo už govuore. /1.49/ Naši ljudi Hrvati su povidali čar po Breclavu, po morafske hran'ice. A na drugi bok zopet po Šenkvice. Slovačko to je – Račiždor, Rača, Jur, Pezinok, a pri Pezinki tamo su i Šenkvice. /2.06/ Da. Na krave, na dobitak su bili pastiri ovde. Sako rano sedljak je zignal krave na ulicu. Pastir je to gnal onde k Muravi. Tamo su se pasle. A večer su išle domum. Koze su se honile takaj, ali te su išle v guoru. Koze su imali tamo ti bidn'i ljudi ča su bili, po našem siromahi. Tamo je bil kozar ki je ziganjal koze opet. A i race smo imali. Kačene. A kokuše. Sliepe. A guska, ta je ziletila čar na drugi buok, cez Moravu su znali čar na drugi buok, na Rakusko. A doma su ... jajca su nam niesli, a zisidili su mlade gušćice. A saka guska je ... branila svoje.

Kat_{su}²⁸ se stare guske susrile, da su se pomišali mlade, su se met_{sobu}²⁹ bile te guske. Ale te gušćice ... pak su došli a i s timi tujimi pak su se sami rozdijali, išli k svojim materam. /2.59/ Mi smo krmili guske z turkinju. Su imale takve ... jatra su bile nutri va njuoj. Mieso je se upieklo, a zaljalo je se to va svinjsku mast. Tam^o se to ne more pokvarit, znaš.

/3.12/ Škvuorci... Na gruozje hode simo, na črišnje hode. Vriepci su se krmil'i, a žieli su tamo kade su bile štale, kade je bil dobitek, kade su bile krave, konji, a tako dalje. U mene se ... a i ovdan imaju gn'iezda stagličići, sikorke, drozdi imaju u mene gn'iezda, ja to krmim. A i vriepce krmim. To mi zbira špinu po stromi, otac je me to učil – "To si važi, lebo ti zbiraju na stromi sakojački hmiz." Hmiz – to su muhe, črve, a tako dalje. Vuši – to je zopet drugo. Na takvi ki imaju list sladak. Briskva, marulja imaju sladak list i na tom su tie vuši. Tie cicaju šćavu s toga lista odzdola.

Tumač riječi

dijal. riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački	slovački
aj	i, takaj	i, isto tako	und, auch	aj, tiež
ale	ali	ali, no	aber	ale
alebo	ili	ili	oder	alebo
būō:k	stran	strana	Seite	strana
bzī:kat	naganjati se	naganjati se, skakutati	herumtollen, herumtoben	nahánat' sa, poskakovat'
cibūla'	luk	luk	Zwiebel	cibuľa
čār	ča (do), sve (do)	sve (do)	bis hin	až do
čeri	ki	koji	der, welcher	ktorý
daj		otprilike, oko		približne, okolo
dóbitek	blago	domaće životinje, blago	Vieh	domáce zvieratá, dobytok
hmī'z	nesnaga	nametnici, gamad	Ungeziefer	hmyz
kāde	kade, kadi	gdje	wo	kde
nīhduor	nigdor, nijedan	nitko	niemand	nikto
ōspeṭ	opet	opet	wieder	opät'
se podā'rilo	ugodati se	uspjeti, poći za rukom	gelingen	podarit' sa
pōvere	praznovjerje; vjeronanje	praznovjerje; vjeronanje	Aberglaube	povera
povidā'li	govoriti	govoriti, pripovijedati	sprechen	hovorit'
Rakúsko	Austrija	Austrija	Österreich	Rakúsko
rā:no	jutro	jutro	Morgen	ráno
rozlū:pnū'l	razbiti, raskoliti	razbiti, rascijepiti	knacken, spalten	rozbit', rozlúsknut'

²⁸ [kacu]

²⁹ [mecobu]

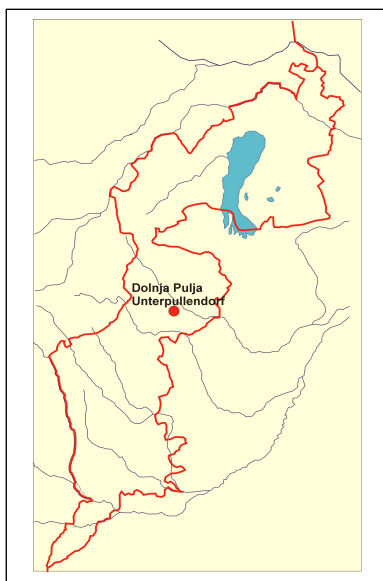
sákuč	svenek, svagdar	uvijek, svagda	immer	vždy
sedļa:k	seljak, poljodjelac	seljak, poljodjelac	Bauer	sedliak, pol'nohospodár
sĩkorke	sinica	sjenica	Meise	sýkorka
slīē:pe	kokoš	kokoš	Huhn	sliepka, kura
strōmi	stablo, drivo	stablo, drvo	Baum	strom
štā·vu	sok	sok	Saft	šť'ava
špinu	smrad, nečistoća	prljavština, nečistoća	Schmutz	špina, nečistota
tākaj	takaj, isto	isto, također	auch	aj, tiež
tūrkiñu	kukurica, turska pšenica	kukuruz	Kukuruz, Mais	kukurica
ur	jur; već	već; više, jur	schon; mehr	už, viac
už	još	još	noch	ešte
vā·ži	poštovati, cijeniti	poštovati, cijeniti, uvažavati	achten, wertschätzen	vážit' si, cenit' si
vōjkada	kadaoč, kočkrat	ponekad	manchmal	niekedy
vojkakōva, vojkakōvi	nekakov, bar kakov	nekakav, bilo kakav	irgendein	nejaký
zvīke	navika, navada	navika, navada	Gewohnheit, Brauch	zvyk, obyčaj
žīt	živiti	živjeti	leben	žit'
žitko·	teg, žito	žito	Getreide	obilie

Opis govora Devinskoga Novog Sela:

- 1) Govor je tronaglasan – fonološki je relevantna kvantiteta sloga (dugo ~ kratko), intonacija je relevantna u dugom slogu (uzlazno ~ silazno). I kratki i dugi slog može se ostvariti poludugo. Kratki je naglasak s ultime prešao na penultimu; na penultimi kratki se naglasak većinom čuva. Na ishodišnom mjestu naglasaka ponekad se čuje dio siline (što u ispisu nije označeno jer može biti posljedica rečenične intonacije). U govoru postoje i nenaglašene dužine, prednaglasna i zanaglasna, koje se mogu skratiti u poludužinu.
- 2) Jat je dao *i* i *e* (koji se dalje može diftongirati kao *i* svako drugo *e*) – *djēlal*, *zdiēla*, *ciē:lo*.
- 3) Šwa je dalo *a* – *kāde*, *ōtaç*, *ča*.
- 4) Nazal *ę* dao je *e*, koje se dalje diftongira kao svako drugo *e* – *piē:t*; *se* (*rozlūpnū:l*), *mīē:sø*; iza *j* dalo je *a* – *jā:tra*.
- 5) Nazal *ø* dao je *u* – *tisū:t*, *gūske*, *vā tu zdiēlu*.
- 6) Srednji vokali *e* i *o*, bez obzira na porijeklo, često se diftongiraju u *je* i *uo* – *liēto*, *djēd*, *siē:li*, *piē:t*, *vriē:pci* : *m^hō:ral*, *gruōzje*, *buō:k*, *šiē:stuō:*.
- 7) Slogotvorno *r* je fonem – *ūmrla*, *džā'la*, *kṛmili*, *kṛmim*, *zṛno*, *Hrvā:ti*.
- 8) Čuva se razlika između *č* i *t* – *vēčer*, *črīšne* : *Božīte*, *štāvu*.
- 9) Polazno *d* dalo je *j* – *tujimi*.

- 10) Polazno se *x* čuva, ostvaruje se velarno i faringalno, bezvučno i zvučno – *Hrvatskom Gròbi, xřža, nãřix, mòjix, sũh*. Polazno *g* čuva se ili daje *x*, koje se većinom ostvaruje faringalno – *govuòre, gnã:l ~ niħduor, hranřce, hònile*.
- 11) Završno *l* ostaje *l* – *bi||břl, dâ:l, dĵelal, gnã:l, zigâ:ňal, zignã:l*.
- 12) Zvučnost opstruenata koji zatvaraju ultimumu prestaje biti fonološki relevantna: bezvučni se dijelom ozvučuju ili zamjenjuju zvučnima, a zvučni se dijelom obezvučuju ili zamjenjuju bezvučnima³⁰ – *òspeř, oř, hmĩř, krĩ:ř*.
- 13) Ispred *i* *d* se fakultativno palatalizira – *ròďiçof*, ali i – *dròzdi, počũdilo, ľũ:di, dũca*.
- 14) Ispred *i* *l* se fakultativno palatalizira – *rĩbezľina, křmilĩ*, ali i – *bĩli, řĩľli*.
- 15) Ispred *i* *n* se fakultativno palatalizira – *hranřce, bĩdnĩ, tãcnĩčka, gnřẽ:zda*, ali i – *hònile, přenica, niħduor*.
- 16) Slijed *ra* dao je *re* u 'vrabac' – *vriẽ:pci, vriẽ:pce*.
- 17) Inicijalni slijed *vã* dao je *vu* u *vũři*.
- 18) U polaznom *vã(-)* *v* je ispalo – *sãkojački*.
- 19) U polaznim skupovima *çã* i *çř* čuva se *ç* – *çř:ve, çřĩřne*.
- 20) Prijedlog *vã* dao je *va* i *v*, koje se ispred bezvučnih suglasnika ponaša kao opstruent i zamjenjuje *s f* – *vã ti:h zãduna:jskih řĩľli, vã tu zdiẽlu, va krĩ:ř ~ v Dubrãvi, v Lamũču, v guõ:ru : f Čũnovi*.
- 21) Množina je imenica muškoga roda "kratka" – *dròzdi*.
- 22) Uпитno-odnosna zamjenica za neživo je *ça*.
- 23) Potvrđen je navezak u prilogu *òvden*.
- 24) U zamjenicama i zamjeničkim prilogima početno *o* može otpasti – *vãko, (nã) ve*.
- 25) U polaznom *vãz-* *v* je ispalo – u prilogu u značenju 'opet' – *zòpeř||zòpet*.
- 26) Potvrđen je prefiks *zi-* – *zigâ:ňal, zignã:l*.
- 27) Potvrđen je prefiks *roz-* – *rozřizalo, rozľũpnũl*.
- 28) Infinitivni je nastavak *-t* (koji se dalje ozvučuje kao svako završno *t*) – *bzi:kat, dát, biř* (za polazno *-ĩ* u tekstu nije bilo potvrde).

³⁰ U ovim tekstovima radi lakšega razumijevanja značenja obje su mogućnosti uglavnom bilježene ozvučenim odnosno obezvučenim polaznim opstruentima.

Dolnja Pulja/Unterpullendorf (Dolinci)

DP

Geografsko odredjenje: A, Gornjopuljanski kotar, Veleopćina Frakanava – Dolnja Pulja

Prvi spomen: 1225. kot Pula minor

Kada su se doselili Hrvati: Oko sredine 16. st.

Gospodari sela: Kanizsay, Jurišić, Nádasdy, Senney, Esterházy

Crikva: Sv. Bartol, sridnjovjekovna fara, nova crikva je izgradjena 1905., filijale su Mučindrof i Pervane.

Znamenitosti: Spomen-kamen središću Gradišća; u selu je rođen kompozitor Štefan Kočiš (*1930.), književnik Mate Kočiš (1930.-1995.), književnik Jurica Čenar (*1956.).

Iz statistike: 1900. sbst. 838: 800 Hrvatov (95,5 %), 32 Nimci (3,8 %)

2001. sbst. 467: 377 Hrvatov, 50 Nimac

2010. sbst. 1180

Po naseljenju Hrvatov u 16. stoljeću je asimilirano preostalo ugarsko stanovništvo. U selu se svisto gaji hrvatski jezik i hrvatska kultura. Slična je situacija i u Frakanavi. Od 1971. ljeta su Frakanava, Dolnja Pulja, Mučindrof i Pervane združeni u veleopćini Frakanava – Dolnja Pulja. Veliku šansu je veleopćina dostala osnovanjem terme Lučman, čim je turizam počeo minjati način življenja u ovom kraju. Sve u svem se u praksi još dobro opaža hasnovanje hrvatskoga jezika i gajenje kulture.

Govornik: JB, rođ. 1927. (A)

Ispitivačica: Renate Fazekas, sn. 2013. (B)

Govor analizirali i priredili: Josip Lisac i Robert Špralja

Stručni zapis

A: /0.00/ Azô:, vâ ... na vòjsku san dô:šal va jenuã:ri, a v^a aprî·li su me vėj^{ek} ulovili. V^a aprî·li su me ulovili. Mêne su Amerikâ·nci ulovili, jâ: san bil va tuô:n onuon, nè. A četřdesetšijê:stoga lê:ta san dôšal stôpř domuon, azô: uluô:vjen san bî·l dũgje nek soldâ:t.

B: A kade ste bili va to vrime onda uluovjeni?

A: /0.23/ Jâ: san bî:l va Francuô:skon, Marsêj, Marsaile, dà. Ónde mi je išlo jâ:ko če·merno, pê:rje, na počjê:tku, a kašne pag jâ:ko dobro. Nâ:s, mî... mî· soldâ·ti smo mòrali va èdnu fabriku puô:j dê:lat, táko, balkô:ne nači·ňat, sâki dâ·n. To je bî·lo jâ:ko tẽ·ško dê:lo, nè. /0.44/ Ónda san bî:l mlâ:d, osamnâjs ljê:t, i nî·san bil oš znâ·n oš táko zřijê:l. Rêku, jâ:ko tẽ·ško dê:lo, ter san se nâ:ko til če·merno postavit tuô·mu dèlu, ónda su me odâ:tle krâj, to znâ:n dobro, ónda su me ..., tõe·te su tâ·ko njê:tne vrû:ťali, strâ:šno vrû:ťe, pa:g san imal rukavice, tâ:kove, pag trèktu:r, pa:g je til tâ: z ógna mēni xitit, jâ: san ga mòral ulô·vit s klî:šťami, pag ónda vâ:ko na èdnu onû: nû:tra, ónda j° til tâ· mašî:n tò pretî:snuti, a ja· rêku: „Juô:že, vò zâ: tebe nî.“ Sâd san til ja: tâ:ko šikano da san til nè ulóvit ji čũ·da, ónda su rêkli: „Uô:v nî: zâ· to“, ter su me krâj, ^a jâ: pû:n sríte! /1.24/ (...) A ô:nda na zâ·dne san dô:šal kadè su gvínad rizali, tâ:ko na... na rine, nè, to j° bilo jâ:ko tẽ·ško dê:lo. A imâ·l san, imâ·l san ednuô:ga kî: je na mēne mjê:rkal, s kîn san muôra:l. Ali da bîl tâ: meni ednuô:č rekâ:l: „Kolê:ger, si glâda:n?“ Uô·n je til jilo va lágve, táko ča nisù tili òni pòjis, aš Amerikâ:nci su nas ónda ra:nili, jâ:ko dobrâ râ:na je bî·la, ali jâ:ko málo. Mî: smo bî·li si glâ:dni sâki dâ:n. Ali da bî:l tâ: meni kuô:č ednuô:č rêkal *těš ča:?* pê:r^{ic} neg je tò til tâ·mo nû·tra. Alⁱ bud nî:n je bî·lo to jâ:ko prepovidano. /1.59/ Ali, jâ: ga nè bi nigdar, nigdar uvâdil, kad san tí:l vidit kâ·ko uô:n vâ· ti ..., vâ· tu onû: nû:tra, vâ: ti lagáv ča nî: til pòjis, su tili támò nû:tra, a jâ· bil to sè pojî:l, jâ: bi mu se bîl zava:lil, ^{nè}. I tâ:ko j tò durâ:lo. A ónda san imâl pag srítu. Va vâro·ši Marsêj kadè san jâ: bî·l, ónde je bî·l tâ·ko lóger kadè smo spâ·li, ónde j° bî:la vê·ža kadè su naši kũari kũalj. A kad je tila bit vê:ža gotova, kad su tili jilo podâ:vat, ónda su tili právať jû:di pâr kî: idu čî:stit tjê: pòsude, tjê: sâkaričke, nè. A jâ: san imal na kâ·pici napî:šeno *Bê: èl gê:* – tò san si sâ·m tâ:ko zis... sâ·n si napi:sâ:l, ter me j edâ:n vidil. /2.40/

B: Ča to znači?

A: Bùrgeland. Tâ je to vidil ... *Bê: - èl ... Bùrgøland*, dà, to san ja imal vâ·ko na kâ·pi, na soldâ:tskoj, nè. /2.47/ A tâ: me je vidil, vèli: „Zodâ:jkjek si?“ Rêku: „Jâ: san z Duô:ľne Pùje.“ A ja rêku: „Zodâ:jkjek si tí:?“ A jê: vèli: „Jâ: san z Mâterštofa, jâ: san cùkape:ker“, a tâ· j ónde va vê:ži bî:l čâ:. Ónda j... uô:n je ónde nači·ňal slatkariju i tò sè. Rêku: „Ne mòreš me simo

nû:tra“, pa me j^e tâ· nû:tra správil; ónda mi je išlo kódi grófu, kódi grófu, čâ· zvanariê:dnoga!
/3.08/

Jednostavni zapis

A: /0.00/ Azo, va ... na vojsku san došal va jenuari, a v^a aprili su me vej^{ek} ulovili. V^a aprili su me ulovili. Mene su Amerikanci ulovili, ja san bil va tuon onuon, ne. A četrdesetšiestoga leta san došal stopr domuon, azo uluovjen san bil dugje nek soldat.

B: A kade ste bili va to vrime onda uluovjeni?

A: /0.23/ Ja san bil va Francuoskon, Marsej, Marsaile, da. Onde mi je išlo jako čemerno, perje, na počietku, a kašnje pag jako dobro. Nas, mi ... mi soldati smo morali va ednu fabriku puoj delat, tako, balkone načinjat, saki dan. To je bilo jako težko delo, ne. /0.44/ Onda san bil mlad, osamnajs liet, i nisan bil oš znan oš tako zriel. Reku, jako težko delo, ter san se nako til čemerno postaviti tuomu delu, onda su me odatle kraj, to znan dobro, onda su me ..., tote su tako nietne vrućali, strašno vruće, pag san imal rukavice, takove, pag trektur, pag je til ta z ognja meni hitit, ja san ga moral ulovit s kliščami, pag onda vako na ednu onu nutra, onda j^e til ta mašin to pretisnuti, a ja reku: „Juože, vo za tebe ni.“ Sad san til ja tako šikano da san til ne ulovit ji čuda, onda su rekli: „Uov ni za to“, ter su me kraj, ^a ja pun sriće! /1.24/ (...) A onda na zadnje san došal kade su gvinad rizali, tako na... na rine, ne, to j^e bilo jako težko delo. A imal san, imal san ednuoga ki je na mene mierkal, s kin san muoral. Ali da bil ta meni ednuoč rekal: „Koleger, si gladan?“ Uon je til jilo va lagve, tako ča nisu tili oni pojis, aš Amerikanci su nas onda ranili, jako dobra rana je bila, ali jako malo. Mi smo bili si gladni saki dan. Ali da bil ta meni kuoč ednuoč rekal *čes ča?* per^{ie} neg je to til tamo nutra. Alⁱ bud njin je bilo to jako prepovidano. /1.59/ Ali, ja ga ne bi nigdar, nigdar uvadil, kad san til vidit kako uon va ti ..., va tu onu nutra, va ti lagav ča ni til pojis, su tili tamo nutra, a ja bil to se pojil, ja bi mu se bil zavalil, ^{ne}. I tako je to duralo. A onda san imal pag sriću. Va varoši Marsej kade san ja bil, onde je bil tako loger kade smo spali, onde j^e bila veža kade su naši kuari kuali. A kad je tila bit veža gotova, kad su tili jilo podavat, onda su tili prava judi par ki idu čistit tie posude, tie sakaričke, ne. A ja san imal na kapici napišeno *Be - el - ge* – to san si sam tako zis... san si napisal, ter me j edan vidil. /2.40/

B: Ča to znači?

A: Burgeland. Ta je to vidil ... *Be - el* ... Burgøland, da, to san ja imal vako na kapi, na soldatskoj, ne. /2.47/ A ta me je vidil, veli: „Zoda^jkjek si?“ Reku: „Ja san z Duolnje Puje.“ A ja reku: „Zodajkjek si ti?“ A je veli: „Ja san z Materštofa, ja san cukapeker“, a ta j onde va veži bil ča. Onda j... uon je onde načinjal slatkariju i to se. Reku: „Ne moreš me simo nutra“, pa me j^e ta nutra správil; onda mi je išlo kodi grofu, kodi grofu, ča zvanariednoga! /3.08/

Tumač riječi

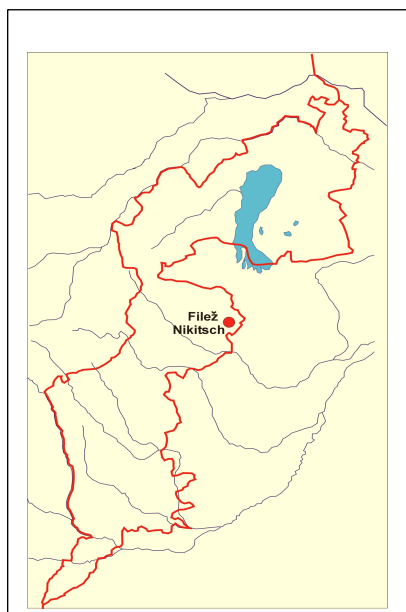
dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
azô:	ada	dakle	also
cùkape:ker	slastičar, konditor	slastičar	Zuckerbäcker
čē:merno	čemerno	loše, jedno	schlecht, elend
gvínad	gvinat	zavoj, narez	Gewinde
su me kráj	udaljili su me	udaljili/maknuli su me	sie entfernten mich
lágav	lagav, bačva	bačva	Fass
mĭê:rkat	paziti	paziti	aufpassen
nĭê:tne	zakovica	zakovica	Niete
pê:rje	prije	prije	früher
právaṭ	tribati	trebati	brauchen
prepovidano	prepovidano	zabranjeno	verboten
rĭna	civ	cijev	Rohr
sákaričke	svakojački	svakakav, svakojak	allerlei
soldâ:t	vojak	vojnĭk	Soldat
stôpr̥	stopr, uprav	upravo	soeben, erst
šĭkano	šĭkano	spretno	geschickt
trĕktu:r	livak	lijevak	Trichter
vê:ža	veža, kuhinja	kuhinja	Küche
vrû:tat	vručati	ugrijavati	erhitzen
zodâ:ĭkjek	odakle, otkud,	odakle, otkuda	woher

Opis govora Dolnje Pulje:

- 1) Dolnja Pulja karakterizirana je kratkim akcentom (*málo, ònde, pòjis, mòreš, pòsude, kadè, ĭmal||imál*), dugosilaznim (*načĭ:ňat, jâ:ko, imâ:l, dê:lat, vê:ža||vê:ža, pojĭ:l*), a vrlo rijetko javlja se akut (*dô:šal||dô:šal; čâ:||čâ*). I kratki i dugi slog može se ostvariti poludugo. Akcenti su često pomaknuti, ne na starom mjestu (*ulòvit||ulòvit, pòjis*). Javljaju se nenaglašene duljine (*napi:sâ:l, zava:lil, trĕktu:r*) i ispred i iza akcenta.
- 2) Jat je ikavsko-ekavski (*til||tĭ:l, rizali, pòjis, sritu; lê:ta, dê:lat, dê:lo*).
- 3) Poluglasovi su dali *a* (*san, dâ:n*), a postoji i tzv. jaka vokalnost, tj. prijelaz *šwa* u slabu položaju u samoglasnik *a* (*kadè*).
- 4) Određeni prijedlog glasi *va*.
- 5) Postoje diftonzi *uo* i *je* od dugih *o* i *e* (*puô:j, mĭê:rkal*), ali i nediftongirano dugo *o* i *e* (*dô:šal||dô:šal, lê:ta*).

- 6) Često otpadaju samoglasnici, i u infinitivima (*postávit*) i u drugim primjerima (*vâ:ko*, *nû:tra*).
- 7) Govor je šćakavski (*s klî:štami*), a javlja se i obezvučivanje (*nek*) i ozvučivanje (*pag*) na kraju riječi.
- 8) Razlikuje se *č* i *t* – *ča* : *teš*.
- 9) Fonem *l* prelazi u *j* (*dùgje*, *jû:di*), a *j* se nerijetko gubi (*édnu*, *ednuô:ga*, *ednuô:č*).
- 10) *H* se često gubi (*râ:na*, *tîli*, *zava:lil* „zahvalio“).
- 11) U participima se završno *l* čuva (*bî:l||bî:l||bîl*, *mòral||mùóra:l*).
- 12) *T* na kraju riječi otpada (*osamnàjs*, *puô:j*), ali se i čuva (*xitit*).
- 13) Završno *m* u nastavcima daje *-n* (*s kin san*; *znâ:n||znâ n*).
- 14) Slogotvorno *r* se čuva (*četrdesetšjê:stoga*).

Filež/Nikitsch (Dolinci)

Filež

Geografsko odredjenje: A, Gornjopuljanski kotar, od 1971. veleopćina skupa s Mjenovom i Gerištofom

Prvi spomen imena: 1153 kot Philes

Kada su se doselili Hrvati: Oko 1540.

Gospodari sela: Klankó, Récsesy, Draskovich, Esterházy, od 1708. Zichy-Mieskó

Crikva: Sv. Lovrenac, predreformatorska fara, crikva je 1931./32. novo zgradjena, arhitekt Karl Holey, freske od Josefa Michelsa.

Znamenitosti: Kaštel Gálosháza s engleskim parkom, tvrđava se spominje oko 1300.; u selu je živio prozni pisac, farnik Mate Karall (1827.-1911.). Rodjeni u selu: keramičarka Anica Kostyan, rod. Lucanić (* 1954.), Petar Palkovits (*1976.), ug. pjesnik Gyula Somogyváry (1895.-1953.).

Iz statistike:

1900. sbst. 1929: 1666 Hrvatov (86,4 %), 48 (3,5 %)

2001. sbst. 740: 649 Hrvatov, 59 Nimac

2011. sbst. 1446

Za Filež dokazuju nalazi, stariji od 8000 ljet, da su jur onda ovde ljudi živili od poljodjelstva i stočarstva. U 16. stoljeću dojde selo u vlasništvo familije Nádasdy. Po naseljenju za vrime turskih bojev i po daljnji tragedija od kugei ognja, u kom veći dio sela pogori, dojde pomoću grofa Nikole Draskovića do spojenja Fileža s Keresturum i Malim Borištofom do gospošćine Kerestur. Danas je veleopćina Filež po teškoj sudbini na granici općina s dobro izgradjenom infrastrukturom i privlačnimi mogućnosti za življenje. Filež kot općina danas ima s 90% najveći udio hrvatskoga stanovništva. Jezik gaju različna seoska društva, škola i crikva.

Govornik: KP, rođ. 1927. (A)

Ispitivačica: Bernadette Jesch, sn. 2013. (B)

Govor analizirali i priredili: Josip Lisac i Robert Špralja

Stručni zapis

B: /0.00/ A ča van ni bilo tako lipo va ditinstvu – ča je bilo čemerno ili strašno?

A: Nojò, tò se ne mòren potù:žit, nò tâ:ko da nî:smo imâ·li pinjê:z kòdi denâ:šna dica, da si nî:smo mògli tâ:ko kû·pit cùkora ali čukolâ·dija kòdi denâ:s dica – ož i žjê:mje si nî:smo mògli kû·pit. Ali glâ:dili nî:smo i kad je bìl b^uò:j. Na sê·li je bì·lo sènek lípše nèg ... na var^uò:ši.

B: To znači kade su vaši starji bili kot ... kot ste se vi igrali, kade su bili otac, mat – kako su živili?

A: Na lapti su tili dē:lat, a mî·smo tili mòrat véta dicà na mañu dīcu čū:vat, nè, akò se j tīlo čā: ..., onò ko su nas tili mē:ru pokâ:rat ali stū:ť, ter je bì·lo. A drugačje, buđ. /0.52/

B: Onda oš ni bilo mašini, kako su onda delali?

A: Nikarkovi mašī·ni – jâ: san z dvanajstimi lēti se ur mòral učit kòsit. Pâg ... aš san tīl mòrat p^uò:jt po ke:rmù otpū:dne, a otâ:c su bì·li betežlivi pri bóji ter san jâ: û·r morâ:l kađ san bì·l tri:nâjst, četernâjst lē:t – ođ šk^uò:le jû·tro san tīl mòrat blâ:go nakê·rmit, pak ònda stòper šk^uò:lu p^uò:jť. Aš brâ:ť je bìl ajnrukan i sestrá èdna j^e bì·la ajnrukana, a èdna je bì·la Bê:či, a jâ: pak oš èdna sèstra smo býli duò:ma ky³ smo dē·lali, a jédna je býla oš mâ·na. /1.29/

B: Ča ste oš morali ča pomoť na ... na lapti?

A: Nojò, u žâ:tvi smo tili mòrat tâ:ko pomoť mē:ru snòpje vū:ť, pravisâ:je rašī:rit, nè.

B: Ča j^e to pravisaje?

A: No vâ:č se ve:záli ... vâ:č se je ve:zâ:lo, ođ slâme načiněno, to j pravisâ:je, vâ: to su se snopi vje:zâ·li. Denâ:s se va vércu vjê:žu. /1.56/

B: Ste to rado delali?

A: Nò, smo morâ·li.

B: Ste morali. Da ... Kako ste uopće doživili žitak va seli, ko bi ...?

A: /2.12/ Nò pèrže po siromâ:šku, a kad smo paķ bì·li vĕ·ťi kò ... (...) tovâ:ruši i ònda divičice, ònda smo týli pred nâ·šin si jâ:čit knō·ťi, tâ:ncat smo týli; edâ:n je týl râ:jlat, pa smo týli tâ:ncat, va jâ:rki smo tili lèžat aš ònda su býli jâ:rki, tō·te j tra:vâ râ:sla ter smo tili sidit, ter nan je tâ·mlâ:di ži·tâ:k pr^uò:šal dokjê:g san morâ:l ajnrukat.

B: Ali štroma nij bilo onda, ništ niste vidili?

A: Sè j ... Sè j^e bý·lo škū·ro, a tò j^e bý·lo dóbno za nâ:š mlâ:de, aš nigdor nî: vidil ča dē:lamo. /2.44/

B: To znači onda j bil potpuni drugi žitak neg denas?

A: Drugâ·čiji ži:tâ:k je býl neg denâ:s , pa su bý·li jâ·če zadovoljniji neg su denâ:s. Denâ:s nî·su zadovoljni. /2.58/

Jednostavni zapis

B: /0.00/ A ča van ni bilo tako lipo va ditinstvu – ča je bilo čemerno ili strašno?

A: Nojo, to se ne moren potužit, no tako da nismo imali piniez kodi denašnja dica, da si nismo mogli tako kupit cukora ali čukoladija kodi denas dica – oži žiemje si nismo mogli kupit. Ali gladili nismo i kad je bil b^uoj. Na seli je bilo senek lipše neg ... na var^uoši.

B: To znači kade su vaši starji bili kot ... ko ste se vi igrali, kade su bili otac, mat – kako su živili?

A: Na lapti su tili delat, a mi smo tili morat veća dica na manju dicu čuvat, ne, a ko se j tilo ča ono ko su nas tili meru pokarat ali stuć, ter je bilo. A drugačije, bud. /0.52/

B: Onda oš ni bilo mašini, kako su onda delali?

A: Nikarkovi mašini – ja san s dvanajstimi leti se ur moral učit kosit. Pag ... aš san til morat p^uojt po kermu otpuodne, a otac su bili betežljivi pri boji, ter san ja ur moral kad san bil trinajst, četernajst let – od šk^uole jutro san til morat blago nakermi, pak onda stoper šk^uolu p^uojt. Aš brat je bil ajnrukan i sestra edna j^e bila ajnrukana, a edna je bila Beči, a ja pak oš edna sestra smo bili duoma ky^o smo delali, a edna je bila oš manja. /1.29/

B: Ča ste oš morali ča pomoć na lapti?

A: Nojo, u žatvi smo tili morat tako pomoć meru snopje vuć, pravisaje rašširit, ne.

B: Ča j^e to pravisaje?

A: No vać se vezali ..., vać se je vezalo, od slame načinjeno, to j pravisaje, va to su se snopi viezali. Denas se va vercu viežu. /1.56/

B: Ste to rado delali?

A: No smo morali.

B: Ste morali. Da ... Kako ste uopće doživili žitak va seli, ko bi ...?

A: /2.12/ No perže po siromašku, a kad smo pak bili veći ko ... (...) tovaruši i onda divičice, onda smo tili pred našin si jačit knoći, tancat smo tili; edan je til rajlat, pa smo tili tancat, va jarki smo tili ležat, aš onda su bili jarki, tote j trava rasla ter smo tili sidit, ter nan je ta mladi žitak pruošal dokjeg san moral ajnrukat.

B: Ali štromu nij bilo onda, ništ niste vidili?

A: Se je ... Se j^e bilo škuro, a to j^e bilo dobro za nas mlade aš nigdor ni vidil ča delamo. /2.44/

B: To znači onda j bil potpuni drugi žitak neg denas?

A: Drugačiji žitak je bil neg denas, pak su bili jače zadovoljniji neg su denas. Denas nisu zadovoljni. /2.58/

Tumač riječi

dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	standardnohrvatski	njemački

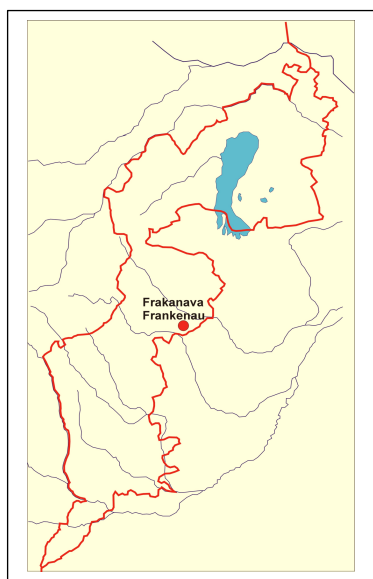
ájnrukan	biti u vojski	služiti vojsku	eingedrückt sein
ájnrukat	pojti na vojsku	nastupiti vojnu dužnost	einrücken
betežlivi	betežljiv	boležljiv	kränklich
cúkor	cukor	šećer	Zucker
divičica	divičica	djevojčica	Mädchen
jâ:čit	jačiti	pjevati	singen
jâ:rak	jarak	jarak	Graben
ke:rmù	krma	stočna hrana, krma	Futter
lâpat	lapat	oranica, njiva	Acker
nojò	no, pak	da, dakako	na (ja)
pèrže	prije, prlje	prije	früher
pinîê:z	pinez, pinezi	novac	Geld
pravisâ:je	provislo	povrijeslo, slamno uže	Strohband
râ:jlat	rajlati	svirati harmoniku	Ziehharmonika spielen
sènek	svenek, uvijek	uvijek	immer
stòper	stopr, uprav	upravo	soeben, erst
tovâ:ruš	tovaruš, drug	drug	Freund, Kamerad
var ^u ô:ši	varoš	grad	Stadt
vèrcu	vrca, užince	vrpca	Schnur
žîê:mje	žemlja	žemlja	Semmel

Opis govora Fileža:

- 1) Govor Fileža je tronaglasni idiom (*mògli, sènek, morâ:l||mòral, kòsit, sestrà||sèstra; dê:lat, čû:vat, nî:smo; stû:t, vû:t*). I kratki i dugi slog može se ostvariti poludugo. Mjesto akcenta je staro (*sestrà*), ali i izmijenjeno (*sèstra*).
- 2) Jat je ikavsko-ekavski (*dicà||dica, lipše, divičice, sidit; dê:lat, mē:ru, lèti*), s uobičajenim refleksima u vokalizmu, npr. *a* za poluglasove (*san, otâ:c*), ali i s odstupanjem (*denâ:s*).
- 3) Prijedlozi *u* ili *va* izostavljaju se (*a èdna je bî:la Bê:či; pak ònda stòper šk^uô:lu p^uô:j'*), no češće se čuvaju (*u žâ:tvi, va jâ:rki, vâ: to, va vèrcu*).
- 4) Kako smo vidjeli, refleks prednjeg nazala iza palatala je *a* (*u žâ:tvi*).
- 5) Diftongirano je dugo *e* i *o* (*viê:žu, duô:ma*), ali ne uvijek (*dê:lat*).
- 6) U infinitivima izostaje završni samoglasnik (*tâ:ncat, jâ:čit*), a gubi se samoglasnik u primjeru *ko* „ako“.
- 7) Fonem *x* izostaje (*tli* „htjeli“).

- 8) Završni šumnici mogu biti s oslabljenom zvučnom (kađ san) ili s različitim realizacijama (pak i pág, p^uô:jt i p^uô:j^š).
- 9) Ĺ daje j (žîê:mje, snôpje, zadovô:jni), a j može biti i izostavljeno (édna||jédna).
- 10) M u nastavcima daje n (ter nan je).
- 11) Na mjestu slogotvornoga r dolazi er (četernájst, nakê·rmit).
- 12) U L jd. nastavačno je -i (na sê·li, pri bôji).
- 13) Brojka 12 se sklanja (z dvanajstimi lèti).
- 14) Osim germanizama (npr. tâ:ncat) javlja se i hungarizam betežlivi, a njemački je utjecaj izrazit i izvan leksika (otâ:c su bî·li).

Frakanava/Frankenau (Dolinci)

Frk

Geografsko odredjenje: A, Gornjopuljanski kotar. Skupa s Mučindrofom, Pervanom i Dolnjom Puljom je selo dio veleopćine Dolnja Pulja-Frakanava.

Prvi spomen: 1156. kot Sarud, od 1262. se u različni obliki naziva javlja ime gospodara *Frank*.

Kada su se doselili Hrvati: U prvoj polovici 16. st.

Gospodari sela: Frank, Egerváry, Nikola Jurišić, Franz Schönaich, Ivan Csoron, Nádazsdy, Esterházy

Crikva: Svi Sveti, fara prije 1400., crikva novogradjena 1877.

Znamenitosti: Spomenkriž, ki spominje na događaje 1848.; rukom pisane *Frankanavzke Gmaynzke Knige*; Miloradićev park s poprsjem Mate Meršića Miloradića od Ivana Meštrovića. Selo je predstavljeno 1958. ljeta u televizijskoj seriji "Fenstergucker".

U selu su rođeni: Mate Meršić Miloradić (1850.-1928.), Martin Meršić ml. (1894.-1998.) i st. (1868.-1943.), Dr. Franjo Horvat (1851.-1924.), Dr. Viktorin Strommer (1875.-1948.), Augustin Blazović (1921.-2004.), Anton Leopold (*1928.).

Iz statistike:

1900. sbst. 852: 817 Hrvatov (95,9 %), 12 Nimac (1,4 %)

2001. sbst. 480: 383 Hrvatov, 64 Nimci

2010. sbst. 1180

U pjesmi *Rodno selo* Miloradić ironizira 1907. ljeta novozapeljano ugarsko ime sela kot *Répcesarud*: "Rebac, srud, su riči naše". U novije vrime je selo kot dio veleopćine Frakanava - Dolnja Pulja dost profitiralo od otvaranja terme Lučman, ka je oživila turizam u ovom kraju, nudeći ljudem uz djelatna mjesta i mogućnosti zaslužka ugostiteljstvom. Sve u svem se u selu još dobro gaju hrvatski jezik i hrvatske tradicije.

Govornik: FM, rođj. 1929. lj. (A)

Ispitivačica: Renate Fazekas, sn. 2013. (B)

Govor analizirala i priredila: Zorka Kinda-Berlaković

Stručni zapis

B: Kako j bilo na mesopuste?

/0.03/ A: Nà mesopũ:ste? Nà mesopũ:ste sè j tilo, pa:ndijak k nuôti jè tila bit mužika, à ònda i u:tò:rak jè tila bit oš mužika, xâuptmužika jè bila sène:k nà pandřjak. /0.20/ Pandřjak otpuòdne pàk k nuôti. Ònda su bìli kàkovi, kàkova vèta karpèla. À ònda, nà drugi dâ:n, nà u:tò:rak, ònda j tilo bit nèk dò può:noť, àš sè j tilo ù dvanâjsti jèrat. Ònda j bila kàkova màna karpèla, àli kàkova màna mužika. /0.42/ Àli ònda j, àli bì'la j mužika i nà nedřju, ne na nedřju, nà pandřjak i nà u:tòra:k, dà. Nò i dòs^t puti jè bì'la i nedřju ùr mužika, àli kò j tila bit kàkova de:ã:ta àli tàko čà, ònda jè ur tilo bit, ònda nř tilo bit tâ:ko mužika. /1.03/

B: Je bilo na Vazam kakovih posebnih običajou, čega već denas znamda nij?

/1.09/ A: Nà Va:zâ:m, nà Va:zã:m jè bilo dòs òbičajou kòđ nã:s. Sù tili puòjt na Vè:liku sobòtu, nà Va:zmènu nediju dũtro Bõ:ga dřskat, jũdi, žène i mũži. /1.24/ Muòj stãriota:c sù tili puòjt nãjzad na: vřt kàđ se³¹ j tilo dãnit, tř sù tili o:ndè mòlit. Tò su i:mã'li va: sèbi, tò sù vã:s ži:ta:k tâ:ko dè:la'li. /1.35/ À i kòđ nã:š je bì'lo, žène su tile puòjt Bõ:ga dřska't. Jè tilo bit i mũži. Nè tu:liko, àli i mũži jè tilo bit sène:k. Kř sù tili puòjt Bõ:ga dřskat. Û, u: trř:, àli u četřri sù tili duòjt sku:pã:, à ònda kàđ sè j tilo ra:zdãnit sù tili do:muò:ⁿ si dã'ci:t pò sèli. O:ndà và crřkyu ònda j tilo bit kò'nã:c tòmu Bõ:ga dřskaña. /2.08/

B: A kako se j tilo prže uko puokopa uko smrti?

A: /2.11/ Uko puokò:pa, ùko smřti:?. Kàđ jè tių duò u:mrř:t, sè j tilo xojt nãjpr:vo, kò j tių bit tèško betè:žan, kò sù gã tili spo:vidat gospo:dř:n i sè priprã:vit na smřt /2.27/ à kàđ jè tių u:mrř:t, kò sù tili zvònit dà j duò ù:mř:, à ònda j tilo bit dvo:ričè:ne knuòti, à drugi dâ:n zvètega puòkuop. /2.39/ À sè j, dà, sè j, sè j bi:lò va stã:ni:, onda, ònda oš nř bilo lãixenxalou, tò j bì'lo sè va stã:ni. /2.47/

B: A kako se j tilo spričat?

/2.52/ A: Spričat sù tili škò:nik, sù tili, sù po:znã'li jũde va: sèli, tř òni sù ùr znã'li ki jè kãkou bių, tř sù sè tili òni va: ime tòga mř:tyãca, sù se tili, òni, sù se lu:čř:li ođ sř³². Òni su zbuò:guon da:vã'li sř:n. /3.10/

Jednostavni zapis

³¹ [kace]

³² [oci]

B: Kako je bilo na mesopuste?

/0.03/ A: Na mesopuste? Na mesopuste se j tilo, pandijak k nuoći je tila bit mužika, a onda i utorak je tila bit još mužika, hauptmužika je bila senek na pandijak. Pandijak otpuodne pak k nuoći. Onda su bili kakovi, kakova veća kapela. A onda, na drugi dan, na utorak, onda j tilo bit nek do puonoć, aš se j tilo u dvanajsti ierat. Onda j bila kakova manja kapela, ali kakova manja mužika. /0.42/ Ali onda, ali bila j mužika i na nediju, ne na nediju, na pandijak i na utorak, da. No dost puti je bila i nediju jur mužika, ali ko j tila bit kakova deata ali tako ča, onda je ur tilo bit, onda ni tilo bit tako mužika. /1.03/

B: Je bilo na Vazam kakovih posebnih običajev, čega već denas znamda ni?

A: /1.09/ Na Vazam, na Vazam je bilo dost običajou kod nas. Su tili puojt na Veliku sobotu, na Vazmenu nediju djutro Boga djiskat, judi, žene i muži. /1.24/ Muoj stariotac su tili puojt najzad na vrt kad se j tilo danit, tr su tili onde molit. To su imali va sebi, to su vas žitak tako delali. /1.35/ A i kod nas je bilo, žene su tile puojt Boga djiskat. Je tilo bit i muži. Ne tuliko, ali i muži je tilo bit senek. Ki su tili puojt Boga djiskat. U, u tri, ali u četiri su tili duojt skupa, a onda kad se j tilo razdanit su tili domuon si djačit po seli. Onda va crikvu, onda j tilo bit konac tomu Boga djiskanja. /2.08/

B: A kako se j tilo prže uko puokopa uko smrti?

/2.12/ A: Uko puokopa, uko smrti? Kad je tiu duo umrit, se j tilo hojt najprvo, ko j tiu bit teško betežan, ko su ga tili spovidat gospodin i se pripravit na smrt, /2.26/ a kad je tiu umrit, ko su tili zvonit da j duo umr, a onda j tilo bit dvorienje k nuoći, a drugi dan zvećega puokuop. /2.39/ A se j, da, se j, se j bilo va stani; onda, onda oš ni bilo lajhenhalou, to j bilo se va stani. /2.47/

B: A kako se j tilo spričat?

/2.52/ A: Spričat su tili ško¹nik su tili, su poznali jude va seli, tr oni su ur znali ki je kakou biu, tr su se tili oni va ime toga mrtvaca, su se tili, oni su se lučili od si. Oni su zbuoguoⁿ davali sin. /3.10/

Tumač riči

dijalektne riči	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	nimški
betē:žan	bolestan	bolestan	krank
Bō:ga đī:skāt:	Boga iskati	Boga tražiti	Herrgottsuche
dē:la·li:	djelati	raditi	tun, machen
de·ā:ta:	igrokaz	igrokaz	Theateraufführung
do:muō·n	domom	kući, doma	nach Hause, heim
drugačkije:	drugačije	drukčije	anders
dvo:rjē:ne	dvorenje	bdijenje uz mrtvački odar	Totenwache

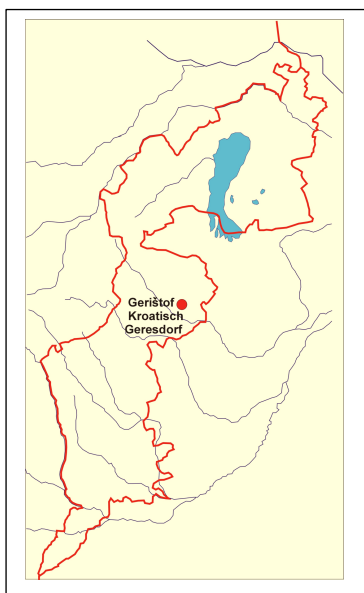
dòs	dost	dosta	genug
dòsjek	dosle	dosad	bis jetzt
duò	gdo	netko	jemand
duòjt sku:pā:	skupa dojt	sastati se	sich treffen
đā'či:t	jačiti	pjevati	singen
đū'tro	jutro	ujutro	morgens
gospo:dī:n	gospodin, farnik	župnik	Pfarrer
xauptmužika:	glavna mužika,	glavna muzika	Hauptmusik
xòjt:	ada	ada	also
īē'rat:	prestati, završiti	prestati, završiti	aufhören
jūdi	ljudi	ljudi	Leute
ka:pēla	kapela, orkestar	kapela, orkestar	Musikkapelle
ko'nâ:c:	konac	kraj	Ende
lāi'xenxaloŭ	mrtvačnica	mrtvačnica	Leichenhalle
lu:čī:li	lučiti se	rastati se	Abschied nehmen
mê:ru	malo	malo	wenig
ô'bičajou	običaji	običaji	Bräuche
oš	još	još	noch
puòjt	pojti	poći	weggehen
sī:n	svi	svi	alle
sobôtu	subota	subota	Samstag
škō:nik	školnik	učitelj, nastavnik	Lehrer
spo:vidat	spovidati se	ispovijedati se	beichten
sprī:čat	spričati	naricati	Totenklage singen
sēne:k:	svenek	uvijek	immer
tu:līko:	toliko	toliko	soviel
tīlo	htiti	htjeti	wollen
ūr	jur	već	schon
zbuò:guo'n da:vâ'li	zbogom davati	oprostiti se	sich verabschieden
zvétega	zvećega	uglavnom	meistens
ži:tâ:k	žitak	život	Leben

Opis govora Frakanave:

- 1) Frakanavski govor pripada ikavsko-ekavskomu dijalektu čakavskoga narječja, ter se jat ostvaruje na dva načine, ikavski i ekavski – *tīlo, nedřju: dê:lalo*.

- 2) U ovom govoru ne daje svako dugo *e* i *o* diftong. Kod riči s dugosilaznim naglaskom imamo primjere s diftongom i prez diftonga – *ô·bičajou*, *knô·ti*, *Bô·ga*, *sobô·tu*, *puô·noí*, *duô·*, *muôj*, *otpuôdne*, *zbuô·guon*, *dvo·riê·né*. Kod riči s čakavskim akutom imamo obično primjere prez diftonga, kot npr. *uko puokô·pa* (ali *puôkuop*), *u:tô·rak*, *betê·žan*, *dê·la·li*, a iznimku predstavljaju jedino riči *do·muô·n* i *dvo·riê·né*. Dugo *e* i *o* se diftongira i onda, kada nij pod naglaskom – *puokô·pa* : *puôkuop*.
- 3) Zbog brzine govora moremo čuti i dvoglase s kratkosilaznim naglaskom – *puôj^t*.
- 4) Dobro zastupljen je čakavski akut – *mesopû·ste*, *Va:zã·m*, iako se paralelno koristi i dugosilazni naglasak – *mesopû·ste*, *Va:zã·m*. U enklizi ili kad se kani rič istaknuti, koristi se samo čakavski akut – *Nà mesopû·ste?* : *nà Va:zã·m jè bilo dòs*.
- 5) Kod jednosložnih riči more naglasak skočiti na prepoziciju – *nà vřt*.
- 6) Prednaglasne i zanaglasne dužine su dobro potvrđjene – *pa:ndijak*, *o:ndê* : *stãriota:c*, *dê·la·li*, *sène:k*.
- 7) Uz diftonge *ie* i *uo* se pojavljuju u germanizmi i neki drugi diftongi, npr. *aj* ili *oj*: *lãixenxalou* : *xôit*.
- 8) Postoji i triftong, kad za diftongom *uo* slijedi *j* – *puôjt* (<*puôjt*>).
- 9) Fonem *ʎ* daje *j* – *dòsjek*, *pandijak*, *jûdi*.
- 10) Završno *-l* i *-v* daju poluvokal *u* – *kãkou*, *ô·bičajou*, *biu*. To pravilo imamo i kod stranskih riči – *lãixenxalou*.
- 11) Na kraju sloga u riči se gubi *-u-*, ko je nastalo od *l* – *škô:nik*.
- 12) Velar *x* se gubi na početku i na kraju riči – *tilo*, *iêrat*, *òđ sř*.
- 13) Dobro se razlikuju afrikate *č* i *ć* – *lu:čĩ:li*, *drugačkĩje* : *zvêtega*, *puô·noí*.
- 14) Krajnje *-m* se izgovara kot *-n* – *do·muô·n*, *zbuô·guon*. Čuva se jedino u riči *Va:zã·m*.
- 15) Skup *vs* se kod neodređene zamjenice čuva samo u muškom rodu – *vãs ži:tãk*.
- 16) Fonem *j* dostane protetsko *d* na početku riči – *đãci:t*, *đu·tro*, a ispada u riči *úr*, *oř*.
- 17) Pred fonemom *i* se na početku riči zna pojaviti protetsko *đ*, ali ne svenek – *đřkart* : *ime*.
- 18) Infinitiv nima završnoga *-i* – *bit*, *dãnit*, *môlit*. Ako infinitivna osnova završava na konsonant, more se zgubiti i završno *-t*, ali i ne mora – *puôj* : *duôjt sku:pã:*.
- 19) U skupu *-st* na kraju riči se gubi završno *-t* – *dòs*.
- 20) Skup *-jt* se čuva – *duôjt*.
- 21) Prijedlog *vã* daje *va* – *vã crĩkyu*.
- 22) Pokazna zamjenica *to* se javlja i u analognom obliku *oto* – *Óto sêj*, ali *Tò su imãli va sêbi*, *tò sũ vãs ži:ta:k tãko dê·la·li*.
- 23) Upotribljava se dost germanizmov – *xauptmužika*, *kapêla*, *iêrat*, *de·ã:ta*, *lãixenxalou*.
- 24) Čuvaju se i stari madjarizmi – *betê·žan*, *mužika*.

- 25) Kad se opisuje radnja, ka se je u prošlosti ponavljala, koristi se konstrukcija s pomoćnim glagolom „htiti“ – *kò sù gá tili spo:vídat*.
- 26) Prijedlog i prilog „oko“ se izgovara kot *úko*. U riči „subota“ se *u* izgovara kot *o* – *sobôtu*. Prilog „malo“ glasi *meru*. Imamo i *tu:líko* umj. „toliko“ i *séne:k* umj. „svenek“.
- 27) U lokativu imenic m. i sr. roda se jako dobro čuva čakavski nastavak na *-i – va stâ:ni*.

Geristöf/Kroatisch Geresdorf (Dolinci)

Ger

Geografsko odredjenje: A, Gornjopuljanski kotar, pripada veleopćini Filež

Prvi spominak: 1156. kot Gerolth. Od naziva Geroltesdorf je s vremenom nastalo nimško Geresdorf i malo pohrvaćeno Geristöf.

Kada su se doselili Hrvati: Početo od 1535.

Gospodari sela: Egervári, Nádasdy, Weispriach, Esterházy

Crikva: Sv. Jandre, predreformatorska fara sv. Kunigunde. Crikva je uzidana 1795. ljeta.

Znamenitosti: I po hrvatsku pisani dijeli gmajnske knjige

Iz statistike:

1900. sbst. 816: 747 Hrvatov (91,5 %), 18 Nimac (2,2 %) 51 Ugar (6,3 %)

2001. sbst. 444: 356 Hrvatov, 66 Nimac

2011. sbst. 1446

Koncem sridnjega vijeka postane selo dio gospošćine Landžer i kasnije dio gospošćine Kerestur. Ljeta 1544. se spominju prva hrvatska obiteljska imena u Geristöfu. Selo ima visok udio hrvatskih govornikov, no bori se od 1923. ljeta s problemom odseljivanja ljudi. Selo leži u vridnoj i lipoj krajini, ali manjkaju djelatna mjesta za mlade.

Govornica: AB, rođ. 1923. lj. (A)

Ispitivačica: Miriam Mersich, sn. 2013. (B)

Govor analizirala i priredila: Zorka Kinda-Berlaković

Stručni zapis

B: /00.00/ A ča ste onda zis svinjami?

A: Á svî·ne kãđ smó³³ tili: na·kř̄:mit, dá sù tile bit ùr vîę:like, ònda smó je tili prô·dat. Ónda su tili duô·j tř̄šci pûq: ñe:. Tř̄ su tili prûq·j vâ:n zis sêla. /0.15/

B: A i sami ste tili zaklat?

A: I: sâmi smó klâ:li, sî·, dá. /0.20/ A: Óto j bí·lo gònc vê·selo. Kãđ jê tila svî·na sê zãklart, tâ kř̄·v sê j tila ulóvit mòrat, s tuô·ⁿ su kobasice načiñã·li. Á ònda: su tili, onuô·, hàrit ju, ubrã·fat vã vrû·tuoj vódi:, dá jê tâ dlãka tila prûq·j krã·j. Á ònda sù ju tili mû:ži rásit. /00.41/ Nò ònda jê tilo bit ùr dĕ:la, áš ònda j imã·la ùr žèna va /gospodarica pòsla, áš é tila jã:tre mòrat nači·nat, pãk mèru mjê·sa upe:·t jê tila, óto j tilo bĕt prê·d, pred, véjek jũ·tro. Á ònda j til bit no·rmã·l ùbied ťupa: pã·k ziĕ:je pã·k mjê·so nũ:tri, á j pečiĕ:no smó ònda tili dòstat iz krũ·mpļskon salã·tuon. sò. /1.11/

B: A kašnje po ubiedi onda?

A. Nò, pò ubiĕ·di sù zòpet tili: tũ· svî·nú rasprã·vit, porĕ·zat, pã ònda sù tili ugũ·lit, čã j slanina bí:la, tũ· sù tili porĕ·zat. Ónda smó tili mòrat si riza·t ná, nã· kô·cke, á óto sù tili ònda: žène mòrat cvrĕ:t. /1.33/ Á tò sê j vã·, smó tili na špô·re·ti, áli kò smó imã·li kóta:l, kãšne smó imã·li kóta:l, ònda smó tili pfô·nu nũtř· vã ko:tã·l ubĕsit, tòte j frĕ·že išlo, nê? Á ònda, kãđ su³⁴ bí:li ucvã·rki, sê j tilo pĕže u·sòlit, mĕ·ru mlika, dá lř̄·po čř̄·jeni sù, pãk jáko mĕ·rkat dá prĕ:k nĕ:, áš ònda jê bí:l, i ogã·ⁿ bí·l, kãđ bí se čã· stã·lo, nê? Tò j bí·lo gfĕ·rlix dĕ:lo. /2.04/ Á mũ·ži sù tili xòjt rĕ·za:t. Á ònda kãđ smó rĕ·za:t tili, kò smo si tili rĕ·zat, i di:cã: sù tila tòte dĕžat, onuô·ga, rĕ·zat. Nò kãđ je tò tilo bĕt frĕ·pa:j, ònda sù tili bit ucvã·rki, tĕ· sù, tř̄ sù tili bit dòbri, kãđ sù bili frĕški:, nê? Á mjê·so smó tili ònda si ra:zdĕlit. /02.30/ E·dnò smó tili spĕt vã ô·ni:ⁿ pĕti, otuô· smó tili ònda vã plĕje pãk porĕ·nut, onuô·ga u·sòlit, spĕt lř̄·po, ònda vã:n, á ònda smó tò tili vã, zãja:t vã mã:s. /02.50/ Vã mř̄·zluo·ⁿ mãštu·n pojã·t to, dá jê tilo vã vi:drici zã ù lĕ·ti bit mjê·sa. Á tuô· drũgo... Ónda i u:kãdit smó tili, mĕ·sa, čã sù tili bit rĕ·bra, šũ·nke, tò smó tili i tò vã rã·suo:l nũ:tř· vř̄t. /03.12/

Jednostavni zapis

³³ [kacmo]

³⁴ [kacu]

A: /00.00/A svinje kad smo tili nakrmit, da su tile bit ur vielike, onda smo je tili prodat. Onda su tili duoj tršci puo nje. Ti su tili pruoj van zis sela. /00.15/

B: *A i sami ste tili zaklat?*

A: I sami smo klali, si, da. /00.20/ Oto j bilo gonc veselo. Kad je tila svinja se zaklat, ta krv se j tila ulovit morat, s tuon su kobasice načinjali. A onda su tili, onuo, harit ju, ubraćat va vrućuoju vodi, da je ta dlaka tila pruoj kraj. A onda su ju tili muži rasić. /00.41/ No onda je tilo bit ur diela, aš onda je imala ur žena va /gospodarica posla, aš e tila jatre morat načinjat, pak meru miesa upeć je tila, oto j tilo bit pred, vejek jutro. A onda j til bit normal, ubied, supa pak ziejek pak mieso nutri, a i pečieno smo onda tili dostat iz krumpleskon salatuon, so. /01.11/

B: *A kašnje po ubiedi onda?*

A: No, po ubiedi su zopet tili tu svinju raspravit, porizat, pa onda su tili ugulit, ča j slanina bila, tu su tili porizat. Onda smo tili morat si rizat na, na kocke, a oto su tili onda žene morat cvrit. /01.33/

B: *Pa to su onda nastali...*

A: A to se j va, smo tili na šporeti, ali ko smo imali kotal, kašnje smo imali kotal, onda smo tili pfonu nutr va kotal ubisit, tote j friže išlo, ne? A onda, kad su bili ucvariki, se j tilo prže usolit, meru mlika, da lipo črjeni su, pak jako mierkat da prik ne, aš onda je bil, i ogañ bi bil, kad bi se ča stalo, ne? To j bilo gferlih dielo. /02.04/ A muži su tili hojt rizat. A onda kad smo rizat tili, ko smo si tili rizat, i dica su tila tote drž, onuoga, rizat. No kad je to tilo bit frpaj, onda su tili bit ucvariki, tie su, ti su tili bit dobri, kad su bili friški, ne? A mieso smo tili onda si razdilit. /02.30/ Edno smo tili speć va onin peći, otuo smo tili onda va pleje pak porinut, onuoga usolit, speć lipo, onda van, a onda smo to tili va, zajat va mas. /02.50/ Va mrzluon maščuoñ pojat to, da je tilo va vidrici za u leti bit miesa. A tuo drugo... Onda i ukadit smo tili... miesa, ča su tili bit riebra, šunke, to smo tili i to va rasuol nutr vrć. /03.12/

Tumač riči

dijalektna rič	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	nimški
áš	ar, jer	jer	weil
bî't fî:pa:j	biti mimo	proći	vorbei sein
dòstat	dostati	dobiti	bekommen
e'dnó	jedno	jedno	eines
friški	friški, svježi	svježi	frisch
friže	brže	brže	schneller
gfērlix	pogibelno	opasno	gefährlich
gònc	čisto	posve	zur Gänze
xàrit	hariti	paliti svinjske dlake	die Borsten entfernen, harzen

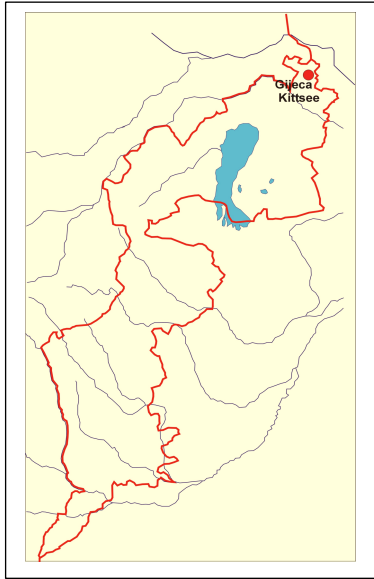
xójt	ter, pak	pa	halt (Interjektion)
íz	s	s	mit
mâ:s	mast	mast	Schmalz
mášťuo:n	mast	mast	Schmalz
mèru	malo	malo	ein wenig
mîě:rkāt	paziti	paziti	Acht geben
nû:tri	nutri	unutra	drinnen
núť	nutar	unutra	hinein
onūō	ono	ono	jenes
óto	to	to	das
pfō·nu	presura	tava	Pfanne
pléje	plej	lim za pečenje	Backblech
pojā:t	poljati	politi	begießen
pruō·j krāj.	krajprojti	nestati, otići	verschwinden, weggehen
pruō·j vâ:n	vanprojti	izlaziti	hinausgehen
přže	prlje, prijē	prijē	früher
rāsīt	rasići	rasjeći	zerhacken, aufschneiden
râ·suo:l	rasol	salamura	Sur
sī	svi	svi	alle
stā·lo	stati se	desiti se	geschehen
špō·re·ti	šporet	štednjak	Herd, Sparherd
tîē	te	te	diese
tīle	htiti	htjeti	wollen
tūō ⁿ	tom	tom	mit dieser
ubrā·tat	obraćati	okretati	drehen
ucvā:rki	ocvirak	čvarak	Grammel
úpe:ť	upeći	sa svih strana peći	anbraten
úr	jur	već	schon
vâ	u	u	in
vi:drīci	vidrica	vjedrica	Schmalzkübel
vějek	veljek, odmah	odmah	sofort
zajā:t	zaljati, zaliti	zaliti	begießen
ziě:je	zelje	kupus	Kraut
zīs	s	s	mit

zòpet	opet	opet	wieder
-------	------	------	--------

Opis govora Gerištofa:

- 1) Govor Gerištofa je tronaglasan. U pravilu se kratki naglasak i akut premješćaju s ultime na penultimu. U enklizi se fakultativno čuva staro mjesto naglasaka – *smò tili pfô·nu nùtr vâ ko:tã:l ubi·sit*, ali *kò smò imâ:li kòta:l; màštùo:n pojã:t_to*. Javljaju se prednaglasne i zanaglasne dužine i poludužine – *na:kf̣:mit, slavnina : rĩ:za:t mòr·at, kòta:l*.
- 2) Jat se realizira kot *i* ili *e* uglavnom prema zakonu Mayera i Jakubinskoga – *tìli, rĩ:za:t : dīe:la* (< dela), *ù lēti*.
- 3) Diftongira se svako dužičko *o* pod naglaskom, ko se izgovara kot *uo* – *duôj, prûoj onuô*. Diftongacija se je vršila i na dužički slogi, ki su bili koč pod naglaskom, s tim da je naglasak stoprv kašnje prenešen za jedan slog ponajpr – *m̃f̣zluoⁿ màštùo:n*.
- 4) I dužičko *e* se uglavnom diftongira kao *ie*, no ovde imamo i iznimke, kada se dužičko *e* ne diftongira: – *vīe:like, ubie·d, mīe:rkat : lēti, mēru, gfērlih*.
- 5) Ako je dužičko *e* pod naglaskom, je svenek već naglašen prvi dijel diftonga – *rīe:bra, dīe:lo*.
- 6) Ako je dugo *o* pod naglaskom, imamo dvi mogućnosti. Ako se kani rič istaknuti, je drugi dijel dvoglasa *uo* jače naglašen – *onuô, s tuôⁿ onuôga, tuô*. Ako se rič ne kani posebno istaknuti, je prvi dijel dvoglasa *uo* jače naglašen: – *prûoj, puô: ñe:, prûoj krãj*.
- 7) Postoji i triftong kad za diftongiranim vokalom *o* slijedi *i* – *pûoi /<puoj/*.
- 8) Prednaglasne i zanaglasne dužine se čuvaju – *na:kf̣:mit : kòta:l, rĩ:za:t mòrat*.
- 9) Prelazak *l > o* nije poznat – *kòta:l, til bit*.
- 10) Glagolski pridjev radni čuva nastavak *l* – *jè bî:l, bi bîl*.
- 11) Upotribljava se velik broj germanizmov – *bît f̃f̣:pa:j, friški, frīže, gfērlih, gònc, hòjt, mīe:rkat, nor·mâ:l, pfô·nu, plēje, sùpa:, špôreti*.
- 12) Kod glagolskoga prefiksa vokal *o* redovito daje *u* – *ubrâtat, ugûlit, ucvã:rki, ubiêdi*.
- 13) Dobro se razlikuju afrikate *č* i *t* – *načřnat, pečřē: no : spê·t vâ pēti, ubrâtat*.
- 14) Krajnje *-m* se obično izgovara kot *-n* – *s tuôⁿ, vâ ôni:ⁿ, m̃f̣zluoⁿ màštùo:n*.
- 15) Fonem *j* obično otpada na početku riči – *e·dnò, aš è tìla*.
- 16) U infinitivu nije završnoga *-i* – *dòstat, ugûlit, ràsiť*.
- 17) Komparacija priloga "prvo" glasi *přže*. Prilog „malo“ glasi *mēru||mēru*.
- 18) Kad se opisuje radnja, ka se je u prošlosti ponavljala, se koristi konstrukcija s pomoćnim glagolom „htiti“ – *smò tili na:kf̣:mit, smò je tili prô·dat, su tili duôj, smò rĩ:za:t tili*.
- 19) U završnom skupu *-st* se gubi krajnje *-t* – *mâ:s*.
- 20) Suglasnik *l* se izgovara kao *j* – *vējek, pojã:t, čřjeni, zřē:je, zajã:t*.

- 21) Prijedlogi *s* i *iz* se dulju oblikom *zis* – *zis sèla*.
- 22) U početnom skupu *vs-* se gubi početno *v* – *sî*, *kò smo sî tîli rîzart*; *sàmi smò klâ:li, sî, dà*.
- 23) Lokativ imenic m. i sr. roda obično ima završetak na *-i* – *na špôreti*.
- 24) Pokazna zamjenica glasi *ota, ota, oto* – *Óto j bîlo*.
- 25) Mjesni prilogi glasu *ovde, tote, onde* – *tòte j frîže išlo*.

Gijeca/Kittsee (Hati)

Gije

Geografsko odredjenje: A, Niuzaljski kotar, trgovišće od 1416.

Prvi spomen: 1291. kot Chuzthu. Ime izvedeno od ugarskoga ili slavskoga imena Kocze, Kethcze.

Kada su se doselili Hrvati: Oko 1549.

Gospodari sela: Gösing, Puchheim, Listy, Esterházy, Batthány-Strattmann

Crikva: Uzvišenje sv. Križa, postanak fare pred 1291., sridnjovjekovna crikva na diku sv. Pankracija, 1529. srušena, nova, 1735. zgradjena, je posvećena na diku Marijinoga Unebozeća, od 1808. na Uzvišenje sv. Križa.

Znamenitosti: Stari kaštel iz 12. st. je srušen, u 17. st izgradjen novi s parkom: Oko 1700. je nastanjena ugledna židovska općina, istirana iz Požona; zaštićeni židovski cimator.

Iz štatistike:

1900. sbst. 2538: 955 Hrvatov (37,6 %), 1006 Nimac (39,7%), 493 Ugrov (19,4 %), 84 ostali (3,3 %)

2001. sbst. 1877: 42 Hrvati, 1686 Nimac

2010. sbst. 2070

Karakteristična za selo je od starih dob jezična šarolikost. Stanovništvo je hasnovalo nimški, hrvatski, slovački i ugarski jezik. Po istiranju židovske općine iz Požona oko 1700. ljeta naselili su se i Židovi u Gijeci. Nove granice po Drugom svitskom boju prouzrokovale su za Gijecu položaj na rubu, ki je desetljeća dugo zaustavljao gospodarstveni razvitak. Ali situacija se je bitno preminila padom Željeznoga zastora i pristupom susjedskih zemalj k Europskoj Uniji. Danas leži mjesto usred posebno dinamične gospodarstvene regije. Prema sjeveru i istoku je selo povezano željeznicom i glavnimi cestami s velikimi centri kot su to Beč i Požon.

Udio hrvatskoga stanovništva se je od brojidbe 1923. ljeta do 2001. smanjio od 38,56% na 2,98%.

Govornici: AM, rođ. 1934. (A), RK, rođ. 1954. (B), KM, rođ. 1934. (C), ST, rođ. 1949.

(D)

Ispitivač: Bunyai Stefan, sn. 2013.

Govor analizirale i priredile: Mira Menac-Mihalić, Anita Celinić

Stručni zapis

A: No tō, tō se čūda pominamo, kōt smo³⁵ dica bīly, tō stō^u pūti velīmo, jigrāly smo se lýpše nek sēda, nek sēda dica. /0.10/ No dōbro, sēda na plāci se niē znamo. Mī smo se ... na plāci, ne, tōte ónda ož nī: ō^utono^u bīlo telīko, nē – na plāci jigrāli u puōdne. Ča su dīca bīli pri naš ukrūg smo se jigrāly. A sēda dīca /0.24/ iz šk^uō^{le}³⁶ dōmōm dōjdeju – kād sam pri nāšemi sēda ūr, ča su unūki, ne, ... dōmōm dōjt tṛ se tōmu fēanzeju siēst, tṛ ter ter gliēdaṭ, ájzon^t tō pṛvo nī bīlo. To stō^u pūti vely:m, mī smo se čūda lýpše jigrāly. /0.39/ Nām nī bīlo fād. Vīčēr je nāša máma tyla vān duōjt, tṛ tō da smo nō^utṛ šli, nē. Kad su³⁷ tili zvōniṭ u sēdmi, /0.46/ ónda smo morāly, kad nīsmo vēlek dōšly, naš je ūr māma krīčala tṛ dōmōm smo morāly puōjt tṛ nūtar – nám nī bīlo fād.

B: /0.56/ Pri bābi sam čūda bīla, pri diēdu. Nō, tī su imāly selāčtvo, tī su imāly sakojáčkega blāga. Lī:po je to bīlo.

/1.06/ V liēti su dōšli sēnek Cigāni, sako dvā, trī: liēta. Tō se znā:m téke spomiēnut. Tī su bīli ónda pri naš va škādni, zi šātorem su se doviēzli, dā, to su po sēli xōjt lōnce pobiraly, tṛ ónda su to mṛvu zrixtaly. ... Ónda se to nī: sē fkrēj xitilo vēle, nē? /1.25/ A ónda su tō zōpe raznosīli, tō su se zōpe odviēzly. Tō je bīlo táke lī:po. A tī su imāly čūda dicja, da i uōsam vēle. A jā sam se zi timi táke ... jigrāla ónda, tō je bīlo táke lī:po. /1.39/ A z diēdom xōjt s kōnem vozylī, po siēno tṛ táko.

C: /1.44/ Kat smo bīli dica, aly čā, līpo smo jimāli. Va rājšni ózad smo³⁸ se jigrāly, f škūōlu smo xodīli, i va čuvārnicu smo xodīli, pṛvo xōjt, čuvārnicu a pā škūōlu, nē. /1.59/ Tṛ tovāruštvo je bīlo ōyde. Sūsīēdy, i tī ča su óvde pṛk, dica su xōjt si óvde pri naš bīli. Kad mī smo imāly mūrve... – Ča sū mūrve? – Molḥjern. – /2.13/ Ónda su ūr jūtro – "Tēta, smī:mo na mūrve?" "Nō, óte, pōjte nājzā:ḍ", ne... Tomā:s, tā: mi je sēnek tiṭ ré – "Kādy, pri vas smo tili na mūrve duōjt tṛ smo tily tētu pī:tāt. /2.30/ No óvo, jimate i krū:ha?", su tili ré, táko je bīlo.

³⁵ [kócmo]

³⁶ [iškūōle]

³⁷ [kacu]

³⁸ [ózacmo]

D: /2.36/ No jo, jã: sam zi gospodã:rstòm vesjê:le imau. Mi smo blã:go imály, mi smo krãve imãly. Mi smo vî: ... vê: dvî: dvêjske svî:ne imály. Tjê prãštíte smo mî prãf skrmili, nê:, i sãko ljêto smo šjê:st bike spruðali. /2.53/ Tj moja mjêjka je bila gospodarica, pãrkiãna zi živom i zi djêlom. Pri naz je, ja niêtu se vřšũdit, ali pũ:u Gjêce je pri nař po mliko dořlo. /3.07/ Mi smo, jã: se niêtu zavãlať, ali triðjêset ľũdi smo mî imely čã su mlřko si huľaly. Ot tãga smo mî řřvili. Jã tu istinu rêt:, tã čãs jist tř pit smo imály, aly pinêz je břlo jãko málo. Ne morem rêt. Ali mî smo srřtãni břli nek sêda. /3.25/ Sêda imamõ sê i niřt. Kat to sê skũpa zãmeř, čã mi puðrcije plãtimõ, tř čã tã: řřtak sêda stõji, tõ přle nř břlo. To e břlo syromã:řko i ľũ:di su se veselili. Na sãku nedľu, na sãki – kako tu rêt – svjêtak, tõ je břlo čã vãžno. Křritof, to dënař gõr nř pri nas, řã crřkyi, ali tãnac ali tõ, kad je tãko: sãki tajjêdan je kiritof.

Jednostavan zapis

A: No to, to se čuda pominamo, kot smo dica bily, to sto^u puti velimo, jigraly smo se lypše nek seda, nek seda dica. /0.10/ No dobro, seda na placi se nie znamo. Mi smo se ... na placi, ne, tote onda ož ni o^utono^u bilo teliko, ne – na placi jigrali u puodne. Čã su dica bili pri nas ukrug smo se jigraly. A seda dica /0.24/ iz řk^uole domom dojdeju – kad sam pri našemi seda ur, čã su unuki, ne, ... domom dojt tr se tomu feãzeju siest, tr ter ter gliedat, ajzon^t to prvo ni bilo. To sto^u puti velym, mi smo se čuda lipše jigraly. /0.39/ Nam ni bilo fad. Viečer je našã mama tyla van duojt, tr to da smo no^utr řli, ne. Kad su tili zvonit u sedmi, /0.46/ onda smo moraly, kad nismo veljek dořly, nas je ur mama kričãla tr domom smo moraly puojt tr nutar – nam ni bilo fad.

B: /0.56/ Pri babi sam čuda bila, pri diedu. No, ti su imaly seljačtvo, ti su imaly sakojačkega blaga. Lipo je to bilo.

/1.06/ V lieti su dořli senek Cigani, sako dva, tri lieta. To se znam teke spomienut. Ti su bili onda pri nas va řkadnji, zi řatorem su se doviezli, da, to su po seli xojt lonce pobiraly, tr onda su to mrvu zrixitaly. ... Onda se to ni se f krej xitilo vele, ne? /1.25/ A onda su to zope raznosili, to su se zope odviezly. To je bilo take lipo. A ti su imaly čuda dicia, da i uosam vele. A ja sam se zi timi take ... jigrãla onda, to je bilo take lipo. /1.39/ A z diedom xojt s konjem vozyli, po sieno tr tako.

C: /1.44/ Kat smo bili dica, aly čã, lipo smo jimali. Va rajřni odzãd smo se jigraly, f řkuolu smo xodili, i va čuvarnicu smo xodili, prvo xojt, čuvarnicu a pa řkuolu, ne. /1.59/ Tr tovaruřćvo je bilo ovde. Susiedy, i ti čã su ovde prik, dica su xojt si ovde pri nas bili. Kad mi smo imaly murve... – Čã su murve? – Molbiern. – /2.13/ Onda su ur jutro – "Teta, smimo na murve?"

"No, ote, pojte najzad", ne... Tomas, ta mi je senek tiu reć – "Kady, pri vas smo tili na murve duojt tr smo tily tetu pitat. /2.30/ No ovo, jimate i kruha?", su tili reć, tako je bilo.

D: /2.36/ No jo, ja sam zi gospodarstom vesiele imau. Mi smo blago imaly, mi smo krave imaly. Mi smo vi ... ve dvi dvejske svinje imaly. Tie prašćice smo mi praf skrmili, ne, i sako lieto smo šiest bike spruodali. /2.53/ Tr moja mejka je bila gospodarica, pa^urkinja zi živom i zi dielom. Pri naz je, ja nieću se vršudit, ali pu Giece je pri nas po mliko došlo. /3.07/ Mi smo, ja se nieću zavaljat, ali tridieset ljudi smo mi imely ča su mliko si huljaly. Ot toga smo mi živili. Ja ću istinu reć, ta čas jist tr pit smo imaly, aly pinⁱez je bilo jako malo. Ne morem reć. Ali mi smo srićnji bili nek seda. /3.25/ Seda imamo se i ništ. Kat to se skupa zameš, ča mi puorcije platimo, tr ča ta žitak seda stoji, to prlje ni bilo. To e bilo syromaško i ljudi su se veselili. Na saku nedilju, na saki – kako ću reć – svietak, to je bilo ča važno. Kiritof, to denas gor ni pri nas, va crikvi, ali tanac ali to, kad je tako saki tajⁱedan je kiritof.

Tumač riječi

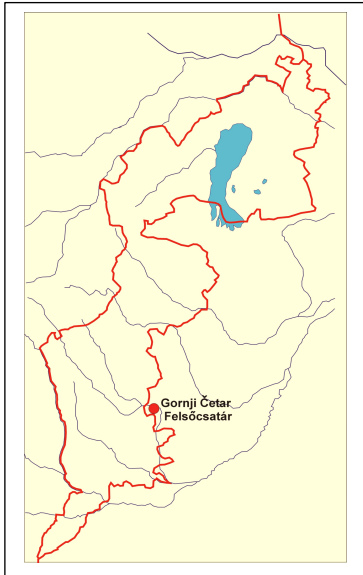
dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
ájzon ^t	ada	dakle	also
čúda	čuda, mnogo	mного	viel, viele
čuvãrnicu	čuvarnica	dječji vrtić	Kindergarten
dvějske	dvajset	dvadeset	zwanzig
fãđ	đugčas, fad	dosadno	fad, langweilig
fěãnzeju	televizor; televizija	televizor; televizija	Fernsehgerät; Fernsehen
gór	uopće	uopće	gar, überhaupt
xójt	jednostavno, pa	jednostavno, pa, ma, ta	halt, eben
hùlaly	donesti, pojti po	donijeti, íci po	holen
jô:	da, je	da	ja
kĩritof kiritof	kiritof, štrapova	crkveni god	Kirtag
mějka	majka	majka	Mutter
mřvu	mrvu, malo	malo, nešto	wenig, bisschen
ř ^u tono ^u	auto	auto	Auto
ož	još	još	noch
pã ^u rkiña	sejkinja	seljakinja	Bäuerin
plãci	ulica	ulica	Straße, Gasse
pominamo se	pominati se, razgovarati se	razgovarati, govoriti	reden, sich unterhalten

přle	prlje, prije	prije, nekoć	früher
přvo	prlje, prije	prije, nekoć	früher
puõrcije	porcije, porez	porez	Steuer
rājšni	rajša, sušionica za kukoricu	kukurzana, kukuruznica	Tschardake, Maisdarre
sédallsēda	sada	sada	jetzt
seljāčtvo	seljačtvo	seljaštvo	Landwirtschaft
sēneķ	svenek, uvijek	uvijek	immer, stets
škādnī	škadanj, štagalj	štagalj, škadanj	Scheune
tajjēdan	tajedan	tjedan	Woche
tānac	tanac, ples, zabav	ples, zabava, tanac	Tanz
tēke	takaj, isto	također, isto tako	auch, ebenfalls
telīko	toliko	toliko	so viel
tovāruštvo	drugarstvo, prijateljstvo	drugarstvo, prijateljstvo	Kameradschaft, Freundschaft
ūr	jur	već	schon
vēļe	veljek, odmah	odmah	gleich
vēļek	veljek, odmah	odmah	gleich
viēčer	navečer, zvečera	uvečer	abends, am Abend
vřšūdit se [?]	hvaliti se	hvaliti se	prahlen
zavāļat se	valjati se	kladiti se	wetten
zi	s, sa	s, sa	mit
zrixtaly	popraviti, reparirati	popraviti	richten, ausbessern
žřtak	žitak, život	život, žitak	Leben
živõm: zi živõm i zi dijēļõm (iskrivljeno)	dušom i tijelom	dušom i tijelom	mit Leib und Seele

Opis govora Gijece:

- 1) Govor je tronaglasan – fonološki je relevantna kvantiteta sloga (dugo ~ kratko), intonacija je relevantna u dugom slogu (uzlazno ~ silazno). I kratki i dugi slog može se ostvariti poludugo. U govoru postoje zanaglasne dužine, većinom pokraćene u poludužinu. Polazne prednaglasne dužine naglašene su silaznim naglaskom, uz čuvanje naglasaka i na starom mjestu, pa u govoru postoji dvostruki naglasak.
- 2) Jat je dao *i* (koje se može centralizirati kao i svako drugo kratko *i*) i *e* (koje se dalje može diftongirati kao i svako drugo *e*) – *mlīko*, *žřvili*, *sřřřni*, *dīcallđřca*, *přřķ*, *smī:mo*, *ļypše*, *třla* : *pri dijēdu*, *ļjēti*, *zi dijēļõm*, *sřēno*.

- 3) Šwa je uglavnom dalo *a*, osim u leksemu "danas", gdje je dalo *e* – *kàd, sam, zâmeš, va, tajîēdan : dēnaš, sēdallsēda*.
- 4) Nazal *ɛ* dao je *e*, koje se dalje diftongira kao svako drugo *e* – *pinⁱež, trⁱdⁱēsēt, gliēdaŋ*.
- 5) Nazal *ɔ* dao je *u* – *nūtar, ukrūg, čuvārnⁱcu, škūō^lu, spomjēnut*.
- 6) Srednji vokali *e* i *o* fakultativno se diftongiraju u *je* i *uo* – *odviēzly, niētu, liēta : uō:sam, puō^dne, duōjt*.
- 7) Samoglasnik *a* ispred *j* zamjenjuje se s *e* – *mējka, krēj*.
- 8) Nenaglašeno (naglašeno rjeđe) obično kratko *i* može ostvariti centralnije, kao *y* – *imály, vozylⁱ, vely:m*.
- 9) Slogotvorno *r* je fonem, nastao primarno i sekundarno – *prⁱvo, prⁱle, skymili, vrsūdit, tr, nō^utr*.
- 10) Čuva se razlika između *č* i *t* – *čūda : réf*.
- 11) Velar *x* gubi se u skupu *xt* – *tily*, u drugim se pozicijama čuva – *xitilo, xodili*. Može se ostvariti i kao faringalno *h* – *hūlaly, krū:ha*.
- 12) Završno *l* i *v* dali su poluvokalno *u* – *imau, tiu, pū:u : ō^utono^u*.
- 13) Zvučnost opstruenata prestaje biti fonološki relevantna: bezvučni se dijelom ozvučuju, a zvučni dijelom obezvučuju najčešće na kraju, ali i na početku i u sredini riječi – *gliēdaŋ, nāzā:d, molbjern, ukrūg, fēanzeju, puō^rcije*.
- 14) U nezavršnom položaju *v* se ponaša kao opstruent i fakultativno se obezvučuje – *ōyde, crīkyi, ya*.
- 15) Potvrđen je rotacizam – *tr*.
- 16) U polaznom *vās(-)* *v* je ispalo – *sakojáčkega, sē, si*.
- 17) U polaznom *vāz-* *v* je ispalo – *zâmeš* i u prilogu u značenju 'opet' – *zōpe*.
- 18) Prijedlog *və* dao je *v*, *va* – *v liēti, va škādhⁱ*.
- 19) Prijedlog *sə* glasi *zi* (vjerojatno kao rezultat križanja s prijedlogom *izə*, za što u tekstu nema primjera) i *s* – *zi gospodā:rstóm, zi živom i zi diēlom, zⁱ timi : s kōnem*.
- 20) Čuvaju se skupovi *jt, jd* – *duōjt, puōjt, pōjte, dōjdeju*.
- 21) Infinitivni je nastavak *-t, -tⁱ* – *jist, pit, pī:tāt, sⁱēst, gliēdaŋ : réf*.
- 22) Upitno-odnosna zamjenica za neživo je *čā*.
- 23) Množina je imenica muškoga roda "kratka" – *bike*.
- 24) Izostaju rezultati druge palatalizacije – *unūki*.
- 25) U 3. l. mn. prezenta potvrđen je nastavak *ju* u *dōjdeju*.
- 26) Radnja koja se ponavljala u prošlosti izriče se glagolskom konstrukcijom glagolskoga pridjeva radnog pomoćnoga glagola "htjeti" i infinitivom glavnog glagola – *viēčer je naša māma tyla vān duōjt*.

Gornji Četar/Felsőcsatár (Štoji)

GČ

Geografsko odredjenje: H, županija Vas, zapadno od Sambotela, na rijeki Pinki.

Prvi spomen: 1244. kot Chatar. Ime je vjerojatno slavskoga porijekla od štitar, ščitar, čemu odgovara i nimški naziv Schilding.

Kada su se doselili Hrvati: Po turskom pohodu na Kiseg 1532

Gospodari sela: Óvári család, od 1455. grad Solunak; Baumkirchner, Erdódy, Batthyány

Crikva: Sv. Mikula, stoji jur 1284., izgorila 1848., novouzidana u klasicističkom stilu ljeta 1852.

Znamenitosti: Humki iz željezne i rimske dobe, malin iz 16. st., kamenolom, rudokop talka/milovke, muzej željeznoga zastora; spomen-ploča: "Civitas fidelissima" na cvrikv; kapela Blažene Divice Marije na brigu.

Iz statistike:

1900. sbst. 568: 408 Hrvatov (71,8 %), 119 Ugrov (21,0 %) 41 Nimac (7,2 %)

2001. sbst. 466: 93 Hrvati, 367 Ugrov, 5 Nimac

2011. sbst. 512

Prvo pismeno imenovanje je poznato iz 1244. ljeta. Selo je kasnije razdijeljeno na Gornji i Dolnji Četar. Jur u pretpovjesnom vrimenu je postojao kamenolom južno od sela. Prilikom opsidanja Kisega su Turci opustošili Četar. Kasnije je obitelj Batthyány simo naselila hrvatske obitelji s juga. Stanovništvo je pretežno živilo od vinogradarstva. Stanovnici su med vinogradi zgradili Marijansku kapelu. Tradicionalno se k ovoj kapeli do danas organiziraju procesije. Po odluki u Trianonu 1921. je Četar dodiljen Austriji, no zbog protestov okolišnih sel je Gornji Četar 1923. ljeta opet pripao Ugarskoj. Gornji i Dolnji Četar su od 1932. ljeta ujedinjeni u općinu Četar. Od 1952. do 1960.-ih ljet je mnogo ljudi bilo zaposleno u kamenolomu, ki je danas zatvoren.

Govornik: EK, rođ. 1942. (A)

Ispitivačica: Eszter Skrapits Bositsne, sn. 2015. (B)

Govor analizirale i priredile: Sanja Vulić i Edith Mühlgaszner

Stručni zapis

B: /0.00/ A kad ste se vi rodili?

A: Dva: četerde: setoga.

B: Onda ste i pod zemljuon dilali?

A: Tò:d san já: pùno dilal.

B: A koliko lit ste tot bili?

A: /0.37/ Dva: tridésset. Od tóga su mi pi:sáli četire dva:jset li:t pòd zemļu, a ósan li:t vá:ni. Kad bi imáli piè:t dva:jset li:t, onda bi ja bi:l mógal può:jt u nú:g, u re:ntu, a neg četiredvá:jset su mi ispi:sáli. Ónda san ubetè:žal, uperi:rali su me, ónda več ni:s ští:l può:jt nájzad dilat, ni ni:z mò:gal, nè.

B: Tot pod zemljuon kad se dilalo, kako je to išlo?

A: /0.37/ Xát iz oni:n smo mógli, iz lúfton. Edni su vé:rtali, a ónda je bi:lo i tá:ko naríktano, da se morálo, ako je tvè:rdo bi:lo, ónda smo mógli iz oni:n, iz, kakò ču ti rèč, iz voduó:n, da se ni: móglo..., da se ni: prá:šilo. Na edni:n kráju je išal maši:n, - voda, na drugin kráju je išal maši:n - lúft. /1.01/ Lúft je ga tiral, a voda je išla naj:per, pa ónda kad je uó:n svidar obra:čal, ^on^da je blá:to móglo biť, da se ne prá:ši. Ali tó: je bi:lo neg úr stá:rton za dèset li:t po nuó:n kad san bi:l. Neķ ja ni:s na tá:kovin mistu. Já: san dilal... Bi:lo je pùno oni:, ki su vá:ko trimi – četirmi dilali, ónda smo mi: čile rivali vá:n pa nù:tra. Iz ruká:mi. Sé iz ruká:mi. /1.29/ Bi:lo je tá:ko da smo mógli za tri: mísece edné gúmičízme pokínut. Dòz smo se mógli natè:rzat iz tími čílami. Trimi smo mógli doviès sedamdesjè:t čílov.

B: A kako je to diboko bilo?

A: Dar šezdesjè:t mètarov dó:li, ali piè:t šezdesjè:t, ja izmiril ni:s.

B: A kako ste se pušcat mogli doli?

A: /1.49/ Nek piše. Na maši:nu se óvde nismò smili nù:tra vozit. Ná:ko se ni: smilo, mer ni: bi:lo tá:ko naríktano. ú:jtro se je prošlo dó:li, a u tri: fértal na dvi: smo išli gó:ri. Ónda je tó: stá:lo. Ónda po onuó:n, ó:nda smo čílu dóli pak góri vli:kli. Iz oni:n, iz vitlon, ali xát iz čígon.

B: Kako je se to luftat moglo?

A: /2.11/ Tót je bi:lo tá:ko, pé:ro neg je bi:lo nó: vé:liko á:kno vá:n iztirano za lúft, ónda je bi:l vé:liki uó:n ventilá:tor ozduó:l, ónda uó:n je vli:kal vá:n lúft pag je bi:lo naríktano, kuda su bi:la vrá:ta, da tudaj, nè, vli:klo vá:n. Mógal je può:jt lúft vá:n po stá:ri lú:kna ož pé:ro. Ónda su iztirali vé:liku lúknu, ónda su vá:ni vrè:gli ventilá:tor. /2.39/

Jednostavni zapis

B: /0.00/ A kad ste se vi rodili?

A: Dva četrdesetoga.

B: Onda ste i pod zemljuon dilali?

A: Tod san ja puno dilal.

B: A koliko lit ste tot bili?

A: /0.37/ Dva trideset. Od toga su mi pisali četire dvajset lit pod zemlju, a osan lit vani. Kad bi imali piet dvajset lit, onda bi ja bil mogal puojt u njug, u rentu, a neg četiredvajset su mi ispisali. Onda san ubetežal, uperirali su me, onda već nis štil puojt najzad dilat, ni niz mogal, ne.

B: Tot pod zemljuon kad se dilalo, kako je to išlo?

A: /0.37/ Hat iz onin smo mogli, iz lufton. Edni su vertali, a onda je bilo i tako nariktano, da se moralo, ako je tvrdo bilo, onda smo mogli iz onin, iz, kako ču ti reč, iz voduon, da se ni moglo..., da se ni prašilo. Na ednin kraju je išal mašin, - voda, na drugin kraju je išal mašin - luft. /1.01/ Luft je ga tiral, a voda je išla naiper, pa onda kad je uon svidar obračal, ^on^da je blato moglo bit, da se ne praši. Ali to je bilo neg ur starton za deset lit po nuon kad san bil. Nek ja nis na takovin mistu. Ja san dilal... Bilo je puno oni, ki su vako trimi – četirmi dilali, onda smo mi čile rivali van pa nutra. Iz rukami. Se iz rukami. /1.29/ Bilo je tako da smo mogli za tri misece edne gumičizme pokinut. Doz smo se mogli naterzat iz timi čilami. Trimi smo mogli dovies sedamdesiet čilov.

B: A kako je to diboko bilo?

A: Dar šezdesiet metarov doli, ali piet šezdesiet, ja izmiril nis.

B: A kako ste se puščat mogli doli?

A: /1.49/ Nek piše. Na mašinu se ovde nismo smili nutra vozit. Nako se ni smilo, mer ni bilo tako nariktano. Ujtro se je prošlo doli, a u tri fertalj na dvi smo išli gori. Onda je to stalo. Onda po onuon, onda smo čilu doli pak gori vlikli. Iz onin, iz vitlon, ali hat iz čigon.

B: Kako je se to luftat moglo?

A: /2.11/ Tot je bilo tako, pero neg je bilo no veliko akno van iztirano za luft, onda je bil veliki uon ventilator ozduol, onda uon je vlikal van luft pag je bilo nariktano, kuda su bila vrata, da tudaj, ne, vliklo van. Mogal je puojt luft van po stari luknja ož pero. Onda su iztirali veliku luknju, onda su vani vregli ventilator. /2.39/

Tumač riječi

dijalektna riječ	gradišćansko-hrvatski	stand. hrvatski	njemački	mađarski
ǰkno	rudarsko okno	rudarsko okno	Schacht	akna (bány.)
čigon	koloturić	kolotur	Flaschenzug	csigasor
čile	rudarska kola	rudarska kola	Hunt, Förderwagen	csille

dovjēs	dovesti, doprimiti	dovesti, dopremiti	herfahren, einbringen	idehozni, idehoz behozni, behoz
dōz	dost	dosta	genug	elég, elegendő
dvá: triděset	trideset dva	trideset i dva	zweiunddreißig	harminckettő
edni	jedan	jedan	ein	egy
gūmičizme	gumene čizme	gumene čizme	Gummistiefel	gumicsizma
izmiril	odmiriti, izmiriti	odmjeriti	abgemessen	kimérni, kimér
li:t	ljeto	godina	Jahr	év, esztendő
lūft	zrak	zrak	die Luft	levegő
lūkna	škulja	rupa	das Loch	lyuk
na edni:n kraju	na jednom kraju	na jednom kraju	an einem Ende	az egyik végén
ná·	ona	ona	jene, die	az, amaz
nāj:per	najpr	naprijed	vorne	elől
nājzad	najzad	natrag	zurück	vissza
nariktano	urediti, namjestiti	namjestiti; usmjeriti	richten	meg- /helyreigazitani, meg- /helyreigazit, elrendezni, elrendez
natę:rzat se	namučiti se, natezati se	namučiti se	sich abrackern	agyondolgozzni magát, agyondolgozza magát
ní:s	nisam	nisam	habe ich nicht	nem, nem csináltam
obra:čal	obraćati se, vrtiti se	okretati se, vrtjeti se	sich drehen	forogni, forog
ož	još	još	noch	még
ozduó:l,	zdola	dolje	unten	lent
pē:ro	prlje, prije	prije	früher	korábban
piet dvajset	dvadeset pet	dvadeset pet	fünfundzwanzig	huszonöt
starton	vjerovatno	vjerojatno	wahrscheinlich	valószínű, valószínűleg
šti:l	htiti	htjeti	wollen	akarni, akar
vē:rtali	vrtati	vrtati	bohren	fúrtak
svidar	svidar	svrdlo	Bohrer	fúró
tvē:rdo	tvrd	tvrd	hart	kemény
tíral	goniti, pokretati	pokretati	antreiben	meghajtani, meghajt

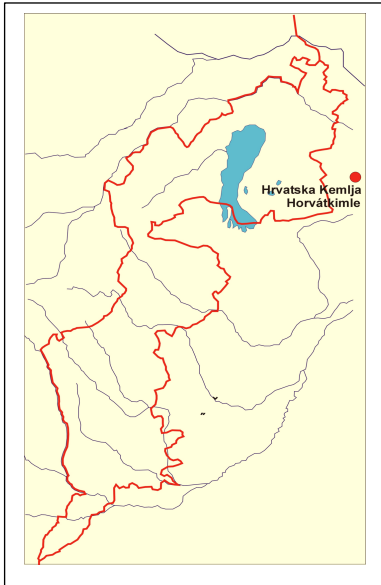
vá:n iztírana	prokopati	prokopati	vortreiben	elórehajtani, elórehajt
vrè:gli	vrći	postaviti	aufstellen	felállítani, felállít
vitlon	vitlo	vitlo	Seilwinde	csörlő

Opis govora Gornjeg Četara:

1. U govoru Gornjega Četara ostvarena je opozicija po kvantiteti (dugo ~ kratko), a izostaju opozicije po intonaciji. Dugi i kratki naglasak mogu se ostvariti na svim slogovima u riječi. Dugi vokali fakultativno se mogu realizirati poludugo. Prednaglasne dužine se realiziraju.
2. Jat je dao *i*, npr. G mn. *li:t, dilat, tiral, izmiril, dò:li*, uz poneki ustaljeni ekavizam – *òvde*.
3. Refleks poluglasa je *a – vá:ni*.
4. Nazal *ɛ* dao je *e* koje se može diftongirati kao svako drugo *e – piè:t, tridèsèt, šezdesjè:t*.
5. Nazal *ɔ* dao je *u – pokinut*.
6. Dugi srednji vokali *e* i *o* često diftongiraju – *piè:t, šezdejè:t, voduo:n, uò:n, può:jt, ozduò:l*.
7. Realizira se slijed *er* na mjestu slogotvornoga *r – fèrtal, vè:rtali, tvè:rdo*. Nekadašnji slijed *er* pokazuju pojedini primjeri s reduciranim *v* iz skupa *erv – pè:ro* (< *pervo*), također primjeri s premetanjem *er > re – vrè:gli* (< *vergli*).
8. Vokal *a* u završetku *ar* u posuđenici *metar* nije blagoglasno *a* nego se čuva u kosim padežima – *mètarov*.
9. U glagolskom pridjevu radnom čuva se završno *l – dilal, bi:l, obetè:žal, išal, tiral, obrà:čal, izmiril*.
10. Protetsko *j* izostaje – *Edni*.
11. Izostaje razlika između *č* i *ć – četire, ču ti reč, obrà:čal, več*.
12. Palatalni sonant *ʃ* dobro se čuva – *zemʃu, fèrtal*.
13. Labiodental *f* susreće se u posuđenicama – *luft, fèrtal*.
14. U instrumentalnim i prezentskim oblicima umjesto završnoga *m* realizira se *n – voduo:n, iz vitlon, san ja:; također u brojevima – òsan*.
15. Čuva se skup *jt* u infinitivu *può:jt*.
16. Prijedlog *və* dao je *u – u rè:ntu, u tri:; Prefiks və-* se reducira – *nú:tra*.
17. U polaznom *vəs(-)* *v* je ispalo – *Sé iz ruka:mi*.
18. Iz završnoga skupa *st* reducira se *t – donès*.
19. Zvučnost opstruenata prestaje biti fonološki relevantna. Bezvučni se npr. na kraju riječi mogu ozvučiti ispred sonanata kao u primjeru *pag je bi:lo*.
20. Navezak se realizira u prilogu *tudaj*.

21. Početno nenaglašeno *o* u pokaznim zamjenicama i priložima ispada, npr. *po nuò:n*, *và·ko*, ali ta promjena u zamjenicama nije dosljedna pa se usporedno realizira *po onuò:n*.
22. Infinitivni je nastavak *-t, -č* – *dilat, operi:rat, vozit, reč*.
23. Pod utjecajem su njemačkoga jezika brojevi koji su između punih dekada (počevši između druge i treće pa nadalje) – *četire dva:jset, pjè:t dva:jset, dva: tridèset*.
24. Rabi se prijedlog *iz* (< *izə*) s instrumentalom, npr. *iz voduò:n, iz rukà:mi, Iz oni:n, iz vitlon*. Primjeri ujedno pokazuju da se taj prijedlog rabi i uz instrumental sredstva.
25. Nenaglašeni oblik pomoćnoga glagola *biti* u rečenici je ispred nenaglašenoga oblika osobne zamjenice – *Lúft je ga tiiral*.
26. Rabi se prilog *dar* (približno, otprilike, oko) – *dar šezdesjè:t*.

Hrvatska Kemlja/Horvátkimle (Mađarska)

HKe

Geografsko odredjenje: H, Županija Jura-Šopron-Mošon/Győr-Sopron-Moson megye, od 1922. skupa s Ugarskom Kemljom, od 1966. i s Novákpusztom, a od 2002. i s Károlyházzom

Prvi spomen: 1210. Kamana; 1274. Kemene; 1365. Kyukemne; 1403. Kempne; 1526. Kemnye; 1643. Puzta Kemlie; 1659. Kémlye; 1713. Kymle Croaticum; 1742. Hravatska Kemlja; 1821. Horváth Kémle, Kroatisch Kimling; 1922. Horvátkimle

Kemlja je 1718. ljeta naselila Gyórszentiván, hrv. Ivanjce, nedaleko od Jure. Kamana je slavskoga porijekla od riči *kamen*.

Kada su se doselili Hrvati: Početo od 1533./1534. ljeta, većina sredinom 16. st.

Gospodari sela: Póth, Lipcsey, jezuiti, Illésházy

Crikva: Sv. Mihovil arkandjel, izgradjena je 1780. ljeta.

Znamenitosti: Spomenik prilikom 450 ljet doseljenja Hrvatov (1984.), 1932. aleja kostanjev palim vojakom, 1933. spomenik Miloradiću Árpáda Balázsa, 1949. obelisk palim vojakom, 1993. Križni put Istvána Krepšza i Ándrása Balázsa; u selu je skoro 50 ljet dugo farnikovao pjesnik i znanstvenik Mate Meršić Miloradić.

Iz statistike:

1900. sbst. 1006: 841 Hrvat (83,6 %), 135 Ugrov (13,4), 27 Nimac (2,7 %)

2001. sbst. 2842: 208 Hrvatov (7,3 %)

2011 sbst. 2259: 318 Hrvatov (14,0 %)

Današnja općina Hrvatska Kemlja je 1966. ljeta nastala složenjem četirih sel. Od početka naselja u ranom 13. stoljeću je selo bilo u vlasništvu razliĉnih obitelji i gospoščin. Postojala je Mađarska i Hrvatska Kemlja. Obadvoja sela su Turki zničili, tako da su naseljeni Hrvati. Kasnije su sela složena u jednu općinu. Posebnu važnost i posebno značenje je Kemlja dostala djelovanjem i službovanjem najpoznatijega gradiščanskohrvatskoga pisca Mate Meršića Miloradića, ki je ovde vršio oko 50 ljet dugo svoju dušobrižničku službu i je ovde na cimiteru pokopan. Njemu na čast pri različni prilika društva i organizacije položu vijenac ili organiziraju priredbe za uspomenu.

Govornica: MS, rođ. 1943. (A)

Ispitivačica: Anna Szinger, sn. 2019. (B)

Govor analizirale i priredile: Mira Menac-Mihalić, Anita Celinic

Stručni zapis

B: Kakve igre ste imali?

A: Jo, ja:ko smo rado zi:mu. Ja:ko smo rado, až onda je bilo ja:ko čuda sni:ga. Ter kad smo poxita'li sni:g na kúpe, na plá:ci, onda smo naćinili takve bú:rkere³⁹ veli:mo, bú:rkere. Tóte smo jédan zi drúgim bi:li ter smo se tóte j'igráli. Ónda smo tako skakja'li, zna'te, tje: k^uockice smo naćinili tó smo koť divičice. A dića:ki su imáli fúdbol. /0.29/ Pámetim jédnuć – ru:ka mi je bi:la polá:mana, šje:š liě:t sam bi:la, upá:la sam, tēr su se, ú:r vėliki dića:ki su se došli ... búxtat na plá:ci, a nimaju, nimaju... A duó neka búde, neka se ja: postá:vim támo te^r neka ja: luó:vim lóptu – bú:xtu. No li:po sam stála ter sam rékla – "Ako duó búde núter porinur – štrófnu: tú: bú:htu, jó:j mú je!" /0.54/ Tako da mi: smo, mi: smo duó:bili, a vo su bili ur vjėliki dića:ki. A da káko ti je óvo ná misli došlo? ... "Zá:to sam kán'la da vi: búdete pėrvi, zá:to sam óvo rékla." Tako da su díca, ja:ko smo se rá:do, tako smo skúpa bi:li, zna'te, tóte ni: bi:lo tako da no – ti: si bogatiji, a ja: sam syromaškija ter... /1.14/ Ónda je ókolo ná:š bi:lo čuda díce, piě:t, šje:š je bi:lo va jédnom..., va jédnoj fami:liji. Ter klú:pi su bi:li na plá:ci, smo se tile sje:št na plá:ci, tóte smo se tili pominat oš čuda púr:ti ká:sno vječ:er...

A: /1.29/ Ja:ko su skú:pi bi:li. Vėli jédan – "Nújmo im óbrať tu vi:šnu!" "A dé xojde, a nú:jmo!" No prošli smo ter smo vječ:er, škú:ri smo uóbrali vi:šnu, ter su se pred ná:šim na klú:p li:po sje'li ter smo pojili vi:šnu. Pjúvali smo vá:n kuósti. /1.46/ Ónda nam je ná misli došlo – "Búóže drá:gi, sád kad jútro vá:n duó:jdeju na plá:cu ter vidu tóte ča je véje zna:du da smo mi: im ukrá:li tē: vi:šne. Drúgi dá:n su šli u koncėlaj ter su povídali ná:ćelniku. "Nígdo je biu óvde, niě znam duó je biv, ali mēni je uóbrau vi:šnu. Takovu škuódu su nam naćinily." /2.05/ Ónda sam ja: bižala va koncėlaj ter sam rékla – "Nėka'te níkoga j'rskať, až dóbro zna'te da smo mi: bi:li." "Dá, zna:m da ste vi: bi:li, tu im réť da ni:sam nášaú níkoga da duó je biu!" Tako da su zna'li da su skú:pa tá: tēta, ja:ko su bili skú:pa.

/2.21/ M^uój óta:c je imaú xarmonije ter je ón biu xarmonist je biu va grúpi. Imáli su jédnu trumbitu, jédan bú:bań je biu, niě su zva:li sá:kamo kad je biu bár kákoú bá:l. Ne sá:ki mísec, ali x puó:l liě:ti dvá: put je gónz gvišno biu bá:l Kje'mli. /2.40/ Tóte, kad je v liě:ti bi:lo, kó je

³⁹ Umjesto u literaturi uobičajenim znakom *ŋ*, velarni nazal bilježimo znakom *ɲ*.

bí:la táko kot otpé:rta štá'la veli:mo mí:. Tèr tóte smo imáli i kad je kiritov biu i ónda tóte smo imáli. Tóte su óni špijali. I tá'kovo je bí:lo da su oviě jù:di zvá:li, kad duóma je duó: svečeváu, ká'kou ródendan ali čá, níě su zvá:li ter su já:ko dóbro špijali.

/3.02/ Má'jka je rékla – "Vi se mórete séda ur naučit tá'ncat, aš kad búdete ur viě'ti, ko íe bit srá:m da niě'tete znát tá'ncat. Náto su náša bába rékli – "Zná:te čá:?. Pri na'š fete si sprá'vit!" – Viě'liku komo'ru su imáli – "Pri na'š fete si sprá'vit komo'ru, óvde imamo jédan špórket, tóte se dá: nalóžit. /3.24/ Núrjte duó'jt símo skúpa ter se óvde núrjte naučit tá'ncat! Tvúó:j tá'ta neka špija vam, ter táko smo se naučili tóte va komo'ri tá'ncat. Kat smo⁴⁰ tili va bá:l puó:jt, vét ni: nas bí:lo srá:m. Dóbru múziku smo imáli táko da je dóbro bí:lo tá'ncat.

Jednostavni zapis

B: Kakve igre ste imali?

A: Jo, jako smo rado zimu. Jako smo rado, až onda je bilo jako čuda sniga. Ter kad smo pohitali snig na kupe, na placi, onda smo načinjili takve bun'kere velimo, bun'kere. Tote smo jedan zi drugim bili ter smo se tote 'igrati. Onda smo tako skakjali, znate, tie k^uockice smo načinjili to smo kot divičice. A dičaki su imali fudbol. /0.29/ Pametim jednuč – ruka mi je bila polamana, šies liet sam bila, upala sam, ter su se, ur veliki dičaki su se došli ... buhtat na placi, a nimaju, nimaju... A duo neka bude, neka se ja postavim tamo te' neka ja luovim loptu – buhtu. No lipo sam stala ter sam rekla – "Ako duo bude nuter porinu – štrofnu tu buhtu, joj mu je!" /0.54/ Tako da mi smo, mi smo duobili, a vo su bili ur veliki dičaki. A da kako ti je ^ovo na misli došlo? ... "Zato sam kanila da vi budete prvi, zato sam ovo rekla." Tako da su dica, jako smo se rado, tako smo skupa bili, znate, tote ni bilo tako da no – ti si bogatiji, a ja sam syromaškija ter... /1.14/ Onda je okolo nas bilo čuda dice, piet, šies je bilo va jednom..., va jednoj familiji. Ter klupi su bili na placi, smo se tile siest na placi, tote smo se tili pominat oš čuda puti kasno viečer...

A: /1.29/ Jako su skupi bili. Veli jedan – "Nujmo im obrat tu višnju!" "A de hojde, a nujmo!" No prošli smo ter smo viečer, škuri smo uobrali višnju, ter su se pred našim na klup lipo sieli ter smo pojili višnju. Pjuvali smo van kuosti. /1.46/ Onda nam je na misli došlo – "Buože dragi, sad kad jutro van duojdeju na placu ter vidu tote ča je veje znadu da smo mi im ukrali te višnje. Drugi dan su šli u koncelaj ter su povidali načelniku. "Nigdo je biu ovde, nie znam duo je biv, ali meni je uobrau višnju. Takovu škuodu su nam načinjily." /2.05/ Onda sam ja bižala va koncelaj ter sam rekla – "Nekate nikoga jiskat, až dobro znate da smo mi bili." "Da, znam da ste vi bili, ću im reć da nisam našau nikoga da duo je biu!" Tako da su znali da su skupa ta teta, jako su bili skupa.

⁴⁰ kat smo [kacmo]

/2.21/ M^oj otac je imau harmonije ter je on biu harmonist je biu va grupi. Imali su jednu trumbitu, jedan bubanj je biu, nie su zvali sakamo kad je biu bar kakou bal. Ne saki misec, ali v puol lieti dva put je gondz gvišno biu bal Kiemlji. /2.40/ Tote, kad je v lieti bilo, ko je bila tako kot otperta štala velimo mi. Ter tote smo imali i kad je kiritov biu i onda tote smo imali. Tote su oni špijali. I takovo je bilo da su ovie judi zvali, kad duoma je duo svečevau, kakou rođendan ali ča, nie su zvali ter su jako dobro špijali.

/3.02/ Majka je rekla – "Vi se morete seda ur naučit tancat, aš kad budete ur vieći, ko će bit sram da niećete znat tancat. Nato su naša baba rekli – "Znate ča? Pri nas ćete si spravit!" – Vieliku komoru su imali – "Pri nas ćete si spravit komoru, ovde imamo jedan šporhet, tote se da naložit. /3.24/ Nujte duojt simo skupa ter se ovde nujte naučit tancat! Tvuoj ćaća neka špija vam, ter tako smo se naučili tote va komori tancat. Kat smo tili va bal puojt, već ni nas bilo sram. Dobru muziku smo imali tako da je dobro bilo tancat.

Tumač riječi

dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	standardno hrvatski	njemački	mađarski
ašllaž	ar, mer	pa, ma, ta, ipak	ja, doch	igen, de
búxtat se	labdati se	loptati se	Ball spielen	labdázni, labdázik
búxtu	labda, žbuhta	lopta	Ball	labda
čúda	čuda, mnogo	mного	viel	sok
gònz gvišno	sasvim sigurno	sasvim sigurno	ganz gewiss, ganz sicher	biztos, bizonyos
jò:j mù je!	joj je <i>komu!</i>	jao <i>komu!</i> , stradao je <i>tko!</i>	wehe <i>einem!</i>	jaj neked
kiritov	kiritof, štrapova	crkveni god	Kirtag	búcsú
koncélaj	općinski ured, općina	općinski ured, općina	Gemeindeamt, Gemeinde	községháza
kuòsti	koščice	koštice	Kerne	magok
ná misli je dòšlo °vo	na misli je došlo <i>komu ča</i>	na pamet je palo <i>komu što</i>	etwas ist jemandem eingefallen	eszébe jutott
nù:jmo nújmo nùjte	nujmo!, nute!	hajdemo! hajdete!	lasst uns! wohlan!	nos. nosza, rajta

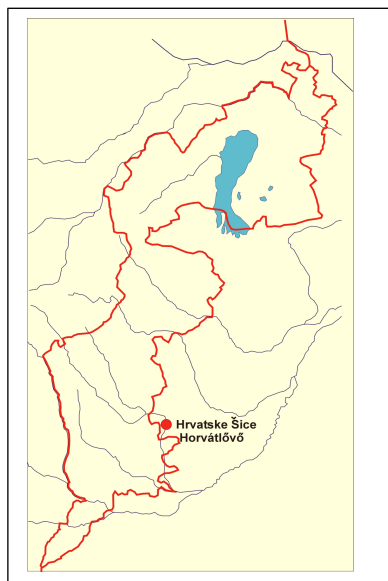
otpé:rtá štá:la	otprta štala, lopa	šupa, nadstrešak	Schupfen, Schuppen	szín, pajta, fészer
plá:ci	ulica	ulica	Straße, Gasse	utca, út
skakjá:li	skakljati, poskakivati	skakutati, poskakivati	hüpfen	ugrálni, ugrál, ugrándozni, ugrándozik
skú:pa, skú:pi	skup	škrt	geizig, knausrig	fösvény
škú:ri	po škurom	po mraku	im Finstern	sötétben
špija špijali	igrati, muzicirati	svirati	spielen, musizieren	játszani, játszik, zenélni, zenél, muzsikálni, muzsikál
štrófnu:	sunuti, udariti	gurnuti, udariti	anstoßen, schießen	lökni, lök, taszítani, taszít
urllúr	jur; već	već; više, jur	schon; mehr	csak, több
véje	veljek, odmah	odmah, smjesta	gleich, sofort	azonnal, rögtön
vječer	navečer	navečer	abends, am Abend	este
zi	s, sa	s, sa	mit	-val,/-vel

Opis govora Hrvatske Kemlje:

- 1) Govor je dvonaglasan – fonološki je relevantna kvantiteta sloga (dugo ~ kratko). I kratki i dugi slog može se ostvariti poludugo. Razlike u intonaciji (uzlazno ~ silazno) fonološki su nerelevantne realizacije dugoga i poludugoga sloga. Kratki je naglasak s ultime prešao na penultimu; na penultimi kratki se naglasak većinom čuva. Na ultimi se ponekad čuje dio siline (što u ispisu nije označeno jer može biti posljedica rečenične intonacije). U govoru postoje i nenaglašene dužine koje se mogu skratiti u poludužinu – *porinu*, *štrófnu*.
- 2) Jat je dao *i* (koje se može centralizirati kao *i* svako drugo kratko *i*) i *e* (koje se dalje može diftongirati kao *i* svako drugo *e*) – *sní:g*, *divičice*, *dičá:ki*, *ljè:t*.
- 3) Šwa je uglavnom dalo *a*, uz iznimku – *sam*, *va*, *dá:n*, *jédan*, *bù:bañ*; *séda*.
- 4) Nazal *ɛ* dao je *e*, koje se dalje diftongira kao svako drugo *e* – *mísec*, *piè:t*.
- 5) Nazal *ɔ* dao je *u* – *bùdete*, *su*, *tu*, *vi:šnú*, *klù:p*, *put*.

- 6) Srednji vokali *e* i *o*, neovisno o porijeklu, fakultativno se diftongiraju u *je* i *uo* – *šjè:š*, *tjè: k'òckice*, *ljo'vim*.
- 7) Čuva se samoglasnik *a* ispred *j* – *má:jka*.
- 8) Uz *n* samoglasnici se fakultativno zatvaraju – *jédnuč*, *òn*.
- 9) Nenaglašeno kratko *i* iznimno se može ostvariti centralnije, kao *y* – *syromaškija*, *načiñily*.
- 10) Polazno slogotvorno *r* dobiva popratni vokal *e* – *pérvi*, *otpè:rta*.
- 11) Čuva se razlika između *č* i *t* – *te*, *njè'tete* – *čá:*.
- 12) Primarno i sekundarno *l* > *j* – *pju'vali*, *špijali*, *ju:di*, ali *Kémļa*.
- 13) Čuva se velar *x* – *poxi'tali*, *xarmónist*.
- 14) Čuva se slijed *ra* u *ukrá'li*.
- 15) Završno *v* dalo je poluvokalno *u* (*kákoŭ||ká'koŭ*); završno *l* dalo je *u* (*biu*, *nášau*, *uòbrau*), *v* (*biv*) ili nulu (iza *u* – *porínu*, *štròfnu*).
- 16) Potvrđena je proteza *j* – *ji'skaŭ*.
- 17) Zvučnost opstruenata na kraju riječi prestaje biti fonološki relevantna: bezvučni se dijelom ozvučuju – *šjè:š ljè:t*, *sjè:št na*, *òbraŭ tu*, *ji'skaŭ*.
- 18) Potvrđeni su primjeri s rotacizmom – *ter*, *mòrete*.
- 19) U polaznom *vəs(-)* *v* je ispalo – *sá'kamo*, *sá'ki*.
- 20) U završnoj poziciji u suglasničkom skupu može doći do ispadanja suglasnika – *šjè:š*.
- 21) Prijedlog *və* dao je *v* (koje se ispred bezvučnog suglasnika djelomično obezvučuje u *ɣ*), *va* – *v ljè'ti*, *ɣ può:l*, *va jédnoj*, *va grùpi*.
- 22) Čuvaju se skupovi *jt*, *jd* – *duò'jt*, *duò'jdeju*.
- 23) Infinitivni je nastavak *-t* (koji se može ozvučiti), *-t* – *naučit*, *tà'ncat*, *ji'skaŭ*, *rét*.
- 24) U 3. l. mn. prezenta potvrđeno je *duò'jdeju*, *vidu*, *zná:du*.
- 25) Upitno-odnosna zamjenica za neživo je *čá||čá:*, a za živo *duò'lduò:*.
- 26) Prijedlog *sə* glasi *zi* – *jédan zi drùgim*.
- 27) Potvrđen je navezak u prilogu *tòte*.
- 28) Radnja koja se ponavljala u prošlosti izriče se glagolskom konstrukcijom glagolskoga pridjeva radnog pomoćnoga glagola "htjeti" i infinitivom glavnog glagola – *smo se tìle sjè:št*, *smo se tìli pomìnat*.
- 29) Iz poštovanja glagol se rabi u 3. licu množine – *da su skù:pa tà: tèta*, *jà:ko su bìli skù:pa*; *nàto su naša bàba rèkli*.

Hrvatske Šice/Horvátlovő (Štoji)

HŠ

Geografsko odredjenje: H, Županija Vaš

Povijesne varijante imena: 1427. Süc; 1548. Thotsiczen; 1640. Horváth Sicz; 1880. Horvát-Lő; 1921. Horvátlovő. 1713. su izminili po narodnosti stanovništvo između Nimških i Hrvatskih Šic, 1921. su bili za Ugarsku. Ime je nastalo analogno prema Deutsch-Schützen, ada brantitelji granice.

Kada su se doselili Hrvati: Sredinom 16. st.

Gospodari sela: Erdődy, Zrinyi/Zrinski

Crikva: Sv. Ana, izgrađena 1796.-1798., turam 1836., proširena 1864.

Štatistika:

1900. sbst. 427: 383 Hrvati (89,6 %), 1 Ugar (0,2), 43 Nimci (10,1 %)

2001. sbst. 195: 62 Hrvati (31,8 %), 123 Ugri (63,1 %), 9 Nimac (4,6 %)

2011. sbst. 214

O dobi utemeljenja mjesta ne postoji pismenih podataka. Po napadu Kisega i opustošenju ove regije je grof Péter Erdődy II. pomogao pri naseljenju hrvatskih podanika. Za kratko vrijeme dospene selo u ruke obitelji Zrinyi. 1921. je selo prema Trianonskom ugovoru dodijeljeno Austriji, ali se odluka 1923. ljeta revidira i selo odonda pripada Ugarskoj.

Govornik: EK, rođ. 1934. (A)

Ispitivač: Hans Peter Houtzagers, sn. 2011. (B)

Govor analizirale i priredile: Sanja Vulić i Edith Mühlgaszner

Stručni zapis

B: /0.00/ Vi ste se ovde narodili?

A: Óvde smo se rodili i se óvde vi:k stoji:mo. Mò:j otàc je óvde bi:l, su pò:mřli. Mojà dica óš držù: vé:ru. Mojà divičica je lé:rnika, škò:lnikovica, a i ó:rgula, i ó:rgula u cri:kvi. Nà: je u ri:dù i ñè: mù:ž.

Óna pa se pò:zna. Gospodina ne prá:vaju več, Bòga ni:maju vi: lù:di, neg zamà:raju se, óvde se stri:li, ^{on}dè se zamò:ru, tóga pèru, tò pèro ni bilo.

B: Onda su ljudi čuda dilali, su bili trudni, a su bili veseliji?

A: /0.37/ Vaseliji. Dànas ìmaju segà, óš ni: dobrò. Segà. Ónda pèru ni: bi:lo mótórov, nè. A sàd je ši:rom poļe mótórov, óš ni: dobrò. ... Dobrò ži:vu lù:di, ali dila in se niè:če mlà:tin. Dìlat ne kà:nu.

B: A vi ste sad želi?

A: Žè:li smo, a sàd vò:zimo gñuò:j. Káj smo požè:li tiè:g tám sad vò:zimo. Kat já: ìman blà:ga, ja iman krà:ve, da, ja iman óš krà:ve. /1.04/ Nìgdor več ni:ma krà:v neg mi:. Nìgdor več ni:ma. Pèro je u sà:koj xiži bi:lo. Sàd niš ni: (...) Lù:di dobrò ži:vu, ali ni:maju tóga ļubà:vi, tóga ni: več. Kad Bòga ni:maju, niš se ne boju: več, zamà:raju se, stri:laju se, va našem sèlu nè. Ali po viè:liki, kaj su varò:ši, já:ko rù:žno je. /1.29/ ó:vde je mi:r, ali pak ni: dobrò kot je pé:ro ìšlo. Pé:ro su se lù:di já:ko ràd imà:li, pag já:ko su pò:redno ži:vili, nisu ìmà:li piniè:z, ni: bi:lo čùda, a Bò:ga su já:ko imà:li, pak svjè:ti lù:di bi:li. Dànas to ni:. Mì: smo óš, mi: se drži:mo. Ìdemo cri:kvu, mi si naše obdržì:mo óš, našu véru, razumi:š?

/1.57/ U pondìlak smo ìmà:li tà:kvi svjè:ták smo ìmà:li, znà:te, tómu velù: molitveni dà:n, sakramjè:nat je bi:l ci:l dà:n vani. Ónda se nek mò:li pak já:či. Újtro su ga vâ:n, paķ úvečer nùtra. Sakramjè:nat znà:te što je tò: ? /2.13/ I ó:n je bi:l Já:n, mi: mu velì:mo Já:noš, Ìve. ó:n je dóbar š námi. ó:n nàk znà: . Já:ko smo se ràd imà:li.

B: Kak se zove ta?

J^ubò:ško, no tà: je u cri:kvi, tà: je u cri:kvi prvà:č. Tà: se pomina, ima se lá:zno pominat se. No zbògom. Sričan pù:t. /2.41/

Jednostavni zapis

B /0.00/ Vi ste se ovde narodili?

A: Ovde smo se rodili i se ovde vik stojimo. Moj otac je ovde bil, su pomrli. Moja dica óš držu veru. Moja divičica je lernika, školnikovica, a i orgula, i orgula u crikvi. Na je u ridu i nje muž.

Ona pa se pozna. Gospodina ne pravaju već, Boga nimaju vi ljudi, neg zamaraju se, ovde se strilji, ^{on}de se zamoru, toga peru, to pero ni bilo.

B: Onda su ljudi čuda dilali, su bili trudni, a su bili veseliji?

A: /0.37/ Vaseliji. Danas ⁱmaju sega, oš ni dobro. Sega. Onda peru ni bilo motorov, ne. A sad je širom polje motorov, oš ni dobro. ... Dobro živu ljudi, ali dila in se nieče mladine. Dilat ne kanu.

B: A vi ste sad želi?

A: Želi smo, a sad vozimo gnjuoj. Kaj smo poželi tieg tam sad vozimo. Kat ja ⁱman blaga, ja iman krave, da, ja iman oš krave. /1.04/ Nigdor već nima krav neg mi. Nigdor već nima. Pero je u sakoj hiži bilo. Sad niš ni. (...) Ljudi dobro živu, ali nimaju toga ljubavi, toga ni već. Kad Boga nimaju, niš se ne boju već, zamaraju se, striljaju se, va našem selu ne. Ali po veliki, kaj su varoši, jako ružno je. /1.29/ Ovde je mir, ali pak ni dobro kot je pero ⁱšlo. Pero su se ljudi jako rad imali, pag jako su poredno živili, nisu ⁱmali piniez, ni bilo čuda, a Boga su jako imali, pak svieti ljudi bili. Danas to ni. Mi smo oš, mi se držimo. Idemo crikvu, mi si naše obdržimo oš, našu veru, razumiš?

/1.57/ U pondiljak smo ⁱmali takvi svⁱetak smo ⁱmali, znate, tomu velu molitveni dan, sakramienat je bil cil dan vani. Onda se nek moli pak jači. Ujtro su ga van, pak uvečer nutra. Sakramienat znate što je to? /2.13/ I on je bil Jan, mi mu velimo Janoš, Ive. On je dobar š nami. On nak zna. Jako smo se rad imali.

B Kak se zove ta?

J^oško, no ta je u crikvi, ta je u crikvi prvač. Ta se pomina, ima se lazno pominat se. No zbogom. Sričan put. /2.41/

Tumač riječi

dijalektna riječ	gradišćansko-hrvatski	stand. hrvatski	njemački	mađarski
ima lá:zno	imati lazno	imati vremena	Zeit haben	ráérni, ráér
lè:rnika	učiteljica	učiteljica	Lehrerin	tanítónó
ná: je u rj:du	ona je u redu	ona je u redu	sie ist in Ordnung	ó rendben van
nák	ionako, nako	ionako	ohnedies	úgyis, egyébként
pè:ro/péro/péru	prije, prije	prije	früher	korábban, azelótti
pò:redno	čemerno	loše	schlecht	rossz
rād imá:li	rado imati/viditi	voljeti	mögen, gerne haben	szeretni, szeret

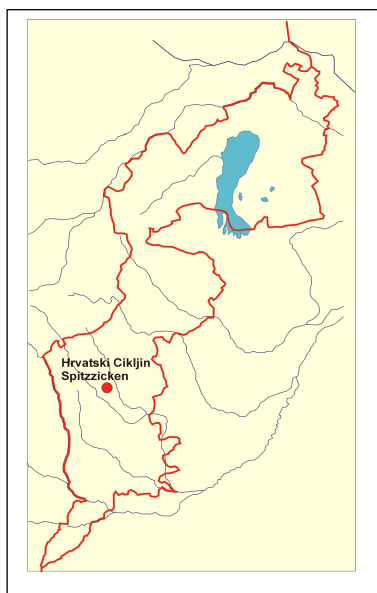
sakramiè:nat	Presveti oltarski sakramenat	Presveti oltarski sakrament	das Allerheiligste	Oltáriszentség
segà	svega	svega	alles, von allem	mindent egybevéve
škó:lnikovica	učiteljica	učiteljica	Lehrerin	tanítónő
stoji:mo	stanovati	stanovati	wohnen	lakni, lakik
sviè:ti	pobožan	pobožan	fromm	vallásos, jámbor
tiè:g	teg, žito	žito	Getreide	gabona
vi:k	svenek, uvijek	uvijek	immer	mindig
vi:	ov	ovaj	dieser	ez, emez

Opis govora Hrvatskih Šica:

1. U govoru Hrvatskih Šica ostvarena je opozicija po kvantiteti (dugo ~ kratko), a izostaju opozicije po intonaciji. Dugi i kratki naglasak mogu se ostvariti na svim slogovima u riječi. Dugi vokali fakultativno se mogu realizirati poludugo. Prednaglasne dužine se realiziraju.
2. Jat je dao *i* – *dicà*, *divičica*, *pinjè:z*, *ci:li*, *dilat*, *stri:lu*, uz nekoliko ustaljenih ekavizama – *vè:ru*, *òvde*, *ònde*.
3. Refleks poluglasa je *a* – *dà:n*, *otàc*, *Dànas*, *là:zno*, također u prilogu *kaj* u značenju 'gdje'.
4. Nazal *ɛ* dao je *e* – *Žè:li smo*, koje se dalje fakultativno diftongira kao svako drugo, npr. *tjè:g*, *pinjè:z*, *svjè:ti*.
5. Nazal *ɔ* dao je *u*, npr. *mù:ž*, *pù:t*.
6. Srednji vokal *e* fakultativno se diftongira, npr. *sakramjè:nat*, *tjè:g*, *pinjè:z*, *vjè:liki*, *svjè:ti*, *njè:če*.
7. Slogotvorno *r* je očuvano, npr. *pò:mrli*, *džri:mo*. Nekadašnji slijed *er* pokazuju pojedini primjeri s reduciranim *v* iz skupa *erv* – *pè:ro* (< *pervo*).
8. U glagolskom pridjevu radnom čuva se završno *l* – *bi:l*.
9. Protetsko *j*- izostaje – *òš*.
10. Načelno izostaje razlika između *č* i *ć*, npr. *prvà:č*, *sričan*, *niè: če*, *vèč*.
11. Velar *x* je potvrđen na početku riječi – *xìzi*.
12. Fonem *ʃ* se čuva, npr. *lu:di*, *lubà:vi*, *pondiʃak*, *stri:lu*, *stri: laju*.
13. Umjesto finalnoga nazala *m* u prezentskim oblicima realizira se nazal *n* – *iman*.
14. Početno nenaglašeno *o* u pokaznim zamjenicama ispada, npr. *vi: u:di*.
15. U posuđenicama se umeće blagoglasno *a* u završni skup *-nt* – *sakramjè:nat*.

16. Prijedlog *və* najčešće je dao *u*, npr. *u cri:kvi, u sá:koj xíži*, ponekad *va*, npr. *va našem sèlu*, a ponekad se reducira, npr. *idemo cri:kvu*. Prefiks *və-* također može dati *u-*, npr. *úvečer* ili se može reducirati – *nútra*.
17. U polaznom *vəs(-)* *v* je ispalo, npr. *imaju segà, u sá:koj, Óna sè pò:zna*.
18. Zvučnost opstruenata prestaje biti fonološki relevantna. Bezvučni se na kraju riječi mogu ozvučiti ispred sonanata, npr. *pag já:ko*, i ne moraju, npr. *pak já:či*. Ispred bezvučnih ostaju nepromijenjeni, npr. *pak svjé:ti*.
19. U G mn. imenica muškoga roda nastavak je *-ov – mótov*.
20. Uпитно-odnosna zamjenica (koja nije za osobu) je *što*.
21. Neodređena imenička zamjenica za osobu *nigdor* realizira se s naveskom.
22. Infinitivni je nastavak *-t – Dilat, pomínat*.
23. U 3. l. mn. prezenta potvrđen je nastavak *-u*, npr. *dřžú:, se stri:lu, ži:vu, bojú:*, a kod glagola 4. razreda V. vrste i nastavak *-aju*, npr. *prá:vaju, ni:maju, zamà:raju, stri:ljaju*.
24. Rabi se mjesni prilog *kaj* u značenju 'gdje' – *kaj su varò:ši, já:ko rú:žno je*.
25. Sastavni je veznik *pak – mò:li pak já:či*.
26. Genitiv osobne zamjenice *ona* rabi se u funkciji posvojne zamjenice 'njezin' – *né: mú:ž*.
27. Pri realizaciji perfekta, nenaglašeni je prezentski oblik pomoćnoga glagola *biti* ispred oblika glagolskoga pridjeva radnoga i onda kada je na početku rečenice, odnosno na početku druge rečenice u sklopu nezavisno-složene rečenice, npr. *Mò:j otác je óvde bi:l, su pò:mrli*.
28. Rabi se prilog *po:redno* u značenju 'loše, slabo' – *já:ko su pò:redno ži:vili, nisu imà:li pinjé:z*.

Hrvatski Cikljin/Spitzzicken (Vlahi)

HC

Geografsko odredjenje: A, Bortanski kotar, od 1971. su Verešvar/Rotenturm an der Pinka (nimški), Spitzzicken/Hrvatski Cikljin (hrvatski), Siget in der Wart/Őrisziget (ugarski) u veleopćini Rotenturm.

Prvi spomen: 1562. kot Wyzek; 1567. Wyzekolahy; 1586. Spitz; 1615. Oláh Cziklin; 1757. Oláh Cziklin; 1808. Walachisch Zicken, Spicz; 1903. Oláhcziklin, Spitz; 1922. Spitzzicken, 2000. Spitzzicken – Cikljin.

Kada su se doselili Hrvati: Novoosnovano od Hrvatov-Vlahov

sredinom 16. st.

Gospodari sela: Erdődy

Crikva: Sv. Barbara, izgradjena 1820/1821.

Znamenitosti: U selu je rođen glasoviti jezuit Franc/Ferenc Kunić (1697.-1763.).

Iz statistike:

1900. sbst. 417: 369 Hrvatov (88,5 %), 2 Nimci (0,5 %)

2001. sbst. 179: 90 Hrvatov, 77 Nimac

2010. sbst. 1434

Prvo imenovanje je poznato iz 1562. ljeta. U povelji od 1614. ljeta potvrđuje Tomaš Erdődy Vlahom Cikljinu i Podgorja privilegije, ke im je bio podilio Petar I Erdődy. Tako se i Cikljin ubraja u Vlahiju. Od 1971. ljeta postoji posebnost, da je Hrvatski Cikljin dio veleopćine Verešvar/Rotenturm an der Pinka, koj sliši Cikljin kot hrvatsko, Verešvar kot nimško, a Siget kot ugarsko selo.

Sastav seoskoga stanovništva se je u Hrvatskom Cikljinu u zadnji desetljeći doseljenjem stanovnikov iz gradskih krajina jako preminio, pak je teško obdržati hrvatski jezik.

Govornica: MS, rođ. 1947. (A)

Ispitivačica: Edith Mühlgaszner, sn. 2012.

Govor analizirale i priredile: Sanja Vulić i Edith Mühlgaszner

Stručni zapis

B: Kad si rođena?

A: /0.01/Rođena san žedinaj:stoga se:dmoga sedančetrdesetoga leta

B: A što sad vako dilate si dvama u penziji?

Najpr smo imali křčmu i poljodē:lstvo, i u škō:lu se je xodilo i dō:ma se dē:lalo. A sād smo u pē:nziji, sād ide tō: se dā:le.... A sād dē:lamo i stariji smo, sād više tā:ko nejde, nē. A ōnda smo xīze kupová:li, smo je renovirāt dā:li, pak tāko simo – tā:mo. Ōnda u stā:nu je pūno dē:la, blā:ga još imamo, rā:ce, gūske, māčke. /0.30/

B: A je otprto krez cili tajedan? Ljudi to jako primu?

A: Ciklji:ncof ni:j, apsolut:t, što su stā:ri Ciklinci, ali dō:jdu iz drūgi se:l.

B: A kako je drugač u Cikljinu, kako je sielski život sad?

A: Vō: ti više nī: Ciklji:n. Ti lū:de ne poznā:š više. Āpsolut nē:znaš, ōvde ^{ide} jēdan vā:n, jēdan nū:tr, tōga nit ne poznā:š. A za māžarsku škō:lu, da ju obdržū: ali kindergā:rtŋ, su se ōvo xāt Māžari nastanili. /1.00/

A: /1.00/ Ciklji:ncov prā:vi će bit dar oko pedesē:t, nē, ki prā:vi su, ki: se dōbro oš pomīnu je prek pedesē:t, tā:ko, mōre biť i šezdesē:t. Veliki dī:l žī:vi ūnda u Bē:ču, ūnda dō:jdu, ūnda pō:jdu, pak tā:ko se j vō: se rast'ēplo.

B: Da, nisu krez tajedan ovde, onda se to gubi, ne?

A: /1.21/ I dā, i nē. Ēdni znadū:, stā:ri znadū:, ali nē:va dīca više nē. Ali tō je jā:ko trā:gično mēni i tō: ja ne razumi:n kada ōtac i māti su Xřvā:ti.

Nāša Valentī:na mā:la, što je od pokō:jnoga brā:ta, od Sabī:ne divičica, ōtac joj je Nī:mac iz Štā:jarske, a ōna je Xřvatica, ži:vu u Bē:ču, ōba dvā su za dē:lō u Bē:ču. /1.50/ Ali mā:la se pomīne po xřvā:cki. Četira litā je stā:ra. Ōna misli da nē: māma nē zna ni:ški i pomīne se nek š űuō:n po xřvā:cki. S māmom se po xřvā:cki pomīne, s bābom se po xřvā:cki pomīne, s nāmi nek po xřvā:cki. A Sabīna j rēkla, kad ju kō u Vincētu, kad je vāni da ju po ni:ški pi:tū, ōnda dāde ni:ški ōdgovor. Ali ko ju po xřvā:cki pi:ta, ōnda se ōna po xřvā:cki pomīne. /2.24/

Jednostavni zapis

B: Kad si rođena?

A: /0.01/Rodžena san džedinaistoga sedmoga sedančetrdesetoga leta

B: A što sd vako dilate si dvama u penziji?

Naijpr smo imali krčmu i poljodelstvo, i u školu se je hodilo i doma se delalo. A sad smo u penziji, sad ide to se dalje.... A sad delamo i stariji smo, sad više tako neide, ne. A onda smo

hiže kupovali, smo je renovirat dali, pak tako simo – taimo. Onda u stanu je puno dela, blaga još imamo, race, guske, mačke. /0.30/

B: A je otprto krez cili tajedan? Ljudi to jako primu?

A: Cikljincof nij, apsolut, što su stari Cikljinci, ali dojdu iz drugi sel.

B: A kako je drugač u Cikljinu, kako je sielski život sad?

A: Vo ti više ni Cikljin. Ti ljude ne poznaš više. Apsolut n¹eznaš, ovde ^{ide} jedan van, jedan nutr, toga nit ne poznaš. A za madžarsku školu, da ju obdržu ali kindergartn, su se ovo hat Madžari nastanili. /1.00/

A: /1.00/ Cikljincov pravi če bit dar oko pedeset, ne, ki pravi su, ki se dobro oš pominju je prek pedeset, tako, more biť i šezdeset. Veliki dil živi unda u Beču, unda dojdu, unda pojdu, pak tako se j vo se rast¹ěplo.

B: Da, nisu krez tajedan ovde, onda se to gubi, ne.

A: /1.21/ I da, i ne. Edni znadu, stari znadu, ali njeva dica više ne Ali to je jako tragično meni i to ja ne razumin kada otac i mati su Hrvati.

Naša Valentina mala, što je od pokojnoga brata, od Sabine divičica, otac joj je Nimac iz Štajerske, a ona je Hrvatica, živu u Beču, oba dva su za delo u Beču. /1.50/ Ali mala se pominje po hrvacki. Četira lita je stara. Ona misli da nje mama ne zna niški i pominje se nek š njuon po hrvacki. S mamom se po hrvacki pominje, s babom se po hrvacki pominje, s nami nek po hrvacki. A Sabina j rekla, kad ju ko u Vincetu, kad je vani da ju po niški pitu, onda dade niški odgovor. Ali ko ju po hrvacki pita, onda se ona po hrvacki pominje. /2.24/

Tumač riječi

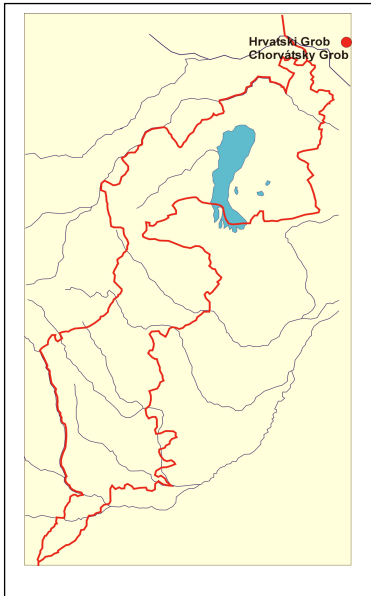
dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	standardno hrvatski	nimški
dí:l	dio	dio	Teil
kó	negdo, gdo, ki	netko, tkogod	jemand, irgendwer
ná:jpr̩	najprvo, najprije	najprije	zuerst, zuallererst
rast ¹ ěplo	rasteći se, razbižati se	rastrčati se, razbježati se	auseinander laufen
pí:tų	pitati	pitati	fragen
sédančetrdesétoga	četrdeset sedmi	četrdeset sedmi	siebenundvierzigste
sé	sve	sve	alles
xíže	hiža, kuća	kuća	Haus
blá:ga	blago, živine	stoka	Vieh
kindergá:rtų	čuvarnica	dječji vrtić	Kindergarten
dar	oko	oko	etwa, zirka
únda	onda	onda	dann

pomińe pomińu	pominati se, govoriti	govoriti	sprechen
ní:ški	nimški	njemački	deutsch
xát	vo, pak	eto	eben, nun

Opis govora Hrvatskog Cikljina:

1. U govoru Hrvatskoga Cikljina ostvarena je opozicija po kvantiteti (dugo ~ kratko), a izostaju opozicije po intonaciji. Dugi i kratki naglasak mogu se ostvariti na svim slogovima u riječi. Dugi i kratki vokali fakultativno se mogu realizirati poludugo. Mogu se realizirati zanaglasne dužine nakon kratkoga naglasaka.
2. Jat je dao *i*, npr. *díca*, *divičica*, *dí:l*, *Ní:mac*, *razumí:n*, s nekoliko ustaljenih ekavizama – *dèlamo*, *dèlalo*, *òvde*.
3. Refleks poluglasa je *a* – *òtac*, *Ní:mac*, *sád*, *vàni*.
4. Nazal *ɛ* dao je *e* – *pedesè:t*, *šezdesè:t*.
5. Slogotvorno *r* je očuvano – *Xr̀vá:ti*, *Xr̀vaticá*, *xr̀vá:cki*, *křčmu*, *obdržù:.*
6. U posuđenicama iz njemačkoga može se realizirati slogotvorno *ŋ* – *kindergá:rtŋ*.
7. Načelno se mijenja *o* u *u* ispred *n* u prilogu *únda*, ali ne redovito pa se realizira i *ònda*.
8. Završno *l* se čuva u imenicama – *dí:l*.
9. Ostvaruje se protetsko *ž*, npr. *žediná:stoga*, ali nedosljedno, pa se rabi i protetsko *j* – *jèdan*, a nerijetko izostaje proteza – *èdni*, *oš*.
10. Izostaje razlika između *č* i *ć* – *če bit*.
11. Velar *x* je potvrđen na početku riječi – *xíže*, *Xr̀vá:ti*, *Xr̀vaticá*, *xr̀vá:cki*, *xodilo*, a izostaje u gramatičkim morfemima na kraju riječi, npr. u oblicima G mn. pridjevske sklonidbe – *iz drugí se:l*, *Ciklì:ncov prá:vi će bit*.
12. Palatalni sonant *ʎ* se realizira – *Ciklì:n*, *Ciklì:nci*, *pòlodè:lstvo*, *lù:de*, *dàle*.
13. Primarni i sekundarni skup *dj* daje *ž* – *rožèna*.
14. U posuđenicama se također realizira *ž* – *Mážari*, *za mážarsku škò:lu*.
15. Čuva se skup *jd* u prezentskim oblicima glagola tipa *dò:jdu*, *pò:jdu*.
16. Prijedlog *və* dao je *u* – *u škò:lu*, *u Bè:ču*, *u Vincétu*, a prefiks *və-* reducira se npr. u prilogu *nù:tr*.
17. U polaznom *vəs(-) v* je ispalo – *sè dàle*, *vò: sè*.
18. Reducira se *m* iz skupa *mš* pridjeva *nimški* > *ní:ški*.
19. Zvučnost opstruenata prestaje biti fonološki relevantna na kraju riječi, npr. ispred samoglasnika se bezvučni ozvučuju – *mòre biť i*.
20. Potvrđen je rotacizam – *mòre biť*.
21. Početno nenaglašeno *o* ispada u pokaznim zamjenicama – *vo:.*
22. Upitno-odnosna zamjenica za osobu je *kò*.
23. Upitno-odnosna zamjenica (koja nije za osobu) je *što*.

24. Infinitivni je nastavak *-t* – *renovirát, bìt*.
25. Nenaglašeni akuzativni oblik zamjenice *ona* redovito je *ju*, npr. *da ju obdržù:*, *kad ju kò u Vincètu, da ju po ni:ški, ali ko ju po xrvà:cki*.
26. Glagol *pominat se* pripada 3. razredu V. vrste, npr. *se dòbro oš pomiñu, mà:la se pomiñe, i pomiñe se, se po xrvà:cki pomiñe, se òna po xrvà:cki pomiñe*.
27. Pod utjecajem su njemačkoga jezika brojevi koji su između punih dekada (počevši između druge i treće pa nadalje) – *sédančetrdesè:toga*.
28. U 3. 1. množine prezenta potvrđen je nastavak *-u* u glagolima različitih vrsta, npr. *dò:jdu, pò:jdu, obdržù:*, *se pomiñu, ži:vu*. U glagolima 7. razreda I. vrste u tom je obliku potvrđen nastavak *-du* – *znadù:*.
29. Genitiv osobne zamjenice *ona* rabi se u funkciji posvojne zamjenice 'njezin' – *né: màmá*.
30. Pri realizaciji perfekta glagola s povratnom zamjenicom *se*, ta se zamjenica nalazi ispred nenaglašenoga oblika pomoćnoga glagola „biti“ – *u škò:lu se je xodìlo*.
31. Rabi se količinski prilog *puno* – *pùno dèla*.
32. Rabi se prilog *dar* u značenju 'približno, otprilike' – *dar oko pedesè:t*.
33. Nenaglašeni množinski akuzativni oblik zamjenice *one* glasi *je* – *smo xiže kupovà:li, smo je renovirát dà:li*.
34. Rabi se mjesni prilog *ovo* u značenju 'ovdje' – *su se òvo xát Mážari nastanìli*.

Hrvatski Grob/Chorvátsky Grob (Slovačka)

HGr

Geografsko odredjenje: SK, Bratislavski kraj, okrug Senec

Prvi spomen: 1214. kot Monar. Po mongolskom napadu 1241. je mnogo ljudi napustilo selo, kamo se je doselilo dost Nijmac, ki su ostavili ime Eisgrub (Aysgruab). Nazivi Hrvatski Grob, Horvátgurab i Chorvátsky Grob su posljedica naseljenja Hrvatov.

Kada su se doselili Hrvati: Oko sredine 16. st.

Crikva: Sv. Štefan kralj, izgradjena 1589.

Znamenitosti: U selu je rođen slovački duhovnik i pisac hrvatskoga porijekla Ferdinand Takáč (1920.-2013.).

Iz statistike:

1880. sbst. 861: 545 Hrvatov (63,2 %), 223 Slovaki (25,9 %), 25 Ugrov (3,0 %), 11 Nijmac (1,3 %)

1910. sbst. 1137: 330 Hrvatov (29,0 %), 687 Slovakov (60,4 %), 85 Ugrov (7,5 %), 9 Nijmac (0,8 %)

2001. sbst. 1587: 10 Hrvatov, 1546 Slovakov, 13 Ugrov

2010. sbst. 3789: 31 Hrvat, 3526 Slovakov, 34 Ugri, 26 Čehov

Ov dio je isto kot i sela u okolici naseljen od rane dobe, ča potvrđuju nalazi iz brončane dobe i halštatske kulture. Prvi pismeni spomen je očuvan iz 1214. ljeta. Selo je pogorilo 1553. ljeta i se novo izgradilo stoprv prilikom naseljenja Hrvatov. Stanovniki su uvijek živili uglavnom od poljodjelstva i vinogradarstva. Posebno je zanimljivo, da su se mnogi jezikoslovci i znanstveniki bavili mjesnim hrvatskim govorom, ki je dobro dokumentiran. Do danas je dobro očuvana čipkarska tradicija i tradicija vezanja.

Govornik: JG, rođ. ? (A)

Ispitivač: H. P. Houtzagers, dr. prof., sn. 2008. (B)

Govor analizirale i priredile: Mira Menac-Mihalić, Anita Celinić

Stručni zapis

A: Já: sam se tu ná:rodil, Hórva:ckom Gró:bi. Tédađ móji ródiči su ódovuđ. A i ótaž bi:li, ešče má:ma ži:vú. Tá: imaju ... ósemdésa:t pět lé:te imaju. Tó: su támo bi:li má:ma, káj su ti brá:nu otpí:rali.

/0.14/ Tédađ, tú: sam hó:čil v škólu, pak sam se bíl učít, sa se víučil, sám išal na vojančinu, sám se óženil, óvo dóm smo záčeli stávat zé ženo:m. /0.27/ Pestújem tédađ žíto tú:rsko, já:čmen a žíto čísto, pšénicu. Ná: sam péstoval a já:telinu kad sam⁴¹ ímal dóbitak, blá:go, a i tédađ répu sam péstoval. Óvo léto též uvakóve níčemne čáse su, a i tédađ zbožjé: pova:lálo, v zém:lu vrazilo. A uváko kad vzámemo je ínakšije sú:ho, káj j^e to póprši:, álebo ónda tá: vétriskó sí:lni dóšal. Tó len je škodé: nadélalo.

/0.59/ Tu góri, támo su bi:le níkada bú:de. Támo je to bi:lo tédađ úr a i níšto pođ škriplom, ále su bi:le bú:de pođ slámom. Tóški sláme, zná:š, správene. A s tóga su bi:le stréxe správene.

/1.16/ To su lú:di, lú:di ima:váli támo váni ví:no. A jé: támo a i mé:so bi:válo, sláni:nka, a i hlí:ž jési támo ódnésal. Tédađ sláni:nke odrizalo kuščak, a tédađ ví:na víte:gnúlo, je bi:válo táko.

/1.33/ Nó a tédađ je se tu ora:válo a i z vó:li, a i na krávah, krávičke káj su mli:ko dojíle, a i na tí:h je se orálo, a na kó:nih. Já: sam ímal kóne též do nedá:vna, len sam óbetéžal na nógu. Ale níkada, níkada je se tédađ na kó:nih, a i pro dŕva hodilo, v góre, stézoválo, jeej. Kurílo je se z dŕví:.

B: Su ljudi bili bogati v ovom seli?

A: /2.01/ A i bogáti, a i húdobni. Su bi:li a i táko da je n'í: ímal krávičku níš, a su bi:li ... je ímal jédnu krávičku, dví: krávičke, a to ú:r je si pró sebe donésal óbžive z vinó:grada, z rá:li, a pak tédađ zá:st ti lú:di su hodíli póma:gáť óvi:m gázdom kaj su ímali več rá:li. No a táko su se tu lú:di dóbro vá ve:m séli záhad'áli, jéda'n drúgomu su si póma:gáli. Ále uváko, tédađ lú:di jéda'n drúgoga su se náščivováli. Nále govórim sú tu lú:di víha:d'áli dóbro, dóbro.

B: Vi čuda drugačije govorite nego drugi Hrvati.

A: /2.48/ Óví: da tédađ, kođ a i v Deví:nskoj, mí: govórimo da 'ká:j', a óni támo góvore da 'čá:j', 'čá:j'. Ú ná:s se póvida 'káj je nó:voga', no a támo 'čá je nóvoga', a u ná:s se póvi 'káj je nóvoga'.

B: Kóliko ju:di oš govoridu hrvacki vo f ovom seli?

⁴¹ kad sam = [kacam]

A: /3.07/ Málo. Táko ih tristo lú:di tò: govóre. Úr a i stá:ri su pómřli, a ti: su većinu góvorili si horvá:cki, á i tò: úš pótomu má:lo kéri. Ale óvo je těj zaujímavo, kód a i mi: – z níkoterim govórim horvá:cki, s kámara:dom, a z níkoterim slovácki. Stá:ri su pómřli, mlá:di ótuđ póodha:d’áli, a i mlá:di pómřli. Mlá:di úr nè ote govoriť horvá:cki. Á i bude krá:j, óva dičina – tò: se ne uči: hórva:cki niš, niš, nè:. Tò: ú:r ŷ škó:li slová:cki, a, a i uváko, lébo tò: je úr čúda lú:di je a i simo dóšlo cúzih, a ti: len slovácki, a úr, kót se povi:da, sè to mi:ša jédno z drúgim, ale več škóda tóga, tò: je lí:pa ri:č.

Jednostavan zapis

A: Ja sam se tu narodil, Horvackom Grobi. Tedad moji rodiči su odovud. A i otadz bili, ešče mamka živu. Ta imaju ... osemdesat pet lete imaju. To su tamo bili mama, kaj su ti branu otpirali.

/0.14/ Tedad, tu sam hodil v školu, pak sam se bil učit, są se viučil, sam išal na vojančinu, sam se oženil, ovo dom smo začeli stavat ze ženom. /0.27/ Pestujem tedad žito tursko, jačmen a žito čisto, pšenicu. Na sam pestoval a jatelinu kad sam imal dobitak, blago, a i tedad repu sam pestoval. Ovo leto tež uvakove ničemne čase su, a i tedad zbožje povalalo, v zemlu vrazilo. A uvako kad vzamemo je inakšije suho, kaj je to poprši, alebo onda ta vetrisko silni došal. To len je škode nadelalo.

/0.59/ Tu gori, tamo su bile nikada bude. Tamo je to bilo tedad ur a i ništo pod škriglom, ale su bile bude pod slamom. Toški slame, znaš, spravene. A s toga su bile strehe spravene. /1.16/ To su ljudi, ljudi imavali tamo vani vino. A je tamo a i meso bivalo, slaninka, a i hlib jesi tamo odnesal. Tedad slaninke odrizalo kuščak, a tedad vina vitegnulo, je bivalo tako.

/1.33/ No a tedad je se tu oravalo a i z voli, a i na kravah, kravičke kaj su mliko dojile, a i na tih je se oralo, a na konih. Ja sam imal kone tež do nedavna, len sam obetežal na nogu. Ale nikada, nikada je se tedad na konih, a i pro drva hodilo, v gore, stezovalo, jeej. Kurilo je se z drvi.

B: Su ljudi bili bogati v ovom seli?

A: /2.01/ A i bogati, a i hudobni. Su bili a i tako da je n’i imal kravičku niš, a su bili ... je imal jednu kravičku, dvi kravičke, a to ur je si pro sebe donesal obžive z vinograda, z rali, a pak tedad zas ti ljudi su hodili pomagat ovim gazdom kaj su imali već rali. No a tako su se tu ljudi dobro va vem seli zahad’ali, jedan drugomu su si pomagali. Ale uvako, tedad ljudi jedan drugoga su se naščivovali. Nale govorim su tu ljudi vihad’ali dobro, dobro.

B: Vi čuda drugačije govorite nego drugi Hrvati.

A: /2.48/ Ovi da tedad, kod a i v Devinskoj, mi govorimo da 'kaj', a oni tamo govore da 'čaj', 'čaj'. U nas se povida 'kaj je novoga', no a tamo 'ča je novoga', a u nas se povi 'kaj je novoga'.

B: Koliko ljudi oš govoriđu hrvacki vo f ovom seli?

A: /3.07/ Malo. Tako ih tristo ljudi to govore. Ur a i stari su pomrli, a ti su većinu govorili si horvacki, a i to uš potomu malo keru. Ale ovo je tej zanimavo, kod a i mi – z nikoterim govorim horvacki, s kamaradom, a z nikoterim slovacki. Stari su pomrli, mladi otud poodhad'ali, a i mladi pomrli. Mladi ur ne ote govorit horvacki. A i bude kraj, ova dičina – to se ne uči horvacki niš, niš, ne. To ur v školi slovacki, a, a i uvako, lebo to je ur čuda ljudi je a i simo došlo cudzih, a ti len slovacki, a ur, kot se povida, se to miša jedno z drugim, ale več škoda toga, to je lipa rič.

Tumač riječi

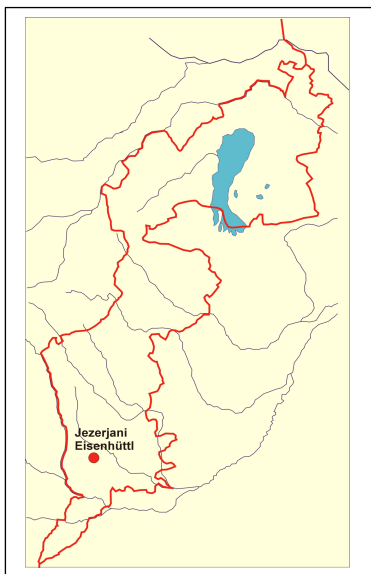
dijalektna riječ	gradišćansko-hrvatski	stand. hrvatski	njemački	slovački
álebo	ili	ili	oder	alebo
brá:nu	ljesa, velika/placna vrata	velika ulazna vrata	Tor, Haustor	brána, vrata
bú:de	pivnica u vinogradu, klit	klijet, vinogradarska ostava	Kellerhäuschen, Winzerhäuschen	pivnica vo vinohrade
ěšče	još	još	noch	ešte
húdo:bni	siromašak	siromašan,	arm, ärmlich	chudobný
játelinu	ditelina	djetelina	Klee	d'atelina
kuščak	kusić	komadić	Stückchen	kúsok
lén//len	samo, nek	samo, tek	nur, bloß	len, iba
ná:	onda	onda	damals	vtedy
nále	ali	ali	aber, doch	ale, však
ničemne	čemeran	loš	schlecht	zle, zlý
òbetežal	obetežati	oboljeti	erkranken	ochoriet'
pestújem, péstoval	gajiti	uzgajati	anbauen, pflanzen	pestovat', chovat'
pro	za	po, za	für	pre
rá:li	lapat, oranica	njiva, oranica	Acker, Feld	roľa, pole
správene	načiniti - načinjen	napraviti – napravljen, načiniti – načinjen	machen, herstellen	robiť, vyrábať
stávat	graditi, zidati	graditi, zidati	bauen	stavat'
škòda, škodé:	škoda,	šteta, škoda	Schaden	škoda
škriglom	črip	crijep	Dachziegel	škridla, škridlica
tédađ, tédad	ada	dakle	also	teda
tòški	škopa, škopić, žup	snop mlačene slame	Schaub, Dachschaube, Strohschaube	snop mlátenej slamy
úr	jur	već	schon	už
víte'gnúlo	potegnuti, izvlići	potegnuti, izvući	heben	zdvihnút', vyťahnut'
viučil se	izučiti se	izučiti se, izobraziti se	erlernen, auslernen	vyučit' sa
záhad'ali	zahadjati	postupati	umgehen, behandeln	zaobchádzat'

zàs	opet	opet	wieder	opät'
zbožjè:	teg, žito	žito	Getreide	obilie

Opis govora Hrvatskog Groba:

- 1) Govor je dvonaglasan – fonološki je relevantna kvantiteta sloga (dugo ~ kratko). I kratki i dugi slog može se ostvariti poludugo. Razlike u intonaciji (uzlazno ~ silazno) fonološki su nerelevantne realizacije dugoga i poludugoga sloga. U govoru postoje i nenaglašene dužine, prednaglasna i zanaglasna, koje se mogu skratiti u poludužinu. U riječi se mogu ostvariti dva naglasaka – jedan na starom ili starijem mjestu, a drugi na prvom slogu. Izrazitost pojedinoga naglasnoga mjesta varira. U tekstu je naglasak označen u skladu s ostvarajem na priloženom zvučnom zapisu.
- 2) Jat je dao *i* i *e*: *se pòvi:*, *ništo*, *li:pa ri:č* : *nadèlalo*, *lè:te*.
- 3) Šwa je dalo *a* – *sam*, *dòšal*.
- 4) Nazal *ɛ* dao je *e* – *mè:so*; iza *j* dalo je *a* – *jàčmen*, *jàtelinu*.
- 5) Nazal *ɔ* dao je *u* – *kušćak*, *jèdnu*, *kràvičku*.
- 6) Fonem *o* fakultativno se zatvara u *ɔ* ili se zamjenjuje s *u* – *òtaʒ*, *vètriskɔ* : *uvàko*.
- 7) Polazno *č* i *t* dali su srednje *č* – *čisto*, *ròdiči*, *vèčinu*.
- 8) Završno *l* se čuva – *hòdil*, *dòšal*, *nàrodil*.
- 9) Zvučnost opstruenata, najčešće onih koji zatvaraju ultimu, prestaje biti fonološki relevantna: bezvučni se dijelom ozvučuju ili zamjenjuju zvučnima, a zvučni se dijelom obezvučuju ili zamjenjuju bezvučnima⁴² – *paḱ a*, *pèʔ*, *tèdaḱ*, *pòma:gàʔ*, *govoriʔ*; *jèdad* : *òdovuḱ*, *hliḱ*, *tèdaḱ*.
- 10) Prijedlog i prefiks *və(-)* dao je *va* i *v*, koje se ispred bezvučnih suglasnika ponaša kao opstruent i dijelom obezvučuje – *và ve:m*, *vzàmemo* : *ʎ škòlu*, *ʎ škò:li*.
- 11) Polazno palatalno *ʎ* zamijenilo se s *l* – *lù:di*, *zèmlu*.
- 12) Polazno palatalno *ń* zamijenilo se s *n* u *kò:nih*, *kòne*.
- 13) Ispred *i* *n* se fakultativno palatalizira – *nʎ:*.
- 14) Potvrđen je prefiks *vi(-)*: *viučil*, *viha:d'ali*.
- 15) Uпитno-odnosna zamjenica za neživo je *káj||ká:j||kaj*.
- 16) Prijedlozi/prefiksi *sə(-)* i *izə(-)* izjednačili su se u *z*, *ze* – *z vinò:grada*, *z rà:li*, *z nikoterim*, *z drùgim*, *z vò:li*, *zè ženo:m* (s očekivanom zamjenom *z > s* ispred bezvučnih suglasnika: *s tòga*, *s kàmara:dom*).
- 17) Infinitivni je nastavak *-t* (koji se dalje ozvučuje kao svako završno *t*) – *govoriʔ*, *pòma:gàʔ* (za polazno *-či* u tekstu nije bilo potvrde).

⁴² U ovim tekstovima radi lakšeg razumijevanja značenja obje su mogućnosti uglavnom bilježene ozvučenim odnosno obezvučenim polaznim opstruentima.

Jezerjani/Eisenhüttl (Južni čakavci)

Jzj

Geografsko odredjenje: A, Novogradski kotar, selo pripada veleopćini Kukmirn.

Prvi spomen: 1576. ljeta jur u hrvatskom obliku Jezero

Kada su se doselili Hrvati: po 1532. ljetu

Gospodari sela: Batthyány

Iz statistike:

1900. sbst. 385: 287 Hrvatov (74,5 %), 93 Nimci (24,2 %)

1951. sbst. 245: 67 Hrvatov (27,3 %), 178 Nimac (72,7 %)

1961. Od toga ljeta se već nije nijedan deklarirao, da govori hrvatski.

Jezerjani broju isto med novoutemeljena sela prilikom naseljenja Hrvatov u 16. stoljeću. U opustošena sela svoje gospoščine Novi Grad (Güssing) je zemljišni gospodar Batthyány velje po povlačenju Turkov 1532. počeo preseljavati svoje podanike iz Hrvatske, stvorivši tzv. "hrvatski kotar". U urbaru od 1576. ljeta je zabilježen za selo naziv „Jezero“. Nimško ime je dokumentirano od 17. stoljeća. Jezerjani su od 1971. ljeta dio veleopćine Kukmirn. Danas ovde živi još samo mali broj ljudi, ki govoru hrvatski.

Govornica: RM, r. 1924. (A)

Ispitivačica: Edith Mühlgaszner, sn. 2020. (B)

Govor analizirale i priredile: Sanja Vulić i Edith Mühlgaszner

Stručni zapis

B: Dva sini su bili u Beču?

A: /0.00/ Dvâ: si:ni su u Bečû, sestrá je umřla, tâ: bila u, tâ: j bila u Bečû, xât sa ja: sâ:ma.

B: Kako se vak čutite. Kako Van ide?

A: Jô: kaķuô mi ide? Kuķ stâ:romu človiku ide, dobr^uô ne.

/0.20/ Kat smo mlâ:di je buô:je. No jô:, čuda nisâ:n od mlâ:je imâla, buô:j je bi:, dilat san morâ:la čuda s ocjêⁿ na puô:ju, bila rád kúmo u varuô:š, u Biê:č bila rád im ednuô:č, nisâ:n znala, úvik su poví:dâli kaķuô u Bečû jje:, a ja morâ:n fû:rt u zemři dilat, pak, pak, pak s ocjêⁿ.

/0.53/ Edn^uô:č sa bi:la kod mojjê: tetê:, od oca sestrá bi:la kluô:štarica, sestrá u Bečû, u klôster, totjê:, túmo sa pruo:šla na službi, ali nâk puô:l lita.

B: Što ste onda onde dilali?

Jo sijê, sijê:. Kod kúhaña sa noko bila, se rád učit kúhat, pa háushójt, nê:, dabúd, jô, ja: ne m^uôreⁿ stardí: ustâvit, nê:, stardí: sâ:mi, vi:rčoft je bi: velik vodjê:.

/1.27/ Nâ sad u jime Buô:žje bi duô:ma bi:la. Nâ saⁿ ja: pâ: otâ:c. Mâ:ti, nâ: je imala nó u glâ:vi muô:gla švi:ndli bit, muô:gla vodjê: je muô:gla upâ:s, totjê: je muô:gla upâ:s, mi: smo ju morâ:li zdigat. A pádaru ni:si muô:gla, kê:č kê bi bi: otâ:c pineze zijê:, nê:, ni: pinê:z bi:lo.

/1.50/ Kađ su prá:xala čâ:, rubljê: ali čâ:, na sam m^uôra:la – stâ:ri ju:di su bi:li sâ:mi, si:ni su u bojû bi:li - nâ smo muô:gli na tó:bjerk tómoj i:t, da san si muô:gla škuô:rne ali, ali čâ: ku:pít, nê:. Ni: lá:xko bi:lo, ni: lá:xko. Kađ sa škuô:lu i:šla ú:jtro u šestí sa se m^uôra:la stâ:t, uô:dít s četirimi krâvami na puô:je, na pášu. Ondâ muô:ga otâc nó:xi dô:jt, ónda ja: fri:ško domu dŕčât, da m^uôre^u u škuô:lu, nê:./2.31/

Jednostavni zapis

B: Dva sini su bili u Beču?

A: /0.00/ Dva sini su u Beču, sestra je umrla, ta bila u, ta j bila u Beču, hat sa ja sama.

B: Kako se vak čutite. Kako Van ide?

A: Jo kakuo mi ide? Kuķ staromu človiku ide, dobr^uo ne.

/0.20/ Kad smo mladi je buoje. No jo, čuda nisan od mlaje imala, buoj je bi, dilat san morala čuda s ocjêⁿ na puoju, bila rad kumo u varuoš, u Bieč bila rad im ednuoč, nisan znala, uvik su povidali kakuo u Beču jie, a ja moran furt u zemři dilat, pak, pak, pak s ocjêⁿ. /0.53/ Edn^uoč sa bila kod mojjie tete, od oca sestra bila kluoštarica, sestra u Beču, u kloster, totie, tumo sa pruošla na službi, ali nâk puol lita.

B: Što ste onda onde dilali?

A: Jo sie, sie. Kod kuhanja są noko bila, se rad učit kuhat, pa haushojt, ne, dabud, jo, ja ne m^uoreⁿ stardji ustavit, ne, stardji sami, virčoft je bi velik vodie.

/1.27/ Na sad u jime Buožje bi duoma bila. Na sąⁿ ja pa otac. Ma^ti, na je imala no u glavi muogla švindli bit, muogla vodie je muogla upas, totie je muogla upas, mi smo ju morali zdigat. A padaru nisi muogla, keč ke bi bi otac pineze zie, ne, ni pinⁱez bilo. /1.50/ Kad su prahala ča, rublje ali ča, na sam morala – stari ljudi su bili sami, sini su u boju bili - na smo muogli na tobierk tomolj it, da san si muogla škuornje ali, ali ča kupit, ne. Ni lahko bilo, ni lahko. Kad są škuolu išla ujutro u šesti s^a se morala stat, uodit s četirimi kravami na puolje, na pašu. Onda muoga otac nohi duojt, onda ja friško domu drčat, da m^uor^a u škuolu, ne./2.31/

Tumač riječi

dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
drčat	bižat	trčati	laufen
friško	brzo	brzo	schnell
fú:rt	stalno	stalno	immerfort
í:t	iti, pojt	ići	gehen
klųó:štarica	koludrica	časna sestra	Klosterschwester
kúmo	nekamo	nekamo	irgend wohin
kuṭ	kot	kao što	wie
mlá:je	mladost	mladost	Jugend
ná [<small>< ondá</small>]	onda	onda	dann
nó·xi duó:jt	dojti kasnije, dojti za kim	doći kasnije, doći za kim	nachkommen
pádaru	vračitelj	liječnik	Arzt
pášu	paša, pašnjak	pašnjak	Weide
puó:ju	polje, lapat	polje, njiva	Acker, Feld
starji:	starji	roditelji	Eltern
škuó:ríe	čizme	čizme	Stiefel
švindli bit	zasvićevati se	biti vrtoglav	schwindlig sein
tó·bjerk	tobar, nadnica	nadnica, nadničenje	Tagelohn, Tagwerk
tómoļ	onda, ončas, svojčas	onda, u ono doba	damals, dazumal
totjé:	tote, onde	tamo, ondje	dort
túmo	tamo	tamo, onamo	dorthin
vodjé:	ovde	ovdje	da, hier
xát	tako, pa	tako, pa	so, nun, eben

Opis govora Jezerjana

- 1) Govor je dvonaglasan – fonološki je relevantna kvantiteta sloga (dugo ~ kratko). Dugi i kratki slogovi mogu se ostvariti poludugo. Razlike u intonaciji (ulazno ~ silazno) fonološki su nerelevantne realizacije dugoga i poludugoga sloga. Naglasak se realizira na svim slogovima. Moguće su prednaglasne nenaglašene dužine – *ku:pít*.
- 2) Jat je dao *i* – *človiku, lita, dīlat, úvik*.
- 3) Refleks poluglasa je *a*, npr. *sáđ, otá:c, čá:*.
- 4) Dugi i poludugi srednji vokali *e* i *o* najčešće diftongiraju, npr. *Bjě:č, rubljě:, mojjě:, jje:, sjě:, vodiě, buò:j, na può:lu, škuò:rñe, škuò:lu, Buò:žje, duò:jt, uò:dít, muò:ga, ednuò:č, può:l, totjě:*.
- 5) Drugi dio dvoglasa *uo* fakultativno se izgovara otvoreno, npr. *klujò:štarica, varuò:š, buò:le, muò:gla, prujò:šla, duò:ma*.
- 6) Početno nenaglašeno *o* u zamjenicama ispada, npr. *ná: je imala*.
- 7) Slogotvorno *r* je fonem – *drčát, umřla*.
- 8) Nazalni se vokali fakultativno realiziraju, npr. *s n pruo.šla* ili se završni nazal iza vokala reducira, npr. *sq bi:la, sq noko bi:la*.
- 9) Mijenja se *o* u *u* ispred *m* u priložima *kúmo, túmo*, a ne mijenja se ispred *n*, npr. *ondá*.
- 10) Završno *l* se reducira u glagolskom pridjevu radnom, npr. *buò:j je bi:, muò:ga, zjě*, a u prilogu *può:l* se čuva.
- 11) Realizira se protetsko *j*, npr. *jime*, ali nedosljedno – *ednuò:č*.
- 12) Velar *x* se realizira – *lá:xko, prá:xala*, ali u inicijalnom položaju može izostati, npr. *uò:dít*.
- 13) Labiodental *f* susreće se u posuđenicama – *fri:ško, fu:rt*
- 14) Fonem *l* se čuva – *lu:di, na può:lu, rubljě:, zemli, buò:le*.
- 15) Početno *t* zamjenjuje se svojim zvučnim parnjakom *d* u glagolu *drčát*.
- 16) Zvučnost opstruenata prestaje biti fonološki relevantna: zvučni se potpuno ili djelomice obezvučuju ispred bezvučnih – *Kat smo mlá:di*, a dijelom i inače, npr. *sáđ u jime*.
- 17) Skupina *dj* dala je *j* – *od mlá:je*.
- 18) Čuva se skup *jt* u infinitivu – *duò:jt*.
- 19) Prijedlog *və* dao je *u*, npr. *u Bjě:č, u Beču, u glá:vi, u varuò:š, u zemli*, a obično i prefiks *v* – *úvik, umřla*.
- 20) U polaznom *vəs(-) v* je ispalo – *sjě:*.
- 21) Iz završnoga skupa *st* reducira se dental *t*, npr. *upá:s*.
- 22) Čuva se početni skup *čl* u riječi *človik* – *Kot stá: romu človiku*.
- 23) Upitno-odnosna zamjenica (koja nije za osobu) je *ča*.

- 24) Infinitivni je nastavak *-t* – *kupit, učít*.
- 25) Množina je jednosložnih imenica muškoga roda „kratka“, npr. *si:ni*.
- 26) Imenice ženskoga roda e-sklonidbe imaju množinski nastavak *-ami* – *s četirimi krávami*.
- 27) U pridjevskoj sklonidbi dativni je nastavak *-omu* – *Kot stá: romu človíku*.
- 28) Sastavni je veznik *pa* – *já: pá: otá:c*.

Kalištrof/Kaisersdorf (Dolinci)

Klšt

Geografsko odredjenje: A, Gornjopuljanski kotar

Povijesne varijante imena: Prvi put se selo spominje 1570. ljeta kot Czazarfalu. 1640. Kayserstorff; 1647. Calisdorff alias Czazarfalu; 1743. Kayserstorff, Csaszarfalu, Kalistroff; 1863. Császárfalva, Kaisersdorf; 1903. Császárfa; 1922. Kaisersdorf; 2000. Kaisersdorf – Kalištrof

Kada su se doselili Hrvati: Selo je osnovao Nicolaus Császár i naselio Hrvate. Császár je bio oženjen s hrvatskom plemkinjom Anom Zluny de Frangepan.

Gospodari sela: Császár, Dersffy, Esterházy

Crikva: Sv. Nikola, fara od 1579., crikva izgradjena 1644.

Iz statistike:

1900. sbst. 976: 820 Hrvatov (84,0 %), 135 Nimac (13,8 %)

2001. sbst. 527: 147 Hrvatov, 354 Nimci

2010. sbst. 592

Do turskih napadov je stalno rastao broj stanovništva, a zatim se je brzo smanjio. U prođućem stoljeću je došlo do odseljenja velikoga broja ljudi iz gospodarstvenih razlogov. Udio Hrvatov u selu leži danas ispod 30%, akoprem je broj stanovništva u medjuvrimeu opet malo narastao.

Govornica: AM, rođj. 1940. ljeta (A)

Ispitivačica: Maria Lapatschek, 2013. (B)

Govor analizirala i priredila: Zorka Kinda-Berlaković

Stručni zapis

B: A, vi ste bili i va seljačtvu, je bilo tote ča jako teško?

/00.06/ A: Nò, sè e bî'lo tēško, vā tŷ'n dēlo ūnda. Tò smò mòrali sè š rukā:mi dē:lat, mučŷ'li smò se jā'ko, kàđ nî^j bŷ'lo oš mašī:nox, nè, ūnda smò tŷ'li s kójnĵe'm sè na, nà laptī: š ru:kā:mi sēne:k, pāk kòsit tŷ' zdizat smò tŷ'li muō:rat pā'k dòmūo:m vō:zi:t, dō:ma, dō'ma mlā:ti:t žrto, žrto, nò, tŷ' tākò smò sè jā'ko muči:t muorā:li, nè. /00.33/

B: A vi ste bili i na paši, ste mi povidali, ziz kravami.

A: /00.37/ Dā:, ūr zŷš pe:tŷmŷ lēti:.

B: A i kad ste va školu išli ste morali još ...

A: /00.43/ Dā:, sām oš morā:la, pŷle nèk sām vā škō:lu išla sām mo:rā:la krā:vu édnu: po:dòjit. Ūnda smò imā:li tākò čŷ:nu krā:vu ođ Rŷ:suo:ŷ, ā tŷ' sŷ nām u:stā:vili čŷ:nu krā:vu, jè ŷstā:la kòđ nās vā dvuō:ri. /00.57/ Nò, pāk smò sy jŷ dŷžali, ā tā jè mlādo duō:stala, te:licu, ā tŷ: smò sy pāk dā'je dŷžali, pāk sŷ nā:š ota:ž, ā tā sè lā'xko dōji:t dā:la, nè:, pāk sŷ nā:š ota:ž mè /01.10/: "Xō:di Āna, pògŷje:j, kākò sè vŷ' lā'xko dō:ji". Pāk sŷ mè tākò dŷgo, dōslek sām jā: pāk išla dōji:t. /01.17/ Da, ūnda mōt, māt nŷ:su to:lĵko praŷ:xali, pāk sām jŷ: tŷ' krā:vu sēne:k tŷ'la po:dō:jit, pŷle nèk sām vā škōlu išla. /01.25/

B: Pak je dost mlika dala?

A: /01.27/ Čŷ:da, jā'ko čŷda mlī:ka jè dā'la, dā:. /01.30/

B: Ča je bilo u zimi? Ča su onda ljudi u zimi djelali?

A: /01.34/ Nò, čā sŷ tŷ'li u zŷ'mi dē:lat? Xa, ə, /01.38/ Žēne: sŷ morā:le pĵērže čŷ'xa:t, sŷ tŷ'le pŷo:j, pāk pò stā:ni édna drŷgoj pō'mo:č, ^on^{da} je tŷ'lo bŷt i po dēset, dvanāi^s žŷe:n, ōnda sŷ tŷ'le duōj' dru:žice, pāk i susē:de, pāk i, i tēte, tŷ' tākò sŷ /.../ sŷ sŷ pomuō'gli, dā. /02.03/ Nò, ā mŷ'ži sŷ tŷ'li, onĵe, mētle vĵē:zat, pāk i vā lō:zu puōj, prā:voda dŷv načī:nit, nè, čā sè tŷ'lo, ūnda sè nŷ' toliko dŷv praŷ:xalo, kàđ nŷ' bilo centrā:lĵaĵcinge, nè:. Nèk vā vē:ži čā sè j tŷ'lo nalā:gat, jè³, ūnda nŷ' toliko bŷ'lo trī:ba, /.../, dā. /02.23/

B: A ste se išli vi i sankat kad ste bili mali?

/02.29/ A: Nò dā, xə, a:kò smò tŷ'li ođ škō:le duōj't, ūnda smò sè tŷ'li friško na:pŷ:sat, ā pāk smò, āko j bŷ'lo snŷ:ga, nè, ūnda čŷda liēt nŷ' tŷ'lo bŷti snŷ:ga, u zŷ:mi, (02.43) ā kàđ gā j bŷ'lo, ūnda smò tŷ'li puōj't sè sànkat, dā:, tŷ' zŷ'sŷĵi smò tŷ'li sè sprobiĵerat. Mŷ' smò imā'li ođ, ođ stārže:ga brā'ta sam imā'la šŷ^j, ūnda sam sè tŷ'la s vŷ'cami poviē:zat, tŷ' s gŷmištŷfŷ'i. (02.58)

Jednostavni zapis

B: A, vi ste bili i va seljačtvu, je bilo tote ča jako teško?

/00.06/ A: No, se e bilo teško, va tin delo unda. To smo morali se s rukami delat, mučili smo se jako, kad ni¹ bilo oš mašinov, ne, unda smo tili s kojniem se na, na lapti s rukami senek, pak kosit tr zdizat smo tili muorat, pak domuom vozit, doma, doma mlatit žito, žito, no, tr tako smo se jako mučit muorali, ne. /00.33/

B: A vi ste bili i na paši, ste mi povidali, ziz kravami.

A: /00.37/ Da, ur zis petimi leti.

B: A i kad ste va školu išli ste morali još ...

A: /00.43/ Da, sam oš morala, prle nek sam va školu išla sam morala kravu ednu podojit. Unda smo imali tako črnu kravu od Rusuov, a ti su nam ustavili črnu kravu, je ustala kod nas va dvuori. /00.57/ No, pak smo si ju držali, a ta je mlado duostala, telicu, a tu smo si pak daje držali, pak su naš otac, a ta se lahko dojit dala, ne, pak su naš otaž me /01.10/: "Hodi Ana, pogljiej, kako se vu lahko doji". Pak su me tako dugo, doslek sam ja pak išla dojit. /01.17/ Da, unda mat, mat nisu toliko prauhali, pak sam ja tu kravu senek tila podojit, prle nek sam va školu išla. /01.25/

B: Pak je dost mlika dala?

A: /01.27/ Čuda, jako čuda mlika je dala, da. /01.30/

B: Ča je bilo u zimi? Ča su onda ljudi u zimi djelali?

A: /01.34/ No, ča su tili u zimi delat? Ha, a, /01.38/ Žene su morale pierdze čihat, su tile puoj, pak po stani edna drugoj pomoč, ^ond^a je tilo bit i po deset, dvanaj^s žien, unda su tile duojt družice, pak i susede, pak i, i tete, tr tako su /.../ si su pomuogli, da. /02.03/ No, a muži su tili, onie, metle viezat, pak i va lozu puoj, pravoda drv načinit, ne, ča se tilo, unda se ni toliko drv prauhala, kad ni bilo centraljhajcinge, ne. Nek va veži, ča se tilo nalagat, je^a, unda ni toliko bilo triba, /.../, da. /02.23/

B: A ste se išli i vi sankat kad ste bili mali?

/02.29/ A: No da, ha, ako smo tili od škole duojtⁱ, unda smo se tili friško napisat, a pak smo, ako j bilo sniga, ne, unda čuda liet nij tilo biti sniga, u zimi, (02.43) a kad ga j bilo, unda smo tili puojt se sankat, da, tr zi^s šiji smo tili se sprobierat. Mi smo imali od, od stardžega brata sam imala ši¹, unda sam se tila s vrcami poviezat, tr s gumištiflji. (02.58)

Tumač riči

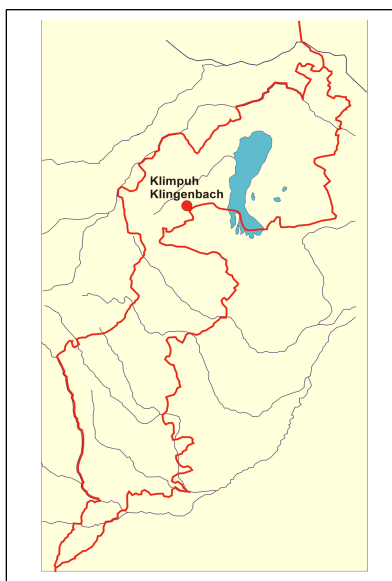
dijalektna rič	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	nimški
centrâ: xajcinge	centralno grijanje	centralno grijanje	Zentralheizung
čûda	čuda	puno	viel
dě:lo	djelo	rad, posao	Arbeit
dôslek	dosle	dok	bis, während
dru:žī:ce	družica, prijateljica	prijateljica	Freundin

duō:stala	dostati	dobiti	bekommen
friško	friško, brzo	brzo	schnell
gumištifl'i	gumene čizme	gumene čizme	Gummistiefel
laptī:	lapat	oranica	Feld
maši:nox	stroj	stroj	Maschine
oš	još	još	noch
pāk	pak	pa	und dann
piērže čřxa:t	perje čihati	čehati perje	Federn schleifen
prā:voda	pravoda	svakako	natürlich
praũ:xali	tribati	trebati	brauchen
sé	sve	sve	alles
séne:k	svenek	uvijek	immer
šř	ski	skija	Ski
sprobiěrat	pokusiti	pokušati	probieren
tř	ter	pa	und
úr	jur	već	schon
vē:ži	veža	kuhinja	Küche
vřcami	vrpca	vrpca	Band
ziš	s	s	mit

Opis govora Kalištrofa:

- 1) Kalištrofski govor pripada ikavsko-ekavskom dijalektu čakavskoga narječja, ter se jat ostvaruje na dva načine, ikavski i ekavski – *dě:lat : tỳli*.
- 2) Dugo *e* i *o* se svenek diftongiraju, ako nisu pod naglaskom – *pògļie:j, m̃uorã:li, Rû:suò:γ*. Ako su pod naglaskom, imamo primjere s diftongom i prez diftonga – *dě:lo, muô:rat, dô:ma, škô:lu, dvuô:ri, duô:stala, dô:ji, vē:ži*.
- 3) Zbog brzine govora moremo čuti i dvoglase s kratkosilaznim naglaskom – *piěrže*.
- 4) Čakavski akut je potvrđen – *rukã:mi dě:lat, susē:de, pomuôgli*.
- 5) Prednaglasne i zanaglasne dužine su dobro zastupljene – *dru:žī:ce : dōji:t, čřxa:t*.
- 6) Uz diftonge *ie* i *uo* se pojavljuju u germanizmi i neki drugi diftongi, npr. *aj* ili *au* – *centrã:řxajcinge praũ:xali*.
- 7) Postoji i triftong kad za diftongom *uo* slijedi *j* – *puôj* (<*puôj*>).
- 8) Vokal *i* se u sredini riči čudakrat izgovara zatvorenije – *mũčỳli, nř bỳlo, smo tỳli*.
- 9) Fonem *j* se izgovara kot *ž* – *piěrže, stárže:ga*.
- 10) Fonem *c* se izgovara kot *з* – *ôta:з*.
- 11) Na početku riči fonem *j* pred *e* obično ispada – *sě e bỳlo, édna drùgoj pōmo:č*.
- 12) Afrikate *č* i *ć* se ne razlikuju – *pōmo:č, mũći:t, čã*.

- 13) Fonem *l* daje *j* ili *l* – *dāje* : *pŕle*, *dòslek*.
- 14) U neki riči se *l* izgovara palatalno – *pògljē:j*.
- 15) Kod glagolskoga prefiksa vokal *o* redovito daje *u* ili *u* – *u:stà:vili*, *ustã:la*.
- 16) Velar *x* se gubi na početku riči – *tŕli*.
- 17) Fonem *-t* se u krajnjem skupu *-jt* slabo čuje ili uopće zgubi – *puôjʃ*, *duôjʃ*, *puôj*.
- 18) Za razliku od drugih Dolincev se krajnje *-m* ne izgovara kot *-n* – *dòmũô:m*, *kòjnĭe:m*, *nám*, *sám*.
- 19) Na početku riči se *j* pred vokalom obično zgubi – *oš*, *édnu:*, ali *jãko*.
- 20) U početnom skupu *vəs-* se gubi početno *v* – *sĭ su pomũôgli*; *sé*.
- 21) Čuva se samoglasno *r* – *tŕ*, *dŕv*. U germanizmi se moru i neki drugi suglasniki realizirati samoglasno, npr. *l* – *gũmištĭflĭ*.
- 22) Kod fonema *n* imamo metatezu palatalnoga dijela – *s kòjnĭe:m*.
- 23) Zbog lagljega izgovora zna doći do ispadanja konsonantov – u „vrpca“ ispada *p*, a u „svenek“ ispada *v* – *s vŕcami* : *sène:k*.
- 24) Infinitiv nima završnoga *-i* – *mlâ:ti:t*, *na:pî:sat*. Jedino u infinitivu *biti* se čuva završno *i* – *nĭj tŕlo byti snĭ:ga*.
- 25) Prijedlog *və* je dao *vâ* – *vâ škô:lu*.
- 26) Prijedlog *s* prelazi pred *s*, *š*, *z*, *ž* svenek u *zis* – *zĭs šĭ:ji*. I u drugi slučajima se prijedlog *s* more podužiti, ali ne mora – *zĭs pe:tĭmi létĭ:* : *s kòjnĭe:m*, *s gũmištĭflĭ*.
- 27) U pokaznoj zamjenici *vũ* ispada početno *o* – *kâko sé vũ lã:xko dô:ji*.
- 28) Upotribljava se dost germanizmov – *centrâ:lxajcinge*, *friško*, *gũmištĭflĭ*, *mašĭ:noj*, *prãũ:xali*, *šĭʃ*, *sprobjĕrat*.
- 29) Kad se opisuje radnja, ka se je u prošlosti ponavljala, koristi se konstrukcija s pomoćnim glagolom „htiti“ – *sũ tŕle pũoj*.

Klimpuh/Klingenbach (Poljanci)

Klp

Geografsko odredjenje: A, Željezanski kotar

Prvi spomen: 1276. kot Chlingenpach; 1347. Chlingenpach; 1486. Klingenpach. Dost rano, 1575. je jur potvrđen pohrvaćeni oblik Klynpakh, a ugarski prijevod Kelénpatak, motiviran nimškim predloškom, se je pojavio stoprv u 19. st. Ime stoji u vezi sa sridnjonimškim *klinge*, od staronimškoga *chlinga*, ča znači klanac.

Gospodari sela: Kloštar Klostermarienberg, Weisspriach, Fürst, grad Šopron

Crikva: Sv. Jakob, spominje se 1276., ren. 1740. s turmom, novogradnja u obliku oktogona 1975., no turam je ostao.

Znamenitosti: Upis ćirilicom i glagoljicom u staru mašnu knjigu iz 1564. U selu je rođena Hanna Sturm (1891.-1984.).

Iz štatistike:

1900. sbst. 1122: 1086 Hrvatov (96,8 %), 23 Nimci (2,0 %)

2001. sbst. 1189: 869 Hrvatov, 159 Nimag

2011. sbst. 1191

Prema prvom pismenom dokumentu iz ljeta 1276. je Klimpuh predan opatiji Kloštar (Klostermarienberg). Kasnije sliši gradu Šopronu. Različni iskopi iz mladje kamene dobe i nalazi svidoču o ranom postojanju mjesta. Ovde je peljala važna cesta od Šoprona u Beč. Kot posljedica sukobov i turskih napadov je bilo selo razrušeno, tako su med Nimce u selu naseljeni Hrvati. Jedinstvena i poznata dragocjenost iz Klimpuha je najstariji zapis na hrvatskom jeziku u Gradišću, tzv. „Klimpuški misal“. Čim je Gradišće priključeno Austriji, prekinute su veze sa Šopronom i selo postane granično mjesto prema Ugarskoj. Klimpuh je općina, u koj se tradicionalno gaji hrvatski jezik u različni institucija, postoji udio od 82,42% hrvatskogovorećih stanovnikov.

Govornik: VD, rođj. 1958.

Ispitivačica: Edith Mühlgaszner, sn. 2019.

Govor analizirao i priredio: Ivo Sučić

Stručni zapis

A: Jò, ònda se j oš dvorìlo duḡ·ma, pḡḡe⁴³ neg smo pā: duḡ·stali tòtḡxaḡe, pā se j to tilo sè na, na cimî:tori stát, aly dòkle se j tilo duḡ·ma dvòrit, ko j bî·lo jâ:ko problemàtično, liḡ·ti, ka j bî·lo jâ:ko vrû:te, ko j to biḡ problê:m, pa su tili vétpu·ti muḡ·raḡ i z lédom ali čā· nòxi pòmoť, da nî: tako vrû:te tilo biḡ u sòbi, nè, a tō· sam jâ· ojs diti:ť oš doḡt:viḡ tåko, a pā: se j ály· jâ:ko vrîḡ:da puḡ·čelo, kad sam jâ· biḡ siḡ·dam, uḡ·sam liḡ·t, smo pa i mî: tòtḡxaḡu duḡ·staly. /0.31/ Dvòrit se j tilo duḡ·ma ciḡ:lu nuḡ·t, ònda su tili dû·jt rojâ:ki i od sèla lû:di, a žène su tile dû·jt, bi réka:ḡ, tako s pḡvî:njē·, a mû:žì su tili pa priḡ noťi óstat. To j tåko da kî: su tôte stanovā·li, da nî:su mā·rili biḡ ziš mḡtfācom sā:mi, da se j tilo ciḡ:lu nuḡ·t pa mòlit, jâ:čit sviḡ·te jā·čke, pa: sèga, i tôte se j tilo zòpe skùpa pòmoť, kâ·j su..., čā j bîlo i vā tu·j situácii jâ·ko vā:žno, da se j ḡⁿda skùpa dḡžalo, /1.00/ kaḡ su tō· ekstrémne situaciō·ne va žî:tki, kiḡ· vét práuxadu neg će se normā:ḡno godā:.

To mislim je i dēna:š nek tåko oš, aly dēna:š je to sè reduciḡ·rano na jédnu û:ru ali na pû: û:riḡ·, ja nē· znam, kako se va sèly: to diḡ:la ságdi:r, i tò je rā:zlično, ali pḡḡe se j to tilo pa na ciḡ:lu nuḡ·t rastiḡ:gnut, a pā: su se tili i zamî·nit, mislim, tiḡ· žène, kiḡ· su tile nā:jḡḡ mòlit, naklā:ñat. /1.30/

B: Vi ste nam rekli, da Vi m^uoljate, da ste hobim^uoljar. A kako j do toga došlo?

A: No jâ· si ur od mojjiḡ·ga diti·nstfa ràdo muḡ·ḡam, jâ· se bāvim rā·do s fā·rbu, a tō: j pa i biḡ i û:zruo:k, da sam se jâ: úci:ḡ muḡ·ḡera, kad mi je falilo, da znā·m matrijā:ḡe skùpa poviḡ·zat, pa da se nauči:m priḡ fā·rbe, a tò saⁿ se znā:ḡ priḡ muḡ·ḡerskoga berû:fa tåko naučit, a to mi je jâ:ko i pomuḡ·glo pa va mójjē:m xòbiji. Jā· sam tåko réku:ť autodidaktan muḡ·ḡar...

B: A Vi ste imali i dobre vieze i s naivci iz Hrvatske. Kako ste do ti kontaktof došli?

A: /2.09/ Tō· su mòji tovā·ruši u Xlèbini, tí su tili sènek dû·jt u Trā:jštof^u na viḡ·rkšop, tôte sam tí:ḡ mnògo liḡ:t dùga sáko liḡ·to pû:jt uḡ·sam dā:n u Trā:jštof tḡ smo si tili skùpa tòtiḡ· diḡ·lat, to j biḡ Milan Generāḡiḡ ali jâ:ko poznā:ti muḡ·ḡeri, Kòvačiḡ, na prí:li·ku, pa smo tili uḡ·sam dā:n skùpa žî:vít, pa j tila nāša mā·jka ča kû·xaḡ za ubjē:d, ča j...tåko nî:, niḡ·teš na kḡčmi dōsta:t, kākove fḡžūḡ·nove fā:ḡnke, pak mlî·kovu sùpu, pa tō ča se xòjt kòd na:s i kòd ní: dî:, čā j bî:lo....Kot smo se skùpa rā:nili, skùpa uḡ·sam dā:n žî:vili, jâ· pa Milan Generāḡiḡ smo tili nòci dugo muḡ·ḡaḡ, dā·, mî: smo tili skoro priḡ noťi muḡ·ḡaḡ, pa smo se tili pû:jḡ dvî:-trî· ùre povā·liḡ, jû·tro smo bî:li sòpe tòtiḡ·. Mî: smo tili ta čā:s jâ·ko dōbro nū·cat. Kot, da nā·m, da smo tili čūda znát urjē:dít. A tåko smo pa i dōbri priḡ·teḡi nastā:li priḡ tōga. /2.58/

⁴³ Znakom *r* bilježimo poseban izgovor *r* (tzv. resični/uvularni *r*)

Jednostavni zapis

A: Jo, onda se j oš dvorilo duoma, prlje neg smo pa duostali totnhalje, pa se j to tilo se na, na cimatori stat, ali dokle se j tilo duoma dvorit, ko j bilo jako problematično, lieti, ka j bilo jako vruće, ko j to biu problem, pa su tili većpu'ti muorat i z ledom ali ča nohi pomoć, da ni tako vruće tilo bit u sobi, ne, a to sam ja ojš ditić oš doživiu tako, a pa se j ali jako vrieda puočelo, kad sam ja biu siedam, uosam liet, smo pa i mi totnhalju duostaly. /0.31/

Dvorit se j tilo duoma cielu nuoc, onda su tili dujt rojaki i od sela ljudi, a žene su tile dujt, bi rekau, tako s prvinie, a muži su tili pa prik noći ostat. To j tako da ki su tote stanovali, da nisu marili bit zis mrtvacom sami, da se j tilo cielu nuoc pa molit, jačit sviete jačke, pa sega, i tote se j tilo zope skupa pomoć, kaj su..., ča j bilo i va tuj situaciji jako važno, da se j qⁿda skupa držalo, /1.00/ kad su to ekstremne situacione va žitki, kie već prauhadu neg če se normaljno goda.

To mislim je i denas nek tako oš, ali denas je to se reducirano na jednu uru ali na pu urie, ja ne znam, kako se va seli: to diela sagdir, i to je različno, ali prlje se j to tilo pa na cielu nuoc rastiegnut, a pa su se tili i zaminit, mislim, tie žene, kie su tile najpr molit, naklanjat. /1.30/

B: Vi ste nam rekli, da Vi m^uoljate, da ste hobim^uoljar. A kako j do toga došlo?

A: No ja si ur od mojiega ditinstfa rado muoljam, ja se bavim rado s farbu, a to j pa i biu i uzruok, da sam se ja uči:u muoljera, kad mi je falilo, da znam matrijalje skupa poviezat, pa da se naučim prik farbe, a to saⁿ se znau prik muoljerskoga berufa tako naučit, a to mi je jako i pomuoglo pa va mojkiem hobiji. Ja sam tako rekuć autodidaktan muoljer...

B: A Vi ste imali i dobre vieze i s naivci iz Hrvatske. Kako ste do ti kontaktof došli?

A: /2.09/ To su moji tovaruši u Hlebini, ti su tili senek dujt u Trajšto^u na vierkšop, tote sam tiu mnogo liet duga [sic!] sako lieto pujt uosam dan u Trajštof tr smo si tili skupa totie dielat, to j biu Milan Generaljič ali jako poznati muoljeri, Kovačić, na priliku, pa smo tili uosam dan skupa živit, pa j tila naša majka ča kuhat za ubied, ča j...tako ni, niećeš na krčmi dostat, kakove fržuonove fainke, pak mlikovu supu, pa to ča se huojt kod nas i kod nji ji, ča j bilo.... Kot smo se skupa ranili, skupa uosam dan živili, ja pa Milan Generaljič smo tili noći dugo muoljat, dja, mi smo tili skoro prik noći muoljat, pa smo se tili pujt dvi-tri ure povalit, jūtro smo bili sope totie. Mi smo tili ta čas jako dobro nucat. Kot, da nam, da smo tili čuda znat uriedit. A tako smo pa i dobri prietelji nastali prik toga. /2.58/

Tumač riči

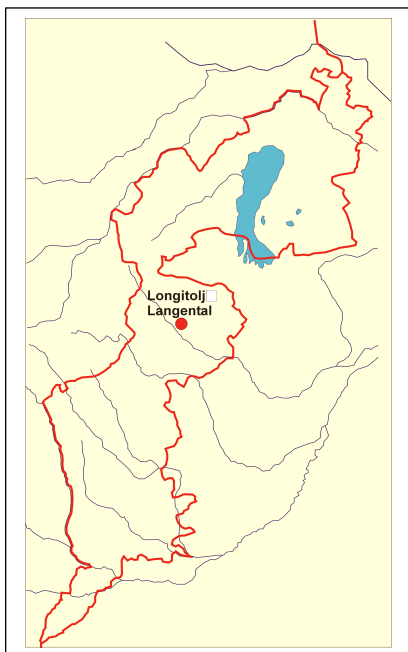
dijalektna rič	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	nimški
berû:fa	zvanje, profesija	zvanje, poziv	Beruf
cimî:tori	cimator, groblje	groblje	Friedhof
dvorilo	dvoriti	držati stražu uz odar	Totenwache halten

diti:ǫ̇	dičak	dječak	Bub, Knabe
fr̥ž̥u̇:nove fâ:ĩnke	pažonov gubonac, fržonov fanjak	grahova okruglica	Bohnenknödel
m̥u̇:ǫ̇r	slikar; soboslikar	slikar; soboslikar	Maler; Anstreicher
m̥u̇:ǫ̇t	crtati, slikati	crtati, slikati	malen, zeichnen
naklâ:nat	predmoliti	predmoliti	vorbeten
n̥oxi p̥omot̥	pomoći	pripomoći	nachhelfen
nũ:cat	iskoristiti	iskoristiti	nützen
ojs̥	kot	kao	als
oš̥	još	još	noch
pr̥aũxadu	tribati, potribovati	trebati, zahtijevati	brauchen, abverlangen
râ:nili	hraniti se	hraniti se	sich ernähren
s pr̥vĩ:nj̥e	od/iz početka	od/iz početka	von Anfang an
s̥ope	opet	opet	erneut, wieder
t̥ot̥xaļe	mrtvačnica	mrtvačnica	Totenhalle, Leichenhalle
t̥ot̥j̥e:	tote, onde	tamo, ondje	dort
x̥ojt	ada, jednostavno	jednostavno, pa, ma	halt

Opis govora Klimpuha:

- Govor je tronaglasan sa silaznom i uzlaznom intonacijom na dugi slogi. Uzlazni akcent je tipa čakavskoga akuta. I kratki i dugi slog se more realizirati poludugo. Akut se zvećega, osebito pri brzom govoru, skraćuje. Rjedje se skraćuje dugi silazno naglašeni slog. Nenaglašene dužine, isključivo zanaglasne, moru se takaj skratiti u poludužine. Kratki naglasak i akut premjestili su se s ultime prema početku riči.
- Jat se reflektira kot *i* i *e* – *diti:ǫ̇*, *t̥ilo* : *li̇:ti*, *ci̇:lu*.
- Svako *e* (< *e*, *ě*, *ę*) i *o* se pod određenimi uvjeti more diftongirati kot *je* odnosno *uo*. Ti se *e* i *o* izgovaraju otvoreno (*ię*, *uo*) – *svi̇:te*, *li̇:ti* : *du̇:stali*, *m̥u̇:rať*. Pred *j/ĵ* zatvara se *o* u *u* – *dũ:jt*, *tu:j*.
- Nazal *ę* daje *e* – *svi̇:te*, *pu̇:čelo*, *povi̇:zat*, *uri̇:dit*.
- Nazal *o* daje *u* – *su*, *ml̥i:kovu s̥upu*, *fã:rbu*.
- U pravilu je refleks šwa *a* – *ziš m̥rtf̥acom*, *u̇:sam dâ:n*. U neki slučajji se pojavljuje i u slabom položaju – *kâ:j* (< *kadi*), a kot *e* je prednji poluglas zastupan u riči *d̥ena:s̥*.
- Završno *l* i završno *v* su dali poluvokalno *u* – *bi̇u*, *doži:viu*, *t̥i:u* : *Trâ:jšto^u* uz *Trâ:jštof*.
- Samoglasniki se pred nazalnim suglasnikom fakultativno zaminjaju nazalnim samoglasnikom – *ǫ̇ⁿda*, *sqⁿ*.
- Velar *x* se gubi u skupu *xt* i pred likvidom *r* na početku riči – *t̥i:u*, *râ:nili*.

10. Upitno-odnosna zamjenica za neživo je *ča*.
11. Ishodni prijedlog *və* dao je *va – va ži:tki*, fakultativno se pojavljuje i *u – u Trâ:jšto^u*.
12. Prijedlog *s* zaminja se fakultativno prijedlogom *zis – zis mŕtfácom* uz *z lédom*.
13. Infinitivni nastavak je *-t, -t – mŭô:raŕ, znát, urjê:dít : pòmoť*.
14. Radnja, ka se ponavljala u prošlosti, izražava se glagolskom konstrukcijom s pomoćnim glagolom "htiti" – *ali pŕŕe se j to tìlo pa na cijê:lu nŭô:t rastiê:gnut, a pâ: su se tili i zamĩ·nit*.
15. Bezvučni opstruenti, ki zatvaraju ultimu, dijelom ili potpuno se ozvučuju, a zvučni dijelom ili potpuno obezvučuju – *biŕ, oš, dû:jt : kađ, ùbię:d*.
16. Slotvorno *r* je fonem – *pŕŕe, dŕžalo*.
17. Kod posudjenic iz nimškoga se je razvilo i sekundarno slogotvorno *ŕ – tótŕxaŕe*.
18. Dobro se razlikuju *č* i *t – čâ, úci:ŭ : pòmoť, rëku:t, vrû:te*.
19. Strujnik *j* na početku riči zvećega ostaje, fakultativno se zaminja plozivom – *jã·, jâ:ko jũ·tro : dã*.
20. Skup *jt* se čuva – *dû:jt, pû:jt*.
21. Kod ishodne zamjenice *vəs* ispada *v – sê, sêga, sâgdi:ŕ, sènek*.
22. Kod nazivov sel, nastalih od nimških složenic na *-dorf*, postojú fakultativne varijante na *-of* i *-ou – Trâ:jštof: Trâ:jštoŭ*.
23. Nastavak I jd. imenic ženskoga roda je *-u – s farbu*.
24. Imenice sridnjega roda imaju u L jd. nastavak *-i – va žitki, va mòjje:m xòbiji*.
25. U neki pozicija se javlja sonant *v* kot *f – diŕ·nstfa, mŕtfácom*.

Longitolj/Langental (Dolinci)

Lgt

Geografsko odredjenje: A, Gornjopuljanski kotar, od 1971. dio veleopćine Veliki Borištof.

Prvi spomen: 1229. Draguta, tj. Dolina, nim. Tal

Kada su se doselili Hrvati: Početkom 19. st.

Gospodari sela: Pechel de Zarka, Niczky

Crikva: Kapela Imenu Blažene Divoice Marije, uzidana 1868. ljeta

Znamenitosti: U selu je 1984. postavljen spomenik romskim žrtvama nacionalsocijalizma.

Štatistika:

1900. sbst. 232

1971. sbst. 130

2020. sbst. 88

Pretpostavlja se, da je selo oko 1800. ljeta osnovao grof Niczky, kade je djelačem dao mogućnost za stanovanje. Od 18. stoljeća početo je ovde živila veća grupa Romov, ki su većinom postali žrtve nacionalsocijalističkoga režima. Po boju se je samo mali broj opet vrnuo. Većina stanovnikov i danas još hasnuje hrvatski jezik, selo sliši veleopćini Veliki Borištof.

Govornica: MD, rođ. 1972. (A)

Ispitivačica: Anna Zvonarich, sn. 2013. (B)

Govor analizirali i priredili: Josip Lisac i Robert Špralja

Stručni zapis

B: /0.00/ Kako ste doživili mladost na seli ili žitak na seli onda?

A: Jò, mò:ja mládost ... Longitòji j^e bý:lo tè:ško, já: san bí:la sèn^ek jedi:na divičica, nèt. Já: nikogè:r ... krozá:to⁴⁴ da i brá:te nisá:n imá:la, já: san sèn^ek tila bit sá:ma. A tò j vét bí:lo náporno, nèt. A i ónda se oš ní: tá:ko zva:žá:lo símo – tá:mo, tuò:j družici – vuò:j družici ... Tò, já: nek zná:n gospodin Prè:č je sènek, sáko léto je til dvá – trí: pù:te sù dicù zis Buòrištofa ziè:t, pag je til ... š ními til duò:jt Longitò:j, èdno otpuò:dne se k mèni i'grat. /0.40/ Ájzo, tò se zná:n spome:nùt, tò je til dvá – trí: pù:te va léti da ... da i já: iman kò:ga za i'grat, nèt. Aš táko družican vò:zit, tò me je mò:ja máma ní: tila táko ... to ónda oš ní: bí:lo táko modè:rno kódnò ... Sád se dica sákamor vuò:zu, nèt. Ali krozá:to da Longitòji nigder ní: bí:lo dicjè:, málo dicjè:.. Tù: duò:b kad san já: bí:la, smo bí:li četi:rmi – sáko ... edá:n va pè:rvon, edá:n va drùgon, edá:n va trèton ... Tí: imaš ^xòjt bàrem sèstru, ja: gò:nc nikoger nisán imá:la. /1.09/ Ter tò j^e xò:jt bí:lo da ... to se j ónda pobuò:jšalo kad san dòšla ónda Željè:zno va vé:tu škuò:lu, nèt. Ónda san ... ónda san i stá:rja ur bí:la, ónda j ... ónda je zá:čela mò:ja mlá:dost.

B: A kakov je bil društveni žitak?

A: Jò:, Longitòji društva ní:n bí:lo. Vá ... Kod ná:s va sèli društvo f ní: bí:lò, a va drùgo sè:lo va društva ní:san nù:ter dòšla, nèt. Ú:r pòlag tò:ga kađ guò:r ní:san tila va drùga sè:la duò:jt, nè. Ájzo, društveno ... jedi:no dru:štvo ča san já: mjè:ru imá:la su bí:li Hajdeńá:ki, tò závoj ... pòlag škuò:le, ali tá:ko ... Áli ónda san tò – mi je jáko žá:l – san ónda kráj, ná:stan vé:rgla kad san dòšla Željè:zno, rèku zis učnuo:n: „tò mi se niè:te può:jt vá:n“, ali sád, dá, kad je člòvik stá:rji, ónda drugáčje míslí. /2.04/

B: Ali sad, sad je društvo, ne? Za polipšanje sela?

A: Za polipšá:ne sèla imamo, dá. Tò j^e ... tò j^e naše jedi:no dru:štvo, áli, tuò: je ináko já:ko akti:v, dá. Tuò: je já:ko akti:v.

B: A kakova zvańa su bila va seli?

A: (...) /2.23/ Nájveti djè:l je bil polodjè:lstvo. Ónda j oš ... sèdno, sèdno j oš čúda, ájzo čúda kí: su paoriju imá:li. A tí drùgi su jùr tú duò:b, úr kad san já: bý:la mlá:da, Bjè:č se selili pak sámo na víkend duò:li dòšli. A pòlag tòga (...) je čúda jù:di ónda Bjè:či ostá:lo, ter naš je sè máńe nastá:lo. Stá:rci su ostá:li, a mlá:di su próšli Bjè:č. Ali nájveti djè:l je bý:lo polodjè:lstvo, nè; va sákon stá:ni je bý:lo krá:vov, va sákon stá:ni je bý:lo kokuò:š, kođ je pè:rže bí:lo, po sí sjè:li, ja: míslin, na o:kolici. Čúda mí: duò:ma, a tí drùgi ^xòjt Bjè:či. /3.00/

B: Je bila i krčma?

⁴⁴ Znakom *r* bilježimo poseban izgovor *r* (tzv. resični / uvularni *r*).

A.: Dà:. Kè·rčma, já: ... kađ san já: bý·la divičica, je ur bý·la zapè:rtá, ali mi· smo oš ..., oš ja· znà·n, oš je bí·lo naprà:vno kódnó va kè·rčmi i mi· smo sèn·k tili può:jt se vá: nú i·gra·t.

/3.16/

Jednostavni zapis

B: /0.00/ Kako ste doživili mladost na seli ili žitak na seli onda?

A: Jo, moja mladost ... Longitoji j^e bilo teško, ja san bila sen^ek jedina divičica, net. Ja nikoger ... krozato da i braće nisan imala, ja san sen^ek tila bit sama. A to j već bilo naporno, net. A i onda se oš ni tako zvažalo simo – tamo, tuoj družici – vuoj družici ... To, ja nek znan gospodin Preč je senek, sako leto je til dva – tri pute su dicu zis Buorištófa ziet, pag je til ... š njimi til duojt Longitoj, edno otpuodne se k meni igrat. /0.40/ Ajzo, to se znan spomenut, to je til dva – tri pute va leti da ... da i ja hojt iman koga za igrat, net. Aš tako družican vozit, to me je moja mama ni tila tako ... to onda oš ni bilo tako moderno kodno ... Sad se dica sakamor vuozu, net. Ali krozato da Longitoji nigder ni bilo dicie, malo dicie. Tu duob kad san ja bila, smo bili četirmi – sako ... edan va pervon, edan va drugon, edan va treton ... Ti imaš^hojt barem sestru, ja gonc nikoger nisan imala. /1.09/ Ter to j^e hojt bilo da ... to se j onda pobuoľjšalo kad san došla onda Želiezno va veću škuolu, net. Onda san ... onda san i starja ur bila, onda j ... onda je začela moja mladost.

B: A kakov je bil društveni žitak?

A: Jo, Longitoji društva nin bilo. Va ... Kod nas va seli društvofof nin bilo, a va drugo selo va društva nisan nuter došla, net. Ur polag toga kad guor nisan tila va druga sela duojt, ne. Ajzo, društveno ... jedino društvo ča san ja mieru imala su bili Hajdenjaki, to zavoj ... polag škuole, ali tako ... Ali onda san to – mi je jako žal – san onda kraj, nastran vergla kad san došla Želiezno, reku zis učnjuon – „to mi se nieće puojt van“, ali sad, da, kad je človik starji, onda drugačije misli. /2.04/

B: Ali sad, sad je društvo, ne? Za polipšanje sela?

A: Za polipšanje sela imamo, da. To j^e ... to j^e naše jedino društvo, ali, tuo je inako jako aktiv, da. Tuo je jako aktiv.

B: A kakova zvanja su bila va seli?

A: (...) /2.23/ Najveći diel je bil polodielstvo. Onda j oš ... sedno sedno j oš čuda, ajzo čuda ki su paoriju imali. A ti drugi su jur tu duob, ur kad san ja bila mlada, Bieč se selili pak samo na vikend duoli došli. A polag toga (...) je čuda judi onda Bieči ostalo, ter nas je se manje nastalo. Starci su ostali, a mladi su prošli Bieč. Ali najveći diel je bilo polodielstvo, ne; va sakon stani je bilo kravov, va sakon stani je bilo kokuoš, kod je perže bilo, po si sieli, ja mislin, na okolici. Čuda mi duoma, a ti drugi^hojt Bieči. /3.00/

B: Je bila i krčma?

A: Da. Kerčma, ja ... kad san ja bila divičica, je ur bila zaperta, ali mi smo oš ..., oš ja znan, oš je bilo napravno kodno va kerčmi i mi smo sen[°]k tili puojt se va nju igrat. /3.16/

Tumač riječi

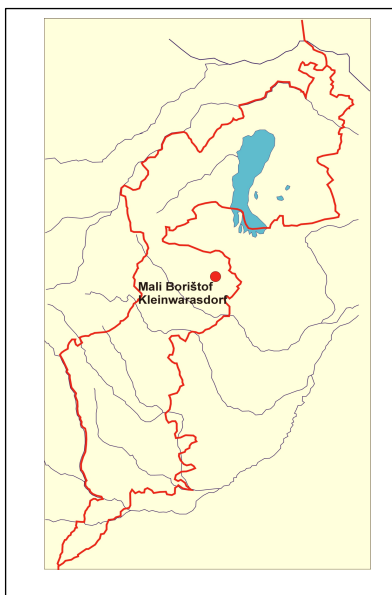
dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
ájzo	ada	dakle	also
divičica	divičica	djevojčica	Mädchen
gò:nc	potpuno, sasvim	potpuno, sasvim	vollkommen, ganz
xójt	ada, jednostavno	jednostavno, pa, ma	halt
paoriju	gospodarstvo	imanje, gospodarstvo	Landwirtschaftsbetrieb
pè:rže	prije, prlje	prije	früher
se puó:jt vá:n	dospiti	stići, biti dovoljno	sich ausgehen, reichen
sédno	svejedno, vindar	ipak	dennoch
sen [°] k sènek	svenek, uvijek	uvijek	immer
učnuo·n	učnja	učenje	Lernen
závoj	zavolj, zbog	zbog, radi	wegen

Opis govora Longitolja:

- 1) Longitoljski je govor dvonaglasni (*mládost, máma, náporno, va sèli; tà:ko, stá:rji, mlá:di, edá:n*). I kratki i dugi slog može se ostvariti poludugo. Iznimno se javljaju i nenaglašene duljine (*zva:žá:lo*).
- 2) Jat je ikavsko-ekavski (*símo, dīca, člòvik, duò:li; léto, djè:l*), s diftonzima na mjestu dugih *o* i *e*, a oni dolaze i dijelom neovisno o podrijetlu (*duò:jt||duò:jt, Bjè:č*). Postoji i nediftongirano dugo *o* i *e* (*vò:zit, sê:lo*).
- 3) Dakako, na mjestu praslavenskih poluglasova nalazimo *a* (*san, ča, va, edá:n*), a *e* bilježimo kao kontinuant prednjega nazala (*zá:čela*).
- 4) *I* na kraju infinitiva izostaje (*puó:jt*).
- 5) Slogotvorno *r* realizira se kao *er* (*vè:rgla, zapè:rta*).
- 6) Razlikuju se *č* i *ć* (*divičica : vèć*).
- 7) U završnom položaju dolazi do promjene zvučnosti kod šumnika (*kađ, pag je, naš je, ali duò:b*), a i *v* dijelom prelazi u *f* (*drúštvof, ali akti·γ||akti·v*).
- 8) *Ľ* daje *j* (*Longitò:j, ju:di*), ali se i čuva (*pobuò:šalo*) ili mijenja (*polodjè:lstvo*).
- 9) *J* se i gubi (*édno*).
- 10) U nastavcima završno *m* redovito prelazi u *n* (*va sákon*).

- 11) *R* se dijelom izgovara uvularno (*drúgo*, ali *nú·ter*).
- 12) U G mn. dolazi *krá·vov*, *kokuò:š*, a u L jd. je *va sèli* i slično.
- 13) Uz brojke 2, 3 dolazi *pu·te*, a i *četi:rmi* izvan toga konteksta (*smo bi·li četi:rmi*).
- 14) Ispred naziva mjesta izostaje prijedlog: *duò:jt Longitò:j*, ali *va sèli*.

Mali Borištof/Kleinwarasdorf (Dolinci)

MB

25

Geografsko odredjenje: A, Gornjopuljanski kotar, skupa s Longitoljem dio veleopćine Veliki Borištof.

Prvi spominak: 1195. kot Baran, ka rič tijekom povijesti u svi varijanta imena dolazi na vidilo: 1207. Baranstorf; 1363. Nemethbaran; 1554. Kisbarany; 1568. Barom alias Borysdorf; 1670. Minor Warisdorf; 1773. Klein Waristorff, Kis Barom, Mali Boristoff; 1863. Kis-Barom, Klein-Warasdorf; 1903. Borisfalva, Kleinwarisdorf; 1922. konačno Kleinwarasdorf, a od 2000. Kleinwarasdorf – Mali Borištof.

Kada su se doselili Hrvati: 1535.-1544., naseljeni od Nikole Jurišića

Gospodari sela: Opatija Kloštar (Klostermarienbergr), Nikola Jurišić, Esterházy

Crikva: Sv. Ana, filijala Velikoga Borištofa, fara od 1939., kapela postoji jur 1739., proširena je 1860.

Znamenitosti: U selu je stanovao slikar Rudolf Klaudus, rodio se pisatelj Ignac Horvat (1895.-1973.).

Iz štatistike:

1900. sbst. 1194: 1179 Hrvatov (98,7 %), 14 Nimac (1,2 %)

2001. sbst. 544: 382 Hrvati, 93 Nimci

2010. sbst. 889

Razvitak sela je kroz duga ljeta povezan s poviješću Velikoga Borištofa. Prvo imenovanje je poznato iz ljeta 1195. Kot i u drugi seli ovoga kraja su i za Mali Borištof bojni sukobi, epidemije i agrarna kriza imali negativne posljedice za razvitak stanovništva, ko je tijekom vrijeme decimirano iseljivanjem u Ameriku i u varoše unutar zemlje.

Govornik: JB, rođj. 1930. lj. (A)

Ispitivačica: Anna Zvonarich, sn. 2013. lj. (B)

Govor analizirala i priredila: Zorka Kinda-Berlaković

Stručni zapis

A: /0.00/ Ê:jjê'no! Svî.t jê drugi na'stâ: â:j čâ! Â sâđ vâ nîę'dnoⁿ stâ'ni ničesŕ. Ako imamo vâ dêsset stâ:ni kokujô'š sâda. /0.10/

B: Mr i kod nas.

A: Sagdî:r é tâ:ko, nô. Kâđ sâñ mlikâ:r bî, kô j' bî'lo stôu'sešdesietpięt, kî sù ôš mlî:ko livrâ:li. E'dnu krâ'vu, âli dvi, âli trî:; /0.24/ Â sâđ nî re'pâ' vâ, vâ sêli, né? Kâđ sâñ klâ:ⁿrixtrę na'stâ:, kô sâñ si bîke do'muđ'n doprî'mi:, vâ dvî lëti jê sê fašfintalo, âus. Kîê:ne nî bî'lo, bîkoy nî bî'lo, ničesŕ nî sâda, né? Sâđ ne muđ'ru dîci pokâ:zat vò su tîę'lci, vò sù krâ've, âli kôni, âli svî'ne, âli prâ'stîti, né? /0.48/ Kôd nâš e bî'lo puđ'kuo:ę pû'n stâ'n senek, kokujô:š, râ:c, gû:sak, dvî simjê'ne: gû:ske. Bo'žiteⁿ sê j' tîlo tó pòkla:t, u:púcat, pâk nâ'sa mât é imala ónde édnu to:vârušku ođ Bię'ča ođ pŕļe vâ:n, smo tîli ónda tó Bięč zrámat, né? Smo tîli rámat. Tóga j' tîlo bít, nê? Â tî sù bî'li vêseli, dóbno kŕmļeno, nê? /1.15/

B: A kakova zvanja su bila va seli? Kakova zvanja? Berufi?

A: /1.22/ Nò pŕļe, pŕļe smò imâ:li /.../ paurî'ja sê j' dîę'lala, ónda sù prâ'vali ko:vâ'ča, smò imâ:li dva ko:vâ'če. Ko:lâ:r e bî, né? Dâj četiri šŕjstari sù bî:li, pâk sù bî'li trî: šnâ:jderi. Â de'nâ's tóga ničesŕ nî. De:nâs su mexânikari. /1.50/

B: Kuliko krčmuov je bilo?

A: /1.53/ Trî, â j' sâđ imamo trî. No' âli stòpŕ piê'tkoⁿ, če'tŕta:k imadu óvde prî'kni nâ'si za'pŕto, â knuđ'li u pe:tî stòpŕ, če'tŕta:k gô'nc zapŕto. Sâđ nâš e četirasto^m, pò bôji nâš e bî'lo jezerodvî'sto, sâđ nâš e četirastô^m, né? Âj jêno! Sâđ e sê drugâ'čije. /2.17/ Tó sê guđor ne more povidat, kâđ ħ se stâ'li, kî sù prêđ šezdesetimi âli sedaⁿdesetimi lëti ũ:mŕli, né dâ né bi do'muđ'ⁿ na'sa:, vê't ŝ nâ:jpŕ buđ'le i ŝ odzâ:d, pâ ħ re'kâ:: ođ čęga vî ži'vu, ničesŕ vâ' stâ:ni nî:, né? /2.36/ Nîť dlâ'kastoga blâ'ga, nîť pr'nâtoga nî vâ' stâ:ni. Bi rëkli, nò ođ če:gâ' vî jû'di ži'vu, né? Â sâđ muđ'ramo sê puđ'j kû:pit si, né? /2.47/ Čâ! Pŕļje e bî'lo nâ'jvixtigije mâ:s va stâ'ni, né, zâklat. Sù tîli mirit, kâko ima kî: dëbelu slaninu, pitanac, né? /.../ Va: sâ'kon sêli je bila mësâ:r/me:snica. De:nâš ga nî, né? Vî supamôaki sù tó /.../ I pe'ká smò imâ:li, dâ, Pe'kuđ:vi, dâ, dâ. /3.10/

Jednostavni zapis

A: /0.00/ Ej jeno! Svit je drugi nasta, aj ča! A sad va niednon stani ničesr. Ako imamo va deset stani kokuoš sada. /0.10/

B: Mr i kod nas.

A: Sagdir e tako, no. Kad san mlikar bi, ko j bilo stoušezdesietpiet, ki su oš mliko livrali. Ednu kravu, ali dvi, ali tri. /0.24/ A sad ni repa va, va seli, ne? Kad san klaⁿrihtr nasta, ko san si bike domuon doprimi, va dvi leti je se fašfintalo, aus. Kienje ni bilo, bikov ni bilo, ničesr ni sada, ne? Sad ne muoru dici pokazat vo su tielci, vo su krave, ali konji, ali svinje, ali prašćići, ne? /0.48/ Kod nas e bilo puokuov pun stan senek, kokuoš, rac, gusak, dvi simiene guske. Božićen se j' tilo to poklat, upucat, pak naša mat e imala onde ednu tovarušku od Bieča od prlje van, smo tili onda to Bieč zramat, ne? Smo tili ramat. Toga j' tilo bit, ne? A ti su bili veseli, dobro krmljeno, ne? /1.15/

B: *A kakova zvanja su bila va seli? Kakova zvanja? Berufi?*

A: /1.22/ No prlje, prlje smo imali /.../ paurija se j dielala, onda su pravali kovača, smo imali dva kovače. Kolar e bi, ne? Daj četiri šujstari su bili, pak su bili tri šnajderi. A denas toga ničesr ni. Denas su mehanikari. /1.50/

B: *Kuliko krčmuov je bilo?*

A: /1.53/ Tri, a i sad imamo tri. No ali stopr pietkoⁿ, četrtak imadu ovde priknji naši zaprto, a knuoći u peti stopr, četrtak gonc zaprto. Sad nas e četirastou, po boji nas e bilo jezerodvisto, sad nas e četirastou, ne? Aj, jeno! Sad e se drugačije. /2.17/ To se guor ne more povidat, kad b' se stali, ki su pred šezdesetimi ali sedandesetimi leti umrli, ne da ne bi domuon naša, već znajpr buolje s odzad, pa b' reka. Od čega vi živu, ničesr va stani ni, ne? /2.36/ Nit dlakasto blaga, nit prnatoga ni va stani. Bi rekli. No, od čega vi judi živu, ne? /.../ A sad muoramo se puoj kupit si, ne? /2.47/ Ča! Prlje e bilo najvihtigije mas va stani, ne, zaklat. Su tili mirit, kako ima ki debelu slaninu, pitanac, ne? /.../ Va sakon seli je bila mesar/mesnica. Denas ga ni, ne? Vi supamoaki su to /.../ I peka smo imali, da, Pekuovi, da, da. /3.10/

Tumač riči

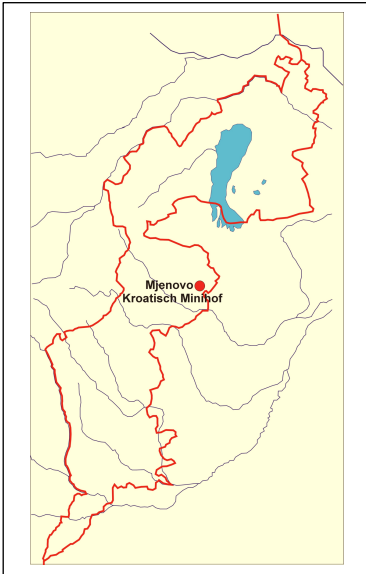
dijalektna rič	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	nimški
Āj jēno!	Aj jeno!	Ajme!	Oje!
āje	da	da	ja
āus	gotovo	gotovo	aus, fertig
bikof	bika	bik	Stier
ḡ se	bi se	bih se	ich würde
fašfintalo	skrsnuti	nestati	verschwinden
glā:jno	isto	isto	gleich
guor	uopće	uopće	überhaupt
jezero	tisuć	tisuću	tausend
kjē:ne	kenja	nerast	Eber
klā: ⁿ rihtḡ	općinski sluga	općinski dužnosnik	Kleinrichter, Gemeindediener

kn̩ôti	navečer	navečer	abends
kò	ako	ako	wenn
livrã:li	dostavljati	dostavljati	liefern
na:stã:	nastati	postati	werden
ni	nije (biti)	nije (biti)	nicht sein
ničesr̩	ništ	ništa	nichts
nię:dno ⁿ	nijedan	nijedan, ni jedan	kein
pauri:ja	paorija, poljodjelstvo	poljoprivredno gospodarstvo	Landwirtschafts- betrieb
prã:vali	tribati	trebati	brauchen
prĩ:kni	suprotivni	suprotni	gegenüberliegend
pitanac	pitanac	tovljena svinja	Mastschwein
p̩je	prlje	prije	früher
puõ·kuõx̩	poka	purica	Pute
sagdĩ:r	svagdir	svugdje	überall
simjê:ne gũ:ske	simena guska	guska nesilica	Legegans
stã:ni	stan	kuća	Haus
š nã:jpr̩	od najper	sprijeda	von vorne
š odzã:d̩	s odzad	odostraga	von hinten
šnã:jderi	krojač	krojač	Schneider
šũjstari	cipelar, postolar	cipelar	Schuster
supamõaki	supermarket	supermarket	Supermarkt
to:vãrušku	tovarušica, družica	prijateljica, drugarica	Freundin
u:puc̩at	očistiti	očistiti	putzen
vò	ovo	ovo	das

Opis govora Maloga Borištofa:

- 1) Tronaglasni govor Maloga Borištofa pripada ikavsko-ekavskom dijalektu čakavskoga narječja, ter se jat ostvaruje na dvojak način, i to uglavnom prema zakonu Mayera i Jakubinskog – *dĩrte* (< *děte*) : *dĩę:lala* (< *delala* < *dělala*).
- 2) Diftongira se svako dugo *e* i *o* pod naglaskom, ko se izgovara kot *ie* i *uo* – *kjê:ńe*, *pĩę:tkoⁿ*, *kn̩ôti*.
- 3) Zbog brzine govora moremo čuti i dvoglase s kratkosilaznim naglaskom – *lięto*, *Bię:ča*.
- 4) Kod jednosložnih riči s kratkim naglaskom je obično prvi dijel diftonga već naglašen – *kũõⁿ*, *gũõr*, *Bięč*.

- 5) Ako se rič kani jako naglasiti, čuje se i kod većsložnih riči kod diftonga *ie* glas *i* vrlo dobro, a *e* samo jako malo kot u nenaglašenoj dužini – *nîĕdnoⁿ*, *Biĕčã*, *tîĕlci*, *diĕlala*, ali *piĕ:tkoⁿ*. Takovu pojavu nimamo kod većsložnih riči kod dvoglasa *uo*, kade je obično drugi dijel jače naglašen; *puõkũo:γ*, *muõru*, *Bũõže*.
- 6) Prlje koč se je diftongacija u dost riči vršila na zadnjem slogu, a naglasak je prenešen stoprv kašnje – *knyõti* (< *knoŕi*). Ako je naglasak bio kratak, danas na dužina za naglaskom nije diftongacije – *simiĕne:*, a ne „simiĕnie“. Ako je pak danas dvoglas na dužini za naglaskom, je to znak, da je na tom mjestu koč bio dužičak naglasak – *puõkũo:γ* < *po:kũov*. To prebacivanje naglaska je razlog, zač u jednoj riči moremo imati dva diftonge.
- 7) Kratko *é* i *ó* se ne diftongira – *lèti*; *pekà* (ali *piĕk*), *òš*, *kovãĕe*, *kolã:re*.
- 8) Uz diftonge *ie* i *uo* se pojavljuju u germanizmi i diftongi kot npr. *ai*, *oi*, *ea* i *oa* – *supamõqaki*.
- 9) Postoji i triftong, kad za diftongiranim vokalom *o* slijedi vokal *i* – *puõĩ* (< *puoj*).
- 10) Postoji i prednaglasne dužine – *me:snica*, *de:nãš* i *de:nã:s*, *u:pũcat*.
- 11) Čuva se samoglasno *r* – *zapũto*.
- 12) U završnom *st* se gubi *t* – *mã:s*.
- 13) Dobro se razlikuju afrikate *č* i *ť* – *Bõžiteⁿ*, *drugãĕije*.
- 14) Krajnje *-m* se obično izgovara kot *-n* – *sãn*, *domũõn*, *piĕtkoⁿ*, *seďãdesetimi*.
- 15) U skupu *vs-* se gubi početno *v* – *sagďĩ:r*, *sé*, *sĕnek*, *sãkon*.
- 16) Fonem *j* obično otpada na početku riči – *édnu*, *sagďĩ:r é tâ:ko*.
- 17) Kod glagolskoga prefiksa vokal *o* redovito daje *u* – *u:pũcat*.
- 18) Niječna neodređena zamjenica „ništ“ glasi u genitivu *niĕesĩ*, a ne „niĕega“.
- 19) Prijedlog *vã* dao je obično *vã* – *vã nîĕdnoⁿ stãni*, *vã dvĩ lèti*, ali *knyõti u pe:tĩ*.
- 20) Kondicional I. glasi za sva lica *bi*. U govoru se čudakrat zgubi završni vokal *i* – *kãđ ħ se stã:li*, *pã ħ rĕka:*.
- 21) Kod glagolskoga pridjeva radnoga se u m. r. jednine ne dodaje nastavak *l* – *narstã:*, *nãša:*, *rĕka:*, *bĩ*, *doprĩmi:*.
- 22) Tipični uzviki su – *ãj ĕã*, *nò*, *nĕ*, *ãj jĕno!*
- 23) Lokativ imenic m. i sr. roda ima završetak na *-i* – *vã stãni*, *vã sĕli*.
- 24) Upotribljava se velik broj germanizmov – *livrã:li*, *paurĩja*, *klã:ⁿrixtĩ*, *fašfĩntalo*, *u:pũcat*, *šũjstari*, *šnã:jderi*, *mexãnikari*, *nãjvixtigije*, *supamõqaki*.

Mjenovo/Kroatisch Minihof (Dolinci)

Mnv

Geografsko odredjenje: A, Gornjopuljanski kotar; od 1971. je Mjenovo dio veleopćine Filež.

Prvi spomen imena: 1195. kot Vkas (dio Fileža)

Kada su se doselili Hrvati: 1535.-1544., naseljeni od Nikole Jurišića

Gospodari sela: Cisterciti u Kloštru, Jurišić, Nádasdy, Zichy-Miesko

Crikva: Posvećena sv. Križu, izgrađena je 1731, samostalna fara od 1870.

Znamenitosti: U selu je rođen Šimon Palatin (1788.-1840.) pisatelj „Horvatckoga Virgiliuša“. Sominak na prikmorsko masivno iseljenje je ulica Sotbend.

Iz statistike:

1900. sbst.1121: 1083 Hrvatov (96,6%), 20 Nimac (1,8 %), 18 Ugrov (1,6 %),

2001. sbst. 378 od toga 95% Hrvatov

2011. sbst. 1429 (skupa s Filežom)

Mjenovo je pripadalo sve do 1568. ljeta gospoščini Kloštar, a kasnije je obitelj Nádasdy bila vlasnik sela. Po kloštarskom dobru, kim su ovde upravljali cisterciti iz Kloštra, je selo dostalo svoje nimško ime, potvrđeno 1360. ljeta kot Munichoff, od koga se je tijekom vrmena razvilo današnje Minihof i pohrvaćeno i malo iskrivljeno Mjenovo. Po zničanju sela u sridnjem vijeku je u 16. stoljeću mjesto opet naselio Nikola Jurišić hrvatskimi kolonisti.

Govornica: MS, rođ. 1923. (A)

Ispitivačica: Ella Fleischhacker, sn. 2013. (B)

Govor analizirali i priredili: Josip Lisac i Robert Špralja

Stručni zapis

B: /0.00/ Kad ste bili mladi, ča ste bili po zvañu? Vi ste bili duoma, domaćica?

A: Dà. Dà, dō:ma san bī·la. B: *Ste se skrbili?* A: Dà, dà, nò da čâ, (...) pàorsko dijē:lo san morâ·la dijē:lat, nè. Sē:, sē:, a pàg ònda i d^uō:ma; mī· smo pŕļe morâ·li sè piše:, blâ·go smo neg imâ·li, nè, pak sè z rukâ·mi dijē·lat, je bī·la žâ:tva, àl je bī·la bregū·nda, mī· smo morâ·li sè z rukâ·mi, nè. B: *No pravo da, pŕļe ni bilo ...* A: Àko smo si tili zīē:t, kò smo tili imat dâ·ļe kad pèrje smo imâ·li lãpa·t; ònda je tī·l rēt... su tili rēt mō·j otâ:c mojē·mu mû·žu – “Frâ·ncļ, denâ:s ne mòremo pō·jt čèr na Bùtiñku piše:, na dvī· k^uō:se imamo za nō·sit”, aš smo na dvī· k^uō:se, /0.45/ mājka s fátō:n, jā· zis mužjen žâ:t; fèmo si denâ:s nãprijet kójna, nē, aš imamo k^uō:se, grâ·bļe, k^uō:rbicu i ^xòjt pravisâ:ļe, sè čâ... je trī:ba, nè. Nò kád smo... kád se po·padiēmo žâ:t, kad smo dōšli na p^uō:^l lãpta, ùnda:... sù rēkli mō·j otâ:c – “Frâ·ncļ, poglīē:j der, glēj, kójn nan je kòla prefērknū·l, a zuz lō·zu biži: dòmūon!” /1.17/ Sad si dva: za nī·n, dókļeg su ga ulovili. B: *I tako ča se je stalo, bud.* A: Kō·la prefē·rknutā, kō:rbica prefē·rknutā, pū·tŕa j scu·rī·la, čā fèmo sãda·? Kòna su dopri:mili, pag dóm^uon. B: *No sigurno, i tako ča se je stalo kod vašega dijela, ne?* A: Dà, tãko se j^c stãlo. /1.38/ (...)

B: Kako ste svjetke svečevali, Božif...? Ste si tili nek...?

A: /1.46/ Dūō:ma, smo si tili spē:ít, nè. B: *I nakinçit drivo?* A: Í... Nò pa kã·ko! Mī· smo... Mī: nī·smo bī·li tã·ko, kã·ko fu ti rēt, va tō:n siromã:ški, àr mójega òca brã:t, ònda tã· edã·n kī· je oš ostã·l, nè, edã:n si je zīē:l mājku, a edã:n ki je oš õ·stal, otã· j^c bī·l šļō·ser, zũčan, šļō·ser. Otã· je bil Bjē:çi, otã· su nan tili, nã·n, tuliko dīci pòslat, čèga drūga dīca nī:su imã·la /2.14/ – dvī·tri: škŕã·bļe, dvī: va zlatili, edna kuō:lca, ter smo tili imat pãkļ sã·ko lèto je tilo dūō·jt. Mī· smo imãli tã·ko lī·p kristkingļ sènek. A muō·j mû·ž mi je til povī·dat ča tã·kovoga õ·ni imadu – „virflã zamotano va pãučini, orijoy je tilo visit, pag mājka su tili zis lònçiten po·literskin poxorãj spēt, škũļu naçinīt, pag tō· ubisit. A jā· san ũber kristkingļã liē:žal ter san tó til (...) po·tãt. Ònda su tili rēt mājka ujutro – ’No čã je vō·?! Sad niğdor nī: bil òvde, (...)’“ B: *Su tili kristkingļ ubisit perļe?* A: Ubisit, za grīē:du, (...) /2.59/

Jednostavni zapis

B: /0.00/ Kad ste bili mladi, ča ste bili po zvanju? Vi ste bili duoma, domaćica?

A: Da. Da, doma san bila. B: *Ste se skrbili?* A: Da, da, no da ča, (...) paorsko dielo san morala dielat, ne. Se, se, a pag onda i d^uoma; mi smo prlje morali se piše, blago smo neg imali, ne, pak se z rukami dielat, je bila žatva, al je bila bregunda, mi smo morali se z rukami, ne. B: *No*

pravo da, prlje ni bilo ... A: A ko smo si tili ziet, ko smo tili imat dalje kade smo imali lapat; onda je til reć... su tili reć moj otac mojemu mužu – “Franclj, denas ne moremo pojť, ćer na Butinku piše, na dvi k^uose imamo za nosit”, aš smo na dvi k^uose, /0.45/ majka s ćaćon, ja zis mužien žat; ćemo si denas naprieć kojnja, ne, aš imamo kuose, grablje, k^uorbicu i ^hojť pravisalje, se ća... je triba, ne. No kad smo... kad se popadⁱemo žat, kad smo došli na p^uo^l lapta, unda... su rekli moj otac – “Franclj, poglⁱej der, glej, kojñ nan je kola preferknul, a zuz lozu biži domuon!” /1.18/ Sad si dva za njin, dokljeg su ga ulovili. B: *I tako ća se je stalo, bud.* A: Kola preferknuta, korbica preferknuta, putra j scurila, ća ćemo sada? Konja su doprimili, pag dom^uon. B: *No sigurno, i tako ća se je stalo kod vašega diela, ne?* A: Da, tako se j^e stalo. /1.39/ (...)

B: *Kako ste svietke svećevali, Božić...? Ste si tili meru ...?*

A: /1.46/ Duoma, smo si tili speć, ne. B: *I nakinćit drivo?* A: I... No da kako! Mi smo... Mi nismo bili tako, kako ću ti reć, va ton siromaški, ar mojega oca brat, onda ta jedan ki je oš ostal, ne, edan si je ziel majku, a jedan ki je oš ostal, ota j^e bil šljoser, zućan, šljoser. Ota je bil Bieći, ota su nan tili, nan, tuliko dicit poslat, ćega druga dica nisu imala /2.17/ – dvi-tri škrablje, dvi va zlatili, edna kuolca, ter smo tili imat paklj, sako leto je tilo duojt. Mi smo tili imat tako lip kristkinglj senek. A muoj muž mi je til povidat ća takovoga oni imadu – „virflja zamotano va paućini, orijov je tilo visit, pag majka su tili ziz lonćićen politerskin pohoraj speć, škulju naćinjit, pag to ubisit. A ja san uber kristkinglja liežal ter san to til (...) po^hitat. Onda su tili reć majka ujutro – ’No ća je vo?! Sad nigdor ni bil ovde (...)’“ B: *Su tili kristkinglj ubisit perlje?* A: Ubisit, za griedu, (...) /3.04/

Tumać rijeći

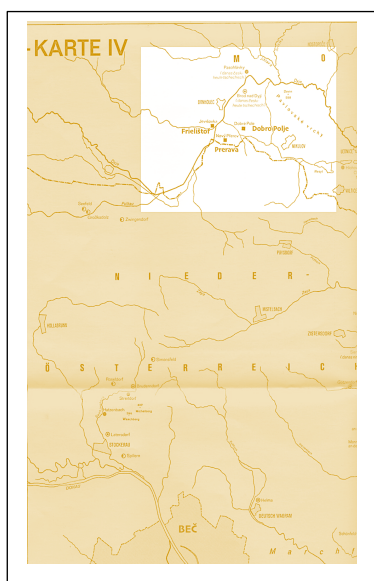
dijalektna rijeć	gradišćanskohrvatski	standardno hrvatski	njemaćki
bregũnda	bregunda	stoćna repa	Futterrũbe
Bũtinķu	Butinķa (vraćke)	Butinķa (ime zemljišta)	Butinka (Flurname)
ćer (do)	ćr (do)	sve (do)	bis (hin)
kristkingľ	božićno drivo	božićno drvce, bor	Christbaum
kuõ:lca	kolca (za lutke)	dječja kolica (za lutke)	Puppenwagen
kõ:rbica	korbica	košarica	Buckelkorb
lãpa:t	lapat	oronica, njiva	Acker, Feld
nãpriet	napreći	upregnuti	einspannen
pãkľ	paket, zamotak	paket, zamotak	Paket, Päckchen
pãorsko djê:lo	seljaćko djelo	seoski posao	Bauernarbeit
pãućini	svilni papir	svileni papir	Seidenpapier
piše	piše	pješice, pješke	zu Fuß

poxorāj	pecivo	pecivo, kolačići	Gebäck, Kuchen
po·litērski	politarski	od pola litre	Halbliter-
po·padīemo se	početi, popasti se	latiti se, početi	beginnen
pravisā:ļe	provislo	povrijeslo, slamno uže	Strohband
prefērknu·l	prevrnuti	prevrnuti	umwerfen, umkippen
pļe	prlje, prije	prije	früher
pūtra	putra, putrica	glinena boca	Plutzer
sēnek	svenek, uvijek	uvijek	immer
stālo	stati se	dogoditi se	geschehen, passieren
škrā·bļe	škrablja	kutija, škatulja	Schachtel
škuļu	škulja	rupa, šupljina	Loch
šļō·ser	šlosar, bravar	bravar	Schlosser
ūber	prik, nad	preko, iznad, navrh	über, oberhalb
virfl̥	cukor na kocke	šećer u kockama	Würfelsucker
zlatīli	pozlaćeni papir	pozlaćeni papir	Goldpapier

Opis govora Mjenova:

- 1) Govor Mjenova je tronaglasni (*dōšli, kōla||kō·la; dō:ma||duō:ma||d^uō:ma, ziē:t; žā:t, brā:t*), ali je akut rijedak, a često se javljaju primjeri kao *bī·la, kâ·ko : dā·ļe, sadā·*. Dolaze i nenaglašene duljine, *dopri:mili, ūnda:* i slično, pa i *lāpa·t*.
- 2) Jat je ikavsko-ekavski (*trī:ba, povī·dat, ubīsit||obīsit; lēto, dīē:lat*), a diftonzi se javljaju i u primjerima kao *muō·j* (uz *mō·j*), *ziē:t*. Javlja se i nediftongirano dugo *o* i *e* (*va tō:n, spē:t*).
- 3) *A* je refleks poluglasa (*otā:c, denā:s, sadā·*), a iznimno i *e*, kako smo upravo vidjeli.
- 4) Određeni prijedlog je *va*, a može biti i izostavljen (*bīl Bīē:či*).
- 5) Iza *ž* prednji nazal dao je *a* (*žā:tva, žā:t*).
- 6) Vokali često izostaju (*pōslat, zūčan* „izučen“, *ko||kō* „ako“) ili dolaze analoški (*otā||otā·*).
- 7) Nazali mogu utjecati na vokalizam (*ūnda:*, uz prevladavajuće *ōnda*). *O* se mijenja u *u* (*ubīsit*).
- 8) *Č* i *ī* se razlikuju (*lōnčīten*), a *x* izostaje (*tīli*), slabi (*po·ītat*) ili prelazi u *j* (*orījox*).
- 9) Javlja se *ñ* ispred *i* (*načiñit*), supostoje i npr. *kōjn* i *kōña*.
- 10) Na kraju riječi javljaju se ozvučivanja (*pag||pag||pā·g||pak*) i obezvučivanja (*ziš lōnčīten*), a *m* na kraju riječi u nastavcima redovito prelazi u *n* (*nan je*).
- 11) Javlja se *ļ* (*dā·ļe*) ili dobiva od *l* (*šļō·ser, dōkļeg*).
- 12) U participima *-l* se čuva (*bī·l||bīl||bil, līē:žal*).
- 13) Uobičajeno *j* izostaje u *edā:n||edā·n* i slično.

14) Izrazit je njemački utjecaj (*májka su tili*).

Moravska/Morava (Češka)

Mor

27

Frielištof/Jevišovka:

Geografsko odredjenje: CZ, okres Břeclav

Prvi spomen: 1353.

Kada su se doselili Hrvati: 1538. ljeta

Gospodari sela: Liechtenstein

Crikva: Sv. Kunigunda, 1510. spomenuta kot fara. Ljeta 1571. je u njoj djelovao protestantski hrvatski prodikač, u 17. st. je fara rekatolizirana, nadležna je i za Dobro Polje i Preravu. Crikva je 1930. pregradjena, od stare zgrade je ostao gotički turam.

Iz statistike:

1880. sbst. 1.126: 854 Hrvati, 272 Nimci, 0 Čehov
1900. sbst. 1.160: 815 Hrvatov, 292 Nimci, 53 Čehi
1910. sbst. 1.227: 426 Hrvatov, 65 Nimac, 36 Čehov
1930. sbst. 1.268: 947 Hrvatov, 213 Nimac, 108 Čehov

Dobro Polje/Dobre Pole

Iz statistike:

1880. sbst. 657: 438 Hrvatov, 215 Nimac, 0 Čehov
1900. sbst. 697: 103 Hrvati, 566 Nimac, 28 Čehov
1910. sbst. 700: 101 Hrvat, 573 Nimci, 26 Čehov
1930. sbst. 699: 327 Hrvatov, 156 Nimac, 216 Čehov

Prerava/Nový Přerov

Iz statistike:

1880. sbst. 673: 575 Hrvatov, 98 Nimac, 0 Čehov
1900. sbst. 781: 605 Hrvatov, 123 Nimci, 53 Čehi
1910. sbst. 829: 161 Hrvat, 596 Nimac, 72 Čehi
1930. sbst. 880: 576 Hrvatov, 153 Nimci, 151 Čeh

Od nekada opširnije hrvatske kolonizacije u južnoj Moravskoj obdržala su se do sredine 20. st. troja sela: Frielištof/Frélichov, 1949. preimenovan u Jevišovku, Prerava/Nový Přerov i Dobro Polje/Dobré Pole. U Frielištofu su Hrvati naseljeni jur oko 1538. ljeta, a u ostali dva seli vjerojatno pod gospodarom Hartmannom II. Liechtensteinom oko 1770. ljeta. Ta grupa iseljenikov je vjerojatno napustila Dolnju Austriju, kad su ondešnji staleži preminili politiku prema biguncem. Začudjujuće je, da se je ova mala hrvatska grupa mogla skoro do današnjega dana držati prez škole i crikve na materinskom jeziku. Kad su sela po Prvom svitskom boju pripala Českoj, su ljudi dominaciju nimškoga jezika zaminili prevlašću českoga, a pokušaje germanizacije s agresivnom čehizacijom. Tako su Hrvati u političkoj borbi počeli podupirati nimšku stranku. Po Dugom svitskom boju su je vlasti optužile zbog kolaboracije s nacističkim režimom i je u dva vala početo s ljetom 1946. raselile i raštrkale po cijeloj Moravskoj.

Govornici: JK, rođ. 1928. (A), JH, rođ.1937. (B), g. P rođ. 1917 (C), g-đa P, rođ. 1918. (D), JŠ, rođ. 1928. (E)

**Ispitivači: P. Houtzagers, Josef Hubeny (B), Andrej Novík (F), sn. 2008.
Govor analizirale i priredile: Mira Menac-Mihalić, Anita Celinić**

Stručni zapis

ZZ: Moravska 1 (Snimljeno u Šternberku)

A: Ja sam se narodil na Prerávi, a mója žena va Frilištófi. Náš je bilo šjéš dicje. Ono, bŕže su ... bŕže su ti ľúdi imáli véf dicje neg sáda. Ónda niki stári Xŕvá:ti... Predstáfte si da múj djéde, tó je ... tá níov táta su dóšli z^a Rakúskoga:, a sú se menováli Józef Gróf. A tá je imay četire klúke, ŕakov ta jédan su múj djéde, a tá: su imáli jédanajšt dicje, jédinajšt dicje. A nigdar nigdur ni ľšay študi:rat s níx, si su bíli – ... ónda je málo ľúdi študirálo – a si su óstáli pri paoriji, nebo jedni su šli slúžit, a táko dáje. Táko da ... táko je to ónda bílo. A ti ča su imáli máne práce duma, man'e láptov, máne puóla, táko ti su šli si v Rakúse. V Rakúse – tó je bílo pólá náš, mi sme imáli a i a lápte v Rakúsi, no a takó da ... da ú nas tó ni bíl problém puójt v Rakúse; t'i mládi xlápci, t'i su už čúda šli, a i dvičice. Táko sme se mi ... sme góspodarili až do tóga ósam četŕdesetoga liéta, noa sú nas ... pák su nas viselili. Ale mi sme mógli puójt i v Rakúse, mi sme té máli kúsiť. Mi sme mógli z vuózi puójt támo. Ale mi nisme xtili puójt, mi sme veli da mi sme páori. A mi niéfeme puójt v Rákušáru djélat za kúsiť ħliba, tako da mi nisme xtili támo puójt, míslili da to ni možná da naš móru vínať, no a je to bilo možná:

/1.37/ Mi sme ostáli, a pák su nas vik popáli. Tri šjéla su ostále viérni Hŕváti, ti su fúrt bili se pisali Hŕváti, Hŕváti. A mi sme támo bili tristošezdeset liét, a na kónac su govorili – a, nimame óvde ča r'skat. Tó je svi:t! Tákov je dánaš, tákov je sviť dánaš.

/2.00/ Mi govórimé táko kot sme se tó naučili, táko kot su náši stári govorili, a táko govórimé dáje. Mi sme tákvi pozbírani Xŕváti. Túrkí su ónda je nagaňali, a jédni su se zastávilí támo, drúgi...

B: /2.15/ ...a drúgi su bíli táko prestrášeni da su se zastávilí na Murávi. To je bilo nájdále.

A: No a na tój Morávi su símo-támo níkákvó slúvo ulovili ot Slovákoy, od Čé¹oy, no a táko, a ti s^u ópet támo od Nímcuoy, táko da...

B: No i mi sme bíli nek tri: šjéla, né, a je bilo pár slúof met timi trimi sélami ... drugačije.

...

A: /2.42/ Mi sme imáli dóšt vinógradov, mi sme z vinóm góspodarili čúda. I žítať a tó ... se síjalo, pro blágo da sme imáli sláme, blága sme imáli tákej dóst, ale táko je se góspodarilo da tó ča nájveť prósté dostánemé záto za víno, mi sme čúda vína imáli mi sme imáli píet

miri z vinògradom. Tàko sme gospodarýli až do ósam četřdesetoga liěta, na pàk su naš viselili. Já sam ... sme bìli na Vùrzovoj, na xòre su naš dà:li.

/3.13/ Sèdam četřdesetom liěti je kùšalo vùno trì trideset gròno. Tà je dòšav s àutom, je imaf bàčve a pùmpu, a mi sme zà ti dà'n pròdali za piět sedamdèset tisuť vùna.

B: Kolo tòga vùna je bilo čùda pràče.

A: /3.31/ Tò se sadìlo cìpeno, cìpeno, aly jèdni su sadìly ... su rùzgvu odrizaly a su sadìly. Ale, ča vrìdnò vùno – naš fà'fa su si ostàvili cìp'rt. A sù to va štà'li, va kràfskoj štà'li, sù to davà'li va kistne, va bédne. S pilinami su to za ... a paž su to prexýtili z gnòjem da se to pà'riřo.

/3.58/ A tákò tàmò, tàmò su tò vipiestòváli a pàk je se to sadìřo. Nò a tákò z já'ra, z já'ra se vinògradi ošiškali na dvì-trì očka, nò àš je tò vignà'řo. Pàk je se tò podvezivà'řo, a paž je se tò šprixà'řo. Pa je še to mòralo šprixàř da ne duòjde tà: plì'señ, nò tà: . Tò je se morà'lo šprixàř polaž čà'sa, kadi je bilo oš pràzno, tákò je se mòralo vèt kràř šprixàř. (...)

/4.29/ No tákò pàk sòpet prà'ca, da se xtilò va dne třgař, a u nòti priěšař. Tò je se ořgà'řo, a je se tò sipà'řo va ... va ... mi sme tò mùvili laer, a tò je se pòlaeralò, pàk je se tò davà'řo na priě'su, a priě'sa'řo, a davà'lo prek cidřa v bàčve, nò ... se to stàvìřo kisař, no, tákò dvà miseca tò kiše. Nòa pàk je to zriě'řo, aš to vikiše, tákò se tò pretà'ka s tìě kisalice duò'li. Na duò'li ostà'ne kisalica, kvàs, pàk to vùno se mò'ra s tòga stòčìř da se pàk vičìřti oš, a ták se tò pròda, no. ...

/5.12/ Kad sme mi gospodarili, tákò je bìřo, čřlenò vùno je bìřo la cenije. Tò je bìřo kod je pòdra'neš, je bìřo mà'ne xòdnòteno. Bìřo je bìřo drà'že, a sàda je se tò ... sàd je se tò otočìřo da sàda je čřlenò drà'že neg bìřo. A tì ča su imàli mà'řo, mà'řo vùna, tákò su s tìě kisalice diě'fali... Kisalica, to je kvàs, tò je (...) kad se vipriě'sa, tò ča duò'li ostà'ne, tò je kvàs.

B: /5.45/ Xřvatice su s tòga ... tuò aj polifku diě'lale.

A: Nò, tò je se diě'lalo tákò da šìe'st litroř kisalice je se dà'řo, a za grò'nu, ne, mòra biř grò'ne kvasnice. Dèseř litroř kisalice a šìe'st kilof cùkora. A za dvì grò'ne kvasnice aj xùdela vùno.

F: /6.08/ A čim se je mlatilo?

A: /6.11/ Cìřom. Na mlà:t. Nò, a prà've da s tìmi cìpi – mlatilo se ... s cìpi mlatilo – ale tò je se zbog tòga mlatilo s cìpi da s tìě slà'me sme diě'lali provrisla. Na viě'za'ne.

B: /6.28/ S tòga su se dèl'ali provrisla, ča je se vezà'lo, ta slà'ma, a pàg oš je se to davà'lo va ... na spà'ne, va štròzake...

A: Ale oš s tòga su se diě'lali pànti na podvezivà'ne vinògrada. To je bila règna slà'ma, a s cìpi mlà'tena, a pàg je ... su se nadiě'lali và'kovi pušři, a tò je se morà'lo namòčìř a šřà'pař. Pošřà'pař da je bila mèxka, ... kaj se to podvezivà'lo da se ni lamà'la. Pag je se išlo va vinògrad, a jesu se tì vinògradi s tù slà'mu podvezivà'li. S tìmi cìpi je se mlatilo, a drugačije se provrisla diě'lali. Já'rac je se viě'zaf f provrisli, a žìto ... duò' je imav là'zno, je ... nadiě'lav provrisal nà se. Znà'rite ča je provrislo? To se s tìě slà'me...

B: /7.27/ ...se záme, ne, táko mřvu tiě sláme, zatřóči se na drřgu strán a sád se tó zavřěže, tí dvá kúsi, a pák kad se⁴⁵ támo dá tá sláma, táko se tó guórika zavřěže místř spagáta...

A: Pá g je se to vákř natřčilo, a s knřěbřom je se tó ... s knřěbřom tčilo. [...]

/7.49/ Drugáčije se morálo fřrt křpat da ní tráva rásla po vinřgradax, a táko dáře. A sáda, sád se to sěnek s traktóri, ale břže su tí řudi nek s kravámi, s kuóni, polak třga káko je duř íma, kúliko je íma. /8.04/ A i diělali su z vřli, a i diělali su. (...) No pčkaj, no, já řu ti řět táko. Kad je dřšla vřjska, táko su bráli kóne, va vřjsku, svě ascendiráli. No, a sáda, tákovi ča su ostáli bez kúni, kot náš stric řve, óni su si prikupili vřla. /8.28/ Ale tř su bili vřli ča su ználi tiěgnut, tř su s márofa támo vřli ča su bili zviknuti tiěgnut, táko s óna ráz páori su imáli vřle. ... Tá vřřf je bíř tákřf, tvřđi nek kráva, tá je vět utřěgnuf, táko da su diělali... ako ráda ní dřjřf, no, tákvi, tí, tí máři páori, ča su bíli tí xřřferi, táko tí su práali krávu da a i duřji a i tiěgne. A i prácu diělář, a i duřjiř. Nř, táko da, da, al tí si nísu kupili vřle, nebo xřraniřli vřle, tí su práali a i mlřko.

*** *** ***

ZZ: Moravska 2 (snimljeno u Frieliřtofu)

F: *Kako je bilo kad ... kad su ... se su viselili, a ki je ostaf ovde va seli?*

C: Óvo ní řstav nígdřor. Niki su ostáli ča su bili mířani, znář, óna Čěxa, ón Xřvat. Táko tí su ostáli, táko da e dvřě řodřine a nebo trř, a nígdřor vět, a drřgi sí – ván.

F: *Na pa su dořli najzad, ne, niki?*

C: No, málo duř. Málo duř. A va svřřje – nígdřor. Puřle su sím zřěli.

F: *A gdje je biv stari Frieliřtof?*

C: Stári Friřliřtof? Káden je biv? No, óvo svě kot tó óvo vidiř.

*** *** ***

ZZ: Moravska 3 (snimljeno u řternberku)

F: *Tako sam njemu rekav da bi dořli simo va řternberk.*

D: Noa, je bílo, ale nas tákej ní čřda sáda. Táko petnářřř řřdi, petnářřř-dvájřet, vět nas ní řř ... Sě tó dá je kráj, sě tó umřra polářko.

E: Sě tó umřra, sá sme mí na řřěđi. Ovo, řve su nářřstariji. A to su trř – Jřža, uřn, a Páula řvėnka va Svřtavaf. No, Jřža Vėroniř řřřnski ... Ti trř su jednářř oř ti nářřstariji. A vět stariřih ur ní pá g.

D: /0.36/ Mř govřřime fřrt xřvářki.

E: Mř duřma, mí dva: xřvářki.

D: Mř dvá: fřrt xřvářki.

F: *A gde ste se narodili?*

⁴⁵ kad se [kace]

E: Va Frilištofi, v Jèvišofki. ...

B: Kàde ste bili visièljèni?

D: Bùzovi.

E: /0.52/ On je biv v Bùzovi, a môji rôd'iti su bili va Bjèlu. Tô je pre L'ibavi. A pâg je ... v L'ibavi je tô zábrala Bòemska sprá'va, támo sè, táko su se morá'li visél'it, a su dôš'li va Béro:n. Na xòspodarskem drùstvi su pâk támo dèlal'i – čá su to dèlal'i? – xridača. Támo su pâg dèlali xridača. Já sam bi'la ođ sèdam četřdèsetoga ljeta va Zlìni, va fabriki. A mi' sme se brá'li f pedèsetom ljeti pâk stèprva. Pedèsetom ljeti sme se mi' stèprva brá'li.

D: /1.40/ Bùzovi su nas viselili.

E: Jò:, néga f Bùzovu, a naše rôd'ite su vá tu Bjèlu, pre L'ibavi. ... Su pôš'e rostir'a'ni nas po céloj republiki, da se ne mòreme táko zřá'jať...

F: *A ste se shajali?*

E: Jò:, mi' se zřá'jame tũř, sim. No, jò:, je to bi'lo strášno tô sièljeé, to je bilo plá'ča, kri'ka. Sáki dãn su xtile áuta duòjť rãno, k tomu viboru, a oš su xtìli glá'siť – dãnás je od tũga, tũga sèlit – áuta su dôšli, vojá:ki. ...

D: Kuliko sme imá'li ljet? Tri'dèset.

E: A já' dèveť dvá'jseť sam imá'la kad su naš viselili. Nò.

D: Tô nìsu ... nikoga pitá'li. Čar támo je, va Lásnoviv, je tákej muòj jòrgung. ...

E: Táko òni su si zìè'li, nè, jèdnu xizičku, a nijedno pòje nìsu. ...

D: A mája su bili stá'ri ur.

F: *Tako lapte niste imali va Huzovoj niš?*

E: Láp'te ne.

D: Niš't.

F: *A va kò'm ljet'ì ste se selili va Štemberg?*

E: /2.53/ Dèvatená'tset pádeset sme se brá'li, a f šezdèstom ljet'ì ... šezdèstom ljet'ì sme se selili va Štemberg.

F: *A kako je to bilo va toj Buzovoj? Kuliko je tamo bilo Hrvatof?*

D: /3.06/ Xee, támo je bi'lo Xřvá'tof ...

E: Támo je bi'lo dòsti Xřvá'tof. ...

D: V Buzovoj, a v L'ibovoj, támo je bi'lo ná'jveť. Ale ti' su si ximirjá'li.

/3.18/ Stá'ri Frilištof je bi'f na rušpańskoj Svén'ici, na Stá'rix gòra'x. Támo je oš vid'it da su a i pivnice bile úr, naš djède su imá'li támo tákej pivnicu, a da su támo lù:di bili. A pâk...

E: ...Je se tô propá'lo.

B: /3.37/ No na Prerá'vi je to tákej táko bi'lo – stá'ra Prerá'va, nuò'va Prerá'va. Kád su támo gospodá'ri uòrali, d'iboko, táko su viorá'li báraj čri:pke, alebo ná'dobi tákve viè'ci, da je b'lo pòznať da támo su lù:di tákej bivá'li.

Jednostavni zapis

ZZ: Moravska 1 (sn. u Šternberku)

A: Ja sam se narodil na Preravi, a moja žena va Frilištofi. Nas je bilo šies dicie. Ono, brže su ... brže su ti ljudi imali već dicie neg sada. Onda niki stari Hrvati... Predstafte si da muj diede, to je ... ta njiiov ćaća su došli z^a Rakuskoga, a su se menovali Jozef Grof. A ta je imav četire kluke, takov ta jedan su muj diede, a ta su imali jedanajst dicie, jedinajst dicie. A nigdar nigdur ni išav študirat s njih, si su bili – ... onda je malo ljudi študiralo – a si su ostali pri paoriji, nebo jedni su šli služit, a tako daje. Tako da ... tako je to onda bilo. A ti ča su imali manje prace duma, man'e laptov, man'e puolja, tako ti su šli si v Rakuse. V Rakuse – to je bilo polag nas, mi sme imali a i a lapte v Rakusi, no a tako da ... da u nas to ni bil problem puojt v Rakuse; t'i mladi hlapci, t'i su už čuda šli, a i dvičice. Tako sme se mi ... sme gospodarili až do toga osam četrdesetoga lieta, noa su nas ... pak su nas viselili. Ale mi sme mogli puojt i v Rakuse, mi sme te mali kusić. Mi sme mogli z vuozu puojt tamo. Ale mi nisme htili puojt, mi sme veli da mi sme paori. A mi niećeme puojt v Rakušarun dielat za kusić hliba, tako da mi nisme htili tamo puojt, mislili da to ni možna da nas moru vignat, no a je to bilo možna.

/1.37/ Mi sme ostali, a pak su nas vik popali. Tri siela su ostale vierni Hrvati, ti su furt bili se pisali Hrvati, Hrvati. A mi sme tamo bili tristošezdeset liet, a na konac su govorili – a, nimame ovde ča iskat. To je svit! Takov je danas, takov je svit danas.

/2.00/ Mi govorime tako kot sme se to naučili, tako kot su naši stari govorili, a tako govorime daje. Mi sme takvi pozbirani Hrvati. Turki su onda je naganjali, a jedni su se zastavili tamo, drugi...

B: /2.15/ ...a drugi su bili tako prestrašeni da su se zastavili na Muravi. To je bilo najdalje.

A: No a na toj Moravi su simo-tamo nikakvo sluovo ulovili ot Slovakov, od Če^hov, no a tako, a ti s^u opet tamo od Nimcuov, tako da...

B: No i mi sme bili nek tri siela, ne, a je bilo par sluof met timi trimi selami ... drugačije. ...

A: /2.42/ Mi sme imali dost vinogradov, mi sme z vinom gospodarili čuda. I žitak a to ... se sijalo, pro blago da sme imali slame, blaga sme imali takej dost, ale tako je se gospodarilo da to ča najveć prosće dostaneme zato za vino, mi sme čuda vina imali mi sme imali piet miri z vinogradom. Tako sme gospodaryli až do osam četrdesetoga lieta, na pak su nas viselili. Ja sam ... sme bili na Vuzovoj, na hore su nas dali.

/3.13/ Sedam četrdesetom lieti je kušalo vino tri trideset grono. Ta je došav s autom, je imaf bačve a pumpu, a mi sme za ti dan prodali za piet sedamdeset tisuć vina.

B: Kolo toga vina je bilo čuda prace.

A: /3.31/ To se sadilo cipeno, cipeno, aly jedni su sadily ... su ruzgvu odrizaly a su sadily. Ale, ča vridno vino – naš čača su si ostavili cipit. A su to va štali, va krafskoj štali, su to davali va kistne, va bedne. S pilinami su to za ... a pak su to prehytili z gnjojem da se to parilo. /3.58/ A tako tamo, tamo su to vipiestovali a pak je se to sadilo. No a tako z jara, z jara se vinogradi ošiškali na dvi-tri očka, no aš je to vignalo. Pak je se to podvezivalo, a pak je se to šprihalo. Pa je se to moralo šprihat da ne duojde ta plisenj, no ta. To je se moralo šprihat polak časa, kadi je bilo oš prazno, tako je se moralo već krat šprihat. (...)

/4.29/ No tako pak sopet praca, da se htilo va dne trgat, a u noći priešat. To je se otrgalo, a je se to sipalo va ... va ... mi sme to muvili laer, a to je se polaeralo, pak je se to davalo na priešu, a priešalo, a davalo prek cidila v bačve, no ... se to stavilo kisat, no, tako dva miseca to kiše. Noa pak je to zrielo, aš to vikiše, tako se to pretaka s tie kisalice duoli. Na duoli ostane kisalica, kvas, pak to vino se mora s toga stočit da se pak vičišti oš, a tak se to prodá, no. ...

/5.12/ Kad sme mi gospodarili, tako je bilo, črljeno vino je bilo la cenije. To je bilo kod je podranješ, je bilo manje hodnoteno. Bilo je bilo draže, a sada je se to ... sad je se to otočilo da sada je črljeno draže neg biło. A ti ča su imali malo, malo vina, tako su s tie kisalice dielali... Kisalica, to je kvas, to je (...) kad se viprieša, to ča duoli ostane, to je kvas.

B: /5.45/ Hrvatice su s toga ... tuo aj polifku dielale.

A: No, to je se dielalo tako da šiest litrof kisalice je se dalo, a za gro^unu, ne, mora bit gro^une kvasnjice. Deset litrof kisalice a šiest kilof cukora. A za dvi grone kvasnjice aj hudela vino.

F: /6.08/ *A čim se je mlatilo?*

A: /6.11/ Cipom. Na mlat. No, a prave da s timi cipi – mlatilo se ... s cipi mlatilo – ale to je se zbog toga mlatilo s cipi da s tie slame sme diel^ali provrisla. Na viezanje.

B: /6.28/ S toga su se del^ali provrisla, ča je se vezalo, ta slama, a pag oš je se to davalo va ... na spanje, va štrozake...

A: Ale oš s toga su se diel^ali panti na podvezivanje vinograda. To je bila regna slama, a s cipi mlačena, a pag je ... su se nadiel^ali vakovi pušlji, a to je se moralo namočit a šljapat. Pošljapat da je bila mehka, ... kaj se to podvezivalo da se ni lamala. Pag je se išlo va vinograd, a jesu se ti vinogradi s tu slamu podvezivali. S timi cipi je se mlatilo, a drugačije se provrisla dielali. Jarac je se viezaf f provrisli, a žito ... duo je imav lazno, je ... nadielav provrisal na se. Znete ča je provrislo? To se s tie slame...

B: /7.27/ ...se zame, ne, tako mrvu tie slame, zatuoči se na drugu stran a sad se to zavieže, ti dva kusi, a pak kad se tamo da ta slama, tako se to guorika zavieže misto špagata...

A: Pag je se to vako natočilo, a s kniebljom je se to ... s kniebljom točilo. [...]

/7.49/ Drugačije se moralo furt kopat da ni trava rasla po vinogradah, a tako dalje. A sada, sad se to senek s traktori, ale brže su ti ljudi nek s kravami, s kuonji, polak toga kako je duo ima, kuliko je ima. /8.04/ A i dielali su z voli, a i dielali su. (...) No počkaj, no, ja ću ti reć tako. Kad

je došla vojska, tako su brali konje, va vojsku, sve ascendirali. No, a sada, takovi ča su ostali bez kunji, kot naš stric Ive, oni su si prikupili vola. /8.28/ Ale to su bili voli ča su znali tiegnut, to su s marofa tamo voli ča su bili zviknuti tiegnut, tako s ona raz paori su imali vole. ... Ta vuof je bif takof, tvrd'i nek krava, ta je već utiegnuf, tako da su diel^ali... ako rada ni dojif, no, takvi, ti, ti manji paori, ča su bili ti huoferi, tako ti su praali kravu da a i duoji a i tiegne. A i pracu dielat, a i duojit. No, tako da, da, al ti si nisu kupili vole, nebo h^aranili vole, ti su praali a i mliko.

*** **

ZZ: Moravska 2 (sn. u Frielištofu)

F: *Kako je bilo kad ... kad su ... se su viselili, a ki je ostaf ovde va seli?*

C: Ovo ni ostav nigduor. Niki su ostali ča su bili mišani, znaš, ona Čeha, on Hrvat. Tako ti su ostali, tako da e dvie rođ'ine a nebo tri, a nigduor već, a drugi si – van.

F: *Na pa su došli najzad, ne, niki?*

C: No, malo duo. Malo duo. A va svuoje – nigduor. Puolje su sim zielo.

F: *A gdje je biv stari Frielištof?*

C: Stari Frielištof? Kaden je biv? No, ovo sve kot to ovo vidiš.

*** **

ZZ: Moravska 3 (snim. u Šternberku)

F: *Tako sam njemu rekav da bi došli simo va Šternberk.*

D: Noa, je bilo, ale nas takej ni čuda sada. Tako petnajst ljudi, petnajst-dvajset, već nas ni jur ... Se to daje kraj, se to umira polafko.

E: Se to umira, sa sme mi na riedi. Ovo, Ive su najstariji. A to su tri – Joža, uon, a Paula Švenka va Svitavaf. No, Joža Veronić Sljunki ... Ti tri su jednako oš ti najstariji. A već starijih ur ni pag.

D: /0.36/ Mi govuorime furt hrvacki.

E: Mi duoma, mi dva hrvacki.

D: Mi dva furt hrvacki.

F: *A gde ste se narodili?*

E: Va Frielištofi, v Jevišofki. ...

B: *Kade ste bili visieljeni?*

D: Buzovi.

E: /0.52/ On je biv v Buzovi, a moji rođ'ici su bili va Bielu. To je pre L'ibavi. A pag je ... v L'ibavi je to zabrala Boemska sprava, tamo se, tako su se moral'i visel'it, a su doš'li va Beron. Na hospodarskem drustvi su pak tamo delal'i – ča su to delal'i? – hridača. Tamo su pag delali hridača. Ja sam bila od sedam četrdesetoga lieta va Zlini, va fabriki. A mi sme se brali f pedesetom lieti pak steprva. Pedesetom lieti sme se mi steprva brali.

D: /1.40/ Buzovi su nas viselili.

E: Jo, njega f Buzovu, a naše rod'ice su va tu Bielu, pre L'ibavi. ... Su posl'e rostir^al'i nas po celoj republiki, da se ne moreme tako zhajat...

F: *A ste se shajali?*

E: Jo, mi se zhajame tud, sim. No, jo, je to bilo strašno to sieljenje, to je bilo plača, krika. Saki dan su htile auta duojt rano, k tomu viboru, a oš su htile glasit – danas je od toga, toga selit – auta su došli, vojaki. ...

D: Kuliko sme imali liet? Trideset.

E: A ja devet dvajset sam imala kad su nas viselili. No.

D: To nisu ... nikoga pitali. Čar tamo je, va Lasnoviv, je takej muoj jorgung. ...

E: Tako oni su si zieli, ne, jednu hižičku, a nijedno polje nisu. ...

D: A maja su bili stari ur.

F: *Tako lapte niste imali va Huzovoj niš?*

E: Lapte ne.

F: Ništ.

F: *A va kom lieti ste se selili va Štemberg?*

E: /2.53/ Devatenatset padeset sme se brali, a f šezdestom lieti ... šezdestom lieti sme se selili va Štemberg.

F: *A kako je to bilo va toj Buzovoj? Kuliko je tamo bilo Hrvatof?*

D: /3.06/ Hee, tamo je bilo Hrvatof ...

E: Tamo je bilo dosti Hrvatof. ...

D: V Buzovoj, a v L'ibovoj, tamo je bilo najveć. Ale ti su si himirjali.

/3.18/ Stari Frilištof je bif na rušpanjskoj Sven'ici, na Starih gorah. Tamo je oš vid'it da su a i pivnice bile ur, naš diede su imali tamo takej pivnicu, a da su tamo ljudi bili. A pak...

E: ...Je se to propalo.

B: /3.37/ No na Preravi je to takej tako bilo – stara Prerava, nuova Prerava. Kad su tamo gospodari uorali, diboko, tako su viorali baraj čripke, alebo nadobi takve vieci, da je b'lo poznat da tamo su ljudi takej bivali.

Tumač riječi

dijal. riječ	gradišć. hrvatski	stand. hrvatski	njemački	češki
aj!	to ti je!	eto!	siehe da!	hele!
alebo	ali, no	ali, no	allein, doch, aber	ale
ascendirá'li (konfiscirati)	asentirati, pukati, regrutirati	asentirati, novačiti, regrutirati	assentieren, mustern	odvádět (brance)

baraj	bar, barem	bar, barem	zumindest, wenigstens	alespoň
bedna	kisa	kovčeg, sanduk	Kiste	bedna
bŕže	prlje, prije	prije	früher	před, dříve
cipom	cip	cijep, mlat	Dreschflegel	cep
ci'peno	cipiti/cipljen	cijepiti/cijepljen	veredeln, pfropfen	šlechtit
čar	ča (do), sve (do)	sve (do)	bis hin	až po
Čexa	Čehinja, Českinja	Čehinja	Tschechin	Češka
čripke	črip, krhotina	krhotina	Scherbe	střep
dà'je	dalje, nadalje	nadalje	weiterhin	dále
furt	svenek, uvijek	uvijek, svagda	immer	pořád
gróno	kruna	kruna	Krone	koruna
xlápci	dičak, ditić	dječak, dečko, mladić, momak	Bube, Knabe, Bursche	chlapec
xridača	vozač	vozač	Lenker, Chauffeur	řidič
xódnóteno	cijenjen	procijenjen, cijenjen	wertgeschätzt	vážený
xóre	brig	brijeg, brdo	Berg	kopec
xúdela ví'no	vino siromaha	vino siromaha	Armenwein	víno chudých
xuó'feri	hižičar	seljanin, sitni seljak	Häusler	domkář
imav lá'zno	imati lazno	imati vremena	Zeit haben	mít čas
jà'rac	jarac, jačmen	ječam	Gerste	ječmen
klú'ke	dičak, ditić	dječak, dečko	Bube, Knabe, Junge	chlapec, chlapeček
knjé'blom	klin	pritega, kolac	Knebel, Holzpflock	roubík, dřevěný kůl
kolo	okolo	oko	rund um, herum	okolo, kolem
kot	kot	kao	wie	jak
kvasníce	kvas, kvasac, pivača	kvasac, kvas	Hefe	droždí, kvasnice
kísalica/ kísalice	vinski talog, kiselica	vinski talog	Geläger, Trub	vinný kal
kísat/ kíše	kipiti, goniti	vreti	gären	kvasit

kùsalo	stati	stajati, koštati	kosten	stát
kùsírť	kusić	komad	Stück	kus
lacenije	lakocjeniji	jeftiniji	billiger	levnější
laèr	mašin za ruženje grozdja	muljača	Rebler, Traubenquetsche	vinařský lis
lápťov	lapat	njiva, oranica	Acker, Feld	pole
menoã'li	zvati se	zvati se	heißen	jmenovat se
míri	kabao	vagan, kabao	Metzen, Scheffel	měřice
místo	namjesto	namjesto	statt	místo
múvili	reći, govoriti	reći, govoriti	sagen	říci, mluvit
nadobi	posudje, sprav	suđe, oruđe	Geschirr, Werkzeug, Zeug	nádobí, nářadí
nebo	ili	ili	oder	nebo
nigđor	nigđor, nijedan	nitko	niemand	nikdo
pilínami	piljenica	pilovina, piljevina	Sägespäne, Sägemehl	piliny
plí'seň	plisa	plijesan	Schimmel, Schimmelpilz	plíseň
poč'kaj	čekati, pričekati	čekati, pričekati	warten, zuwarten	počkat
polak tōga	po tom, odvisno od toga	ovisno o tome, prema tome	je nachdem	podle toho
polifku	supa	juha	Suppe	polévka
pro	za	za	für	pro
provřisla	provislo	povřijeslo, slamno uže	Strohband	povřislo
prá'vali	tribati	trebati	brauchen	potřebovat
prá'ce	djelo, posao	rad, posao	Arbeit	práce
pánti	uzica	uzica	Band	pant
páori	poljodjelac, seljak	poljodjelac, seljak, ratar	Bauer	farmář, rolník
púš'li	svežanj, rukovet, snopić	svežanj, rukovet, snopić	Büschel, Buschen	svazek
Rakúskoga:	Austrija	Austrija	Österreich	Rakousko
Rakú'si, Rakú'se	Austrija	Austrija	Österreich	Rakousko

rostír ^a l'i	rastirati, razignati	rastjerati	auseinandertreiben, zerstreuen	rozhanět, rozptylovat
Rákušáru	Austrijanac	Austrijanac	Österreicher	Rakušan
régna slá ^a ma	hržena slama	ražena slama	Roggenstroh	žitná sláma
ród ^a ine	obitelj, familija	obitelj	Familie	rodina
ród ^a iti	roditelji, starji	roditelji	Eltern	rodiče
se brá ^a li	skupazeti se, vjenčati se	vjenčati se, uzeti se	heiraten	vzít se
se zastá ^a vili	zaustaviti se, zadržati se	zaustaviti se, zadržati se	anhalten, sich aufhalten	zastavit se
sluó ^a f	rič	riječ	Wort	slovo
sté ^a prva	stoprv	tek	erst	nejprv
šlá ^a pať	gaziti	gaziti	treten	šlapat
špřixá ^a :lò	špricati, štrcati	prskati	spritzen, sprühen	stříkat, prskat
štrózake	slamnjača	slamarica, slamnjača	Strohsack	slamník
tié ^a gnuť	potegnuti, povući	potegnuti, povući	ziehen	táhnout
třgať	trgati, brati	brati	lesen, ernten	číst
vigná ^a :lò	pognati	istjerati, izbiti, dobiti mladice	austreiben, ausschlagen	vyhánět
vipřestováli	gojiti, gajiti	uzgajati	ziehen, züchten	vypěstovat
vádne	vadne,	danju, po danu	tagsüber	ve dne, za dne
vígnať,	prognati, istirati	protjerati, prognati	vertreiben	odehnat
viselí	iseliti	iseliti	aussiedeln	vystěhovat
vje ^a :ci	stvar			věc
vójenska sprá ^a va	vojna uprava	vojna uprava	Militärverwaltung	vojenská správa
z já ^a ra	na protuliče	u proljeće	im Frühjahr	na jaře
zatųó ^a :či	obrnuti, okrenuti	okrenuti, obrnuti	umdrehen	otočit

zxa'jat	shadjati se	družiti se, sretati se, sastajati se	sich treffen, zusammenkommen	setkavat se
ž'ita:k	žito, tijeg	žito, žitarice	Getreide	obilí

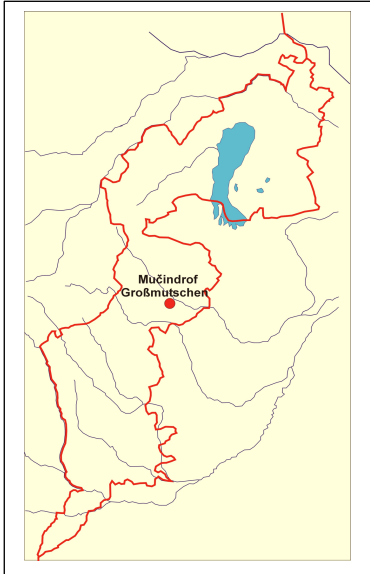
Opis hrvatskih moravskih govora:

- 1) Govor je dvonaglasan – fonološki je relevantna kvantiteta sloga (dugo ~ kratko). I kratki i dugi slog može se ostvariti poludugo. Razlike u intonaciji (uzlazno ~ silazno) fonološki su nerelevantne realizacije dugoga i poludugoga sloga. Kratki je naglasak s ultime prešao na penultimu; na penultimi kratki se naglasak većinom čuva. U govoru postoje i nenaglašene dužine i poludužine, češće zanaglasne – *Rakúskoga:*, *va Béro:n*; *va Frilištofi*, *dícje*; *pòdra'neš*; *gospodar'ri*.
Ponekad riječ ima dva naglasaka – *ci'p'it*, *na ri'è'dì*, *Í've*, *vior'ali*.
- 2) Jat je dao *i* i *e* (koje se dalje može diftongirati kao i svako drugo *e*) – *svi:t*, *dícje*, *céloj*, *vjè'rni*, *djèd*, *ljèti*.
- 3) Šwa je dalo *a* – *sam*, *va*, *dánaš||danas*, *jèdan*, *kònac*.
- 4) Nazal *ɛ* dao je *e*, koje se dalje diftongira kao svako drugo *e* – *tristošezdèset*, *pjè't*.
- 5) Nazal *o* dao je *u* – *su*, *và tu Biè'lu*.
- 6) Srednji vokal *e*, neovisno o porijeklu, fakultativno se diftongira u *je* – *šjè's*, *djè'dell|dède*, *djèlať*, *sjè'la*, *vipjèstov'ali*, *dícje*.
- 7) Srednji vokal *o*, neovisno o porijeklu, fakultativno se zatvara u *o* – *tò*; *sòpet*, *pòdra'neš*, *vinò'građ*, *oštà'li*, *takò tà'mo*, *sadiťo*, *gospodar'ri*, zatvara se u *u* – *mù:j*, *dùma*, *kùni*, *rùzgvu*, *nigdur* ili se diftongira u *uo* – *muò:j*, *nuò'va*, *uò'rali*, *duò'ji*, *duò'jij*; *Nimcuo'ɣ*, *nigduor*.
- 8) Nenaglašeno kratko *i* rijetko se ostvaruje centralnije, kao *y* – *aly*, *sadily*, *odrizaly* *gospodary'li*, *prexy'tili*.
- 9) Početno nenaglašeno *o* u zamjeničkim priložima ispada – *và'kovi*.
- 10) Samoglasnik *a* ispred *j* zamjenjuje se s *e* – *tàkej*.
- 11) Čuva se polazno slogotvorno *r* – *Xřv'à:ti*, *četr'dèsetoga*.
- 12) Čuva se razlika između *č* i *ć* – *čá'čca*, *točilo*, *drugáčije*, *pòčkaj*, *čúda* – *nà'jvet*, *vét*, *rét*.
- 13) Suglasnici *š* te (rjeđe) *ž* i *č* mogu se realizirati omekšano – *prestr'à'seni*, *ku'salo*, *naš*, *prijè'su*, *oš*, *špag'à'ta*, *dò'sla*; *zavjè'ze*; *zatuò'či se*.
- 14) Lateral *l* može biti izgovoren izrazito tvrdo, obično ispred neprednjih samoglasnika – *shuò'vo*, *pà'rriťo*, *sadiťo*, *cidíla*, *biťo||biťo*, *otočíťo*, *màťo*, *djèťali*.
- 15) Polazno se palatalno *l* uglavnom čuva – *lù'di*, *nà'jdà'le*, *pò'le*, *visjè'leni*. Rijetko se zamjenjuje sa *j* – *dà'je*.

- 16) Ispred *i l* se fakultativno palatalizira – *Lìbavi, morà'li, visèl'it se, dòšl'i, dèla'i'lldèlali, brà'li*.
- 17) Ispred *i d* se fakultativno palatalizira – *ròd'ítí, víd'it'llvídiš, jédinajšt, študi:rat, lù'di*.
- 18) Ispred *i t* se rijetko fakultativno palatalizira – *t' mlà'di, t' su*, ali i – *xtili, Hrvà'ti, t' su, s timi*.
- 19) Čuva se velar *x*. Može se ostvariti i kao faringalno *h* – *xtili, xlapci n'x, Xrvà:ti, hliba Hrvà'ti*.
- 20) Velar *g* rijetko je dao *x* – *xòre*.
- 21) Završno *v* uglavnom se čuva (*ni'ov, takov, takov*). U nekim se pozicijama sonant *v* ponaša kao opstruent i zamjenjuje *s f* – *polifku, litrof*.
- 22) Završno *l* se čuva (*bil*) ili je dalo *v* (*imav, nadžèlav, dòšav, òstav, biv*), ili *f* (*bi'f, imaf; vu'of 'vol'*).
- 23) Ponekad se *ń* realizira kao *n'* – *svèn'ici, m'àn'e*.
- 24) Zvučnost opstruenata na kraju riječi prestaje biti fonološki relevantna: bezvučni se dijelom ozvučuju, zvučni obezvučuju – *šjè's li'et, sjè'st na, òbrať tu, j'iskať, zxa'jame, t'ù'd, išay; hliba, òš, glà'siť, pòznať, ná's, pàk'llpà'g, jédinajšt, petnà'jšt*.
- 25) Potvrđeni su primjeri s rotacizmom – *ne mòre, ne mòreme, mòru*.
- 26) U polaznom *vàs(-)* *v* je ispalo – *sillsi', sè, sà'ki* ili se premetnulo – *svè*.
- 27) Prijedlog *và* dao je *v* – *v Rakù'se, v Lìbavi, va* – *va Bi'èlu, va Zlìni, va fabriki, va Bèro:n, va Lášnoviv, va Štèmberg*.
- 28) Čuvaju se skupovi *jt, jd* – *pu'òjt, pòjt, pu'òjt; du'òjde*.
- 29) Čuva se *ra* u *rà'sla*.
- 30) Množina je imenica muškoga roda "kratka" – *vòli, vòle*.
- 31) Desibilarizacija, tj. ukidanje rezultata 2. palatalizacije – *Tùrki, vojà:ki*.
- 32) Infinitivni je nastavak *-t* (koji se može ozvučiti), *-t* – *študi:rat, sèlit, šl'àpať; rèf*.
- 33) U 1. l. mn. prezenta potvrđeno je *mì sme, m' n'isme, mi n'jè'teme, n'imame, govòrime*.
- 34) Upitno-odnosna zamjenica za neživo je *ča, čà* a za živo – *du'ò*.
- 35) Prijedlozi *sà* i *izà* izjednačuju se u *z* – *z vin'ogradom, z vin'om, z vòl, z vùzi i; z jà'ra*, koje se ispred bezvučnih suglasnika obezvučuje u *s* – *s kravàmi, s ku'ò'ni*.
- 36) Potvrđen je prefiks *vi* – *visèl'it, viselili, vipjèstovàli, vignà'lò, vikiše, vič'isti, vipri'èša*.
- 37) Potvrđeni su navesci – *gu'ò'rika, kàden*.
- 38) Radnja koja se ponavljala u prošlosti izriče se glagolskom konstrukcijom glagolskoga pridjeva radnog pomoćnoga glagola "htjeti" i infinitivom glavnog glagola – *su xtile à'ruta du'òjt ràno, su xtile glà'siť*.
- 39) Enklitički oblik 3. l. prezenta glagola prema redu riječi dolazi ispred *se* – *je se* – *je se* – *je se* – *gospodar'ilo, je se išlo, pàk je se to sadilò, àš je tò vignà'lò, Pàk je se tò podvezivà'lò, pàk je se tò šprixà:lò, su xtile à'ruta du'òjt ràno*.

40) Brojevi su složeni na njemački način, najprije se navode jedinice, a onda desetice – *od
sèdam četrdèsetoga lièta, dèveř dvàjseř.*

Mučindrof/Großmutschen (Dolinci)

Muč

Geografsko odredjenje: A, Gornjopuljanski kotar, selo je dio veleopćine Frakanava – Dolnja Pulja.

Prvi spomen imena: 1225. kot Myxa minor, najvjerojatnije po ugarskoj posudjenici *mocsár* od staroslavkoga *moča* za mokro, močvarno tlo.

Kada su se doselili Hrvati: Oko sredine 16. st.

Gospodari sela: Niczky

Crikva: Sv. Tri Kralji, crikva izgrađena u 18. st., proširena 1856., rest. 1957., 1966.

Iz statistike:

1900. sbst. 498: 477 Hrvatov (95,8 %), 12 Nimac (2,4 %), 9 Ugrov (1,8 %)

2001. sbst. 177: 115 Hrvatov, 47 Nimac

2010. sbst. 1180

U sridnjem vijeku je Mučindrof do naseljenja Hrvatov dio onda još većega puljanskoga ugarskoga jezičnoga otoka, ki se je potom smanjio na današnju Gornju i Sridnju Pulju. Od početka 20. stoljeća počinje velik val odseljivanja u Ameriku i u varoše. Posljedica je naglo smanjenje broja stanovnikov. Danas leži udio stanovništva, ko govori hrvatski, pri 70 %.

Tekstovi:

Govornica: MN, rođ. 1926. (A)

Ispitivačica: Renate Fazekas (B)
Govor analizirali i priredili: Josip Lisac i Robert Špralja

Stručni zapis

B: /0.00/ Ča ste delali kad ste bili mladi?

A: A čà smo dē·lali, smo muḡ·rali puḡ·jt ózi kad smo va škô:lu išli, pa smo morâ·li va mājer puḡ·j uḡ:ctak zbâ:dat, krû:mple brát, ter tuo: táko, a ã·ufgobḡ stóper mē·ru knuḡ:ti. Dâ:, da:, čúda smo sⁱ mō·rali dē·lat. /0.21/

B: A sada uživete mirovinu?

A: Nò sàda šô·n.

B: Kad ste bili mali, kad ste bili dite, nač se znate kot prvo spomjenut?

A: Óš se znâ:n spomjē:nut da san tila puḡ·jt z desetimi lèti krã·ve gō·nit kad si je tili... su tili ma·šinat, a tō: je bī·l onuḡ: ... – kē·jpl su tili tō·mu réf. A jâ: san morâla krã·ve gō·nit (...), ta·mašī·n jēsu krãve gonī·le, a jâ: san tila z bičen za nīmi puḡ·jt, a tetà su mi tili pu ... puḡ·pro:t namâ·zat zâ· to, ča san tila puḡ·jt. /1.01/

B: A ča su bili vaši starli? Su i to bili sejaki?

A: Nō·, mē·ru čà ... otâ:c su išli po dē:li..., po dē·li, a mājka d^u·ma s krávami, ter tâ·ko.

B: A vi ste imali krave?

A: Krãve, dà.

B: Oš kakove stvari ste imali? Kakovo blago?

A: Nojō:, kû:cka pag mâ·čku, a druḡo nē:. Nē:.

B: A sviñe? Sviñe niste imali? Sviñe...

A: Svî:ñe, dà, i svî:ñe.

B: A kako se j onda živilo kad ste bili mali?

A: /1.34/ Poslū:nite, ònda sè j neg tila èdna svî:ña u zî:mi zàklat, a tâ· se j tâ·ko tila pred svjē:tki, (...) nī· bī·lo na svjē:tke mjē:sa ònda. A druḡačkje, kâ·ko se j tilo? Puḡ:l kile mjē:sa kû:pit u ... nedlju pã·g òto med sè razdi·lit, pag ziē:ja skū·vat, paradajzgraḡda ali čã:, tēr – tò se j tilo pojis, pag bū·xtli su se tili spét, ali ... tâ:ko, ujâ:no. Znaš čà j ujâ:no?

B: Ne.

A: /2.05/ Nē· zna. No táko va... Mōja mājka su sènek tili tâ:ko dobrò to spét, tò su tili jâ:j, pag pùtora, pã·g tō· su tili dōbro zi^slō:gat, pag va plīē:j, pag su tili puḡ:l s kakauon, a puḡ:l zis òni:n... puḡ:l z jâ:j – žū·to pag bjē:lo je tilo bit... Je tila réf Puḡ:cī·nka (...) – „Jâ: nè znan kâ·ko

võ...“, je tila òna k nâ·n duõ:jt, pâ·g je tila nê: rét „Jâ: nè znan kâ·ko òvo vâša májka dóbno spēču.“ /2.34/ (...)

B: /2.37/ A kako je bilo va vjeronauku?

A: Ònda ... ònda je bý·lo dóbno, nõ onda smo morã·li k máši puõ:j, sã·ku nedĩ·ju, pag na Pũju pag piše. Znã·š čã je to tìlo bit? Nã, nã: ... puõ:lnoćicu, tá j^e t'ila bit dèrek u dvanájsti, a ònda dõ:kje^g dõmũon je tila bit edná, a u šèsti û:ra: jũ·tro je tila bit òvde ur pastĩ:rska mã·ša, ònda smo i tâ·mo morã·li puõ:j. /3.05/

Jednostavni zapis

B: /0.00/ Čã ste delali kad ste bili mladi?

A: A čã smo delali, smo muorali puojt oži kad smo va školu išli, pa smo morali va majer puojt uoctak zbadat, krumple brat, ter tuo tako, a ovuo stoper meru knuoći. Da, da, čuda smo sⁱ morali delat. /0.21/

B: A sada uživáte mirovinu?

A: No sada šon.

B: Kad ste bili mali, kad ste bili dite, nač se znate kot prvo spomienut?

A: Oš se znan spomienut da san tila puojt z desetimi leti krave gonit kad si je tili... su tili mašinat, a to je bil onuo... – kejpl su tili tomu reć. A ja san morala krave gonit (...), ta mašin jesu krave gonile, a ja san tila z bićen za njimi puojt, a teta su mi tili pu ... pute^fprot namazat za to, čã san tila puojt. /1.01/

B: A čã su bili vaši starlji? Su i to bili sejaki?

A: No, meru čã... otac su išli po deli..., po deli, a majka duoma s kravami, ter tako.

B: A vi ste imali krave?

A: Krave, da.

B: Oš kakove stvari ste imali? Kakovo blago?

A: Nojo, kucka pag mačku, a drugo ne. Ne.

B: A svinje? Svinje niste imali? Svinje...

A: Svinje, da, i svinje.

B: A kako se j onda živilo kad ste bili mali?

A: /1.34/ Poslunite, onda se j neg tila edna svinja u zimi zaklat, a ta se j tako tila pred svietki, (...) ni bilo na svietke miesa onda. A drugaćkie, kako se j tìlo? Puol kile miesa kupit u ... nediju pag oto med se razdilit, pag zieja skuvat, paradajzgrauda ali čã, ter – to se j tìlo pojis, pag buhtli su se tili spēć, ali... tako, ujano. Znaš čã j ujano?

B: Ne.

A: /2.05/ Ne zna. No tako va... Moja majka su senek tili tako dobro to spēć, to su tili jaj, pag putora, pag to su tili dobro zišlogat, pag va pliej, pag su tili puol s kakauon, a puol zis onin... puol z jaj – žuto pag bielo je tìlo bit... Je tila reć Puocinka (...) – „Ja ne znan kako vo ...“, je

tila ona k nan duojt, pag je tila nje reć – „Ja ne znan kako ovo vaša majka dobro speću.“ /2.34/ (...)

B: /2.37/ *A kako je bilo va vjeronauku?*

A: Onda ... onda je bilo dobro, no onda smo morali k maši puoj, saku nediju, pag na Puju pag piše. Znaš ča je to tilo bit? Na, na... puolnoćicu, ta j^e tila bit derek u dvanajsti, a onda dokje^s domuon je tila bit edna, a u šesti ura jutro je tila bit ovde ur pastirska maša, onda smo i tamo morali puoj. /3.05/

Tumač riječi

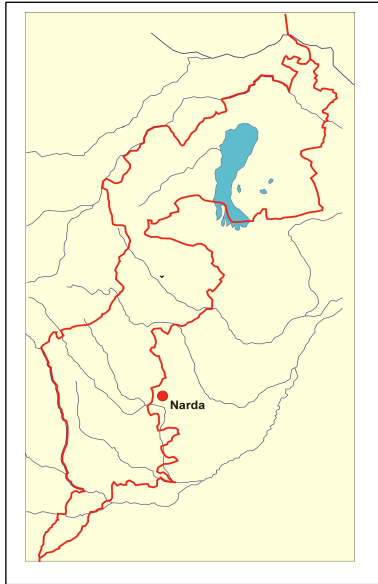
dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
děrek	točno, direktno	točno, izravno	genau, direkt
kê:jpļ	keplj, geplin	geplin (pogonski mehanizam)	Göpelwerk
krû:mpl	krumpir	krumpir	Kartoffel
mâjer	marof	majur	Meierhof
mê:ru	mrvu, malo	malo	ein wenig
paradâjzgraūda	zelje s parajdajzi	zelje s rajčicama	Paradeiskraut
uô:ctak	octak	čičak	Distel
piše	piše	pješke	zu Fuß
pùte ^r pro:t	kruh s putorom/maslacem	kruh s maslacem	Butterbrot
stôper	stoprv, uprav	upravo	soeben, erst
šô:n	svejedno	ipak	schon, doch
ujâ:no	ulito	ulito/uliveno	Eingegossenes
zi ^s šlô:gat	istući	istući	schlagen

Opis govora Mučindrofa:

- 1) Mučindrof karakterizira tronaglasni sustav (*tetâ, čûda, ednâ||édna, pojis; otâ:c, kû:cka, kû:pit; pred sviê:tki||na sviê:tke*), ali je fonološka vrijednost akuta vrlo ograničena. I kratki i dugi slog može se ostvariti poludugo, a pojavljuju se i nenaglašene duljine (*Puo:cî·nka*) odnosno poluduljine (*razdi·liti*).
- 2) Govor je ikavsko-ekavski (*tila, razdi·liti, pojis, nediju /nedi·ju; biê:lo, dê:lat, po dê:li||po dê·li, lèti*).
- 3) Šwa daje *a* (*san*) koje može biti i produljeno (*otâ:c, ča||čâ||čâ:*).
- 4) Javlja se i tzv. jaka vokalnost (*mâ·ša*), dok su slogotvorno *l* i stražnji nazal dali *u* (*žû·to, su*).

- 5) Diftongirano je dugo *o* i *e* (*duô:jt*, *mîê:sa*, *ziê:ja*), ali ne uvijek (*zišlô:gat*, *po dê:li||po dê·li*).
- 6) Samoglasnici se gube u primjerima kao *namã·zat* ili *vô·||ôvo*, a mogu se i analoški pojaviti (*ôto*).
- 7) Slogotvorno *r* ostvaruje se kao *er* (*stôper*).
- 8) Na kraju riječi *t* može otpasti, sačuvati se ili oslabiti (*puô:j||puô:j' ||puô:jt*), a otpasti može i *j* (*édna||edná*).
- 9) *X* se gubi (*u šèsti û:ra:*) te daje *j* (*plîê:j*) ili *v* (*skũ·vat*), a iznimno se čuva (*bû·xtli*).
- 10) *Ľ* daje *j* (*nedîju /nedî·ju*, *na Pûju*) uključujući i ono dobiveno prijelazom *l* u *Ľ* (*dô:kje^s*).
- 11) Završno *m* u nastavcima redovito prelazi u *n* (*k nâ·n*, *san*).
- 12) Sklanjaju se brojevi (z *desetimi létî*), a u sintaksi se javlja njemački utjecaj (*kâ·ko ôvo vâša mājka dôbro spēču:*), ne samo u leksiku (*bû·xtli*).

Narda (Štoji, Mađarska)

Nrd

Geografsko odredjenje: H, županija Vaš, ujedinjenje Male i Velike Narde 1950. Od 1921.- do 1923. ko Austrije, na osnovi glasovanja došlo je selo najzad u Ugarsku.

Prvi spomen: 1221. kot Villa Nerde; 1322. Narrad; 1440. Kysnarda; 1443. Nagnarda. Ime sela je povezano sa slavskim osobnim imenom Nerada.

Kada su se doselili Hrvati: Oko sredine 16. st.

Gospodari sela: Johannes de Owar, Baumkirchner, Batthyány

Crikva: Postoji jur u 13. st., patron je sv. Ivan, od 1674. Uzvišenje Sv. Križa, proširenje između 1762.-1779., ren. 1994., barokna kriptu pod crikvom, filijale: Četar i Mala Narda

Znamenitosti: Zaštićeni farof iz 1866. ljeta

Iz statistike:

1900. sbst. 477: 453 Hrvati (95 %), 18 Ugrov (95 %), 6 Nimac (1,3 %)

2000. sbst. 511: 314 Hrvatov (61,4 %)

2011. sbs. 502

Mala i Velika Narda ležu u dniki uz austrijansku granicu kot susjedska sela Čembe. Ime sela je zapisano po prvi put 1221. ljeta u listi cistercitov iz Pornove. Prema zapisu urbara iz 1532. ljeta su onda u selu živili pretežno ljudi s nimškim obiteljskim imenom, manji dio s ugarskim. Dvi trećine hiž su stale prazne. U nje je obitelj Batthány naselila Hrvate. Nardarci su uvijek imali svoje vinograde u četarski gorica. Koncem 19. stoljeća je i Narda bila pogodjena odseljivanjem u Ameriku, ali i u staru domovinu, Hrvatsku i Slavoniju. Po Trianonskom ugovoru doživi Narda spodobnu sudbinu kot i Čemba. Narda dojde pod austrijansku upravu, stoprv 1923. ljeta je zbog protestov opet dodiljena Ugarskoj.

Govornica: TC, rođ. 1934. (A)

Ispitivačica: Eszter Bosits Skrapitsne, sn. 2014. (B)

Govor analizirale i priredile: Sanja Vulić i Edith Mühlgaszner

Stručni zapis

B: /0.00/ A kako se onda poželo?

A: Tá·ko smo žéli, mú:ži su dabút kò·se imáli, á žené smo moráľj brát za mú:ži. Imali smo serpè, mú:ži su imáli kòse, pak su na tí: kosá imáli grá:bje. Pak su ti tí: mú:ži kosili, lí:po, édnako lí:po su mógli, édnako tómu óž e tí:eg stá·l, ali tómu kí je stál tí:eg, tómu su, nè, kosili. /0.24/ A mi: smo za ními brá:li, pak tri:, dobrò med rú:ke, tųò: smo mógle, edná je načíníla povri:slo, zná·š, povri:slo smo mó:gli trí:pu:t vreč, no ónda je tuò: mógal varđuò: trè:či svjē:zát. Bí:l je takov klí:n, je bí:l, kí je zná·l i z rukuò:n svjēzát, zná·š, ali klí:n je bí:l. Táko smo mógli, ónda smo mógli ta klí:n utaknúť, čvè:rsto smo mógli povjē:zát. No ónda táko i dvá:jset snòpov, tò smo mógli skupa izmetát, to je bí:l edán kri:ž. Tómu su mógli kri:ž reč. Tod je móгло bit i dvá:jset snò·pov. /1.00/ Smo mó·gli to tá·ko lí:po snòpje pometát, tųò: smo ónda táko domuò:n vozili i ta·ko se je maší·nalo. Ónda, dabút. No ónda pak ali neg tųò ču ti povi·dat, da kad smo bí:li, dar osamná:js lí·t, kad san bí:la divičica, u Čjè:mbu smo išli k má·ši. Zná·š, mer námo smo pod fáru bí:li. Mí: nismò náko Ná:rdu, mí: smo námo bí:li pod fáru. /1.26/ Pòp je bí:l nán, ónde su se kerstili, ondè je, xát, mi smo námo išli. Ondá je tá pòp pròdikoval. Rekál je: „Jú:di, nekáte se veselít, da te maší:ni dílat. Jú:di njēte ímat díla pag te se jú:di skva:rít. Lú:di njē:te ímát brige níkarkove, sé te maší:ni podílat, pak tųò: san si ná:ko zamjē:rkala. /0.00/ Xát pak ní: sada tųò:?. Kad bí morá:li tò lú:di dílat što smo mí: morá:li? Što smo tí mí: morá:li bíť trú:dni! Ná·ko smo mógli trú:dni duò:jt domuò:n, ónda se morálo óž u štálu può:jt kèrmit blá:go, a sád, kako je ví:n judjē:n, pag óž in ní: dobrò. /2.05/

Jednostavni zapis

B: /0.00/ A kako se onda poželo?

A: Tako smo želi, muži su dabut kose imali, a žene smo moralj brat za muži. Imali smo serpe, muži su imali kose, pak su na ti kosa imali grabje. Pak su ti ti muži kosili, lipo, ednako lipo su mogli, ednako tomu ož e tieg stal, ali tomu ki je stal tieg, tomu su, ne, kosili. /0.24/ A mi smo za ními brali, pak tri, dobro med ruke, tuo smo mogle, edna je načinjila povrislo, znaš, povrislo smo mogli triput vreč, no onda je tuo mogal varduo treči sviezat. Bil je takov klin, je bil, ki je znal i z rukuon sviezat, znaš, ali klin je bil. Tako smo mogli, onda smo mogli ta klin utaknut, čversto smo mogli poviezat. No onda tako i dvajset snopov, to smo mogli skupa izmetat, to je bil edan križ. Tomu su mogli križ reč. Tod je moglo bit i dvajset snopov. /1.00/ Smo mogli tako lipo snope pometat, tuo smo onda tako domuon vozili i tako se

je mašinalo. Onda, dabut. No onda pak ali neg tuo ču ti povidat, da kad smo bili, dar osamnajs lit, kad san bila divičica, u Čiembu smo išli k maši. Znaš, mer namo smo pod faru bili. Mi nismo nako Nardu, mi smo namo bili pod faru. /1.26/ Pop je bil nan, onde su se kerstili, onde je, hat, mi smo namo išli. Onda je ta pop prodikoval. Rekal je „Judi, nekate se veselit, da te mašini dilat. Judi niete imat dilo pag te se judi skvarit. Ljudi niete imat brige nikarkove, se te mašini podilat, pak tuo san si nako zamierkala. /1.46/ Hat pak ni sada tuo? Kad bi morali ljudi dilat što smo mi morali? Što smo ti mi morali bit trudni! Nako smo mogli trudni duojt domuon, onda se moralo ož u štalu puojt kermi blago, a sad, kako je vin judien, pag ož in ni dobro. /2.05/

Tumač riječi

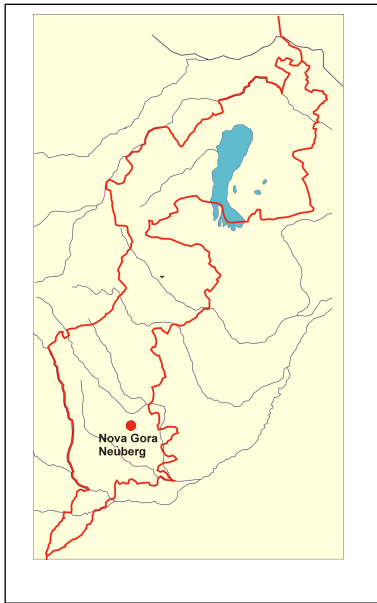
dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački	mađarski
dabūt	bud, dabud	zar ne, je li	gelt, nicht wahr	érvényes, igaz
édnako	jednako	jednako	gleich	nindjárt, egyenlő
fāru	fara	župa	Pfarre	plébánia
grā:bje	grablje	grablje	Rechen	gereblye
kérmit	krmiti	hraniti stoku, krmiti	füttern	etetni, etet
nikarkove	nikakov	nikakov	keinerlei	semmitféle
óž	još	još	noch	még
povri:sló	povrislo, pravislo	povrijeslo	Strohband, Garbenband aus Stroh	kévekötő, szalmakötél
sérpe	srp	srp	Sichel	sarló
skva:rít se	pokvariti se	pokvariti se	verderben	romlani, romlik, megromlani, megromlik
tiê:g	žito, teg	žito	Getreide	gaboma
varduó	neki	neki, ikoji	irgendjemand, irgendein	valaki
vrěč	vrći, položiti	vrći, metnuti, staviti	stellen, auflegen	tenni, tesz, helyezni, helyez

xát	tako, pa	tako, pa	so, nun, eben	így
zamjè:rkala	zapametiti	zapamtiti	sich merken	megjegyezni, megjegyez

Opis govora Narde:

1. U govoru Narde dugi i kratki naglasak mogu se ostvariti na svim slogovima u riječi. Dugi i kratki vokali fakultativno se mogu realizirati poludugo. Prednaglasne dužine se realiziraju, a fakultativno u složenicama i zanaglasne.
2. Jat je dao *i*, npr. *divičica*, *dilat*, *li:po*, *povi'dat*, uz poneki ustaljeni ekavizam, npr. *ondé*.
3. Refleks poluglasa je *a* – D jd. *má:ši*, prilog *sada*.
4. Nazal ϵ dao je *e* – *žéli*.
5. Nazal ϱ dao je *u* – *mù:ži*, *utaknùt*.
6. Srednji, načelno dugi, vokali *e* i *o* često diftongiraju – *tjè:g*, *svjè:zát*, *povjè:zát*, *zamjè:rkala*, *tuò:*, *varđuò:*, *rukđuò:n*, *domđuò:n*.
7. Realizira se slijed *er* na mjestu slogotvornoga *r*, npr. *serpè*, *kèrmit*, *kerstili*, *čvè:rsto*. Nekadašnji slijed *er* pokazuju i primjeri s premetanjem *er* > *re* – *vrèč* (< *verč*). Iznimno se susreće slijed *ar* – *varđuò*: ('netko').
8. U glagolskom pridjevu radnom čuva se završno *l* – *stá:l*, *mògal*, *bi:l*, *zná:l*, *pròdikoval*, *rekál*.
9. Protetsko *j* izostaje – *édnako*, *edán*, *edná*, *ož*.
10. Izostaje razlika između *č* i *ć* – *naciñila*, *čvè:rsto*, *trè:či*, *rèč*, *vrèč*, *ču*.
11. Ne artikulira se palatalni sonant ʃ nego se provodi delateralizacija $\text{ʃ} > \text{j}$ – *jù:di*, D mn. *judjè:n*.
12. Izostaje epentetsko *l* kao vrsta novoga jotiranja – *grá:bje*, *snòpje*.
13. Labiodental *f* realizira se u germanizmima – A jd. *fáru*.
14. U instrumentalnim i prezentskim oblicima umjesto završnoga nazala *m* realizira se nazal *n* – *rukđuò:n*, *vi:n judjè:n*, *nán*, *kad san*.
15. Čuva se skup *jt* u infinitivu – *đuò:jt*, *può:jt*.
16. Prijedlog *və* dao je *u* – *u Čjè:mbu*, *u štálu*.
17. U polaznom *vəs(-)*, *v* je ispalo – *sé* (< *vse* < *vəse*).
18. Iz završnoga skupa *st* reducira se *t* – *osamná:js*.
19. Zvučnost opstruenata prestaje biti fonološki relevantna. Bezvučni se npr. na kraju riječi mogu ozvučiti, npr. *pag te se*, *ož*, *pag ož*, a zvučni obezvučiti ispred bezvučnih – *dabùt kò:se*, također na kraju rečenice – *Ónda*, *dabùt*.
20. Početno nenaglašeno *o* u pokaznim zamjenicama i pojedinim priložima ispada, npr. *vi:n judjè:n*, *námo*, *ná:ko*.

21. Fonem *n* ispred *i* se palatalizira pa se realizira *ñ* u primjerima tipa *načínìla*.
22. Upitno-odnosna zamjenica (koja nije za osobu) je *što*.
23. Rabi se neodređena imenička zamjenica za osobu *varđuò*.
24. Pokazna zamjenica za muški rod je *ta*, bez deikse *j* – *ta klì:n, tà pòp*.
25. Infinitivni je nastavak *-t, -č* – *imat, izmetàt, povje:zàt, svje:zàt, utaknùt, veselìt : rěč, vrěč*.
26. Rabi se prijedlog *iz* (< *izə*) s instrumentalom – *iz rukųò:n*.
27. Množina je jednosložnih imenica muškoga roda „kratka“ – *mù:ži, serpe*.
28. Brojevi druge dekade (od 11 do 19) tvore se sufiksom *-najst*, ali se iz završnoga *st* reducira *t* pa je sufiks *-na:js* – *osamnà:js*.
29. Radnja koja se ponavlja u prošlosti izriče se glagolskom konstrukcijom glagolskoga pridjeva radnoga glagola „moći“ i infinitiva glavnoga glagola – *povrì:slo smo mò:gli tri:put vrěč, no ònda je tųò: mògal varđuò: trè:či svje:zàt; ònda smo mògli ta klì:n utaknùt; tòmu su mògli kri:ž rěč*.
30. Pri realizaciji perfekta povratnih glagola, zamjenica *se* nalazi se ispred nenaglašenoga oblika pomoćnoga glagola „biti“, npr. *ta·ko se je maši·nalo*.
31. Rabe se složeni količinski prilozi kojih je drugi dio *put* – *tri:pu:t*.
32. Rabi se prilog *dar* (približno, otprilike, oko) – *dar osamnà:js*.
33. Rabi se imenica *pòp* u značenju 'svećenik'.

Nova Gora/Neuberg

NG

Geografsko odredjenje: A, Novogradski kotar

Prvi spomen: 1562. kot Weryhocz aliter Wyhegh; 1567. Werhowcz; 1576. Nowaghora; 1648. Uj-hegy, 1634. Vy Hegy; 1643. Vi Hegy; 1698. Uj Hegy seu Naipergh; 1773. Neuberg, Ujhegy, Novagora; 1863. Ada jur prvi naziv Verhoc, vjerojatno malo iskrivljeno Verhovac, ukazuje na Hrvate, ča se ponavlja i u prvom spominku današnjega imena Nowaghora. Ugarski i nimški nazivi su nastali prema hrvatskomu.

Kada su se doselili Hrvati: Od Hrvatov novo utemeljeno selo 1538. ljeta

Gospodari sela: Batthyany, Drašković

Crikva: Drivena, posvećena sv. Ivanu Krstitelju, uzidana 1821., pregradjena 1887.

Znamenitosti: Prirodni rezervat Lug; u selu je rođen pjesnik Pepi Radostić (1910.-1956.).

Iz štatistike:

1900. sbst. 1259: 936 Hrvatov (74,3 %), 313 Nimac (24,9 %)

2001. sbst. 1072: 382 Hrvati, 657 Nimac

2010. sbst. 1024

Iako je jur u brončanoj dobi dokumentirano naselje, broji Nova Gora med novoosnovana hrvatska sela. Franjo Batthány, ondašnji vlasnik gospoščine Novi Grad, vjerojatno je selo novo utemeljio, naselivši Hrvate. Ovomu „hrvatskomu kotaru“ su još s Novom Gorom slišila i sela Veliki Medveš, Lipovac, Bojane, Prašćevo, Jezerjani, Žarnovica, Stinjaki i Hrvatski Santalek. Prema urbaru gospoščine Novi Grad iz 1576. ljeta se datira osnivanje Nove Gore oko 1530. ljeta. Početkom 20. stoljeća počinje jako odseljivanje u Ameriku i Kanadu, čim se znatno smanji broj stanovnikov. Za vrime Drugoga svetskoga boja su ondašnji farnik Semeliker i učiteljica Anna Horvath bili izloženi mnogim represalijam zbog zalaganja za hrvatstvo i podučavanja hrvatskoga jezika. Danas se u školstvu i u okviru kulturnoga djelovanja pokušava podupirati i učvrstiti još postojeće jezično znanje i hrvatsku kulturu.

Govornik: OI, rođ. 1940. (A)
Govornica: AR, rođ. 1938. (B)

Ispitivač: Karl Knor, sn. 2012. (C)
Govor analizirale i priredile: Sanja Vulić i Edith Mühlgaszner

Stručni zapis

C: /0.00/ Kada si se rodil?

A: Osavná:įstoga nové:mbara četerdè:seto lito

C: Što je prvuo, na što se oš moreš spomienut?

A: Nášto se mò·reⁿ já: dobrò spomjè·nut je bì:la ruševina moj^{jè}· xíze óvo. Kad je tá: u bojú pogorila, ùnda smo bì:li u Čérkičevoj xíži gò:ri, ovdé na vřtlu u drá:gi smo nači:ná:li cigle. Pak ùnda se je vò: zòpet zgradilo. /0.30/ To su moji spò:minki. Na'jbò:ji spò:minag mi je tò', kad je gorilo, mi: dicá smo od vesjè:ja ska:ká:li, kad nam se tò' vidlo, kad su iskre letile, pak mù:ži su s kè·ndlami vò·du pojivá:li, né.

C: Kako ste odrasli onda?

A: /0.50/ Mi: smo imá:li dós li:po diti'nstvo. Má'ti je bì:la sémá:, bó:jna udovica. Ali, segá smo imá:li, jíz dós, i óprave smo imá:li. Kokò je to sprá:vila, ali kokò né, tò né: znæn.

B: Što su tvoji starji dilali?

A: /1.07/ Otác pa má'ti kad su bì:li mlá:di, ùnda su išli, ku je nù: dųò·b bì:lo, na řipu. Ùnda j bø:j dò:ša. Moji starji: su se oženili četiretridè:sto lito. A ùnda tri: lí:t ni: bì:lo dicjè:, pak sédantridè:set, ósantridè:set, dévettridè:set pak četrde:set– u nové:mbaru ùvik se je rodi: dičá:k.

C: /1.30/ Kada si se rodila?

B: Triná:įstoga dvoná:įstoga ósantridè:seto.

C: A ču te pitat od ditinstva što. Što je prvuo, na što se ož moraš spomenut?

B: No na bø:j.

C: Unda povi mi, kako je to unda bilo!

B: Tò: je bì:lo strá:šno nq ùnda u bojú. Smo s mę·terom bì:le pè:tero dicjè:. /1.55/ Otá:ž je bì u bojú. Pa smo imę·li édnu krá:vu. Pak ùnda kad su Rusi aįmaši:rali, tò j bì:lo s vé:čera, ùnda smo se tá:ko já:ko si bó:jali. Smo se tá:ko já:ko buò:jali. Pak ùnda smo s mę·teron u nęšoj xíži spá:li. /2.19/ A Rusi su tá:ko já:ko trųopá:li na vrá:ta. A mę·ti je k næn govorila: „Dicá, niš se ne javit, niš se javit. Pak kad ùnda niš ni: se nigdor ni: javi:, ùnda, ùnda su u ná:šin dvųo:rú si ku:rili. Kad smo se ù:jtro stá:li je bì: pù:n dvųò:r Rusųò:v. /2.40/

Jednostavni zapis

C: /0.00/ Kada si se rodil?

A: Osavnajstoga novembara četrdeseto lito

C: Što je prvuo, na što se oš moreš spomienut?

A: Našto se moreⁿ ja dobro spomienut je bila ruševina mojⁱe hiže ovo. Kad je ta u boju pogorila, unda smo bili u Čerkičevoj hiži gori, ovde na vrtlu u dragi smo načinjali cigle. Pak unda se je vo zopet zgradilo. /0.30/ To su moji spominki. Najboji spominag mi je to, kad je gorilo, mi dica smo od vesieja skakali, kad nam se to vidlo, kad su iskre letile, pak muži su s kəndlami vodu pojivali, ne.

C: Kako ste odrasli onda?

A: /0.50/ Mi smo imali dos lipo ditinstvo. Mati je bila səma, bojna udovica. Ali, sega smo imali, jiz dos, i oprave smo imali. Koko je to spravila, ali koko ne, to ne znən.

B: Što su tvoji starji dilali?

A: /1.07/ Otac pa mati kad su bili mladi, unda su išli, ku je nu duob bilo, na ripu. Unda j boj doša. Moji starji su se oženili četiretrideseto lito. A unda tri lit ni bilo dicie, pak sedəntrideset, osəntrideset, devettrideset pak četrdeset– u novembaru uvik se je rodi dičak.

C: /1.30/ Kada si se rodila?

B: Trinaistoga dvonaistoga osantrideseto.

C: A ču te pitat od ditinstva što. Što je prvuo, na što se ož moraš spomenut?

B: No na boj.

C: Unda povi mi, kako je to unda bilo!

B: To je bilo strašno nə unda u boju. Smo s məterom bile petero dicie. /1.55/ Otaž je bi u boju. Pa smo iməli ednu kravu. Pak unda kad su Rusi əimaširali, to j bilo s večera, unda smo se tako jako si bojali. Smo se tako jako buojali. Pak unda smo s məteron u nəšoj hiži spali. /2.19/ A Rusi su tako jako truopali na vrata. A məti je k nən govorila „Dica, niš se ne javit, niš ne javit. Pak kad unda niš ni se nigdor ni javi, unda, unda su u našin dvuoru si kurili. Kad smo se ujutro stali je bi pun dvuor Rusuov. /2.40/

Tumač riječi

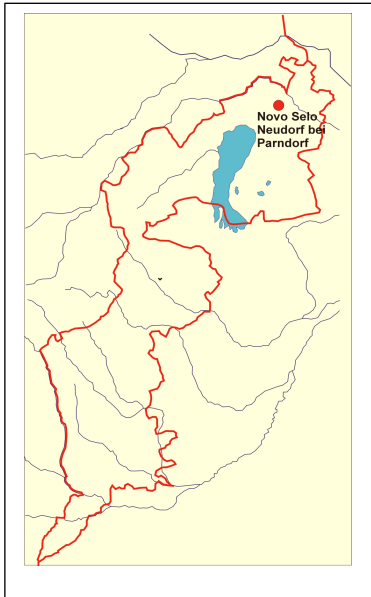
dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
əimaši:rali	umarširati	umarširati	einmarschieren
bə:j bojù	boj	rat	Krieg
četiretridè:sto	trideset četvrti	trideset četvrti	vierunddreißigste
dòs	dosta	dosta	genug
dvuò:r dvo:ru	dvor	dvorište	Hof
édnu	jedna	jedna	eine
jiz	jisti	jesti	essen

ku:rili	kuriti, ložiti	grijati, ložiti	heizen
kə'ndlami	kanta, vidro	kanta, vedro	Kübel, Eimer
na rīpu	na ripu	na sezonski rad oko šećerne repe	auf Rübenarbeit
nači:ná:li	načinjati	napravljati	herstellen
segá	svega	svega	von allem
spò:minag spò:minki	spominak	uspomena, sjećanje	Erinnerung
starji:	roditelji	roditelji	Eltern
truopá:li	tropati, tuketati,	kucati, lupati	klopfen, pochen
únda	onda	onda	dann
vesjé:ja	veselje, radost	veselje, radost	Freude, Lust
xīže	stan, kuća; soba	kuća; soba	Haus; Zimmer, Stube
zópət	opet	opet	wieder

Opis govora Nove Gore:

- 1) Govor je dvonaglasan – fonološki je relevantna kvantiteta sloga (dugo ~ kratko). Dugi i kratki slogovi mogu se ostvariti poludugo. Razlike u intonaciji (ulazno ~ silazno) fonološki su nerelevantne realizacije dugoga i poludugoga sloga. Naglasak se realizira na svim slogovima. Prednaglasne nenaglašene dužine se javljaju ispred dugih i kratkih naglašenih slogova.
- 2) Jat je dao *i* – *dicà, dičà:k, diti'nstvo, lito, gorilo, letile, li:po, úvik*, iznimno *e* – *ovdè*.
- 3) Refleks šwa je *a* – *spò:minag, otà:c*.
- 4) Nazal *ɛ* dao je *e* – *četerdè:seto, pè:tero*.
- 5) Nazal *ɔ* dao je *u* – *mù:ži*.
- 6) Srednji vokali *e* i *o* fakultativno se diftongiraju u *je* i *uo* – *od vesjé:ja, diciè:, pu:n dvuò:r Rusuò:v, dvuò:ru, spomjè'nut, buò:jali, truopá:li*.
- 7) Početno nenaglašeno *o* u zamjenicama ispada – *únda se je vò:, nù: duò'b*.
- 8) Slogotvorno *r* je očuvano – *na vřtlu, četrdè:set*, ali se fakultativno ostvaruje i *er*, npr. *četerdè:seto lito*.
- 9) Nazalni vokali se realiziraju, npr. *səmə:, nè: znən, k nən*, ali ima iznimaka, npr. *kad nam*.
- 10) Mijenja se *o* u *u* ispred *n* u prilogu *únda*.
- 11) Vokal *a* u završetku *ar* u nazivima mjeseci (od 9. do 12. mjeseca) nije blaglasno *a* nego se čuva u kosim padežima – *novè'mbara, u novè'mbaru*.
- 12) Završno *l* se reducira – *se nigdor ni: javi:, je bi:, se je rodi:.*

- 13) Zanaglasno *i* je reducirano u glagolskom pridjevu radnom *vidlo*.
- 14) Izostaje razlika između *č* i *t*, a umjesto njih se izgovara srednji fonem – *četerdè:seto*, u *Čerkičevoj*, *nači:ná:li*, *četiretridè:sto*, *četrde:set*, *diča:k*, *s vé:čera*.
- 15) Velar *x* je očuvan – *xíže*, *xíži*.
- 16) Fonem *ʃ* se ne realizira nego umjesto njega *j* – *na:jbò ji*, *od vesjè:ja*. Isto se događa s fonemom *ʃ* koji je nastao promjenom *l* u *ʃ* ispred *i* – *pojivá:li*.
- 17) Zvučnost opstruenata prestaje biti fonološki relevantna: bezvučni se na kraju riječi često ozvučuju ispred zvučnih fonema i sonanata, npr. *spò:minag mi je*, *jiz dòs*, *Otá:z je*, ali ne uvijek – *zòpet zgradilo*, *tri: lì:t ni:*, *s vé:čera*.
- 18) Rabi se prijedlog *s* – *s kà:ndlami*, *s mà:terom*, *s mà:teron*.
- 19) Prefiks *s-* se ozvučuje ispred zvučnoga početnoga fonema osnove – *zgradilo*.
- 20) Razjednačuje se (disimilira) po mjestu tvorbe prvi od dvaju susjednih nazala – *osavná:jstoga*.
- 21) Iz završnoga skupa *st* reducira se dental *t* – *dòs lì:po*. Tako dobiveno završno *s* se ponekad ozvučuje pred zvučnim fonemom – *jiz dòs*
- 22) Prijedlog *və* dao je *u* – *u bojù*, *u Čerkičevoj*, *u drà:gi*, *u novè:mbaru*. U prefiksu je također *u* – *udovica*, *ùvik*, *ù:jtro* ili se gubi – *segà smo imà:li*, *smo se tà:ko já:ko si bò:jali*, *se ù:jtro stá:li*.
- 23) U polaznom *vəs v* je ispalo – *segà smo imã:li*, *smo se tâ:ko já:ko ṣi bò:jali*.
- 24) Upitno odnosna zamjenica *što* realizira se i u svojim složenicama i prijedložnim svezama – *nášto*.
- 25) Neodređena imenička zamjenica *nigdor* realizira se s naveskom.
- 26) Pod utjecajem su njemačkoga jezika glavni i redni brojevi koji su između dviju punih dekada (između druge i treće pa nadalje) – *sédantridè:set*, *òsantridè:set*, *dèvettridè:set* *četiretridè:sto*, *òsantridè:seto*.
- 27) Brojevi druge dekade (od 11 do 19) tvore se sufiksom *-na:ist* – *osavná:istoga*, *triná:istoga*.
- 28) Množina je jednosložnih imenica muškoga roda „kratka“ – *mù:ži*.
- 29) U I mn. *e*-sklonidbe nastavak je *-ami* – *s kà:ndlami*.
- 30) Sastavni su veznici *pa* i *pak* – *Otác pa mà:ti*, *dèvettridè:set pak četrde:set*.
- 31) U perfektu povratnih glagola zamjenica *se* je ispred oblika pomoćnoga glagola *bit* – *ùnda se je vò: zòpet zgradilo*, *ùvik se je rodi:* ili pomoćni glagol izostaje – *kad nam se tò: vidlo*.
- 32) Instrumental sredstva dolazi s prijedlogom – *su s kà:ndlami vò:du pojivá:li*.

Novo Selo/Neudorf (Hati)

NS

Geografsko odredjenje: A, Niuzaljski kotar. Od 1971. do 1990. selo skupa s Raušerom (Gattendorf) i Lajticom (Pötzneusiedl), odonda opet samostalna općina.

Prvi spomen: 1074. kot Nowendorf; 1423. Newdorff; 1468. Wyfalw; 1555. Neudorff bei Payrendorff; 1680. Ujfalu, Nova Villa; 1773. Neudorff, Uj Falu; 1898. Ujfalu, Neudorf, Novoselo; 1903. Mosonújfalu; 1922. Neudorf bei Parndorf a od 2000. Neudorf bei Parndorf – Novo Selo

Kada su se doselili Hrvati: Oko 1570.

Gospodari sela: Harrach

Crikva: Sv. Leonhard, vjerojatno postoji jur oko 1200., 1629. novoizgradjena, 1667. barokizirana, renovirana 1767.

Znamenitosti: Domaći seoski muzej; U selu je rođen farnik i književnik Šimon Kniefac (1752.-1819.).

Iz statistike:

1900. sbst. 1014: 820 Hrvatov (80,9 %), 129 Nimac (12,7 %)

2001. sbst. 729: 352 Hrvati, 307 Nimac

2011. sbst. 714

Najraniji dokazi naseljenosti ovoga područja su nalazi iz rimljanske dobe. Prvo imenovanje poznato je iz cesarske darovnice iz ljeta 1074. pod imenom „Nowendorf“. Hrvatski naziv „Novo Selo“ postoji od 16. stoljeća. Stvorili su ga doseljenici Hrvati, ke je ovde naselio Leonhard IV. Zbog nejasnih granic prema susjedom došlo je vrijeda do graničnih konfliktova sa susjedskim Cundrofom. Posljedica brojnih sukobova med gosposćinama bila je stalna fluktuacija stanovništva. Ipak je selo dugo moglo očuvati svoj hrvatski identitet. Brojidba 2001. ljeta dokazuje 48,97% hrvatskogovorećega stanovništva.

Govornici: VS, rođ. 1947. (A), FM, rođ. 1939. (B)

Ispitivač: Stefan Bunyai, sn. 2013. (C)

Govor analizirale i priredile: Mira Menac-Mihalić, Anita Celinić

Stručni zapis

A: Mî drugo nîsmo poznãly, neg da smo se znãly jigrãt òvde, ÷e smo se rî:žãly pãç poçjê:vãly. Čê smo òž djêlaly? Tãko... prijê, ÷eç smo imãly. Sam imãla jêdnu pûpiku – b'uo, mãma – jêdnu pûpiku sam jimãla. /0.15/ No, niê znam se na vêt spomiênuť. Je bîlo hòjt se tãko, aly dïca su bîla zadovoljna zis tîm kad drugãçije nîsmo niš poznãli, ne? Starijê smo imãli kî: su se za nãs skrþbily, ne? Tř jila, pîla smo imãli sênek. No, jô, kãt je ... naš je tïla mãma zbùdiť, tř smo tïle ručevãt přva, no ònda se išlo škuõlu. Jã: sam bîla, tẽmo rêt, dobra škuõlarica, tř mi tô nikako nî tẽško spãlo. Tř sam i rãdo škuõlu xodïla, ãlzo... /0.43/ Mî nîsmo imãly dãleko škuõlu, nè. Ko smo tili pî:še i sênek se je tïlo striêfiti ziz drugimi škuõlaricami. Kad smo⁴⁶ dôšli škuõlu, ko nîsmo znãli praktiř niš nîmškoga. To smo se sê ònda nauçili.

C: /0.55/ – *A na kojem jeziku se bilo...?*

A: Sê po xřvãcku. To se znã:m spomiênuť ... vjêronãuk, kad sam dôšla ònda va xãpçu, glãvnu škuõlu Nluzãl, tô mi je nêjvêt tẽško spãdalo kad sam muõrãla tîê svjê:ce po nî:mšku govurorit, ne, òvo je biu svjê:ti Juõ:žef, Elî:jař, ja niê znam ÷e su bîli..., a tô je bîlo po nî:mšku sê drugãçije. Ali mólit po nî:mšku, tô nîsmo niç znãly. /1.20/ Őçe náš – to je bîlo sê po xřvãcku ÷e smo òvde duõma molily, ne?

C: *Kako je to bilo na kiritof, recite mi?*

A: /1.26/ To su tïle diviçice sãme puõjt na kiritof, pa smo tïle ÷iêkať da nas si duõ hùla na tãnac. /1.33/ To su tïle diviçice vãko krû:g sidit, va křçmi, a junã:kî su tili ònda duõjt i ne duõjt, kòt je bîlo. A kiritof je bîlo tô ÷ã: kãda je bîla zã:bãva, kada je bîlo tãnac, za nã:ř je bîlo to sêgar, ne. /1.45/ Kiritof je bîlo ÷ã puõ:sebnoga, to je bîlo ÷ã lî:puõga, ne? To smo tili ur ÷iêkati, a i crîkvu smo xòjt jã:ko xodïli, to je bîlo prijê drugãçije nek sãda. ... /1.55/ Nãš pî:r je òž biu õvde duõma, tř õvde se je tãncalo, mãma je sirota imãla nuõve pòde naçinêno, buõ. Kad sãd⁴⁷ vidim... Moj unuť je to, kãko tu to rêt, ja niê znam jê li ti tẽ se tôte ÷ũda nauçit po xřvãcku. /2.11/ Dõma se po nîmšku pominau, ne. Jã sam se jã:ko ... třsila da se ziř nîm po xřvãcku, aly... Jã:ko smo si jã:çili, puõsim. Jãçit znã: po xřvãcku. I to mu se je sênek vřdylo. Ož dẽnař jã:çimo. Aly ne vêt tãko ÷ũda kot prijê. Prijê smo si tili ÷ũda, ka je biu vêt pre mênì.

⁴⁶ [kacmo]

⁴⁷ [kacã]

/2.28/ Dõ·bro òne razùmu sè, divičice, da, ali govõuru málo. Onda su mi tile rét: "No, máma, tẽmo se nèk po xřvãcku pomínat." No kako dũgo smo se, pĩê:ř minũ:t, ur smo sòpet bĩli va nĩ·mškom.

B: /2.42/ Ziš_škõ·le smo muõrãli vã:n. Onda nař je ziř Mã·loga Buõ·riřto·fa... A nã·řa tẽta Īrma pa Ēla zis koliẽ:suõ·m hũ:ľale řř smo řli z Nuõ·voga Selã pĩ:ře Mã·li Buõ·riřto·f. /3.01/ Mĩẽ·ne su va koliẽ·si vozĩli, a òne su m°rã·le pĩ:ře puõjt kad nĩ: bĩlo drũge moguõũõ:sti. řřdèsĩet uõ·sno, řřdèsĩet deviẽ·to ľĩẽ·to smo stõpř·v mõgli dõmuõ·m sĩmo na Nuõ·vo Selõ kad je ònda nãstau stã:n prã:zan. /3.20/ Pre stã·roj mẽjki smo řĩ:vĩli ònda, dã·, a mõja mã·ma se tĩla zys vlã:kũõ·m sèneg võziř od Mã·loga Bõriřto·fa sĩrmo na Nuõ·vo Selõ pogľĩẽ·dat kãko jẽ·, je li ĵur moguõũõ·st da znã·mo dõmuõ·m, kad mĩ· smo kã·nĩli řĩim pĩle dõmuõ·m duõjt, aly na řã·lo·st nĩ bĩlo ... nãř stã·n slõ·bodan i ċe ... zã·to smo muõrãli tãko dũgo ònda koř stã·re mẽjke řĩ:vĩř.

Jednostavni zapis

A: Mi drugo nismo poznaly, neg da smo se znaly jigrat ovde, ċe smo se riřaly paċ poċievaly. ċe smo oř dielaly? Tako... prie, ċeċ smo imaly. Sam imala jednu pupiku – buo, mama – jednu pupiku sam jimala. /0.15/ No, nie znam se na veċ spomienut. Je bilo hojt se tako, aly dica su bila zadovoljna zis tim kad drugaċije nismo niř poznali, ne? Starije smo imali ki su se za nas skrbily, ne? Tr jila, pĩla smo imali senek. No, jo, kat je ... nas je tĩla mama zbudĩt, tr smo tile ruċevat prva, no ònda se iřlo řkuolu. Ja sam bila, ċemo reċ, dobra řkuolarica, tr mi to nikako ni teřko spalo. Tr sam i rado řkuolu hodĩla, alzo... /0.43/ Mi nismo imaly daleko řkuolu, ne. Ko smo tĩli piře i senek se je tĩlo striefĩti ziz drugimi řkuolaricami. Kad smo dořli řkuolu, ko nismo znali praktĩř niř nimřkoga. To smo se se ònda nauċĩli.

C: /0.55/ – A na kojem jeziku se bilo...?

A: Se po hrvacku. To se znam spomienut ... vieronauk, kad sam dořla ònda va haupċuj, glavnu řkuolu Niuzalj, to mi je nejveċ teřko spadalo kad sam muõrala tie sviece po nimřku govuorit, ne, ovo je biu svieti Juořef, Elijař, ja nie znam ċe su bili..., a to je bilo po nimřku se drugaċije. Ali molĩt po nimřku, to nismo niċ znaly. /1.20/ Oċe nař – to je bilo se po hrvacku ċe smo ovde duoma molĩly, ne?

C: Kako je to bilo na kiritof, recite mi?

A: /1.26/ To su tile divičice same puõjt na kiritof, pa smo tile ċiekat da nas si duo hulja na tanac. /1.33/ To su tile divičice vako krug sĩdit, va krċmi, a junaki su tĩli ònda duojt i ne duojt, kot je bilo. A kiritof je bilo to ċa kada je bila zabava, kada je bilo tanac, za nas je bilo to segar, ne. /1.45/ Kiritof je bilo ċa puõsebnoga, to je bilo ċa lipuoga, ne? To smo tĩli ur ċiekatĩ, a i crikvu smo hojt jako hodĩli, to je bilo prije drugaċije nek sada. ...

/1.55/ Naš pir je ož biu ovde duoma, tr ovde se je tancalo, mama je sirota imala nuove pode načinjeno, buo. Kad sad vidim... Moj unuk je to, kako ću to reć, ja nie znam je li ti će se tote čuda naučit po hrvacku. /2.11/ Duoma se po nimšku pominau, ne. Ja sam se jako ... trsila da se ziš njim po hrvacku, aly... Jako smo si jačili, pruosim. Jačit zna po hrvacku. I to mu se je senek vidylo. Ož denas jačimo. Aly ne već tako čuda kot prije. Prije smo si tili čuda, ka je biu već pre meni.

/2.28/ Dobro one razumu se, divičice, da, ali govuoru malo. Onda su mi tile reć: "No, mama, ćemo se nek po hrvacku pominat." No kako dugo smo se, piet minut, ur smo sopet bili va nimškom. /3.04/

B: /2.42/ Ziš škole smo muorali van. Onda nas je zis Maloga Buorišto^ffa... A naša teta Irma pa Ela zis koliesuom huljale tr smo šli z Nuovoga Sela piše Mali Buorišto^ff. /3.01/ Miene su va koliesi vozili, a one su m^orale piše puojt kad ni bilo druge mogućnosti. Štrdesiet uosmo, štrdesiet devieto lieto smo stopr^v mogli domuom simo na Nuovo Selo kad je onda nastau stan prazan.

/3.20/ Pre staroj mejki smo živili onda, da, a moja mama se tila zys vlakuom seneg vozit od Maloga Borišto^ffa simo na Nuovo Selo pogliedat kako je, je li ^jur mogućnost da znamo domuom, kad mi smo kanili šćim prlje domuom duojt, aly na žalost ni bilo ... naš stan slobodan i će ... zato smo muorali tako dugo onda kod stare mejke živit.

Tumač riječi

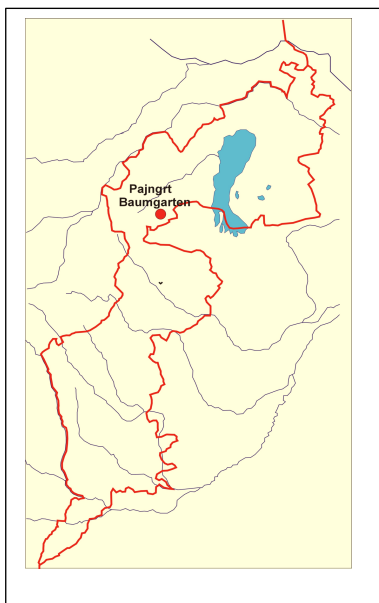
dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
būō·	bud, dabud	zar ne	nicht wahr
če	ča	što	was
čeč	ča	što	was
čúda	čuda, mnogo	mного	viel
divičice	divičica, divojčica	djevojčica, curica	Mädchen
xā ^u pčū ^j	glavna škola	srednja škola	Hauptschule
hōjt	jednostavno, pa	jednostavno, pa, ma, ta	halt, eben
hūļa, hū:ļale	donesti, pojti po	donijeti, otići po	holen
jā·čit, jā:čīli	jačiti	pjevati	singen
junā:ki	ditić	mladić	Bursch
kiritof	kiritof, štrapova	crkveni god	Kirtag
kolīē·si, kolīē:sūō·m	dičja kolca	dječja kolica	Kinderwagen
ož	još	još	noch

pač	tres, pljus	tres, pljus, pljas	patsch, klatsch
pī:še	piše, pišice	pješke, pješice	zu Fuß
počjê:vãly	loviti se	igrati se lovice	Fangen spielen
pominat se	pominati se, govoriti	govoriti, razgovarati	reden, sich unterhalten
přle	prlje, prije	prije	früher
přva	prvo	najprije	zuerst, zunächst
púpiku	lutka, tuka	lutka	Puppe
rî:žály	kličkati, pinckorati	pincekati se, igrati se pincekom, zašiljenim komadom drva	Pinzkaschlagen, Titschkerln (Kinderspiele)
ručévať	ručevati	doručkovati	frühstücken
ségar	svega	svašta	allerlei, allerhand
sěnek, sėneg	svenek, uvijek	uvijek, svagda	immer
sópet	opet	opet	wieder
starije	starji, roditelji	roditelji	Eltern
stâ-roj mějki	staramati, baba	baka, baba	Großmutter
stričēfiti se	strefiti se, sastati se	sresti se, sastati se	sich treffen
ščim	(s) čim	(s) čime	womit
škuõ·laricami	školarica	učenica	Schülerin
ur	jur	već	schon
vřdylø (mu) se	viditi se	svidati se	gefallen
zys	s, sa; iz	s, sa; iz	mit; aus

Opis govora Novoga Sela:

- 1) Govor je tronaglasan – fonološki je relevantna kvantiteta sloga (dugo ~ kratko), intonacija je relevantna u dugom slogu (uzlazno ~ silazno). I kratki i dugi slog može se ostvariti poludugo. U govoru postoje zanaglasne dužine, fakultativno pokraćene u poludužinu. Polazne prednaglasne dužine naglašene su silaznim naglaskom, uz čuvanje naglaska i na starom mjestu, pa u govoru postoji dvostruki naglasak.
- 2) Jat je dao *i* i *e* (koje se dalje može diftongirati kao i svako drugo *e*) – *tili, sidit* : *djêlaly, ljêto*.
- 3) Šwa je uglavnom dalo *a*, osim u nekim leksemima, npr. "danas", gdje je dao *e* – *sam, tãnac, kàda* : *sédallsàda, dènaš*.
- 4) Nazal *ę* dao je *e*, koje se dalje diftongira kao svako drugo *e* – *štrdèsjęť, devjêto*, *svjê:ce*.

- 5) Nazal *ɔ* dao je *u – jédnu, pùpiku, škuôly, spomiênuť*.
- 6) Srednji vokali *e* i *o* fakultativno se diftongiraju u *je* i *uo – tîê; sviê:ce, djèlaly : muôràla govùorit*.
- 7) Samoglasnik *a* ispred *j* zamjenjuje se s *ɛ – mèjki*.
- 8) Nenaglašeno kratko *i*, obično u otvorenoj ultimi, može se ostvariti centralnije, kao *y – poznãly, skrbily, stâ:ny, aly : vřdylo, zys*.
- 9) Slogotvorno *r* je fonem, nastao primarno i sekundarno – *skrbily, tr, xrvãcku, štrdèsjet*.
- 10) Početno nenaglašeno *o* u prilogima ispada – *vãko*.
- 11) Čuva se razlika između *č* i *ć – čiêkať : tẽmo, rêt*.
- 12) Velar *x* gubi se u skupu *xt – tile, tila*, u drugim se pozicijama čuva – *xrvãcku*. Može se ostvariti i kao faringalno *ħ – ħula*.
- 13) Završno *l* dao je poluvokalno *u – biu, pominau*.
- 14) Zvučnost opstruenata prestaje biti fonološki relevantna: bezvučni se dijelom ozvučuju, a zvučni rjeđe dijelom obezvučuju, najčešće na kraju riječi – *puôjt na kiritof, dẽnaş jã:çimo, unuk je, sèneg*.
- 15) Potvrđen je rotacizam – *tr*.
- 16) U polaznom *vã(-) v* je ispalo – *sè*.
- 17) U polaznom *vãz- v* je ispalo – u prilogu u značenju 'opet' – *sòpet*.
- 18) Prijedlog *vã* dao je *va* ili se gubi – *va křčmi, va koljẽsi : dõšli škuô:lu*.
- 19) Rezultat križanja prijedloga *sã* i *izã* glasi *zis*, koje se dalje mijenja djelovanjem jednačenja po zvučnosti i mjestu tvorbe – *zis koljẽ:suôm, zis tîm, zys vlã:kũom, ziz drùgimi, zish nîm, zish škôle : zish Mãloga Buôrištofa*. Uz to, *izã* daje i *z – z Nuôvoga Selã*.
- 20) Čuva se skup *jt – duôjt||duôjt, puôjt*.
- 21) Infinitivni je nastavak *-t, -ć – spomiênuť, puôjt, rêt*.
- 22) Upitno-odnosna zamjenica za neživo je *čãlčã, če, čeč*.
- 23) Upitno-odnosna zamjenica za živo je *duô*.
- 24) Neodređena zamjenica za neživo glasi *niš*.
- 25) Izostaju rezultati druge palatalizacije – *junã:ki, pre stãroj mèjki*.
- 26) U 3. l. mn. prezenta potvrđen je nastavak *u* u *razumu, govùoru*.
- 27) Potvrđen je navezak u prilogu *tôte*.
- 28) Radnja koja se ponavljala u prošlosti izriče se glagolskom konstrukcijom glagolskoga pridjeva radnog pomoćnoga glagola "htjeti" i infinitivom glavnog glagola – *smo tile ručevãť, je tila mãma zbùdiť*.

Pajngrt/Baumgarten (Poljanci)

Pgt

Geografsko odredjenje: A, Matrštovski kotar

Prvi spomen: 1267. kot Pungarth; 1362. Pangort; 1382. Pangart; 1433. Pawngarten; 1486. Paumgart; 1554. Pongarth; 1605. Pangorth; 1773. Baumgarten, Pangart, Pangert; 1851. Kertes, Baumgarten; 1903. Sopronkertes; 1922. Baumgarten im Burgenland; 2000. Baumgarten im Burgenland – Pajngrt
Hrvatski oblik imena je iskrivljen nimški original, ugrsko ime je prevedenica nimškoga.

Kada su se doselili Hrvati: Od 1528. početo

Gospodari sela: Osl, Kanizsay, Grafenegg

Crikva: Sv. Petar i Pavao, fara pred 1563., sadašnja crikva je izgradjena 1781., turam 1790. Selo je imalo i utvrđen grad.

Znamenitosti: Napušćeni kloštar, spomenut 1465., 1475. pavlinci, 1493. izgorio, obnovljen 1743. od jurskih eremitov; prva tamburaška grupa u Gradišću 1923.; sudski dokumenat o Hrvatima iz 1528.

Iz statistike:

1900. sbst. 870: 798 Hrvatov, (91,7 %), 15 Nimac (1,7 %), 55 Ugrov (6,4 %)

2001. sbst. 880: 446 Hrvatov, 340 Nimac

2011. sbst. 889

Jur od mladje kamene dobe je Pajngrt stalno naseljeno mjesto. Selo je ležalo na važnom trgovačkom putu, ki je peljao od Bečanskoga Novoga Mjesta prik Pečve do Šoprona. Gospoščini Pajngrt su u 15. stoljeću slišili i Orbuh i Cindrof. Kratko vreme je pak mjesto bilo imanje pavlinskoga kloštra. Po velikom ognju su redovniki napustili kloštar, a svitski zemljoposjedniki su preuzeli selo. Smanjenje broja stanovnikov zbog epidemije i agrarne krize peljalo je do novoga naseljenja hrvatskimi kolonisti. Kasnije su se stalno minjali vlasniki, dokle je selo konačno pripalo gospoščini Fortnava. Razvitak se je odigrao spodobno kot i u drugi seli okolice. Danas se intenzivno gaji kulturna tradicija i se cijeni većeježičnost. Udio hrvatskogovorećega stanovništva iznaša 57,5 %.

Govornik: JP, rođj. 1938. (A)

Ispitivačica: Hildegard Resatz, sn. 2013. (B)

Govor analizirao i priredio: Ivo Sučić

Stručni zapis

A: /0.00/ Kat sam⁴⁸ jā· bių mlã:ji, kat sam bių juna:k oš, ònda su se tily kiritofi jā:ko svečē·vat. Ònda: smo tily jimaų - su tile bit mū:zike nã dvi:křćma:, jédna j bĭ·la kod onoga zgóra, kod Rã:jfa, ònda: j bių oš Rã:jf křćma:r, a jédna j bĭ·la zdòla, ònda: j bių Ivanšic křćma:r. /0.16/ Kòd na:š, mĭ· smo jédnu·ž, jédno liĕ·to, smo imã·li i mĭ: mū·ziku, nã:š je bĭ·lo diĕ·set tovã·rušoų, tų smo si mū·ziku aufziē:li, pã· smo šli vėl̃ie:, pų̃le, ònda j bĭ·la viĕiĕ:·rãa oš Pã·jngrti, tų smo šli z muzikã·nti crĭ·kfu po gospodina, pa se j tilo, pã· se j ziš gospodinom šlò fã·rofu, na fã·rof, a pred fã·rofom su muzikã·nti gũ·slaly, a mĭ· smo xojd_dã:li sĭ·m dóbno žĭ·vių, nē·, gospodinu, i nam junã:kųo·m, i tãko sĭ·m skupa, ciĕ·lomu sėlu. /0.50/ Gospòdi:n je tių dobruō·ga vĭ:na dát, tų smo tily xojų na sãkoga pĭ:d. A pã su se tily trĭ: ali četiri ali piē·t kusićou tã:ncat pred fã·rofom, tų smo tili si skupa tã·ncat, a pã se je, je mū·zika šlã mi·ų ziš nã·mi junã·ki pa zis_simi ljũ:di na křćmu. /1.07/ Ako smo mĭ· tily pa tiĕ· ljũ:de, kĭ· su tily bid crĭ·kfi⁴⁹, pa pred crĭ·kfum⁵⁰, smo tily sė na křćmu sprã·vių, tų smo imã·li ur nã·še ljũ:de, kĭ· su nam tily ajntrit plã·tių, nē, kat tôte· si, kat si⁵¹ muzikã·nte nã·jmeš, tĭ: stòjũ pinĭe:·z, nē:. A tiĕ· muōraš i zĭš ĕi:m plã·tit, a tiĕ· si ti:ų zis ti:m plã·tių, zis tĭ·mi, ĕa su ti tily tĭ· ljũ:di ajntrit plã·tit. /1.29/

B: A kãko j to bĭ·lo kot pĭ:rou? Ća su bĭ:li za òbiĕaji? Kãko se j to, naprĭ:mjer „Ròdi Buō:že“ ali ĕãã, kãko se j to sveĕevalo?

A: /1.35/Pĭ:ri su se tily - jā:ko ĕũda - mĭ· smo imã·ly to muzikapėlu, muzikã·nte, tĭ su tily xojų bit kòt sĭ pĭ:rou tųpa:j, da su bĭ·li pĭ:ri ziš mū·zikum. Po staĭilu su tily pų̃vo puō·jų muzikã:nti, nē·, a pa su tily puō·jų zis_staĭilom po puō:tpų̃nu, a pa su tĭ dvã: tily puō·jų zòpĭe: z muzikã:nti po zã·ručna·ka, a pã j tila ciĕ·la mū·zika zis tĭmi guō·sti, kĭ· su bĭ·li na pĭ:ri, puō·jų po zã·ručnu. /2.03/ A pã se j tilo ziz_zã:ručnom, kat su bĭ·li si ur skũpa, se j tilo pa puō·jų s tũ:m mū·zikum crĭ·kfu. Crĭ·kfi se j tilo pa poruĕit. A pã se j tilo ođ crĭ·kve⁵², kat se j tilo vãduo·jų, ko se j vãni pa gũ·slala mū·zika i se j tilo vãni tã·ncat. A pa se j tilo zòpĭe: ... ođ crĭ·kve⁵³ se j pa tilo puō·jų èndvedų z_zã·ručna·ki, kod zã·ručne su se tili pĭ:ri dų̃žat, a tĭ·, ki su tili bių od zã·ručne guō·sti, su tily kod zã·ručne jĭ·s, tòtĭe· se j til..., tòtĭe· j tila bit pa i mū·zika, a tĭ· drũgi, kĭ· su tily bid

⁴⁸ [kacam]

⁴⁹ [bicrikfi]

⁵⁰ [precrikfum]

⁵¹ [kaci]

⁵² [ocrikve]

⁵³ [ocrikve]

od zâ·ručna·ka, tî· su tili kod níĕ·ga jî·s. A od zâ:ručne su tili kod zâ:ručne jî·s. A mû·zika j tila bid májnsns kod zâ:ručne. /2.44/ B: *Par je biu hojt skupa kaj, kod za...* Pâ:r je tî·u bit kod zâ:ručne skúpa. B: *A tako obiĉaji, kad je biu ka...* Ájzo pa se j tilo, pa su tily duĕ·jt, knuĕ·tí su pa tili duĕ·jt vřta:ĵ prósit, nê·. Tòga bi ja muĕ:rau znať zvána, já· sa ga tî·u ĉúdaputi prósit, ali tómu je sêtra:t ur dóbri: skóro pedésje:ť lĕ:t, kát sam⁵⁴ ur pedésje:ť lĕ:t užĕ·nen, tř sam to ur zâ:biu. /3.05/

Jednostavni zapis

J.P.: /0.00/ Ajzo, kad sam ja biu mlaji, kad sam biu junak oš, onda su se tili kiritofi jako sveĉevat. Onda smo tili jimat - su tile bit muzike na dvi krĉma, jedna j bila kod onoga zgora, kod Rajfa, onda j biu oš Rajf krĉmar, a jedna j bila zdola, onda j biu Ivanšic krĉmar. /0.16/ Kod nas, mi smo jednudž, jedno lieto, smo imali i mi muziku, nas je bilo dieset tovarušou, tr smo si muziku aufzieli, pa smo šli veljie, prlje, onda j bila viĉiernja oš Pajngrti, tr smo šli z muzikanti crikvu po gospodina, pa se j tilo, pa se j ziz gospodinom šlo farofu, na farof, a pred farofom su muzikanti guslali, a mi smo hojd dali sim dobro živit, ne, gospodinu, i nam junakuom, i tako sim skupa, cielomu selu. /0.50/ Gospodin je tiu dobruoga vina dat, tr smo tili hojt na sakoga pit. A pa su se tili tri ali ĉetiri ali piet kusiĉou tancat pred farofom, tr smo tili si skupa tancat, a pa se je ... je muzika šla mit zis nami junaki pa zi simi ljudi na krĉmu. /1.07/ Ako smo mi tili pa tie ljude, ki su tili bit crikfi, pa pred crikfum, smo tili se na krĉmu spravit, tr smo imali ur naše ljude, ki su nam tili ajntrit platit, ne, kad totie si, kad si muzikante najmeš, ti stoju piniez, ne. A tie muoraš i ziš ĉim platit, a tie si tiu zis tim platit, zis timi, ĉa su ti tili ti ljudi ajntrit platit. /1.29/

B: *A kako j to bilo kot pirou? Ća su bili za obiĉaji? Kako se j to, naprimjer „Rodi Buože“ ali ĉa, kako se j to sveĉevalo?*

J.P.: /1.35/ Piri su se tili - jako ĉuda - mi smo imali to muzikapelu, muzikante, ti su tili hojt bit kot si pirou trpaj, da su bili piri zis muzikum. Po staĉilu su tili prvo puojt muzikanti, ne, a pa su tili puojt zis staĉilom po puotprnju, a pa su ti dva tili puojt zopie z muzikanti po zaruĉnjaka, a pa je tila ciela muzika zis timi guosti, ki su bili na piri, puojt po zaruĉnju. /2.03/ A pa se j tilo zis zaruĉnjom, kat su bili si ur skupa, se j tilo pa puojt s tum muzikum crikfu. Crikfi se j tilo pa poruĉit. A pa se j tilo od crikfe, kat se j tilo vanduojt, ko se j vani pa guslala muzika i se j tilo vani tancat. A pa se j tilo zopie ... od crikfe se j pa tilo puojt endvedr s zaruĉnjaki, kot zaruĉnje su se tili piri držat, a ti, ki su tili bit od zaruĉnje guosti, su tili kod zaruĉnje jis, totie se j til..., totie j tila bit pa i muzika, a ti drugi, ki su tili bit od zaruĉnjaka, ti su tili kod njiega jis. A od zaruĉnje su tili kod zaruĉnje jis. A muzika j tila bit majnsns kod zaruĉnje. /2.44/ B: *Par je biu*

⁵⁴ [kacam]

hojt skupa kaj, kod za... Par je tiu bit kod zaručnje skupa. B: A tako običaji, kad je biu ka... Ajzo pa se j tilo, pa su tili duojt, knuoći su pa tili duojt vrtajⁿ prosit, ne. Toga bi ja muorau znat zvana, ja san ga tiu čudaputi prosit, ali tomu je setrat ur dobri skoro pedesiet liet, kat sam ur pedesiet liet užienjen, tr sam to ur zabiū. /3.05/

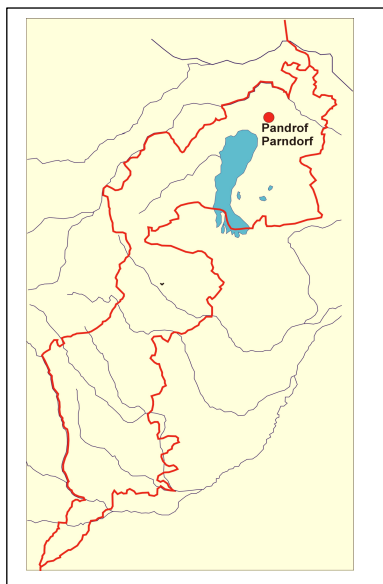
Tumač riči

dijalektna rič	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	nimški
ájzo	ada	dakle	also
áufzię:li	najeti	unajmiti	aufnehmen
čúdaputi	mnogokrat	često	oft
éndvedř	ili	ili	entweder
gũ·slala	igrati	svirati	musizieren, spielen
júna:k	ditić, mladenac	momak, mladić	Bursch
knuō:ti	navečer, zvečera	navečer, uveče	abends
májsņs	zvečega, većinom	najčešće, većinom	meistens
nã·jmeš	najeti	unajmiti	dingen, aufnehmen
poručit̃	poručiti se	vjenčati se	sich vermählen, heiraten
puō:tpřnú	posnašnjica	djeveruša	Brautjungfer
šlá mi:t̃	iti s, sprohadjati	ići s, pratiti	mitgehen
sétra:t	sada	sada	jetzt
stařilu	staćilo	djever	Brautführer
tótję:	tote, onde	tamo, ondje	dort
tovä·rušou	prijatelj	prijatelj, priján	Freund
t̃pa:j	uz, nazočan	uz, nazočan	dabei
vřta:ř	vrtanj	svadbeni kolač	Kranzkuchen
xojd/xojt̃	eto, jednostavno	jednostavno, ta	halt, eben
zã:biu	zabiti, odučiti se	zaboraviti	vergessen
znat zvána	znati napamet	znati napamet	auswendig können

Opis govora Pajngrta:

- 1) Govor je tronaglasan sa silaznom i uzlaznom intonacijom na dugi slogi (*su ti tily tî·ljû:di* : *zis_simi ljû:di*). I kratki i dugi slog se more realizirati poludugo. Kratki naglasak i akut premjestili su se s ultime prema početku riči.
- 2) Nenaglašeno kratko *i* u otvorenoj ultimi more se realizirati kot *y* – *tily, imã·ly*.
- 3) Jat se reflektira kot *i* i *e* – *dvi:., jî·s(t), tily, vičję:rha* : *lię·to, cię·la*.

- 4) Svako *e* (< *e*, *ě*, *ę*) i *o* se pod određenim uvjeti more diftongirati kot *ie* odnosno *uo*. Ti *e* i *o* se izgovaraju otvoreno (*ię*, *uo*) – *dię·set*, *vělię* : *puō:tpřnu*, *muō:rau*. Pred *j||i* se *o* zatvara u *o* – *puō:jt*, *vānduō:jt*.
- 5) Nazal *ę* daje *e* – *svečē·vat*, *dię·set*, *piē·t*.
- 6) Nazal *o* daje *u* – *crī·kfu*, *porūčit*.
- 7) Završno *l* i završno *v* su dali poluvokalno *u* – *bliu*, *tī·u* : *kusićou*, *toṽ·rušou*.
- 8) Velar *x* se gubi u skupu *xt* – *tily*, *tīle*.
- 9) Kod završnoga slijeda *-ań* dolazi do metateze palatalnoga elementa – *Pā·jngṛti*, *vṽta:ṽ*.
- 10) Uпитno-odnosna zamjenica za neživo je *ča*.
- 11) Uz neke imenice kot i uz nazive sel ne hasnuje se prijedlog *va* (<*və*) – *pa puō:jt s tū:m mū·zikum crī·kfu*. *Crī·kfi se j tīlo pa porūčit*, *ōnda j bī·la vičię:rńa oš Pā·jngṛti*.
- 12) Prijedlog *s* zaminja se mnogokrat prijedlogom *zis* – *ziš gospodinom*, *ziš mū·zikum uz s tū:m mū·zikum*, *z muzikā:nti*.
- 13) Infinitiv se hasnuje prez završnoga *i* – *jīmaṭ*, *plā·tit*.
- 14) Radnja, ka se ponavlja u prošlosti, izražava se glagolskom konstrukcijom s pomoćnim glagolom "htiti" – *Gospōdi:n je tīu dobroṽ·ga vī:na dāt*, *tr smo tily hojt na sākoga pī:d*.
- 15) Bezvučni opstruenti, ki zatvaraju ultimu, dijelom ili potpuno se ozvučuju, a zvučni dijelom ili potpuno obezvučuju – *pedēsjet lię:t*, *pid* : *preḍ*, *pīnje:z*.
- 16) Za nekimi bezvučnimi opstruenti *v* prelazi u *f* – *crī·kfu*.
- 17) Slogotvorno *r* je fonem, nastao primarno i sekundarno – *dṽžat*, *puō:tpřnu*, *tṽpa:j*. Kod posudjenic iz nimškoga razvilo se je i sekundarno slogotvorno *ṛ* – *mājsṛs*.
- 18) Dobro se razlikuju *č* i *t* – *četiri*, *svečē·vat* : *kusićou*, *staṭilu*, *knuō:ṭi*.
- 19) Strujnik *j* se čuva uglavnom i na početku riči – *jī:s*, *jūna:k*. Javlja se i kot ostvarenje fonema *đ* – *mlā:ji*.
- 20) U završnom skupu *st* ispada *t* – *jī:s*; *mājsṛs* [*< meistens*].
- 21) U ishodnoj zamjenici *vəs* ispada *v* – *sī skupa*, *sī·m skupa*, *sākoga*.
- 22) Nastavak I jd. imenic ženskoga roda je *-um*, fakultativno i *-om* – *ziš mū·zikum*, *preḍ crī·kfum* : *ziz_zā:ručnom*.
- 23) Imenice muškoga roda imaju u L jd. nastavak *-i* – *na pī:ri*, *Pā·jngṛti*.
- 24) Množina imenic muškoga roda je „kratka“ – *pī:ri*.
- 25) Navezak imamo u prilogu *tóṭie*.

Pandrof/Parndorf (Hati)

Pdf

Geografsko odredjenje: A, Niuzaljski kotar

Prvi spomen: 1264. Perun, Perin; 1313. Peren; 1423. Parendorff; 1516. Parendorff; 1551. Pandorff; 1659. Pandorff; 1773. Pandorff, Pándorff; 1856. Parndorf; 1908. Pándorfalu, 1922. Parndorf; 2000. Parndorf – Pandrof

Kada su se doselili Hrvati: Po pohodu Turkov 1529. opustošeno selo, novonaseljeno hrvatskimi kolonisti 1547/48.

Gospodari sela: Harrach

Crikva: Sv. Benedikt. Crikva se spominje jur 1430., s Hrvati se minja 1572. patrocinjum na sv. Ladislava, brod crikve gradjen je od 1716. do 1718 po planu Lukasa Hildenbranda.

Znamenitosti: Kod Pandrofa je bila bitka izmedju bana Jelačića i ugarskih Kossuthovih ustanikov 1848., slika (bakrorez) s prikazom bitke se čuva u vojnom muzeju Beča; raka familije Harrach.

Iz štatistike:

1900. sbst. 2720: 1910 Hrvatov (70,2 %), 421 Nimac (15,5 %),
2001. sbst. 3218: 539 Hrvatov, 2079 Nimac
2011. sbst. 4170

Prvo u povelji iz 1264. ljeta dokumentirano ime sela je „Perun“. Cijelo mjesto je od početka 16. stoljeća sve do ukinuća feudalizma sredinom 19. stoljeća bilo u vlasništvu grofov Harrach. Turski napadaj 1529. imao je strašne posljedice za Pandrof, tako da je selo bilo potpuno opustošeno i razrušeno. Po novonaseljenju kolonisti iz Hrvatskoga primorja pogodila je selo 1679. kuga, ka je pokosila velik dio stanoništva. Od sredine 20. stoljeća općina je zbog dobrog položaja na raskrižju važnih cestov i željezničkih prugov doživila gospodarstvenu promjenu i dostignula važnu poziciju za cijelu regiju.

Danas Pandrof igra za regiju i za Gradišće važnu ulogu na kulturnom i gospodarstvenom području. Udio hrvatskoga stanovništva se je u zadnji desetljeći bitno smanjio na 20,79% . Selo postaje sve otvorenije multietničko i multikulturalno mjesto i društvo.

Govornici: ML, rođ. 1933. (A), FJ, rođ. 1931. (B)

Ispitivač: Stefan Bunyai, sn. 2013. (C)

Govor analizirale i priredile: Mira Menac-Mihalić, Anita Celinić

Stručni zapis

A: No jô:! Mějka tṛ otâc su bîli, otâc je tiṽ puôjṽ diēlat, tâ je biṽ drivodiēlac tṛ je Biēči diēlau. /0.08/ Mějka je bîla duômu, mi smo tili zi škôle d^uôjṽ, nam je tila čâ: skûxaṽ, ônda nûte si âufgoḃ, ali čâ. No, tâkov van je biṽ žîtaṽ, po siromâšku.

/0.19/ I môj muž je tiṽ ôvde duôjṽ i brârt, kat su tili bit guô:d ali čâ, na Božîte aly čâ. /0.27/ Pa sam rékla ... je otâz Bunkâvi je ostâu jôš biṽ. A mîr smo se Za vṽte tṛ sam se trinâjṽ liēṽ mu z ubiēdom vozîla. /0.40/ Tṛ je tiṽ ... ônda je biṽ dvî liēta uš kôd na's pṽle neg je úmru. Ônda je tiṽ rét – "Ča se tîr nakûxaš!" Kûliko pûti smo bili desetimi pri stôli? "Dô íe tiēbe?" Kadar si dostânu jîst i duôjdu dômuo:m.

C: Kakov stan ste vi nu dobu imali?

B: /0.54/ Mîr smo imâli, koṽ i sâgder drûgder je bilo ... t^uô poxîštvo je bîlo normâl koṽ sâd, je sâk imau kôd sebe... Kûxiâna i na spâlo stâne. /1.05/ Za dîcu je bîlo tō jâko lîpo, ka je tîlo bit ... Kad zîmy nî tîlo bit sâgdir tēplo, sē xiže, nē. Ali tō je tyla bit viēza, no tâ trēn znâm da nî tîlo bit sēnek tēplo, ali jēdna xiža je bila sēnek tēpla, no tō smo bili si skûpa râdo, pomînali. A i tō je biṽ tâ, tâ, če ... ča ja velîm, sedâšni čas si ne želîmo, da bude zôpe gônc sē tako, ali tôte su lûdi dôšli jâko skûpa. /1.27/ Sî su se čûda pomînali. Kod nâš je bîlo osebûjno čûda lûdi, sēne, od sûrsjedou, dâleko, va ciēloj gâsi kod nâš. ... Tako, sâmi nî bilo jîṽ. /1.37/ I sē se tako, kôjṽ je bîlo on čas mogûte, su se lûdi tako zis tim môrali ... zadovuôṽštinu su imâli, ne.

/1.44/ Kad vî: velîste od dîtî:nstva. Mîr smo se kod dî:tē narodili pri lâmpi s petrôlijomom, a sâda íemo muôraṽ úmriṽ meḃ kompjûteri. /1.56/ Mîr sy to ne môremo predstâvit sedâšni čas dobrostâne. Mîr smo byly va tōm zadovuôṽni. To nî bilo svitila, nî bilo vódje. Mîr smo žîvili tako kot pruôsti pṽle kadiēn ... nî bîlo ... dobrostâne, /2.10/ ali mîr smo bili si zadovuôṽni, ne? ... Sûrsjedi i si drûgi su bîli tâko.

C: Česa je se bilo za jîṽ na primjer kod dite, kad ste se zbudili? Ča je bilo na ručjenje, kobasice, vuršta?

B: /2.19/ Nēj bâlo tako ... kod nâs tako, tako čûda râzlikou, i nîrsmo tili. Krûx ili ... ča su bile žiēmle, ali kâko, ja niē znam kâko, če on čas biṽ Ali mi smo tyla kafē, ali kakâo ali ... miēsa kroz jûtro, nē. ...

C: A ča su vaši roditelji dilali?

B: /2.36/ Nāši roditeļi ... No, mājka su bili domaťina, a nāš otac su tŗžili. ... Sē z drugoga čēga dugovāna, ne. A ōnda je dūōšau būōj. Kād je būōj dūōšau, ōnda su imāli, su si tākō tēretni āuto kūpili tŗ su ... zis tŗm tŗžili, ne.

/2.52/ Va pŗvu klā:s kad smo xodili, smo puōčeli škuōlu... Martinkoviť Āgica – to je ŗsto bŗlo, jā sam biu ŗeu, kako ŗu rēt, lŗbling – tā: me je tyla sēnek ziē:ť sēbi, tŗ smo se tili pomŗnať.

/3.06/ Ōnda i drugo liēto ili triēto liēto, ka je to bilo, u škuōli se zapŗsať, a ōnda je bilo oš trije trŗdeset, a četŗdeset triēto liēto. Mājka su mi rēkli – "Pōj se zapŗsať sām, jā nimam lāzno." /3.18/ I oni su bili bitēžni. Ka su nam ŗmrli, su oni bili pedēs_sjēdam, jā sam biu dvanājšt liēt stār. Nēgo su rēkli – "Kāmo tēs se zapŗsať?" Sam rēkau – "Sam dōšau gōspōji učŗteļici Āgici, nē." me sōpeť zabrāzilā tŗ je rēkla – Fābac, mŗ dva ... mŗ dva smo sā:mi za xŗvātstvo. Mŗ smo se muōrali mŗvu i smijať, su rēkli – "Čā tēmo mŗ dvā sā:mi klāš dŗžať?" Nē? Sī smo bili va nŗmški klāsi:².

Jednostavan zapis

A: No jo! Mejka tr otac su bili, otac je tiu puojt dielat, ta je biu drivodielac tr je Bieči dielau. /0.08/ Mejka je bila duomu ... mi smo tili zi šk^uole d^uojt, nam je tila ča skuhat, onda nute si aufgob, ali ča. No, takov van je biu žitak, po siromašku.

/0.19/ I moj muž je tiu ovde duojt i brat, kat su tili bit guod ali ča, na Božice aly ča. /0.27/ Pa sam rekla, ... je otac Bunkavi je ostau još biu. A mi smo se za vrte tr sam se trinajst liet mu z ubiedom vozila. /0.40/ Tr je tiu ... onda je biu dvi lieta uš kod nas prlje neg je umru. Onda je tiu reć – "Ča se ti nakuhaš!" Kuliko puti smo bili desetimi pri stoli? "Do će tiebe?" Kadar si dostanu jist i duojdu domuom. /0.59/

C: Kakov stan ste vi nu dobu imali?

B: /0.54/ Mi smo imali, kot i sagder drugder je bilo ... tuo pohištvo je bilo normal kot sad, je sak imau kod sebe... Kuhinja i na spalo stanje. /1.05/ Za dicu je bilo to jako lipo, ka je tilo bit ... Kad zimy ni tilo bit sagdir teplo, se hiže, ne. Ali to je tyla bit vieža, no ta tren znam da ni tilo bit senek teplo, ali jedna hiža je bila senek tepla, no to smo bili si skupa rado, pominali. A i to je biu ta, ta, če ... ča ja velim, sedašni čas si ne želimo, da bude zope gonc se tako, ali tote su ljudi došli jako skupa. /1.27/ Si su se čuda pominali. Kod nas je bilo osebujno čuda ljudi, se ne od susiedou, daleko, va cieloj gasi kod nas. ... Tako, sami ni bilo jist. /1.37/ I se se tako, kojt je bilo on čas moguće, su se ljudi tako zis tim morali ... zadovuoljšćinu su imali, ne.

B: /0.44/ Kad vi veliste od ditinstva. Mi smo se kod dite narodili pri lampi s petroljiomom, a sada ćemo muorat umrit med kompjuteri. /1.56/ Mi sy to ne moremo predstaviti sedašnji čas dobrostanje. Mi smo byly va tom zadovuoljni. To ni bilo svitila, ni bilo vodie. Mi smo živili

tako kot pruošti prlje kadien ... ni bilo ... dobrostane, /2.10/ ali mi smo bili si zadovoljni, ne? ... Susiedi i si drugi su bili tako.

C: Česa je se bilo za jist na primier kod dite, kad ste se zbudili? Ča je bilo na ručienje, kobasice, vuršta?

B: /2.19/ Nei bəlo tako ... kod nas tako, tako čuda razlikou, i nismo tili. Kruh ili ... ča su bile žiemlje, ali kako, ja nie znam kako, če on čas biu Ali mi smo tyli kafe, ali kakao ali ... miesa kroz jutro, ne. ...

C: A ča su vaši roditelji dilali?

B: /2.36/ Naši roditelji ... No, majka su bili domaćina, a naš otac su tržili. ... Se z drugoga čega dugovanja, ne. A onda je duošau buoj. Kad je buoj duošau, onda su imali, su si tako teretni auto kupili tr su ... zis tim tržili, ne.

/2.52/ Va prvu klas kad smo hodili, smo puočeli škuolu... Martinković Agica – to je isto bilo, ja sam biu njeu, kako ću reć, libling – ta me je tyła senek ziet sebi, tr smo se tili pominat. /3.06/ Onda i drugo lieto ili trieto lieto, ka je to bilo, u škuoli se zapisat, a onda je bilo oštrije trideset, a četrdeset trieto lieto. ... Majka su mi rekli – "P^ooj se zapisat sam, ja nimam lazno." /3.18/ I oni su bili bitiežnji. Ka su nam umrli, su oni bili pedes siedam, ja sam biu dvanajst liet star. Nego su rekli – "Kamo ćeš se zapisat." Sam rekau – "Sam došau gospoiji učiteljici Agici, ne." Onda me sopet zabrazila tr je rekla – Fabac mi dva smo sami za hrvatstvo. Mi smo se muorali mrvu i smijat, su rekli – "Ča ćemo mi dva sami klas držat?" Ne? Si smo bili va nimški klasi^o.

Tumač riječi

dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
áufgəb	domaća zadaća	domaća zadaća	Aufgabe, Hausaufgabe
bitiê·žni	betežan, bolestan	bolestan	krank
Bunkávi	Bunkava (dio sela)	Bunkava	Bunkawa (Ortsteil)
dobrostā·ne	dobrostanje, blagostanje	blagostanje	Wohlstand
dostánu	dostati	dobiti	bekommen
dugovā·ńa	dugovanje, predmet, produkt	roba, predmet, stvar	Ware, Gegenstand, Ding
gā·si	ulica	ulica	Gasse
gónc	zizma, potpuno	potpuno, sasvim, posve	ganz
xíža	soba	soba	Zimmer
klâ·ş (ž. r.)	razred	razred	Klasse

lā'zno imati	imati lazno	imati vremena	Zeit haben
mějka	majka	majka	Mutter
mĭvu	mrvu, malo	malo	wenig, bisschen
osebū'jno	osebujno, osebito	osobito, naročito	besonders
pomĭ'nať se	pominati se, razgovarati se	govoriti, razgovarati	
přle	prlje, prije	prije	früher
pruō'sti	prost, jednostavan, skroman	jednostavan, skroman	einfach
sėnek	svenek, uvijek	uvijek	immer
stā'ne	hiža, stan	kuća	Haus, Gebäude
svitila	rasvrtljenje	rasvjeta	Beleuchtung
vičža	veža, kuhinja	kuhinja	Küche
vřte: Za vrte	vrt: Za vrti/Zavrti (ulica)	vrt: Za vrti/Zavrti [Za vrtovima]	Friedhofstraße
zabrā'zila	pogladiti po licu	pomilovati po licu	die Wange streicheln
zōpe	opet	opet	wieder
žĭ'tať	žitak, život	život	Leben

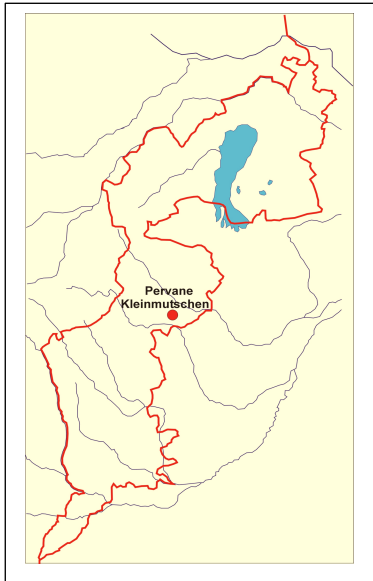
Opis govora Pandrofa:

- Govor je tronaglasan – fonološki je relevantna kvantiteta sloga (dugo ~ kratko), intonacija je relevantna u dugom slogu (uzlazno ~ silazno). I kratki i dugi slog može se ostvariti poludugo. Kratki je naglasak s ultime prešao na penultimu; na penultimi kratki se naglasak većinom čuva. U govoru postoje i nenaglašene dužine, prednaglasna i zanaglasna, koje se mogu skratiti u poludužinu. U zadnjem slogu \sim i $\hat{\sim}$ mogu alternirati – *otā'z : otā'c*.
- Jat je dao *i* i *e* (koji se dalje može diftongirati kao i svako drugo *e*) – *tĭla, jř'st, dvĭ : lič'ta, dič'lat*.
- Šwa je uglavnom dalo *a*, osim u pridjevu 'sadašnji' – *sam, otā'c, kada, sāda : sedā'sni*.
- Srednji vokali *e* i *o* fakultativno se diftongiraju u *je* i *uo* – *lič'ta, tič'be : puō'jt, duō'jdu, dōm'uo:m, muō'rať*, a dvoglas *uo* može biti i malo labijaliziran – *duō'sau*.
- Nazal *o* dao je *u* – *sř'sjedi, mř'vu*.
- Slogotvorno *r* je fonem, nastao primarno i sekundarno – *ř, mř'vu*.
- Velar *x* gubi se u skupu *xt* – *tĭli*, inače se čuva – *xřvā'tstvo, kŭxi'na, xiža*.
- Završno *l* i *v* dali su poluvokalno *u* – *biu, dič'lau, tiu : rā'zlikou, sŭ'sjedou*, a iza *r* završno je *l* dalo *u* – *ŭmru*.

- 9) Čuva se skup *jt – dʰôjʃt*.
- 10) Palatali *č, ž, š* mogu se ostvariti mekše, što u tekstu nije posebno označeno.
- 11) U polaznom *vəs(-) v* je ispalo – *sì, sàgdir*.
- 12) Prijedlog *və* dao je *v, va* ili se gubi – *va pʰvu, va nĩmški, va tôm, va cǐêloj, tʃ je Bǐêči diêlau*.
- 13) Potvrđen je navezak u prilogu *tôte*.
- 14) Infinitivni je nastavak *-t, -t – dʰôjʃt, skùxat : réf*.
- 15) Uпитно-odnosna zamjenica za neživo je *čâllča*.
- 16) U 2. l. mn. prezenta nekih glagola čuva se *-ste – velĩ:ste*.
- 17) Potvrđena je pokazna zamjenica m. r. jd. – *tâ 'taj'*.
- 18) Pridjev 'topao', odnosno prilog 'toplo' javljaju se u prijevojnomo liku *tepl- – tēpla, tēplo*.
- 19) Potvrđena je deklinacija glavnoga broja – *desetimi*.
- 20) Potvrđen je redni broj N s. r. jd. *triêto*.
- 21) Radnja koja se ponavljala u prošlosti izriče se glagolskom konstrukcijom glagolskoga pridjeva radnog pomoćnoga glagola "htjeti" i infinitivom glavnog glagola – *je tių duôjʃt i brãt, su tili bit, je tių réf*.
- 22) Za izricanje poštovanja upotrebljava se oblik 3. l. mn. – *mâjka su mi rēkli, i oni su bili bitjêžni, ka su nam ũmrli*.

Pervane/Kleinmutschen (Dolinci)

Prv

Geografsko odredjenje: A, Gornjopuljanski kotar, od 1971. skupa s Mučindrofom, Frakanavom i Dolnjom Puljom je stvorrena veleopćina Frakanava-Dolnja Pulja

Povijesne varijante imena: Prvi spomen 1570. kot Ujfalu; 1609. kot Pervan; 1647. Pervan alias Tottfalu; 1773. Klein Mutschen, Pervanz, Pervane; 1863. Klein-Mutschen, Pervány; 1903. Pervány, Kleinmutschen; 1922. Kleinmutschen; 2000. Kleinmutschen – Pervane

Kada su se doselili Hrvati: 1567. je gospodar Sennyey naselio Hrvate.

Gospodar sela: Senney

Crikva: Sv. Nikola, uzidana 1870., proširena 1961.

Iz statistike:

1900. sbst.347: 238 Hrvatov (68,6 %), 50 Nímac (14,4 %), 58 Ugrov (16,7 %)

2000. sbst. 1248

2011. sbst. 1180

Obitelj Sennyey sa sjedišćem u Mučindrofu utemelji oko 1567. ljeta ovo malo selo. Pretpostavlja se, da su Hrvati od utemeljenja sela bili ovde udomaćeni. Moguće je, da su si ime sela *Pervan* donesli sa sobom iz svoje stare domovine, ugarsko *Ujfalu* znači, da je govor o novom selu.

Govornik: MH, rođ. 1948. (A)

Ispitivačica: Renate Fazekas, 2013. (B)

Govor analizirali i priredili: Josip Lisac i Robert Špralja

Stručni zapis

B: /0.00/ Kakove priredbe su oš va seli u toku leta? Se drži kakov mesopust?

A: Nè:, mesopù:s^t se ùr ... ur dù:go ne ... ne dèrži òvde. Ako pé:rže, došek smo mi: bý·li..., ònda smo ... Dà:, ònda smo se tili ùblić zà ... za mesopù:sne dè:de, nè. /0.19/ Onda smo imàli tje: bjè:le gá·te, smo si tili slá·me, to je bi·lo po ... po si sⁱè:li kadè... Ili mà·ni, mà·ni dičá:ki su se za bà·bice tili ublić. A sámo váko ča j ostá·lo, ča se j oš dè:ržalo, to je tuò: škrebetá:ne pred ... pred ... pred Vá:zmi. To zná:či òvde j sènek dičè:, pá:r dičè: oš sènek ki·... ki: é^dno lè·to idu, ònda zná·n èdno lè·to nè, ònda dvi: tri: lèti zòpet idedu, ali sènek se uò:v ó·bičaj ponovi·, to zná:či da... I lè:to^s su bi·li škrebè·tat. Kađ smo bi·li mà:li, ònda smo oš tili può·jt já:čit boží:rne já:čke pred ... pred Božíti, na Bâ:dñak pag na Stá·ro lè·to. /1.10/ Ali tóga zaprávo isto dùgo veí ni:. Tò se j ... to se j vriè:da zgu·bi·lo. Kađ smo bý·... mi· bý·li mà:li, ònda su, zná·n oš ... zná·n pá:r lè:t da su ... da su ... ə ... dičá:ki oš išli já:čit, ònda se j pák to zgu·bi·lo.

B: Dobro. A vi s'e sada va mirovini, zis čim se bavite?

A: /1.34/ Sađ počì:van. Nojó, já· se bà·vin, ja oš iman ə ... vinuò:grad, vèliki vinuò:grad, tá· stoji: dós dè:la cè·lo lè·to. Onda iman ... čè:le iman, oko trideset kòšítev iman tóte i zis čè:lami je isto dós dè:la cè·lo lè·to, to zná:či zaprávo ođ ... ođ ... ođ ... ođ protuli:fa, ođ ... ođ ... ođ apri:la dò, mòren réf, do počjè:tku, sredinu septè·mb^čra je zaprávo sènek dè:la. To zná:či dá... se mòradu čè:le pripravìt na protuli:te, ònda glè:dat da je sè u riè:du, a ònda po riè:du se mòra glè:dat da ... da se mjè:d vâ:n znimje ako gá: je. /2.20/ To zná:či – pè·rvo ... pè·rvo ča vâ:n znimjemo – to je rè:pca, ònda duò:jde pak... ča j ná·š glâ:vna úrođa, tò je pák magá·cļ, pa ònda duò:jde ož li·pa, pák ... pák ... kostá·ni. A sáda mò·re bit da j oš čá: va lózi ili kot sù:nčani ruò:ž. To zná:či sènek dè:la, to zná:či da sáda kad zâ:dñe, sad mòran porámat duò:lika, zâ:dñe kâ·ste, ònda to mòran, tje: ramíte porámat ná se strá:ni, ònda mòran čè:le nakè·rmit, táko da su dò ... sredine septè:mbera, da san gòt^uov, a u zì·mi je isto dè:la, ònda se mòra zòpet uriè:dit za ... za drùgo lè·to, ònda se mòradu nòvi ramífi nači:ñat i či:stit sè, táko da je dós zâ·ba·ve. /3.05/

Jednostavni zapis

B: /0.00/ Kakove priredbe su oš va seli u toku leta? Se drži kakov mesopust?

A: Ne, mesopus^t se ur... ur dugo ne ... ne derži ovde. Ako perže, došek smo mi bili..., ònda smo ... Da, ònda smo se tili ublić za ... za mesopusne dede, ne. /0.19/ Onda smo imali tie biele gaće, smo si tili slame, to je bilo po ... po si sieli kade... Ili manji, manji dičaki su se za babice tili ublić. A samo vako ča j ostalo, ča se j oš deržalo, to je tuo škrebetanje pred ... pred... pred

Vazmi. To znači ovde j senek dicie, par dicie oš senek ki ... ki e^dno leto idu, onda znan edno leto ne, onda dvi tri leti zopet idedu, ali senek se uov običaj ponovi, to znači da... I letos su bili škrebetat. Kad smo bili mali, onda smo oš tili puojt jačit božične jačke pred ... pred Božići, na Badnjak pag na Staro leto. /1.10/ Ali toga zapravo isto dugo već ni. To se j ... to se j vrieda zgubilo. Kad smo mi bili mali, onda su, znan oš ... znan par liet da su ... da su ... ə ... dičaki oš išli jačit, onda se j pak to zgubilo.

B: Dobro. A vi ste sada va mirovini, zis čim se bavite?

A.: /1.34/ Sad počivan. Nojo, ja se bavin, ja oš iman ə ... vinuograd, veliki vinuograd, ta stoji dos dela celo leto. Onda iman ... čele iman, oko trideset košičev iman tote i ziš čelami je isto dos dela celo leto, to znači zapravo od ... od ... od ... od protulića, od ... od ... od aprila do, moren reć, do početku, sredinu septemb^ora je zapravo senek dela. To znači da ... se moradu čele pripraviti na protuliće, onda gledat da je se u riedu, a onda po riedu se mora gledat da ... da se mied van zanimje ako ga je. /2.20/ To znači – pervo ... pervo ča van zanimjemo – to je repca, onda duojde pak... ča j naš glavna urođa, to je pak magacl, pa onda duojde ož lipa, pak ... pak ... kostanji. A sada more bit da j oš ča va lozi ili kot sunčani ruož. To znači senek dela, to znači da sada kad za^dnje, sad moran poramat duolika, zadnje kaste, onda to moran, tie ramiće poramat na se strani, onda moran čele nakermi, tako da su do ... sredine septembra, da san got^uov, a u zimi je isto dela, onda se mora zopet uriediti za ... za drugo leto, onda se moradu novi ramići načinjati i čistiti se, tako da je dos zabave. /3.05/

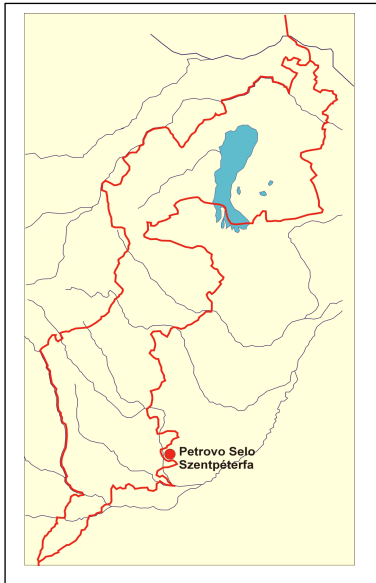
Tumač riječi

dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	standardnohrvatski	njemački
dóšek	dokle	dok, dokle god	solange
ja:čit	jačiti	pjevati	singen
ja:čka	jačka	pjesma	Lied
kostá'ni	kostanj	kesten	Kastanie
ká'sta	ormarić, škrinja	ormarić, škrinja	Kasten
lóza	loza, šuma	šuma	Wald
magá'cl	akacija	akacija, bagrem	Robinie, Akazie
naké'rmit	nakrmiti	nahrniti	füttern
pé:rže	prije, prlje	prije	früher
porámat	odstraniti, pospravljati	ukloniti, pospremati	wegräumen
ramíte	okvir	okvir	Rahmen
rè:pca	vrebac	vrabac	Sperling
sének	svenek, uvijek	uvijek	immer
sù:nčani ruô:ž	sunčenica, suncokret	suncokret	Sonnenblume

ùroda	urodja, litinja	ljetina, urod	Ertrag
vriè:da	vrijeda, skoro	odmah, uskoro	bald, gleich
znà'n	znamda	možda	vielleicht

Opis govora Pervana:

- 1) Govor Pervana je dvonaglasni (*dičá:ki, má:li, nači:nat; óvde, imáli, kadè*), s izgubljenim akutom. I kratki i dugi slog može se ostvariti poludugo. Nenaglašene duljine su isključivo poluduge (*zgu·bi·lo, dvi: tri·, zá·ba·ve*).
- 2) Jat je ikavsko-ekavski (*dičá:ki, protuli:te; de:de, ce·lo, le:to^s*).
- 3) Šwa je dalo *a* (*ča||čá:, va*). Dolaze primjeri jake vokalnosti: *kadè, Va:zmi*.
- 4) Javljaju se diftonzi *je* (*vriè:da, mje:d*) i *uo* (*vinuò:grad, duò:jde*), s time da se diftong može javiti i izvan akcenta (*gòt^uov*), očito nakon što je akcent prenesen na prvi slog i nakon što je prethodno došlo do duljenja samoglasnika u zatvorenu slogu. Kako smo već vidjeli, javlja se i dugo nediftongirano *e* (*glè:dat*).
- 5) Slogotvorno *l* i stražnji nazal dali su *u* (*dùgo||dú:go, su*).
- 6) Samoglasnici se gube manje ili više redovito (*ja:čit, vako*).
- 7) Slogotvorno *r* realizira se kao *er*: *pè·rvo, dèrži*.
- 8) *J* se gdjekad gubi (*édno||é^dno*).
- 9) Na kraju riječi neredovito dolazi do obezvučivanja (*ođ apri:la, vinuò:grad*), a i do gubljenja završnoga dentala (*dòs*) ili do njegova slabljenja (*mesopù:s^f*).
- 10) Neredovito je i ozvučivanje kao *pag*, uz češće *pak||pák*, a uz *oš||oš* dolazi i *ož*.
- 11) Razumije se, došlo je do asimilacije (*ziš če:lami*).
- 12) Razlikuju se *č* i *ť* (*poči:van, od protuli:ta*).
- 13) Završno *m* u nastavcima prelazi u *n* redovito (*mòren*).
- 14) *Ľ* prelazi u *j* (*se znimje*), a *x* se gubi (*tíli, po si sⁱè:li*).
- 15) Redovito je *si* ili slično, s izgubljenim inicijalnim *v*.

Petrovo Selo/Szentpéterfa (Štovi, Mađarska)

PS

Geografsko odredjenje: H, županija Vas

Prvi spomen: 1221. kot Ecclesia S. Petri; sto ljet kašnje, 1365. Zempeturfalua; 1784. se prvi put pojavlja hrvatski oblik Petrowosello; 1898. Szentpéterfa, od 1919. do 1923. pripada Austriji; Szentpéterfa – Petrovo Selo.

Kada su se doselili Hrvati: Sredinom 16. st., od 1549. ljeta početo

Gospodari sela: Erdődy, gosposćina Eberava

Crikva: Sv. Petar i Pavao. Crikva je stala jur u 15. st., u 17. st. je barokizirana.

Znamenitosti: Spomenik *Communitas fidelissima*; 1999. je dostalo selo od MHI nagradu "Najselo"; u selu rođeni: svećenik i redatelj dr. Štefan Geošić (*1927.), novinarka i pjesnikinja Timea Horvath (*1967.), profesor i pjesnik Lajoš Škrapić (1938.-2016.).

Iz statistike:

1900. sbst: 1426: 1103 Hrvati (77,3 %), 187 Ugrov (13,1 %)

2001. sbst. 1076: 630 Hrvatov, 433 Ugri

2011. sbst. 1046: 792 Hrvati

Prvo pismeno imenovanje je datirano s ljetom 1221. Selo je utemeljeno rodom Jaak, kasnije su se većputi minjali vlasnici. Hrvatsko stanovništvo je u Petrovom selu vjerojatno naselio Peter Erdődy iz Moslavine. Ljudi su bili izloženi stalnomu minjanju posjednikov sela. Pri razgraničenju je Petrovo Selo prvo pripalo Austriji, ka je za selo zaminila 1923. ljeta općine Rattersdorf i Liebing u okolici Kisega. Početkom 20. stoljeća dojde do odseljenja stanovništva iz gospodarstvenih razlogov u Ameriku. Danas postoji u Petrovom Selu granični prijelaz u Austriju.

Govornica: LH, rođ. 1940. (A)

Ispitivačica: Eszter Bosits Skrapitsne, sn. 2015. (B)

Govor analizirale i priredile: Sanja Vulić i Edith Mühlgaszner

Stručni zapis

B: No najprvo ču Vas pitat kako Van je ime pa kada, kad ste se rodili.

A: /0.05/ (...) november huszonnégy [11. 24.] san se rodila u Petrovon Selú, pá·ķ u škólu san ovdé išlá, a kađ san bi:la sedamná:js li:t, ondaķ san ur pró·šla u Pé·štu, ondé san služila, tri: líti dúgo san vá:ko beté:žnu dícu upravlá·la, tri: líti. Ónda san dó·šla domuó:n u nové:mberu, a u januarú san se já· ónda úr udá:la. /0.34/ S dvá:jsetimi líti san se já· ur udá·la, paķ xát s múžen skúpa, k ní:n san se udá·la, ovdé su négóvi starji: bi:li óš, otác néguó·v su beté:žni bi·li, ní: su s rukuó:n već niš ní:su mógli, blá:go su imáli, já: san ónda ovdé ur blá:go karmila, krá·vu dojila, óš dóma nigdá:r ní:san, ovdé san i krá·vu dojít morála kad ní: nisu mógli, a mó:j mú:ž je u kolxóz išal sáki dá:n ú:jtro. /1.07/ Uó:n je pódno:č mógal duó:jt, já: san pódno:č mógla i blá:go nastanit, bíke smo dáržali, svi:ne smo si dáržali. Kó:koše, segá smo imá·li mi ónda ovdé. Ónda je bi:l, što su bi:li mojéga mú:ža otác, ní: su imáli ur ednú betéžnu sestru, i ná j ovdé s ná:mi bi:la. /1.30/ Nó, ónda se za tri: líti, skóro četiri líti, se pri na:s parvá· divičica narodila, al zamá:n smo tri: xíže imáli, si smo u ednúo:j xíži bi:li u zimi. Si. Si skúpa ovdé.

B: Tot se kurilo?

A: /1.48/ Tó:t se kurilo, dá. A što je vélíka xíža bi:la, námo se ní: smílo pruó:jt spát, kađ su mógli reč to je nó·va xíža. A za dvi: líti je dó·šal ónda dičá:k, móren ime reč, Féri je dóšal ónda. Nó, ónda za četiri líti je dóšla zópet edná divičica.

/2.09/ Divičica je ovdé óš, tó: j sriča, Mónica, s truó:j^{an} dicuó:n. No sá je óš neg dóbro da su zá:no Mónikina dicá ovdé, nè, ní: mi pomó:žu zá:no, sé, sád već blá:ga ní:mamo, neķ ti pá:r kokuó:š, óš i svi:n već ní:mamo, tó: ur ní· karmú, paķ ónda meni mié:so gotóvo donesú, paķ smo xát sád váko lí:po. /2.35/

Jednostavnini zapis

B: No najprvo ču Vas pitat kako Van je ime pa kada, kad ste se rodili.

A: /0.05/ ... november huszonnégy (11. 24.) san se rodila u Petrovon Selu, pak u školu san ovde išla, a kad san bila sedamnajs lit, ondaķ san ur prošla u Peštu, onde san služila, tri liti dugo san vako betežnu dicu upravljala, tri liti. Onda san došla domuon u novemberu, a u januaru san se ja onda ur udala. /0.34/ S dvajsetimi liti san se ja ur udala, pak hat s mužen skupa, k njin san se udala, ovde su njegovi starji bili oš, otac njeguv su betežni bili, ni su s rukuon već niš nisu mogli, blago su imali, ja san onda ovde ur blago karmila, kravu dojila, oš doma nigdar nisan, ovde san i kravu dojít morala kad ni nisu mogli, a moj muž je u kolhoz išal saki dan

ujtro. /1.07/ Uon je podnoč mogal duojt, ja san podnoč mogla i blago nastanit, bike smo daržali, svinje smo si daržali. Kokoše, sega smo imali mi onda ovde. Onda je bil, što su bili mojega muža otac, ni su imali ur ednu betežnu sestru, i na j ovde s nami bila. /1.30/ No, onda se za tri liti, skoro četiri liti, se pri nas parva divičica narodila, al zaman smo tri hiže imali, si smo u ednuoj hiži bili u zimi. Si. Si skupa ovde.

B: Tot se kurilo?

A: /1.48/ Tot se kurilo, da. A što je velika hiža bila, namo se ni smilo pruojt spat, kad su mogli reč to je nova hiža. A za dvi liti je došal onda dičak, moren ime reč, Feri je došal onda. No, onda za četiri liti je došla zopet edna divičica.

/2.09/ Divičica je ovde oš, to j sriča, Monika, s truoj^{an} dicuon. No sa je oš neg dobro da su zano Monikina dica ovde, ne, ni mi pomožu zano, se, sad već blaga nimamo, nek ti par kokuoš, oš i svinj već nimamo, to ur ni karmu, pak onda meni meso gotovo donesu, pak smo hat sad vako lipo. /2.35/

Tumač riječi

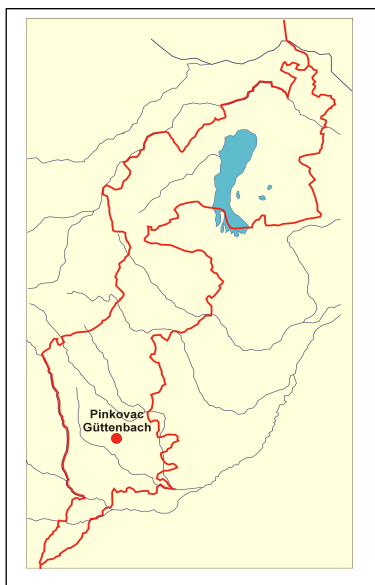
dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački	mađarski
blá:go nastanit	urediti blago	opskrbiti stoku	das Vieh versorgen	etetni, ellátni az állatokat
ednú	jedna	jedna	eine	Egyet
karmila	krmiti	hraniti stoku, krmiti	füttern	etetni, etet
kurilo	kuriti, grijati	grijati, ložiti	heizen	fütteni, füt
lí:t/ líti	ljeto	godina	Jahr	év
nà	ona, ta	ona, ta	sie, die, diese	ő, az
ní:	oni	oni	sie, die, diese	ők, azok
oš/oš	još	još	noch	még
pòdno:č	pod večer, navečer	uvečer, navečer, podnoć	gegen Abend, abends	estefelé, este
sà	sad, sada, uprav	sada, baš	jetzt, gerade	most
sàki	svaki	svaki	jeder	mindenki
segà	svega	svega	von allem	mindent
starji:	roditelji	roditelji	Eltern	szülők
upravljà·la	podvarati	njegovati	pfliegen	ápolni, ápol, gondozni, gondoz

xát	tako, pa	tako, pa	so, nun, eben	így, éppen
xíže	soba	soba	Zimmer, Stube	szoba
zamá:n	zaman	uzalud	umsonst	íngyen
zópét	opet, nanovič	opet, ponovo	wieder, erneut	megint, ismét

Opis govora Petrovog Sela:

1. U govoru Petrovoga Sela ostvarena je opozicija po kvantiteti (dugo ~ kratko), a izostaju opozicije po intonaciji. Dugi i kratki naglasak mogu se ostvariti na svim slogovima u riječi. Dugi i kratki vokali fakultativno se mogu realizirati poludugo. Mogu se realizirati zanaglasne dužine nakon kratkoga naglasaka, npr. u prefiksanim tvorenicama.
2. Jat je dao *i*, npr. *divičica*, *dičá:k*, *sriča*, *dvi: líti*, *smílo*, *lí:po*, uz poneki ustaljeni ekavizam – *ovdè*.
3. Refleks poluglasa je *a* – *sád*.
4. Nazal *ɛ* dao je *e* koje se može diftongirati kao svako drugo *e* – *miè:so*.
5. Nazal *ɔ* dao je *u* – *s mú:žen*, *s rukuò:n*.
6. Dugi i poludugi srednji vokali *e* i *o* često diftongiraju – *miè:so*, *néguò·v*, *rukuò:n*, *uò:n*, *duò:jt*.
7. Realizira se slijed *ar* na mjestu slogotvornoga *r* – *parvá:*, *dáržali*, *karmíla*.
8. Vokal *e* u završetku *er* u posuđenim nazivima mjeseci (od 9. do 12. mjeseca) čuva se u kosim padežima – *nové:mber*, *u nové:mberu*.
9. U glagolskom pridjevu radnom čuva se završno *l* – *išal*, *mògal*, *bì:l*, *dòšal*.
10. Protetsko *j* izostaje – *edná*, *ednuò:j*, *òš*.
11. Izostaje razlika između *č* i *ć* – *divičica*, *dičá:k*, *četiri*, *sriča*, *reč*, *pòdno:č*, *več*.
12. Velar *x* je potvrđen na početku riječi – *xíža*, i u sredini riječi u posuđenici *kolxòz*.
13. Labiodental *f* potvrđen je u posuđenici iz mađarskoga – *Fèri*.
14. U padežnim oblicima i u glagolskim prezentskim oblicima umjesto završnoga nazala *m* realizira se nazal *n*, npr. *u Petrovón*, *s mú:žen*, *s rukuò:n*, *san se*, *nì:san*, *mòren*.
15. Čuva se skup *jt* – *duò:jt*, *pruò:jt*.
16. Prijedlog *və* dao je *u*, npr. *u Petrovón Selù*, *u škòlu*, *u Pé:štu*, a prefiks *və* - također je dao *u-*, npr. *udá:la*, *ù:jtro*.
17. U polaznom *vəs(-)*, *v* je ispalo, npr. *sáki dá:n*, *segá*, *si skúpa*.
18. Iz završnoga skupa *st* reducira se *t* – *sedamná:js*.
19. Zvučnost opstruenata prestaje biti fonološki relevantna: bezvučni se često ozvučuju – *pá:k u*, *ondaḡ san*, a zvučni se ispred bezvučnih obezvučuju – *kaḡ san*, *kaḡ su*.

20. Početno nenaglašeno *o* u osobnim zamjenicama i u pojedinim priložima ispada – *kad ni: nisù mògli, ni: su imàli, vâ:ko, nâmo.*
21. Zanaslasno kratko *u* reducira se u prilogu *ù:jtro.*
22. Upitno-odnosna zamjenica (koja nije za osobu) je *što.*
23. Uz brojeve od dva do četiri u muškom se i srednjem rodu rabe oblici s nastavkom *-i* – *tri: liti, četiri liti.*
24. Odnosni pridjevi na *-ov* imaju zamjeničko-pridjevnu sklonidbu, npr. u toponimu *u Petròvon Selù.*
25. Glavni brojevi se dekliniraju – *S dvà:jsetimi liti.*
26. Infinitivni je nastavak *-t, -č* – *dojit, duò:jt, reč.*
27. Brojevi druge dekade (od 11 do 19) tvore se sufiksom *-najst*, ali se iz završnoga *st* reducira *t* pa je sufiks *-na:js* – *sedamnà:js.*
28. Rabi se prijedložna sveza tipa *pri na:s.*
29. Pod utjecajem njemačkoga jezika rabi se oblik za 3. osobu množine kao izraz poštovanja prema pojedincu – *otàc ñegùo·v su betè:žni bi·li.*
30. Radnja koja se ponavlja u prošlosti izriče se glagolskom konstrukcijom glagolskoga pridjeva radnoga glagola „moći“ i infinitiva glavnoga glagola – *Uò:n je pòdno:č mògal duò:jt; kađ su mògli reč to je nò·va xiža.*
31. Rabi se imenica *sviña*, npr. *svì:ñe smo si dâržali.*

Pinkovac/Güttenbach (Južni čakavci)

Pkv

Geografsko odredjenje: A, Novogradski kotar

Povijesne varijante imena: Prvi spomen 1333. kot Rud; 1427. Wyfalu; 1428. Kiettnipakh; 1538. Wyffalw; 1572. Vy falu; 1576. Gyettenpach; 1599 Gyettenpach; 1619. Pinkavecz seu Pinkocz; 1697 Pinkovac; 1757. Gietenbach; 1873. Pikócz, Guttenbach; 1903. Pinkócz; 1922. Güttenbach; 2000. Güttenbach – Pinkovac

Kada su se doselili Hrvati: Početo s ljetom 1538.

Gospodari sela: Peter Chech, Battyány

Crikva: Do 1847. pripada fari Sv. Mihalj, od 1847. do 1945. k Novoj Gori. 1757. imaju kapelicu sv. Patricijuša, ka je 1837./38. proširena turmom. Crikva je izgradjena stoprv 1930. ljeta i posvećena sv. Jožefu.

Znamenitosti: Najselo 1996.; u selu je rođen Leo Stubić (1932.-2002.).

Iz statistike:

1900. sbst. 910: 699 Hrvatov (76,8 %), 96 Nimac (10,6 %), 113 Ugrov (12,4)

2001. sbst. 1026: 791 Hrvat, 187 Nimac

2011. sbst. 940

Ljeta 1427. se selo spominje kot „Újfalu“, ada Novo Selo, a jur ljeto dan kasnije se naziva i nimškim imenom Kiettnipakh, ča vjerojatno kani reći, da leži na Dobrom potoku. Prema današnjemu znanju selo nikada nije bilo potpuno opustošeno, ar još u 17. stoljeću nosi skoro polovica stanovništva nimška prezimena. Zemljposjednik Batthyány je u prazne dvore naselio hrvatske doseljenike. Prva hrvatska imena su poznata iz urbara 1576. ljeta. Gospodarstveno težišće je sve do sredine 20. stoljeća ležalo u poljodjelstvu i lozarstvu. Kasnije, proširenjem mobilnosti, su ljudi počeli iskati posao izvan sela u veći centri. Danas ima Pinkovac značajan društveni život, u kom se nudjaju mogućnosti za gajenje hrvatskoga jezika i kulture.

Govornica: MS, rođ. 1943. (A)

Ispitivač: Robert Wukovits, sn. 2014. (B)

Govor analizirale i priredile: Sanja Vulić i Edith Mühlgaszner

Stručni zapis

B: /0.00/ A kadi si se rodila?

A: U Pinkovcu dvá:jsetoga má:ja jézero dévetsto tri:četřdésoto liě·to.

B: Reči mi, kako je bi tako žitak sakidanji u familiji!

A: Jò: u jùtro znə:n da je mógla, kad smo se mógli stát, brát pak já:, ónda je má·ti mógla nən kofěj načínít. Tò smo mógli pojis. Ónda nən je mógla i kru: što sóbən dát za pá:uzu, pak ónda smo mógli u škò:lu prò:jt. /0.30/ Ot škò:le smo mógli domų dò:jt, a dóma su ur mógli máisņs čé·kat bá·ba pak dída, kad pak má·ti su mógli ur čé·kať, xát čemo se ná poje odvės. VÍ: morá:te ná· poju ónda krá·ve pá·s. A smo mógli rač, a kád čemo si zadáču spisát – knųó:či. Kad smo mógli knųó:či domų dųò:jt smo mógli skódop tú: petr^u:jšku lú:mpu nažgá·t, pak tá: je mógla na stolú stá·t, smo mi: mógli zadáču pi·sat. A kulikrat smo mógli i zaspát kod tje: zadáče.

B: To znači štroma oš nij bilo.

A: /0.57/ Né, né.

B: Kada je doša?

A: Kadá je dò:šal štró:m? To je morá:lo bit dvá:pedesjé:to, táko dvá:pedesjé:to lito.

Pať máti je na móju dícú skřbila, a já: səm_mógla ovdé... *B: Ti si mogla...* A: dilat. Dicá su išli u Pinkovcu u škò:lu četire lita. A dícú smo ali učili po xřvá·cku i po ní·šku. Mí: smo se pomínali – moja máti pak otác su se s dicə:n po xřvá·cku, a já: sən se š ními po ní·šku. Kad je mú:ž bi: Ní·mac.

B: Povidala si mi, da si morala i na polju dilat. Znači, da ste imali i blaga doma.

A: /1.24/ A imáli smo. Mí: smo imáli úvik táko °ko tri: svi:ne, tje : smo si mógli ónda sá:mi xojt zaklát za nəs, pak ónda smo 'máli kókoše, i gúske smo imáli, i rá:ce i końá ednó:ga.

A m^u:j otác je nači:ná: tje: mětle, pak ónda je móga tje· mó:le košá:rke, krušne košá:rkice smo mógli reč. Tje: košá:rke je ə:n plje:. Ónda je ũ:r otác začə u Bečú dilat, a máti, ná: je bi·la dó:ma... /1.51/

Jednostavni zapis

B: : /0.00/ A kadi si se rodila?

A: U Pinkovcu dvajsetoga maja jezero devetsto tričetrdeseto lieto.

B: Reči mi, kako je bi tako žitak sakidanji u familiji!

A: Jo u jutro znən da je mogla, kad smo se mogli stat, brat pak ja, onda je mati mogla nən kofej načinjit. To smo mogli pojis. Onda nən je mogla i kru što sobən dat za pauzu, pak onda smo mogli u školu projt. /0.30/ Ot škole smo mogli domų dojt, a doma su ur mogli maisņs čekát

baba pak dida, kad pak mati su mogli ur čekat, hat ćemo se na poje odves. Vi morate na poju onda krave pas. A smo mogli rač, a kad ćemo si zadaču spisat – knuoči. Kad smo mogli knuoči domu duojt smo mogli skodop tu petr^uoljsku lumpu nažgat, pak ta je mogla na stolu stat, smo mi mogli zadaču pisat. A kulikrat smo mogli i zaspat kod tie zadače.

B To znači štroma oš nij bilo.

A: /0.57/ Ne, ne.

B: Kada je doša?

A Kada je došal štróm? To je moralo bit dvapedesieto, tako dvapedesieto lito.

Pak mati je na moju dicu skrbila, a ja sëm mogla ovde ... *B: Ti si mogla...* A:... dilat. Dica su išli u Pinkovcu u školu četire lita. A dicu smo ali učili po hrvacku i po nišku. Mi smo se pominali – moja mati pak otac su se s dic^q po hrvacku, a ja s^q se š njimi po nišku. Kad je muž bi Nimac.

B Povidala si mi, da si morala i na polju dilat. Znači, da ste imali i blaga doma.

A /1.24/ A imali smo. Mi smo imali uvik tako °ko tri svinje, tie smo si mogli žnda sami zaklat za nəs, pak onda smo imali kokoše, i guske smo imali, i race i konja ednoga.

A m^uoj otac je načinja tie metle, pak žnda je moga tie mæle košarke, krušne košarkice smo mogli reč. Tie košarke je žn plie. Onda je ur otac začo u Beču dilat, a mati, na je bila doma...

/1.51/

Tumač riječi

dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
bá·ba pak dída	stariotac i staramati	baka i djed	Großeltern
domŭ	domom	kući	nach Hause
dvapedesieto	pedeset drugo	pedeset i drugo	zweiundfünfzigste
edno:ga	jedan	jedan	ein
knŭo:či	navečer	navečer	abends
kofěj	kafe	kava	der Kaffee
kru:	kruh	kruh	Brot
lito	ljetó	godina	Jahr
májšņs	najvećkrat	najčešće	meistens
ná:	ona	ona	sie
petr ^u o:ljsku lŭ:mpu	petrolejska lampa	petrolejka, petrolejska svjetiljka	Petroleumlampe
plĭé:	plesti	plesti	flechten
po ni·šku	po nimšku	njemački	deutsch
poje	polje, lapat	njiva	Feld

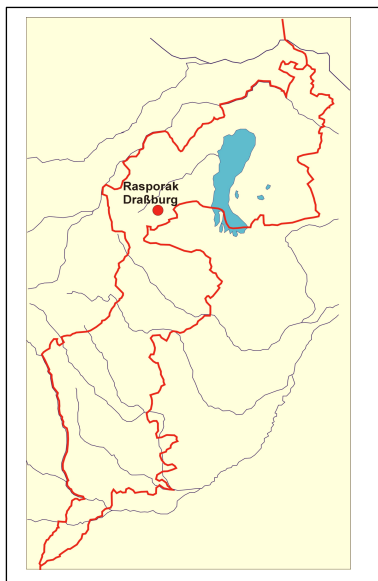
pojís	pojisti	pojesti	essen
skòdop	stopr	tek	erst
skřbìla	čuvati	čuvati, paziti	achten,
stát	stati	ustati	aufstehen
stá't	stati	stajati	stehen
xojt	eto, jednostavno	jednostavno, ta	halt, eben
záčə	početi, začeti	početi	beginnen, anfangen

Opis govora Pinkovca:

- Govor je dvonaglasan – fonološki je relevantna kvantiteta sloga (dugo ~ kratko). Dugi slog može se ostvariti poludugo. Razlike u intonaciji (ulazno ~ silazno) fonološki su nerelevantne realizacije dugoga i poludugoga sloga. Naglasak se realizira na svim slogovima. Prednaglasne nenaglašene dužine se javljaju u višesložnim riječima s naglašenim posljednjim slogom.
- Jat je dao *i* – *dicà, dída, dilat, Ni·mac, ùvik, lito*, iznimno *e* (koje se fakultativno može diftongirati kao svako drugo dugo *e*) – *ljè·to, ovdé*.
- Refleks poluglasa je *a*, npr. *otàc, Ni·mac*.
- Nazal *ɛ* dao je *e*, koje se dalje diftongira kao svako drugo *e* – *tri:četrđeseto*.
- Nazal *o* dao je *u* – *mù:ž*.
- Srednji vokali *e* i *o* fakultativno se diftongiraju u *je* i *uo* – *ljè·to, tje:, plje:, pedesje:to : duò:jt, knuò:či*.
- Početno nenaglašeno *o* u zamjenicama ispada – *a màti, nà: je bi·la dò:ma*.
- Slogotvorno *r* je fonem očuvan u svim položajima – *četrđeseto, skřbìla, po xrvà·cku*.
- Nazalni su vokali vrlo izraženi u naglašenom i nenaglašenom položaju – *znà:n, nən, sòbən, já: sən, za nà:s, à:n, ànda, mâ:le*.
- U posuđenicama iz njemačkoga može se realizirati slogotvorno *ŋ* – *maisŋs*.
- Završno *l* se reducira – *bi: Ni·mac, nači:ná: tje: mètle, je mòga, je à:n plje:, záčə u Beču dilat*, a samo u pojedinim primjerima čuva – *dò:šal*.
- Promjena *o* u *u* ispred *l* u prilogu *kulikrat*
- Obično izostaje razlika između *č* i *í*, pa se umjesto njih izgovara jedan srednji fonem – *načiñit, če·kat, zadàču, knuò:či*.
- Velar *x* je očuvan – *po xrvà·cku*, osim u finalnom položaju, npr. u riječi *kru:*
- Fonem *f* se realizira u posuđenicama – *kofèj*.
- Fonem *n* ispred *i* se palatalizira pa se realizira *ñ* u primjerima tipa *načiñit*.
- Iz završnoga skupa *st* reducira se dental *t* – *pojís, odvès, pá:s*.
- Reducira se *m* iz skupa *mš* u *nimški* – *po ni·šku*.
- Čuva se skup *jt* – *prò:jt, dò:jt*.

- 20) Prijedlog *və* dao je *u – u P'inkovcu, u j'utro, u škò:lu, u Beč'ù,* u prefiksu je također *u – ùvik* ili se gubi – *kad smo se mògli stàt.*
- 21) Prijedlog *s*, npr. *s dicə:'n* pred palatalom daje *š – š ñimi.*
- 22) Upitno-odnosna zamjenica (koja nije za osobu) je *što.*
- 23) Infinitivni je nastavak *-t, -č – kad smo se mògli stàt, nači'nit, dàt, prò:jt, dò:jt, č'kat, spisàt, nažgà't, pi'sat, zaspàt, dilat, zakl'àt, r'èč.*
- 24) Pod utjecajem su njemačkoga jezika glavni i redni brojevi koji su između dviju punih dekada (između druge i treće pa nadalje) – *tri:četr'dèseto liè'to, dva:pedesjè:to lito.*
- 25) Sastavni je veznik *pak – bràt pak já:, bà'ba pak d'ida, màti pak otàc.*
- 26) Radnja koja se ponavlja u prošlosti izriče se glagolskom konstrukcijom glagolskoga pridjeva radnoga glagola „moći“ i infinitiva glavnoga glagola – *kad smo se mògli stàt, bràt pak já:, ònda je mà'ti mògla nən kofej nači'nit. Tò smo mògli poj'is. Ònda nən je mògla i krù: što sòbən dàt za pà:uzu, pak ònda smo mògli u škò:lu prò:jt., Ot škò:le smo mògli domù dò:jt.*

Rasporak/Draßburg (Poljanci)

Rsp

Geografsko odredjenje: A, Matrřtofski kotar

Povijesne varijante imena: Prvi dva spomeni, 1321. kot Des i 1382. kot Dees se odnařaju na krsno ime Dezső, Desiderius, a kod nimřkih nazivov bi se mogla pretpostaviti slavska rič "drug": 1403. Drawspurg; 1500. Thrunspurgkh, Trauspurg; 1589. Trauspurg; 1628. Graßburgh; 1773. Drasburg, Draszburg, Rasporak. Ugarski naziv je stvoren stoprv 1863., naime Darufalva.

Kada su se doselili Hrvati: Sredinom 16. st.

Gospodari sela: Zichy, Kisfaludy, Megyery, Sárkány

Crikva: Sv. Ana, fara pred 1589. Crikva ishadja iz 14./15. st. i je nekoliko puta pregradjena: 1701., 1851., 1969./73.

Znamenitosti: Rasporčanska Venera; u crikvi freske pasije; pokajnički kamen, barokni grad s lipim parkom, fam. Nádasdy, Meskó, Patzenhofer

Iz řtatistike:

1900. sbst. 1258: 942 Hrvatov (74,9 %), 273 Nimac (21,7 %), 39 Ugrov (3,1 %)

2001. sbst. 1055: 330 Hrvatov, 634 Nimac

2010. sbst. 1126

Na řiroko poznat i od velike vridnosti je prastari arheolořkii nalaz, tzv. „Rasporčanska Venera“, jedan od najstarijih řenskih prikazov u Austriji. Najdeni su i vridni predmeti iz sridnje brončane dobe. Nadalje su na Taborcu, na briřuljku rasporčanskoga općinskoga hatara, otkriti ostanki tvrdjave iz ranoga sridnjega vijeka. Selo je većputi minjalo gospořčinu, dokle je konačno dořlo pod vlast obitelji Zichy. U selu joř postoji dobro očuvana zgrada baroknoga dvorca s parkom. Rasporak predstavlja razvitu, otvorenu općinu, ka je očuvala i stara kulturna dobra. U selu se ponudjaju različne kulturne aktivnosti i vlada druřtvena otvorenost.

Govornik: JP, rođj. 1933. lj. (A)

Ispitivačica: Hildegard Resatz, sn. 2013. lj. (B)

Govor analizirao i priredio: Ivo Sučić

Stručni zapis

B: Kade stanujete?

A: /0.02/ Já sa se Râ·spuorki naródi:u, tṛ sam sènek Râ·spuorki po ti: duḡo:b.

B: Nač se znate vi za prvo spomienut? Vaši prvi spuominki va žitku.

A: Jò, jò, ka sa tî·u ziš mòju:m starumáterum va gviḡ·bu su ónda· rékli, va gviḡ·bu pû:jt, a kû·pili su nek suḡo:li, ócta, ũ:le, štrô:ma ož nî· bî·lo ónda, nê·, štrô:ma smo duḡo·stali triḡese^t siê·dmoga liḡ·ta. (...) A druḡoga piḡ·ka smo imáli, to j' biu Tõpfļ. Tõpfļ' je tóte biu, káj je sêtra:t fájaviḡ·xáuš.

B: A to su bili Židovi?

A: /0.30/ Nê:, Tõpfļ' je biu Rasporcâ:n, Xṛvâ·t, nê·. Áli tò su naši Nî:mci, nê·, tò su tî Švõ·bi, kî· su dóšli po Xṛvâ·ti. Tî· su bî·li práktiš oḡ Xṛvâ·tou asimilirani, áli mî· smo se sî· ... já· sa se, a tò j intresânṡ oš, já· sa se po nî:mšku po pṛvi pû·t čû:, kát saⁿ duḡo·šau⁵⁵ triḡ·sed diḡ·veta liḡ·ta, nã·š xṛvâ·cki učitel, tâ· j muḡo·rau ná fro:nt, a mî· smo dóšli⁵⁶ nî:mškoga učiteļa. Ta člõvi:k je biu va ũ·riḡ·dbi, nêk mî· smo bî·li tridiḡ·setṡ va juḡogongi ónda, nê:. To j bî·lo čúda dicije:. Tã· j tótiḡ· čã povi·daṡ po nî:mšku, a mî· smo sũ·xe žã·be, nã·še, nã·še tóšṡfa:jle, sãki je ima:u tóšṡfa:jļ ...

B: A ča su vaši stardji dielali? Od čega su ti živili?

A: /1.14/ Mî· smo jimã:ly piḡt·dúta:r grũ·nta. Kuḡoč dvî· krã·ve, pâ·k kát su tili, ónuo:, téle dósta:t, smo imály štî·re, svî·n smo imã·ly, táko dvî: mátere, no, tóte smo imáli pa dé j dvájset práštítoṡ, pâ· je tilo ... tiḡ·ga smo imã·li, kḡ:ma j bî·la ódje:, nê· ... ájzo mî· znã·mo réḡ, ja znã·m réḡ, da ... mî:, pri bóji, sènek smo imáli zã jîz, nê·. Mõja staramã:ti pa mã·ti, tî· su tili, mî· smo se tili zis krã·vami, krã·vami smo uḡ·rali, nê, Ciḡ·mindrou ódvije:š, tóte su bî·li trî·malî:ni, a mõja staramã·ti je bî·la ũngefeḡ gláj stãra kot·tã· malina:r, tṛ, tṛ je ... smo tili p^u·jt tiḡ·g zamini^t, ájzo mû:kije:, já:j smo imã·ly, dej triḡ·set kókuo:š, nê·, tiḡ svî·né ča su tili čḡ·no klãṡ, nê·. /2.06/ Mã:sti je bî·lo sènek, nê·, to j ónda ... pri bóji biu to lũ·ksuḡartikļ'. Jò, ójzo, nî·smo, já· ojz díte nî·sam^t maṡ niḡdṡ problê·m. Mî· smo bî·li šestimi, šḡ·z dicije: va stã·ni. Mû·j óta:c je muḡo·rau ná fro:nṡ, Rũ·sko, áli ka j mû·j óta:c je Rũslon^t prežî·viṡ ájzo: ojs·sõida:t. Pã· je biu Hõlonti. A kã j duḡo·šau na ũ·raṡb jêdnu:č, mi je dopṛî·miṡ roḡer, ki je^t ma:u gũmiperãjfungu, nê·. /2.30/ Tò j biu muḡo·j pṛvi kšê:ft, ka^d tò j, táko čãga ni bî·lo, va ciḡ·lom pecî·rki nê. Já· saⁿ ga tî·u za pinezi va sê·li jêdnu rũ·ndu, kšḡfsmon, pâ· smo tili ájzom, pâ· smo si tili tiḡ· pinezi náko· skũpa grãjslaru pũjt pa štoj·verke kũ·pit. Pã· smo tili sê podilit.(...) /2.54/

⁵⁵ namjesto *dostao, dobio*

⁵⁶ namjesto *dostali, dobili*

No jò, škũõ·le ni bî·lo. Mî· smo bî·li sènek va fèriji, pâ su nam, àjzo, pri bójy smo mî· čiñ·li. Tòte je, káj se pô:n vuõ:zi, nê·, tòte su lû:di ñjê·ve gũ·ske pa ... tòte su se pâ·sle va tũ·j trà·vi, pa kòkuõ:š je bî·lo tótjē:, rã:cou i sèga, a tjē· su tili i jája tótjē: ñjē:s, jjē·. /3.08/

Jednostavna verzija

B: Kade stanujete?

/0.02/ J.P.P. Ja s saⁿ se Raspuorki narodiu, tr sam senek Raspuorki po ti duob.

B: Nač se znate vi za prvo spomienut? Vaši prvi spuominki va žitku.

J.P.P. Jo, jo, ka saⁿ tiu zis mojum starumaterum va gviebu su onda rekli, va gviebu pujt, a kupili su nek suoli, octa, ulje, štroma ož ni bilo onda, ne, štroma smo duostali triese siedmoga lieta.(...) A drugoga pieka smo imali, to j biu Töpflj. Töpflj je tote biu, kaj je setrat fajaviehaus.

B: A to su bili Židovi?

J.P.P. /0.29/ Ne, Töpflj je biu Rasporčan, Hrvat, ne. Ali to su naši Nimci, ne, to su ti Švobi, ki su došli po Hrvati. Ti su bili praktiš od Hrvatou asimilirani, ali mi smo se si ... ja san se, a to j intresant oš, ja san se po nimšku po prvi put ču, kat san duošau trieset dieveta lieta, naš hrvacki učitelj, ta j muorau na front, a mi smo došli nimškoga učitelja. Ta človik je biu va uriedbi, nek mi smo bili tridieset va juogongi onda, ne. To j bilo čuda dicie. Ta j totie ča povidau po nimšku, a mi smo suhe žabe, naše, naše tošnfajle, saki je imau tošnfajl ...

B: A ča su vaši starji dielali? Od čega su ti živili?

J.P.P. /1.16/ Mi smo jimali piet jutar grunta. Kuoč dvi krave, pak kat su tili, onuo, tele dostat, smo imali štire, svinj smo imali, tako dvi matere, no, tote smo imali pa de j dvajset prašćićou, pa je tilo ... tiega smo imali, krma j bila ovdie, ne ... ajzo mi znamo reć, ja znam reć, da ... mi, pri boji, senek smo imali za jiz, ne. Moja staramati pa mati, ti su tili, mi smo se tili zis kravami, kravami smo uoral, ne, Ciemindrou odvies, tote su bili tri malini, a moja staramati je bila ungefeõ glaj stara kot ta malinar, tr^je, tr^j smo tili p^uojt tieg zamini^t, ajzo mukie, jaj smo imali, dej triese^t kokuoš, ne, tie svinje ča su tili črno klat, ne. /2.06/ Masti je bilo senek, ne, to j onda ... pri boji biu to luksusartiklj. Jo, ojzo, nismo, ja ojz dite nisam^hmau nigdr problem. Mi smo bili šestimi, šiez dicie va stani. Muj otac je muorau na front Rusko, ali kaj muj otac je Ruslon^t preživiu ajzo ojs sojdat. Pa je biu Holjonti. A ka j duošau na urlaub jednuč, mi je doprimiu roljer, ki e^hmau gumiperajfungu, ne. /2.31/ To j biu muoj prvi kšeft, ka^d to j, tako čäga ni bilo, va cielom pecirki ne. Ja saⁿ ga tiu za pinezi va seli jednu rundu, kšefsmon, pa smo tili ajzom, pa smo si tili tie pinezi nako pa skupa grajslaru pujt pa štojverke kupit. Pa smo tili se podilit. /2.54/ No jo, škuole ni bilo. Mi smo bili senek va feriji, pa su nam, ajzo, pri boju smo mi činili. Tote je, kaj se pon vuoz, ne, tote su ljudi njieve guske pa ... tote su se pasle va tuj travi, pa kokuoš je bilo totie, racou i sega, a tie su tili i jaja totie... *Nies, jie.*/3.08/

Tumač riči

dijalektna rič	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	nimški
ájzo/ájzom	ada	dakle	also
fájavięxauř	ognjogasni stan	vatrogasna zgrada	Feuerwehrhaus
gláj	jednako, isto	jednako, isto	gleich
grájslaru	lodnar	vlasnik prodavaonice	Greißler
grũ·nta	zemlja, zemljišće	zemlja, posjed; tlo	Grund, Boden
gũmiperájfungu	gumeni kotači	gume na vozilu	Gummibereifung
gviębu	svod, gveljba	svod; dućan	Gewölbe
Hóļonti	Holandija;	Holandija, Nizozemska	Holland
juógonęi	godišće	godište	Jahrgang
kšē:ft	posao	poslovna transakcija	Geschäft
kšęfsmon	trgovac	trgovac; poduzetnik	Geschäftsmann
ojs	kot	kao	als
ódię:	ovde	ovdje, tu	da, vorhanden
pecī·rk	kotar	kotar	Bezirk
pon	željeznica, vlak	željeznica, vlak	Bahn, Eisenbahn, Zug
po ti: duó·b	potle, odonda	otada, odonda	seither
róļer	romobil	dječji romobil	Roller, Tretroller
sęga	svega	svega	allerlei
sętra:t	sada	sada	jetzt
štóјverke	štoljverk, karamel	karamel firme Stollwerck	Stollwerck Karamell
štrō·m	struja	struja	Strom
tię·ę	teg, žito	žito, žitarice	Getreide
tóšņfajļ	žepni nož	džepni nožić	Taschenfeitel,
tótię:	tote, onde	tamo, ondje	dort
trięsed	trideset	trideset	dreißig
ũngefe·ę	otprilike	otprilike	ungefähr

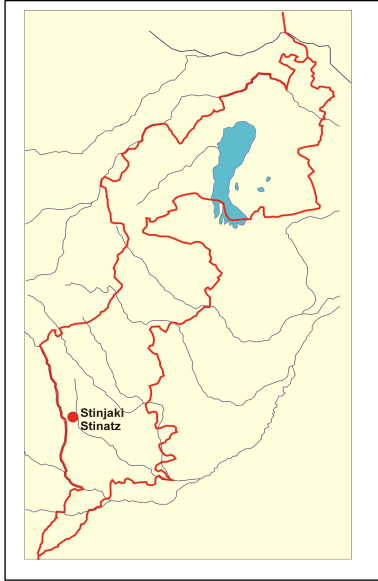
Opis govora Rasporka:

- Govor je tronaglasan sa silaznom i uzlaznom intonacijom na dugi slogi. Uzlazni akcent je tipa čakavskoga akuta. I kratki i dugi slog se more realizirati poludugo. Akut se zvećega, osebito pri brzom govoru, skraćuje. Kadakoč se skraćuje u poludužinu i dugi

- silazno naglašeni slog. Nenaglašene dužine, isključivo zanaglasne, moru se takaj skratiti u poludužine. Kratki naglasak i akut premjestili su se s ultime prema početku riči.
2. Jat se reflektira kot *i* i *e* – *dic'iję, Nĩ:mci* : *liĕ'ta, ciĕ'lom*.
 3. Svako *e* i *o* se pod određenimi uvjeti more diftongirati kot *je* odnosno *uo*. Ti se *e* i *o* većinom izgovaraju otvoreno (*ię, uo*) – *gviĕbu, triĕse'* : *duo'ĥ, duo'stali*. Pred *j||i* se zatvaraju – *smo tili p'uo:jt* ili prelazu uopće u *u*, stvarajući monoftonge – *mũ:j, pũ:jt*.
 4. Šwa je dalo *a* – *imã'ly, dũta:r, o'ta:c*. U neki slučajji se pojavljuje *i* u slabom položaju – *malĩ:ni*.
 5. Nazal *ę* dao je *e*, – *piĕt, u'rię'dbi, tridiĕ'set, pinezi*.
 6. Nazal *o* dao je *u* – *su, mũ:kĕ, j'ednu rũ'ndu*.
 7. Završno *l* i završno *v* su dali poluvokalno *u* – *muo'rau, preži'viu* : *Hrvã'tou, prašit'ou*.
 8. U posudjenica iz nimškoga dolazi fakultativno namjesto navadnoga *l* u zatvorenom slogu *i* – *štõiverke, sojda:t*
 9. Samoglasniki se pred nazalnim suglasnikom fakultativno zaminjaju nazalnim samoglasnikom, u konkretnom zapisu se to odnaša na 1. l. jd. glagola „biti“, *sa||sq'* uz *sam*. U skupi *ng* i *nk* se razvija velarni nazal *ŋ* – *juogongi*.
 10. Velar *x* se gubi u skupu *xt* i na kraju riči – *tili, po ti: duo'ĥ*.
 11. Upitno-odnosna zamjenica za neživo je *ča*.
 12. Prijedlog *vã* dao je *va* – *va gviĕbu*. Pred nazivi sel i zemalj ispada. – *Ciĕ'mindrou odvię:s, Rã'spuorki* : *nã fro:nt, Rũ'sko, Hõlonti*.
 13. Prijedlog *s* zaminja se prijedlogom *zis* – *ziš moju:m starumãterum, zis krã'vami*.
 14. Infinitivni nastavak je *-t, -t' – klãt, zamini'* : *reĕ*.
 15. Radnja, ka se ponavljala u prošlosti, izražava se glagolskom konstrukcijom s pomoćnim glagolom "htiti" – *...ča su tili čĕ'no klãt*.
 16. Bezvučni opstruenti, ki zatvaraju ultimu, dijelom ili potpuno se ozvučuju, a zvučni dijelom ili potpuno obezvučuju – *klãt, odvię:s* : *duo'ĥ, tiĕ'g*.
 17. Slogotvorno *r* je fonem, nastao primarno i sekundarno, npr. *kĕ'ma, Hrvã't* : *nigdr*.
 18. U posudjenica iz nimškoga razvilo se je i sekundarno slogotvorno *l* odnosno *l'* kot i *ŋ* – *tõšŋfa:jľ, Tõpfl'*.
 19. Dobro se razlikuju *č* i *t'* – *čũda, učiteľ* : *prašit'ou, reĕ*.
 20. Ishodni skupi *čr* i *jt* se čuvaju – *čĕ'no* : *pũ:jt*.
 21. Kod skupa *st* na kraju riči ispada *t* – *šię'z, odvię:s*.
 22. Slijed *ts* se fakultativno realizira kot *c* – *xrvã'cki*, a slijed *čt* kot *št* – *štĩ're*.
 23. U ishodnom *vãs* se redovito gubi *v* – *sėnek, sãki*, fakultativno i u riči *odĕ* – < *ovdĕ* < *ovde*.
 24. Do gubitka *d* dolazi u broju *triĕse'*||*triĕ'sed* uz *tridiĕ'set*, kot i u riči *gliĕ'dat*.
 25. Nastavak I jd. imenic i zamjenic ženskoga roda je *-um* – *ziš moju:m starumãterum*.

26. Neke imenice muškoga roda čuvaju u A mn. nastavak *i* – za *pìnezi*.
27. G mn. imenic ženskoga i sridnjega roda je prez nastavka, no osebito ženske imenice se u G mn. dostpući prilagodu deklinaciji imenic muškoga roda – *svî:ń, jâ:j, đúta:r* ali *rã·coḡ*.
28. L jd. imenic muškoga roda ima nastavak *-i* – va *stâ·ni, Râ·spuorki*.

Stinjaki/Stinatz (Južni čakavci)

Stnj

Geografsko odredjenje: A, Novogradski kotar

Povijesne varijante imena: 1529. Horwathfalwa; 1534. Horwathfalw sive Wyfalu; 1576. Zthynyak; 1599. Ztinnyak; 1643. Stinyák; 1689. Stinatz; 1773. Stinatz, Stinacz; 1863. Stinác; 1907. Pásztorháza; 1922. Stinatz; 2000. Stinatz - Stinjaki

Prvi naziv sela je na ugarskom i znači Hrvatsko Selo, a zatim Novo Selo, stoprv kašnje Stinjak. Hrvatsko ime bi moglo pokazivati na Stenjičnjak pokraj Karlovca.

Kada su se doselili Hrvati: Novonaseljenje sredinom 16. st.

Gospodari sela: Nádasdy, Batthány

Crikva: Na početku su vjerniki pripadali Santaleku, posebna fara od 1790., nova crikva se je gradila od 1815.-1818., Sv. Petar i Pavao, proširena 1883., pregradjena 1971./72.

Znamenitosti: Atentat bombom 1995.; neko vrime bio je Petar Jandrišević farnik u selu; postoji seoski muzej.

Iz štatistike:

1900. sbst. 1176: 1086 Hrvatov, (92,3 %), 80 Nimac (6,8 %)

2000. sbst. 1409: hrv. 759 Hrvatov, 432 Nimci

2011. sbst. 1353

Selo sliši isto med novo osnovana mjesta prilikom naseljenja Hrvatov na inicijativu Batthyányjev u okviru „hrvatskoga kotara“ gospoščine Novi Grad. Kasnije još dojde Stinjački Vrh pod upravu Stinjakov. Danas je Stinjački Vrh samostalna općina. Stinjačani su desetljeća dugo bili poznati zbog svojih sposobnosti kot tršci blagom i u općenitom trštvu. Danas mnogi ljudi, kot je to tipično za južno Gradišće, najdu svoj zaslužak redovitim putovanjem iz sela van u bližu i daljnu okolicu. Na Stinjaki se gaji posebno živ društveni život, gaju se kulturne tradicije i običaji.

Govornica: MV, rođ. 1927. (A)

Ispitivačica: Renate Sagmeister, sn. 2013. (B)

Govor analizirale i priredile: Sanja Vulić i Edith Mühlgaszner

Stručni zapis

B: A kade stanuješ?

A: Stanujeⁿ u Stinǎ:ki, nâ:, čekaj, na Glâ:vnoj ulicy dvâ: devedesjê:t. No sâd su u pê:nziji. Pak dô:ma, u stâ:ni

B: A kako sie nariesla?

A: /0.17/ A kâko su narjê:slâ? A dô:ma su dilala. Vâ:ko nâ:ši sta jâ:ko strâđâ:li, iže sta kupovâ:li, vâko piniê:z jâ: ni:sû imâ:la d^uô:ma. Najô:, znû^m: se od jê:zero d'êvetstov piê:t četrdeset, ka j buô:j bî:, da smo mōrâ:li, da smo se u noći s kuō:li, je tã:c upriê:ga kō:la, pak čâ smo mōgli sōbon ziê:t, trô:u raniê: pak tã:ko tuxatov, pak vû·nkušev ča smo na spâ:lo prâ:vali, pak dâ smo se u noći odvjê:zli u Rauxv^uâ:rt. /0.52/ Pa da j u Santalê:ki mi did rêka: “Pogljêj Nâ:na, kâko jâ:ko gōri čŕļeno, vō: Stinǎ:ki gorû:².

B: I braća je suobo, ne?

A: Dâ:, dâ. Mâ:rica sestřa, pak Ývac jê:, dâ. A tî drugi dvâ: brâ:ti, tî: sta u bojû ustâ:li.

B: Ti nista već duošli?

A: /1.12/ Tî već nî:sta duō:šli. A mî: smo týli, sta vodê dvî: iže sta bî:le. Na edûⁿ krâ:j zis krâvami vû:ⁿ, a na drugi krâ:j kâj čâ smo vozýli, snuô:pļe, ar, ar u žiê:tyv sî:no i tō sê. Mî smo ziz dviju kō:li smo se uvik vozýli.

B: Pa da ste vode novo zidali?

A: Tō j bî:lo jêzero d'êvetst^uô:v trî: šezdesiê:toga smo dâ mî: vodê nō·ve blō·ke, nō·ve podê, suzguô:ra, to smo vrâ:ta, to smo dâ sê nō·vo narixtaly. Dâ smo si i kěj se kû:pamo, i tō smo si nō·vo narixtali.

B: /1.51/ Ča j bilo tebi u ditinstvu lipo, ar ružno?

A: Lî:po? Ako ču istinu rêč, jâ:ko lî:po ditî:nstvo nisû imâ:la, ča su mōrâla jâ:ko, jâ:ko dêlat, strâ:šno jâ:ko dêlat, Jã· su tēla marât ũjtro pred škō:lon se udvjê·st vodê na sridna lã:pta, to tî znâ:š kěj je.

/2.13/ Totê su tēla marât na ôsu – dē·vet krâ:v dýtēlinu pokosýt, naklâ:st, domuô: dovjê:st, dô:ma u komō·ru sklâ:st, pak dâ: u škō:lu. Nek jã·ko su se dobro učýla, kad su týla iz škō·le domō: dô:jt, tō:šņ pod stuô:l i ôpet gēma na lapâ:t.

Jednostavni zapis

B A kade stanuješ?

Stanujeⁿ u Stinjaki, na, čekaj, na Glavnoj ulicy dva devedesiet. No sad su u penziji. Pak doma, u stanji

B A kako sie nariesla?

A: /0.17/ A kako su nariesla? A doma sə dilala. Vako naši sta jako stradjali, iže sta kupovali, vako piniez ja nisu imala d^uoma. Najo, znu^m se od jezero dⁱevetstov piet četrdeset, ka j buoj bi, da smo m^orali, da smo se u noći s kuoli, je tac upriega kola, pak ča smo mogli sobon ziet, trou ranie pak tako tuxatov, pak vankušev ča smo na spalo pravali, pak da smo se u noći odviezli u Rauxv^uart. /0.52/ Pa da j u Santaleki mi did reka “Poglej Nana, kako jako gori črljeno, vō Stinjaki goru^o”.

B I braća is tuobon?

A: Da, da. Marica sestra, pak Yvac je, da. A ti drugi dva brati, ti sta u boju ustali.

B: Ti nista već duošli?

A: /1.12/ Ti već nista duošli. A mi smo tyli, sta vode dvi iže sta bile. Na ed^u kraj zis kravami vuⁿ, a na drugi kraj kar ča smo vozyli, snuoplje, ar, ar u žietvy sino i to se. Mi smo ziz dviju koli smo se uvik vozyli.

B Pa da ste vode novo zidali?

A: To j bilo jezero devetst^uov tri šezdesietoga smo da mi vode nove bloke, nove pode, suzguora, to smo vrata, to smo da se novo narixtali. Da smo si i kej se kupamo, i to smo si novo narixtali.

B /1.51/ Ča j bilo tebi u ditinstvu lipo, ar strašno, ar ružno?

A: Lipo? Ako ču istinu reč, jako lipo ditinstvo nisu imala, ča su m^orala jako, jako delat, strašno jako delat, Ja su tela marat ujtro pred školon se udviest vode na sridnja lapa, to ti znaš kej je. /2.13/ Tote su tela marat na os^u – devet krav dytelinu pokosyt, naklast, domu^o doviest, doma u komoru sklast, pak da, u školu. Nek jako su se dobro učyla, kad su tyła iz škôle domo dojt, tošn pod stuol i opet gema na lapat.

Tumač riječi

dijalektna riječ	gradišćankohrvatski	stand. hrvatski	njemački
ar	ili	ili	oder
blô·ke	oblok	prozor	Fenster <i>n.</i>
dá/dâ:	onda	onda	dann, da
dēlat	djelati	raditi	arbeiten
díd	stariotac	djed	Großvater <i>m.</i>
dvâ: devedesjê:t	devedest dva	devedeset i dva	zweiundneunzig
gēma	hajdi	hajde, krenimo	wohlan
iže	hiža	kuća	Haus <i>n.</i>
k̄ar čá	bar ča, ča god	bilo što, što god	was auch immer
kēj	kade	gdje	wo
lapâ:t	lapat, polje	njiva, polje	Acker <i>m.</i> , Feld <i>n.</i>
naklâ:st	naklasti, naložiti	natovariti	aufladen

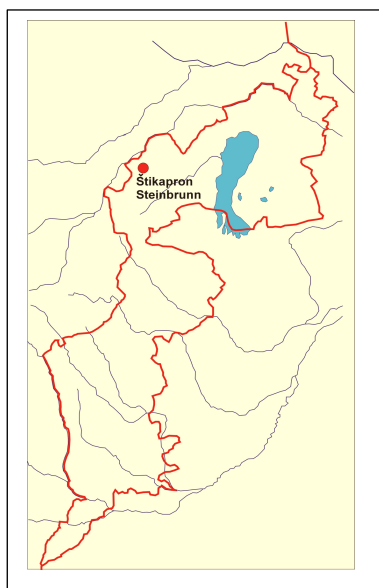
narixtali	narihtati	spremiti	herrichten
podé	tla	pod, tlo	Fußboden <i>m.</i>
prâ·vali	tribati	trebati	brauchen
sklâ:st	sklasti, izložiti	istovariti	abladen
snuô:pļe	snoplje	snoplje	Garben <i>f. mn.</i>
sta	su	jesu, su,	sie sind
stâ:ni	stan, hiža	kuća	Haus
strađâ:li	šparati, štediti	štedjeti, štedljivo gospodariti	sparen, haushalten
su3guô:ra	odzgor, zgora	odozgo, gore	oben
tõ:šņ	torba	torba	Tasche
trô:u	mrvu	malo	etwas
túxatov	blazina, dunja	perina	Tuchent, Bettdecke
tâ·c	otac	otac	Vater
udviē:st	odvesti	odvesti	wegfahren
upriē:ga	napreći, upreći	upregnuti	einspannen
vâ:ņkušev	vankuš, podglavača	jastuk	Polster, Kissen
vodé	ovde	ovde	da, hier
žjê:tvi	žetva	žetva	Ernte

Opis govora Stinjaka:

1. U govoru se ostvaruju kvantitetske i intonacijske opozicije. Intonacijske opozicije neutraliziraju se na posljednjem slogu i u jednosložnim riječima. Dugi i kratki slogovi mogu se ostvariti poludugo. Naglasak se realizira na svim slogovima. Prednaglasne dužine mogu se realizirati neposredno ispred kratkih naglašenih slogova.
2. Jat je dao *i*, npr. *did, ditî:nstvo, dîlala, sriđna, dvî:*, rijetko zatvoreno *e – dèlat*.
3. Šwa je dalo *a – tã·c* (u značenju otac).
4. Dugi i poludugi srednji vokali *e* i *o* većinom diftongiraju, a dugo i poludugo *a* se labijalizira – *devedesjê:t, piê:t, narjē:slâ, buô:j, snuô:pļe, duô:šli, Stiňã:ki, kupovã:li, imãla, jã·, spã·lo*.
5. Nazal *ę* dao je *e*, koje se dalje diftongira kao svako drugo *e – žjê:tvy, devedesjê:t, piê:t*.
6. Nazaliziranje vokala je izraženo – *stanijęⁿ, edũⁿ, vũⁿ*.
7. Završni nazalni vokali fakultativno se reduciraju – *dô:ma sũ dîlala, jã: ni:sũ imã:la, kad su tyla, na ôsu*.
8. Kratko *i* se može ostvariti centralnije, kao *y – ũlicy, tyli, vozylı, učyla, tyla, žjê:tvy, dýtelinu*.

9. Početno nenaglašeno *o* ispada – *tâ·c, vô·, vâ:ko, blô·ke*.
10. Slogotvorno *r* je očuvano, npr. *čřłeno*.
11. U posuđenicama iz njemačkoga može se realizirati slogotvorno *ŋ* – *tô:šŋ*.
12. Zanaglasno kratko *u* reducira se u prilogu *újtro*.
13. Završno *l* se reducira u glagolskom pridjevu radnom – *did rêka·, buô:j bì·, upriê:ga*, inače ne – *stuô:l*.
14. Čuva se *č* – *čekaj, četrđeset, čá, čřłeno*, manjim dijelom i *ť* – *noť, veť* ali se umjesto njega javlja i *č* – *ču, řeč*.
15. Velar *x* se ne realizira, npr. na početku riječi se reducira – *lže, rŋŋiê·*, u sredini riječi se nakon redukcije realizira *v*, npr. *prŋ·vali*, ali *x* ima u većini posuđenica – *túxatov, Rauxv^u·â:rt, narixtaly*.
16. Palatalni sonant *l* dobro se čuva – *čřłeno*, pa se realizira i kao rezultat novoga jotiranja – *snuô:płe*.
17. Očuvan je početni skup *čr-* – *čřłeno*.
18. Čuva se skup *jt* – *dô:jt*.
19. Prijedlog *və* dao je *u*, npr. *u pê:nziji, u noť, u Santalê:ki, u bojù, u žiê:tvv*.
20. Prefiks *v-* dao je *u-* – *upriê:ga, újtro* ili se gubi – *ziê:t*.
21. U polaznom *vəs(-)* *v* je ispalo – *i to sê, sê nô·vo*.
22. Infinitivni je nastavak *-t, -č*, npr. *pokosýt, ziê:t, řeč*.
23. Upitno-odnosno zamjenica je *ča* (osim za osobe).
24. Rabi se mjesni prilog *kěj* – *znâ:š kěj je, kěj se kû:pamo*.
25. Pod utjecajem su njemačkoga jezika brojevi koji su između dviju punih dekada (počevši između druge i treće pa nadalje), npr. *dvŋ: devedesiê:t, piê:t četrđeset, trî: šezdesiê:toga*.
26. Množina je jednosložnih imenica muškoga roda „kratka“ – *nô·ve blô·ke, nô·ve podê*.
27. Imenice *a*-sklonidbe imaju u I mn. nastavak *-i* – *s kuô:li*, a imenice *e*-sklonidbe nastavak *-ami*, npr. *zis krávami*.
28. U 3. 1. prezenta glagola *bit* očuvan je dualni oblik *sta* koji se rabi i za množinu, npr. *dvŋ: brã:ti, tí: sta u bojù ustã:li, tí veť nî:sta duô:šli, dvî: lže sta bì:le, nã:ši sta jŋ:ko strŋđŋ:li, lže sta kupovŋ:li*.
29. Glagol *kupat se* ima prezentske nastavke *-am, -aš...* – *kěj se kû:pamo*.
30. Glagolska imenica od glagola *spat* izvodi se od infinitivne osnove sufiksom *-lo* – *spŋ·lo*.
31. S instrumentalom se usporedno rabe prijedlozi *s* i *iz*, npr. *s kuô:li, zis krávami*.

Štikapron/Steinbrunn (Poljanci)

Štpr

Geografsko odredjenje: A, Željezanski kotar

Povijesne varijante imena: Prvi spomeni, ugarski Byzuskut iz 1271. ljeta kot i nimški Stinchenbrunn 1344. se odnašaju na zviranjak smrdeće sumporne vode. 1410. Byduskuth; 1589. Stinkhenprun; 1651. Stinkenprun sive Budöskut; 1773. Stinekenbrunn, Bödöskut, Stikoprun; 1863. Büdöskút; 1903. Büdöskút; 1922. Stinkenbrunn; 1959. prominjeno je ime u Steinbrunn, hrvatski naziv Štikapron ostaje i u službenom obliku 2000. Steinbrunn – Štikapron.

Kada su se doselili Hrvati: Novonaseljeno od Hrvatov u prvoj polovici 16. st.

Gospodari sela: Dürr, Fürst, Esterházy

Crikva: Sv. Križ, predreformatorska fara, crikva izgrađena 1359., 1683. od Turkov srušena, novoizgrađena 1686., ren. 1958./59., 1971.

Znamenitosti: Rudokop od 1810.; u selu je rođen političar Fritz Robak (1913.-1994.), povjesničar Ivan Seedoch (*1938.).

Iz statistike:

1900. sbst. 1779: 1256 Hrvatov (70,6 %), 386 Nimac (21,7 %), 30 Ugrov (1,7 %), 107 ostalih (6,0 %)

2001. sbst. 1902: 276 Hrvatov, 1433 Nimci

2011. sbst. 2320

Za Štikapron brojni nalazi iskapanj potvrđuju rimljansko naselje u razdoblju između 2. i 4. stoljeća po Kr. Štikapron je bio podiljen na već vlasnikov. Selo je u povijesti bilo redovito opustošeno, upleteno u nemire i boje i pogodjeno epidemijama. Ekonomska situacija se je u 19. stoljeću preminila otvaranjem fabrike jute u Najfeltu i utemeljenjem drugih industrijskih poduzeć u okolici, ugljenokopa u Najfeltu i predionice u Pundrofu (Pottendorf u Dolnjoj Austriji) prelazeći od agrarne strukture na industrijsku. Ljudi su isto krenuli i na djelo u Beč. Po podatki iz 2001. ljeta iznaša udio Hrvatov u selu 17,7 %.

Teksti:

Govornica: IN, rođj. 1953. (A)

Ispitivačica: Julia Pachinger, sn. 2013

Govor analizirao i priredio: Ivo Sučić

Stručni zapis

A: /0.00/ Prvo se znâ:m spomiĕ:nud_dâ smo bî·li jâ·ko čûda dicitĕ: ur na plâ·ci vâni, ča to sêtra:t vêt nî: vidiť. Mî· smo se skûpa, ditiťi i divĕčice, smo se tili skûpa nâ:jt tŕ smo se tili zaistinu jigre jî·grat, kĕĕ· dâna:s, mislim, vêt niĕ:dna mladî:na ali dîca gor ne puĕ·znaju.(...) Jâ· sam odrâ·stla – môji starjî: su bî·li selâ:ki – va selâ:čtvu, i: smo muĕ·ali sênekĕ duĕ·ma pomâ:gat, a kôd na:s je bî:lo pomâ:ga^l, diĕ·lat tēmo rêt, naprimie:r, je bî·lo vêtĕĕ i jî:grat, mî: smo si ziz jîgrañem smo i diĕ·lali vêtĕĕ. /0.32/ Jô, ônda se j žî·vilo, kôt sam⁵⁷ ur rēkla, dâ su se lû:di jâ·ko čûda vêt razgovâ:rali, tēmo rêt na ciĕ:sta, i da su se tily vidiť na ciĕ:sti². Žî·vilo. Žî·vilo se j po môjje:m mišlĕ:nu jâko dōbro, ali komunikatî:vno, vêt komunikatî:vno nēg u denâ·šñem času. /0.48/ Môji starjî: su bî·li selâ:ki, a mî: smo bî:lē piĕtero dicitĕ:, a mî· smo im si u selâ·čtvu pomâ:gale. U diti·nstfu je bî·lo lî:po, dâ se je kot, kôt sam ur tō povî:dala, dâ su se dîca tili na plâ·ci strēfiť i smo se tili jî:grat, a zaistinu skûpa dŕžat, va natû:ri, mî· smo čûda vêt bî·li va natû:ri. Kât si dâna:s promislim denâ·šñu dîcu, kâko su ôni sē pret·televî·zorom i tã·ko, a mî: smo to sē vâ:ni va natû:ri dožî:vili. Tō mi je bî·lo jâ:ko lî:po. (...) /1.18/ Ja ne muĕ·rem re^l dâ mi je čâ· bî·lo čĕ·mŕno ili strâ:šno, kad mî· u selâ·čtvu smo sēga imâ·li zâ ji:s i dōbro j bî:lo, âjzo jâ· b se nē b mōgla potû:žî^b mēni je bî·lo jâ·ko lî:po.

B: A kie škuole ste pohodili?

A: /1.31/ Jâ sam četireĕ liĕ·ta ôsnovu škuĕ·lu poxodila, pâ· sam bî·la četira liĕ·ta u glâ·vnoj škuĕ:li, pâ:k sam bî·la liĕ·to dâ·n u Tereziânumi, zôviĕ: se tãko xausxaltunĕsšûĕ. /1.43/ U ôsnovi škuĕ·li smo imâ·li xŕvâ:cĕko, âli tēmo rêt čûda po xŕvâ·cĕku, a lôgično je bî·lo ... primē·r je bî·lo nî·mško, a u glâ·vnoj škuĕ:li sam se pâ·k enĕĕ·ski naučila. /1,55/ Škuĕ·lske knĕge mî nî:smo, mî: smo si muĕ·ali škuĕ·lske knĕge kû:pit. Âli to j bî·lo tã:ko, dâ smo si tili jēdno dî:te od drugoga od liĕ·ta do liĕ·ta gvâzi rezervî:rat kod dicitĕ:, pâ· smo tili imať zis plâjbasom ur napî·šeno, čâ j ciĕ:na, znâ:mda ot, čâ j tã· pŕĕ prôsi:u zã· to, a jâ· sam tila paĕ dvâ· šilinge ali četire šilinge, kôt je⁵⁸ bî:lo, smo tili zã· to prôsiť i smo si tili jâ:ko pâziť na te knĕge, dâ smo je mōgli pak prôdat.

B: A kako ste doživili život u selu?

⁵⁷ [kocam]

⁵⁸ [kodē]

A: /2.23/ Živ^uo·ṭ u sē·lu je biṽ jā·ko komunikatī:van i jā· b rēkla jā·ko dóbro. Va sē·lu, kó dé xójd va sēlu, kót se⁵⁹ va sē·lu žī·vi. Va sē·lu se žī·vi tā·ko, da znā·mo skóro ča sáki sūsje:d čini: áli da j sá^t ki na ódmori áli da kī· grīē: škuṽ·lu ali kī·^{je} umṛu, ča se, mislim, táko drūgdī:r ne dozvidi kót se u sē·lu dozvidi. Mēni se u sē·lu jā·ko vidi. /2.45/ Društveni živ^uo·ṭ je biṽ isto jā·ko duṽ·bṛ. Ónda se j čúda ča činilo, tā·ncañe j tilo biṽ. Ako si promislim, kot Rūbertovi je biṽ vèlik sō:j. Tòte j tilo bit kiritof, i pā:li. Čúda veṽ lū:di su tili támo p^uo·jṭ i su se tili drū·žit. Máñe áutorou je bī:lo tṛ táko se j veṽ va sēli ostálo, nē·. /3.04/

Jednostavni zapis

A: /0.00/ Prvo se znam spomienut da smo bili jako čuda dicie ur na placi vani, ča to setrat već ni vidit. Mi smo se skupa, ditići i divičice, smo se tili skupa najt tr smo se tili zaistinu jigre jigrat, kie denas, mislim, već niedna mladina ali dica gor ne puoznaju. Ja sam odrastla – moji starji su bili seljaki – va selačtvu, i smo muorali senek duoma pomagat, a kod nas je bilo pomagat dielat čemo reć, naprimier, je bilo veljek i jigrat, mi smo si ziz jigranjem smo i dielali veljek. /0.32/ Jo, onda se j živilo, kot sam ur rekla, da su se ljudi jako čuda već razgovarali, čemo reć na ciesta, i da su se tili vidit na ciesti⁹. Živilo. Živilo se j po mojijem mišlienu jako dobro, ali komunikativno, već komunikativno neg u denašnjem času. /0.52/ Moji starji su bili seljaki, a mi smo bile pietero dicie, a mi smo im si u selačtvu pomagale. U ditinstfu je bilo lipo, da se je, kot, kot sam ur to povidala, da su se dica tili na placi strefit i smo se tili jigrat, a zaistinu skupadržat, va naturi, mi smo čuda već bili va naturi. Kat si denas promislim denašnju dicu, kako su oni se pred televizorom i tako, a mi smo to se vani va naturi doživili. To mi je bilo jako lipo. /1.25/ Ja ne muo^rem reć, da mi je ča bilo čiemrno ili strašno, kad mi u selačtvu smo sega imali za jis i dobro j bilo, ajzo ja b se ne b mogla potužit, meni je bilo jako lipo.

B: A kie škuole ste pohodili?

A: /1.36/ Ja sam četira lieta osnovu [sic!] škuolu pohodila, pa sam bila četira lieta u glavnoj škuoli, pak sam bila lieto dan u Terezianumi, zovie se tako haushaltun^kšulje. /1.49/ U osnovi škuoli smo imali hrvacko, ali čemo reć čuda po hrvacku, a logično je bilo ... primer je bilo nimško, a u glavnoj škuoli sam se pak engljeski naučila. /1.55/ Škuolske knjige mⁱ nismo... mi smo si muo^rali škuolske knjige kupit. Ali to j bilo tako, da smo si tili jedno dite od drugoga od lieta do lieta gvazi rezervirat kod dicie, pa smo tili jimat zis plajbasom ur napišeno, ča j ciena, znamda, ča j ta prlje prosiu za to, a ja sam tila pak dva šilinge ali četire šilinge, kot dje bilo, smo tili za to prosit i smo si tili jako pazit na te knjige, da smo je mogli pak prodat.

B: A kako ste doživili život u selu?

⁵⁹ [koce]

A: N.: /2.47/ Živ^uot u selu je biu jako komunikativan i ja b rekla jako dobro. Va selu, ko^t dje hojd va selu, kot se va selu živi. Va selu se živi tako, da znamo skoro ča saki susied čini ali da j sad ki na odmori ali da ki grie škuolu ali ki je umru, ča se, mislim, tako drugdir ne dozvidi kot se u selu dozvidi. Meni se u selu jako vidi. /2.53/ Društveni živuot je biu isto jako duobr. Onda se j čuda ča činilo, tancanje j tilo bit. Ako si promislim, kot Rupertovi je biu velik soj. Tote j tilo bit kiritof, i palji. Čuda već ljudi su tili tamo pujt i su se tili družit. Manje autorou je bilo tr tako se j već va seli ostalo, ne. /3.04/

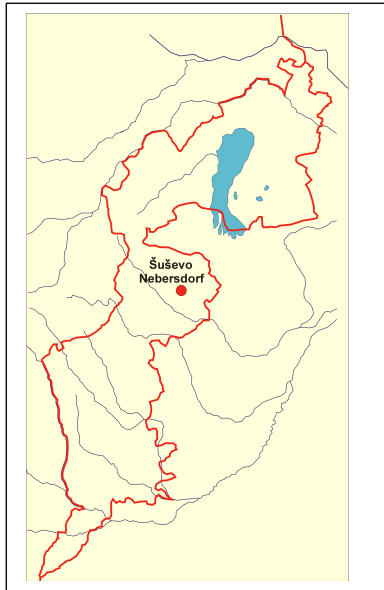
Tumač riči

dijalektna rič	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	nimški
áutorou	auto	auto	Auto
čuda	čuda, mnogo	mного	viel, viele
dozvídí	doznati, izviditi	doznati, saznati	erfahren
gvázi	takorekuć	takoreći, kvasi	gewissermaßen, quasi
kiritof	kiritof	crkveni god, proštenje	Kirtag
pâ:li	bal	bal	Ball
plã·ci	ulica	ulica	Straße, Gasse
plájbasom	olovka	olovka	Bleistift
primê·r	primaran	primaran, prvotan	primär
sáki	svaki	svaki	jeder
sêtra:t	sada, dandanas	sad, u današnje vrijeme	jetzt, heutzutage
sô·j	dvorana	dvorana	Saal
stréfiť	strefiti	sresti	treffen
veļek	odmah; u istu dob	odmah; istodobno	gleich, zugleich
veť	već	više	mehr
xáusxaltunksšúļe	domaćinska škola	domaćinska škola	Haushaltungsschule

Opis govora Štikaprona:

- 1) Govor je tronaglasan sa silaznom i uzlaznom intonacijom na dugi slogi. Uzlazni akcent je tipa čakavskoga akuta. On se zvećega, osebito pri brzom govoru, skraćuje. Mnogo rjedje se skraćuje dugi silazno naglašeni slog. Nenaglašene dužine, isključivo zanaglasne, moru se skratiti u poludužine. Kratki naglasak i akut premjestili su se s ultime prema početku riči, dugi je mogao ostati i na ultimi – *starjî*·.
- 2) Glas *m* u ultimi ostaje – *znâ·m, sam, promìslim, ziz jìgrañem*.
- 3) Jat se reflektira kot *i* i *e* – *ditîti i divičice, lí·po : na cîĝ·stî², liĝ·ta, súsje·d*.

- 4) Svako *e* (< *e*, *ě*, *e*) i *o* se pod određenim uvjeti more diftongirati kot *je* odnosno *uo*. Ti se *e* i *o* izgovaraju otvoreno (*iě*, *uo*), pred *j/ise* fakultativno zatvaraju – *p^uô:jt*.
- 5) Refleks šva je *a* – *ča*, *vâni*, *imã·li*, *dâ·n*. Kot *e* je šva zastupano u *dêna:s*, *denã·šnú* i *sêtra:t*.
- 6) Nazal *ę* dao je *e* – *piętero*.
- 7) Nazal *o* dao je *u* – *su*, *potû:žt*, *sûsje:d*, *škuõ·lu*.
- 8) Završno *l* i završno *v* su dali poluvokalno *u* – *prôsi:u*, *biu* : *âutorou*. Iznimka je pridjev *škuolski* – *škuõ·lske kniže*, kade se morebit vidi uticaj književnoga jezika.
- 9) U skupi *ng* i *nk* se razvija velarni nazal *ŋ* – *englê·ski*, *xâusxaltunksšûle*.
- 10) Velar *x* se gubi u skupu *xt* na početku riči – *tîli*.
- 11) Upitno-odnosna zamjenica za neživo je *ča*.
- 12) Prijedlog *və* dao je *va*, ali se fakultativno zaminja prijedlogom *u* – *va sêlu* uz *u sêlu*.
- 13) Prijedlog *s* zaminja se prijedlogom *zis* – *ziz jigrãnem*, *zis plãjbasom*.
- 14) Infinitivni nastavak je *-t*, *-t* – *kû:pit*, *pròdat* : *rêf*.
- 15) Radnja, ka se ponavljala u prošlosti, izražava se glagolskom konstrukcijom s pomoćnim glagolom "htiti" – *dã su se dica tîli na plã·ci strêfît i smo se tîli jî:grat*.
- 16) Nastavak *L* jd. imenic muškoga i sridnjega roda variira med *i* i *u*, prevladava *u*, do čega je naredno došlo pod uticajem škole i književnoga jezika.
- 17) Bezvučni opstruenti, ki zatvaraju ultim, dijelom ili potpuno se ozvučuju, a zvučni dijelom ili potpuno obezvučuju – *sêtra:t*, *vêlek*, *paķ* : *nêg*, *sãt*.
- 18) U neki suglasnički skupi *v* prelazi u *f* – *ditĩ·nstfu*.
- 19) Slogotvorno *r* je fonem, nastao primarno i sekundarno – *dřzat*, *xřvã:cko* : *duõ·br* (< *duõ·bãr* < *duõ·bar*).
- 20) Dobro se razlikuju *č* i *t* – *čûda*, *divičice*, *četira* : *dititi*, *vêf*.
- 21) U pravilu svako početno *i* dostane protezu *j*, jedino se glagol *imati* fakultativno pojavlja prez protetskoga *j*.
- 22) Skup *jt* se čuva – *p^uô:jt*.
- 23) U završnom skupu *st* i *št* ispada *t* – *ji:s*.
- 24) U ishodnoj zamjenici *vəs* se redovito gubi *v* – *si*, *sê*, *sãki*.
- 25) Fakultativno se vrši depalatalizacija kod izvedenic – *selã:čtvu*, ali *selã:ki*, *mišlĩ:nu*.
- 26) Navezak imamo u prilogu *vêlek*.

Šuševsko/Nebersdorf (Dolinci)

Šuš

Geografsko odredjenje: A, Gornjopuljanski kotar, dio veleopćine Veliki Borištof

Prvi spomen: 1225. kot Nygwan, vjerojatno od slavskoga imena Nygvan, Negovan.

Kada su se doselili Hrvati: Poslije 1532.

Gospodar(i) sela: Szeged, Niczky

Crikva: Svi Sveti, fara oko 1670., novoosnovana 1816., gradnja crikve 1881.

Znamenitosti: Klasicistički kaštel, uzidan oko 1770., restauriran 1976., na plafonu slika Stefana Dorffmeistera iz 1773. ljeta; Šuševsko je rodno selo Rudolfa Klaudusa (1895.-1979.); u selu živi Niki Berlaković, političar (*1961.).

Iz statistike:

1900. sbst. 888: 823 Hrvati (92,7 %), 22 Nijmci (2,5%), 42 Ugri (4,7 %)

2001. sbst. 481: 389 Hrvatov, 58 Nijmac

2010. sbst. 353

Prvo imenovanje je poznato iz opisa granic gospoščine Kloštar iz 1225. ljeta. Dugo vrime je u selu obitelj Niczky igrala važnu ulogu. Stari grad iz ljeta 1300. je kasnije pregradjen u dvorac. Po turski boji je obitelj Niczky doprimila Hrvate kot nove naseljenike.

Govornik: RG, rođ. 1932. (A)

Ispitivačica: Anna Zvonarich, sn. 2013. (B)

Govor analizirali i priredili: Josip Lisac i Robert Špralja

Stručni zapis

B: /0.00/ A ča bi rekli da van je va ditinstvi bilo lipo?

A: Méni je bi·lo sènek sè li·po, ja: ni·san mòga·l z mojimi ... ə: ... tova·ruši ta·ko può:jt, kađ san ur mòra·l ojz mlá:đ júna:k ali škuò:ler, kad mojé:ga óca ni: bi:lo, já: san ónda til mòrat, kađ san dèset liè:t bi·l, ko iman, Longitòji je bi·la filijá:la naše cri:kve, kò san èdno liè:to, kađ san dèset liè:t býl, nájmañe četire ali piè:t, na kè·rst vozil s kuò:ni. /0.35/ No dená:s ví: mladí·na to ne prá·vate i nè znate, a já: san to sè ónda bi·l. Ter san já: ur mlá:d m^uòra:l diè:lat ta·kova diè:la čá ... su odrašteni diè:lali. Kád ... je bý·lo potri·bno záuvoj... ma záuvoj sèga, nè. Muò:j otá:c je tò pé:rže ta·ko diè:lal, ónda oš áutof ni: bi:lo, ónda smo mi: s kuò:ni, ta·ko, veli:mo, táksije špigali, nè. /1.01/ No já: san ónda týl jú:de na bó·n vo·zit Haračú:n, jú:tro u puo:l četèrt^uoj stát, koñé nakè:rmit, náprièť pak odviè:st. Kad san týl duò:jⁱ dómuon, oš m^è:ru májki pómoť va štáli, smo imá·li pár blá:ga, a ónda va škuò:lu. Smo imá·li ónda škuò:lu pri bóji, da je jèdan učitej muòra:l (...) učít sù dícú, od jèda:n do uò·san. No vét ki: smo išli od puòl ósmiè do puòl jedinájstjè, a ti· dru·gi ó:nda do èdnjè. /1.39/ A kađ san týl čúda pu·ti zi^s škuò:le va:n duò:jt, ko su týli koñi stá:t pred cri:kvon... pred škuò:lon, pá·k su mi móje sèstre tile to dopri:mít koñé tá·mo, sòn, sád se odvézi Xaračú:n, tá: človík se va·ko zóvjè, ali va·ko zgl^è:da, no ali téško sá·n se kad mi· ni·smo ónda i ni·mški zná·li, nè. Mi· smo ónda imáli ugè:rskoga učiteja, siè:dan liè:t dùgo, ki· je na... ki· je dvájsetpè:rvoga liè:ta k ná:n duò:šal pag je bý·l dájí do pedèsiet drúgoga liè:ta kod ná:^s Šúševi. No ónda jèdno liè:to san imá:l srítu, smo imáli dóbru učitejicu. /2.20/

B: Kako se j bilo učiteļen ime?

A: /2.22/ ə: ... To su bi·li Kò:rči Sèdenik, óni su bi·li ròdjen Úgar i ugè:rske škuò:le, i ñjè:va žè·na, ali pri bóji vét ni·su smili žèna učít, sámo óni. A ónda po bóji smo duò:stali gòspu ... Julijá:nku, ziš Miè:nove je óna bi:la, ká· je bý·la já:ko va urjè:dbi učí·tejica i tóte smo se čúda va tuò:n liè:ti naučili. Já: ju još dená:s, sènek to veli·n, ali sád je ni:s ur dùgo ... Óna je tìla rèt sènek – „Rúdi, ti· si mi nájdraži.“ Já: san býl... Já: san ... Mi· smo býli può:slušna díca. /2.58/

Jednostavni zapis

B: /0.00/ A ča bi rekli da van je va ditinstvi bilo lipo?

A: Meni je bilo senek se lipo, ja nisan mogal z mojimi ... ə ... tovaruši tako puojt, kad san ur moral ojz mlad junak ali škuoler, kad mojega oca ni bilo, ja san onda til morat, kad san deset liet bil, ko iman, Longitòji je bila filijala naše crikve, ko san edno lieto, kad san deset liet bil,

najmanje četire ali piet, na kerst vozil s kuonji. /0.35/ No denas vi mladina to ne pravate i ne znate, a ja san to se onda bil. Ter san ja ur mlad m^uoral dielat takova diela ča ... su odrašćeni dielali. Kad ... je bilo potribno zavuo^j... ma zavuo^j sega, ne. Muoj otac je to perže tako dielal, onda oš autof ni bilo, onda smo mi s kuonji, tako, velimo, taksije špigali, ne. /1.01/ No ja san onda til jude na bon vozit Haračun, jutro u puol četert^uoj stat, konje nakermi^t, naprieć pak odviest. Kad san til duo^jt domuon, oš m^ueru majki pomoć va štali, smo imali par blaga, a onda va škuolu. Smo imali onda škuolu pri boji, da je jedan učitej muoral (...) učit su dicu, od jedan do uosan. No već ki smo išli od puol osmie do puol jedinajstie, a ti drugi onda do ednie. /1.39/ A kad san til čuda puti zi^s škuole van duo^jt, ko su tili konji stat pred crikvon... pred škuolon, pak su mi moje sestre tile to doprimit konje tamo, son, sad se odvezi Haračun, ta človik se vako zovie, ali vako zg^leda, no ali teško san se kad mi nismo onda i nimški znali, ne. Mi smo onda imali ugerskoga učiteja, siedan liet dugo, ki je na... ki je dvajsetpervoga lieta k nan duošal pag je bil daji do pedesiet drugoga lieta kod nas Šuševi. No onda jedno lieto san imal sriću, smo imali dobru učitejicu. /2.20/

B: Kako se j bilo učiteljen ime?

A: /2.22/ ə ... To su bili Korči Sedenik, oni su bili rođien Ugar i ugerske škuole, i njieva žena, ali pri boji već nisu smili žena učit, samo oni. A onda po boji smo duostali gospu ... Julijanku, zis Mienove je ona bila, ka je bila jako va uriedbi učitejica i tote smo se čuda va tuon lieti naučili. Ja ju još denas, senek to velin, ali sad je nis ur dugo ... Ona je tila reć senek – „Rudi, ti si mi najdraži.“ Ja san bil... Ja san ... Mi smo bili puoslušna dica. /2.58/

Tumač riječi

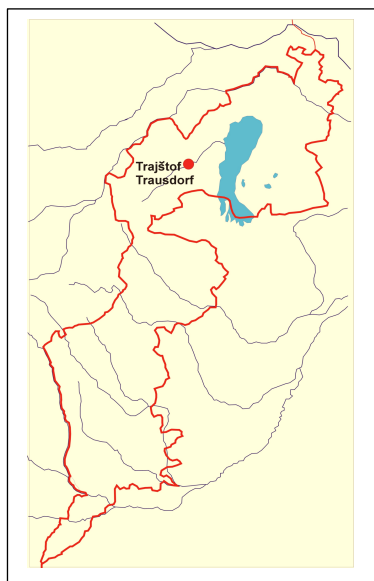
dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
dáji	oko, okolo	oko, otprilike	etwa, ungefähr
duó:stali	dostati	dobiti	bekommen
filija:la	filijala	filijala	Filiale
jùna:k	junak, ditić	mladić, momak	Bursche
m ^u é:ru	mrvu, malo	malo	bisschen, wenig
nake:rmit	nakrmiti	nahraniti	füttern
nápriet	upreći, upregnuti	upregnuti	einspannen
ojz	kot	kao	als
pé:rže	prlje, prije	prije	früher
pra ^u vati	tribati	trebati	brauchen
sének	svenek, uvijek	uvijek	immer
són	tako	tako	so,
špigali	igrati (ulogu)	izigravati	spielen
tova ^u ruši	drug, prijatelj	drug	Freund, Kamerad

va urjé:dbi	u uredbi	u redu	in Ordnung
zavuoj	zavolj, zbog	zavolj, zbog	wegen

Opis govora Šuševa:

- 1) Govor je dvonaglasni (*sènek, dèset, ònda||ò:nda, čùda, sèstre; può:jt, filijà:la, potri:bno*). I kratki i dugi slog može se ostvariti poludugo, a javljaju se i nenaglašene duljine (*jèda:n||jèdan, dopri:mít*).
- 2) Diftong može doći i u nenaglašenu položaju (*pedèsjiet, zavuoj*), dok je naglasno mjesto i staro (*človik*) i promijenjeno (*sèstre*).
- 3) Jat je ikavsko-ekavski (*li·po, potri:bno, človik, ni·mški : ljè:to, dje:la*).
- 4) Šwa je dalo *a* (*san, va, otà:c*), iznimno *e* (*denà:s*).
- 5) Dolaze diftonzi *ie* (*sje:dan*) i *uo* (*duò:šal*), ali i dugo *o* (*ò:nda*) i *e* (*mojè:ga*).
- 6) Samoglasnici se ponegdje gube (*odvjè:st, và·ko*), a slogotvorno *r* prelazi u *er* (*kè·rst, nakè:rmit*).
- 7) Dakako, govor je šćakavski (*odrašćeni*), a u nastavcima i nepromjenjivim riječima završno *m* daje *n* (*ni·san, uò·san*).
- 8) Na kraju riječi zvučnost često slabi (*kađ san, mlà:d||mlà:d*), a *i* -*v* prelazi u *-f* (*áutof*). Ima i primjera ozvučivanja (*pak||pag*).
- 9) Dental na kraju riječi može oslabiti (*duò:j' || duò:jt*), a *l* daje *j* (*jù:de, učitej*).
- 10) *J* se čuva (*jèdno, jù:tro, já: || já·|| já·*) ili gubi (*édno*), a tako je i s *x* (*tyli, Haraču:n*).
- 11) Otpada i inicijalno *v* u primjerima kao *sèga*.
- 12) U L jd. imenica srednjeg roda nastavak je *-i* (*va tuò:n ljè:ti*).
- 13) Sporadično prijedlog izostaje (*sàd se odvézi Haraču:n*, ali *va škyò:lu*).
- 14) Vrijedno je istaći da prema *Mjenovo* dolazi *ziš Mjè:nove*, a to je zanimljivo s obzirom na rod, također da se javlja oblik rednoga broja za oznaku vremena (*od puòl òsmjè do puòl jedinájstjè*), pri čemu se, naravno, misli na ure.
- 15) Fonološki kontekst uzrokuje razne promjene, npr. *ojz mlà:d, oš áutof*.

Trajštof/Trausdorf a. d. W. (Poljanci)

Tršt

Geografsko odredjenje: A, Željezanski kotar

Povijesne varijante imena: 1307. Durug/Dorog; 1380. Trausdorf; 1430. Dorog alio nomine Drawsdorf; 1569. Traustorff; 1659. Traustorph, Traistotph; 1773. Trauerstorff, Traistoff; 1863. Darázsfalva; 1903. Darázsfalu; 1922. Trauersdorf; 1935. Trausdorf an der Wulka; 2000. Trausdorf an der Wulka – Trajštof

Kada su se doselili Hrvati: Oko 1540.

Gospodari sela: Gutkeled, Kanizsay, Fürst, Esterházy (1622.)

Crikva: Sv. Lovrenac, sridnjovjekovna fara, prva dokumentirana crikva izhadja iz ljeta 1589., sadašnja je izgradjena 1767.

Znamenitosti: Temelj romanske kostilnice iz 13. st.; gotički pokajnički križ; u selu je u 16. st. prodikovao protestant Štefan Konzul iz Istre; spomen-križ na pohod pape Ivana Pavla II.; malin Parisermühle, izgr. 1515.; malin Weingartenmühle, izgr. 1527.; malin Burgmühle, izgr. 1755.; u selu je rodjena tv-moderatorica Barbara Karlich (*1969.).

Iz štatistike:

1900. sbst. 1286: 1193 Hrvati (92,8 %), 53 Nimci (4,1 %), 30 Ugrov (2,3 %)

2001. sbst. 1723: 689 Hrvatov, 907 Nimac

2010. sbst. 1889

Trajštof prema prvom pouzdanom pismenom dokumentu postoji od 1307. ljeta, ar nije sigurno, je li je s nazivom *Druc*, spomenutim 1153. u darovnici opatiji Pannonhalma, mišljen Trajštof. I Trajštof je kot i susjedska sela naseljen jur od mladje kamene dobe (5500. – 4100.), ča potvrđuju arheološki nalazi. Sudbina i povijest sela se je skupa sa seli u cijeloj regiji odigrala u vrtlogu mnogobrojnih sukobov i bojev, po ki su onda u prazno selo bili naseljeni Hrvati. Ča naliže hrvatski jezik, postoji dugoljetna tradicija djelovanja društav, ka podupiraju gajenje i održavanje hrvatskoga jezika i kulture. Polag zadnje brojidbe govori 43,6 % stanovništva hrvatski.

Govornica: MS, rođj. 1936. (A)

Ispitivač: Manfred Vlasits, sn. 2013. (B)

Govor analizirao i priredio: Ivo Sučić

Stručni zapis

A: /0.00/ Zī:mi se j diĕ:lalo ... piĕ:rje čī:xalo, ... pā se j tīla kūkorica rū:žit, zī:mi, da se j tīlo biṭ gutuḡ:vo, a pa su tīli puḡ:nkrte načī:naṭ za viĕ:za^l, viĕ:zalo se j nēg zis_slā_mu, po bóji, pa su tīli provī:sla za viĕ:zaṭ, za tiĕ:g viĕ:zaṭ su mū:ži tīli provī:sla načī:naṭ zī:mi, kaḡ ónda: liĕ:ti za to nī: bi:lo lā:zno, ka j tīla biṭ žiĕ:tfa, to j tīlo muo:ra^l biṭ gutuḡ:vo ūr, da se j dā:lo pa nēg ziĕ:t, kat si to kâ:niṭ diĕ:laṭ ali... /0.30/

B: Kakovo dugovañe se j onda hasnovalo pri tuom dielu?

A: /0.30/ No koḡ, koḡ piĕ:rde čī:xat su bī:le nek rū:ke, nē. Nek rū:ke. A koḡ, koḡ kūkorice rū:žit ko su, ko de bī:lo ... tote j bī:lo pā:r dugovā:ñ, kâko, kako se j rū:žilo. Jédni su imáli na rū:ki táko nek, ... kâko tú to nek réṭ, dá se j z rū:ku:, na rū:ku su si tīli táko zū:be trá:uḡ, a jédni su imā:li táko máḷucko za ubrā:tāt, sídi:t, člôvi:k je sídi:ṭ ná tuo:m, a pā se j to ubrá:tało, a batū:rak se j tī:ṭ tôte nū:tr, tr se j i táko rū:žilo, a tuḡ: druḡo s rū:ku:. /0.57/

B: A kakovo blago ste onda krmili?

A: /1.01/ Vóle, kóne smo imáli, pa j bī:lo krā:ve, svī:ñe, kuḡ:koše, gū:ske, to j gutuḡ:vo, mi nī:smo imáli véṭ.

B: Ako bi si sakidanji žitak pogliedali, kako se j održavau, naprimier, kiritou?

A: /1.17/ Na kiritof se j tīlo dōsta:t, smo tīle dōsta:t mi divuḡ:jčice sâko liĕ:to jēda:n klā:ṭ. A nā toga si se veséli:ṭ ur ciĕ:lo liĕ:to, a ka de tīla biṭ ... po kiritofi je bī:la pa véṭputi zâra:n jĕ:sen, ko to niš nī:si móga:ṭ znōsiṭ. /1.32/ A to j bī:lo táko lí:po, sē se j tīlo, sē se j tīlo sprā:viṭ, pobī:lit, plā:ce, dviḡ:ri, da j bī:lo, nā ti, nā ti kiritof lí:po, xī:tña se j tīla načīniṭ, dvī: kĕ:me smo jimā:li, tr se j tīla xī:tña načīniṭ, a pōt_tu: xī:tnu se j tīlo tā:ncat pa:. To j bī:lo, to j bī:lo zaistinu ča lí:puḡ:ga. /1.52/

B: A ki je onda tiu djigrat, je tote, tako rekuć, bila lajfmuzika, ali se j vurlica postavīu, ali...

A: /2.01/ No lājfmuzika j to bī:la. Vū:rlicṭ je stōpr duḡ:šaṭ pa čūda kâ:šñe. Ali mū:zika j bī:la ónda: sēnek lā:jf. /2.07/ Sĕ:ṭski dígrā:či. Óto su bī:li Máxtinga. Fērenc ziz níguḡ:vim, ziz níguḡ:vim tátu.

B: A kakova svečevanja su se, zvana kiritofa, tako u selu kres cijelo liĕto oš održavala?

A: /2.19/ Kâkova svečevā:ña? ... Mā:jka, čā j bī:lo? ... No žiĕ:tfena zavalnica j bī:la, a tôte su se tīli, tôte ognóbrā:nci vōziṭ zis kuḡ:li, a u trĕā:dvi se j tīla grebenīca ostā:viṭ, nā tuo:j grebenīci je bī:lo gruḡ:jze trá:uḡ, pa véṭpu:ti, kat su⁶⁰ se tīli ópit, ko su tīli s tīmi ... na kuḡ:li su imā:li vōzi:ṭ, a tôte su tīli ur pa tā:, tuḡ: vī:no, tuḡ:, tuḡ: rā:no vī:no se j tīlo tôte nū:tr, sâki je

⁶⁰ kat su [kacu]

tių, saki stâ:n, tr̥s̥l̥e j jimaų skóro saki stâ·n, ko j tių dat̥ vî:na i i gruõ:jza, tr̥ je to tių bit̥ vèseų, vèsela svetáčnuõ:st. /2.52/

Jednostavni zapis

A: /0.00/ No zimi se j dielalo ... pierje čihalo, pak ... pa se j tila kukorica ružit, zimi, da se j tilo bit gutuovo, a pa su tili puonkrte načinjat za vieza^t, viezalo se j nek zis slamu, po boji, pa su tili provisla za viezat, za tieg viezat su muži tili provisla načinjat zimi, kad onda lieti za to ni bilo lazno, ka j tila bid žietva, to j tilo muora^t bit gutuovo urt, da se j dalo pa neg ziet, kat si to kaniu dielat ali... /0.30/

B: Kakovo dugovanje se j onda hasnovalo pri tuom dielu?

A: No kod kod pierdje čihat su bile nek ruke, ne. Nek ruke. A kod, kod kukorice ruži^t ko su, ko dje bilo ... tote j bilo par dugovanj, kako, kako se j ružilo. Jedni su imali na ruki tako nek , ... kako ću to nek reć, da se j z ruku, na ruku su si tili tako zube trauf, a jedni su imali tako maljucko za ubraćat, sidit, človik je sidiu na tuom, a pa se j to ubraćalo, a baturak se j tiu tote nutr, tr se j i tako ružilo, a tuo drugo z ruku. /0.57/

B: Mhm. A kakovo blago ste onda krmili?

A: /1.01/ Vole, konje smo imali, pa j bilo krave, svinje, kuokoše, guske, to j gutuovo, mi nismo imali već.

B: Ako bi si sakidanji žitak poliedali, kako se j održavau, naprimier, kiritou?

A: /1.17/ Na kiritof se j tilo dostat, smo tile dostat mi divuojčice sako lieto jedan kljat. A na toga si se veseliu ur cielo lieto, a kad dje tila bit ... po kiritofi je bila pa već puti zaran jiesen, ko to niš nisi mogau znosit. /1.32/ A to j bilo tako lipo, se se j tilo, se se j tilo spravit, pobilit place, dvuori, da j bilo, na ti, na ti kiritof lipo, hićnja se j tila naćinjit, dvi krčme smo jimali, tr se j tila hitna naćinjit, a pod tu hitnu se j tilo tancat pa. A to j bilo, to j bilo zaistinu ča lipuoga. /1.52/

B: A ki je onda tiu djigrat, je tote, tako rekuć, bila lajfmuzika, ali se j vurlica postaviu, ali...

A: /2.01/ No lajfmuzika j to bila. Vurlic je stopr duošau pa čuda kašnje. Ali muzika je bila onda senek lajf. /2.07/ Sⁱeuski djigrači. Oto su bili Mahtinga. Ferenc ziz njiguovim, ziz njiguovim tatu.

B: A kakova svečevanja su se, zvana kiritofa, tako u selu kres cielo lieto oš održavala?

A: /2.19/ Kakova svečevanja? ... Majka, ča j bilo? ... No žietvena zavalnica j bila, a tote su se tili, tote ognjobranci vozit zis kuoli, a u trgadvi se j tila grebenica ostavit, na tuoj grebenici je bilo gruojze trauf, pa većputi, kat su se tili opit, ko su tili s timi ... na kuoli su imali vozić, a tote su tili ur pa ta, tuo vino, tuo, tuo rano vino se j tilo tote nutr, saki je tiu, saki stan, trslje j jimaų skoro saki stan, ko j tiu dat vina i i gruojza, tr je to tiu bit veseu, vesela svetaćnuost. /2.52/

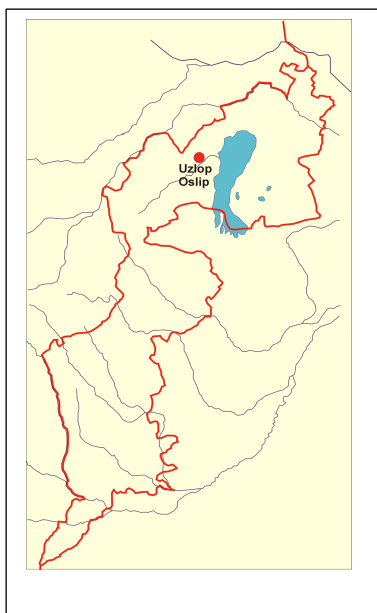
Tumač riči

dijalektna rič	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	nimški
batû:rak	čuntaš, klip	kukuruzni klip	Maiskolben
čî:xat/čî:xalo (piĉ:rje)	čihati (perje)	čehati (perje)	Federn schleifen
đigrâ:či	igrač, muzikant	muzikaš, muzikant	Musikant
xî'tna/xî'tna	sinjba	sjenica	Laubhütte
klâ:t	halja, suknja	haljina	Kleid
ognobrâ:nci	ognjogasac	vatrogasac	Feuerwehrmann
provî:slo	provislo, pravislo	povrijeslo	Garbenband aus Stroh
puḡ·nkrte	rukovet slame	rukovet vezivne slame	Strohbandel
rû:žit	ružiti,	runiti, kruniti (kukuruz)	Maiskolben abrebeln
sâki	svaki	svaki	jeder
tîê:g	teg, žito	žito, žitarice	Getreide
trâuf	na tom	na tome	darauf
tr̥sle	vinograd	vinograd	Weingarten
urt	jur	već	schon
vétpu:ti	većkrat	često, češće	oft, öfters
vôzi:t	bačvica, lagvić	bačvica, burence	Fass, Fässchen
vũ·rlicḡ	džuboks vurlicer	džuboks firme Wurlitzer	Musikbox der Firma Wurlitzer

Opis govora Trajštofa:

- Govor je tronaglasan sa silaznom i uzlaznom intonacijom na dugi slogi. Uzlazni akcent je tipa čakavskoga akuta. I kratki i dugi slog se more realizirati poludugo. Akut se zvećega, osebito pri brzom govoru, skraćuje u poludugi uzlazni akcent. Mnogo rjedje se skraćuje dugi silazno naglašeni slog. Nenaglašene dužine, isključivo zanaglasne, moru se skratiti u poludužine.
- Jat se reflektira kot *i* i *e* – *lî:po*, *sidi:t* : *diĉ:laṭ*, *ciĉ:lo liĉ:to*.
- Refleks nazala *ɛ* je *e* i za palatali – *viĉ:zaṭ*, *ziĉ:t*, *svetâčnuḡ:s*; *žič:tfa*, *žič:tfena*.
- Refleks nazala *ɔ* je *u* – *slâ·mu*, *mû:ži*, *rû·ku*.
- Svako *e* (< *e*, *ě*, *ɛ*) i *o* se pod odredjenimi uvjeti more diftongirati kot *je* odnosno *uo*. Ti se *e* i *o* izgovaraju otvoreno (*iĉ*, *uo*) – *piĉ:rje*; *sĉ·uski* : *kuḡ·koše*, *dvuḡ:ri*.

6. Šwa je dalo *a – va, imàli, jedan, duḡō·šau*.
7. Do redukcije *o > u* dolazi u riči *gutuḡō·vo*; *e* prelazi u *i* u riči *niguḡō·vim*.
8. Do gubitka *e* dolazi u 3. l. jd. prezenta glagola *biti*, kad rič pred njim završava na samoglasnik, izuzevši *-i* ili dvoglase *je, uo – sè se j tìlo sprã·viṭ, zavaln'ica j bî·la*, ali po *kiritofi je bî·la*.
9. Završno *l* daje poluvokalno *u – s'èḡ·uški; vesèli:u, kâ:niy*. Za završno *v* se u tekstu nije našlo potvrde.
10. U skupi *ng* i *nk* se razvija velarni nazal *ŋ – puḡō·ŋkrte*.
11. Velar *x* se gubi u skupu *xt* na početku riči i pred *v – tili, zavaln'ica*, drugačije se čuva – *čî:xalo, xî·tna*.
12. Upitno-odnosna zamjenica za neživo je *ča – Mâ:jka, čà j bî:lo?*
13. Strujnik *j* se fakultativno zaminja plozivom *d*, npr. *digrâ:či; piḡē·rde* uz *piḡē·rje*.
14. Prijedlog *s* zaminja se fakultativno prijedlogom *zis – zis slã·mu, ziz niguḡō·vim tãtu, zis kuḡō:li* ali *z||s rû:ku*.
15. Infinitivni nastavak je *-t, -t' – rû:žit, viḡē:zaṭ, ziḡē·t : reḡ*.
16. Radnja, ka se j ponavlja u prošlosti, izražava se glagolskom konstrukcijom s pomoćnim glagolom "htiti" – *sè se j tìlo sprã·viṭ, pobî:lit*.
17. Nastavak L jd. imenic muškoga roda je *i – po bõji, po kiritofi*.
18. G mn. imenic sridnjega roda je kratak – *pâ:r dugovâ:n*.
19. I jd. imenic ženskoga roda ima nastavak *-u – s rû:ku, pòt tu: xî·tnu*.
20. Bezvučni opstruenti, ki zatvaraju ultim, dijelom ili potpuno se ozvučuju, a zvučni dijelom ili potpuno obezvučuju – *viḡē:zaṭ, člòvi·k, z||s rû:ku, kḷã·ṭ : tiḡē·g, koḡ*.
21. U neki suglasnički skupi *v* prelazi u *f – žiḡē·tfa, žiḡē·tfena*.
22. Slogotvorno *r* je fonem, nastao primarno i sekundarno – *kḷčme, tḡsḷe : vû·rlicḡ (< Wurlitzer), nû:trḡ (< nû:tãr < nû:tar)*.
23. Č i t se razlikuju – *čî:xalo, načî·naṭ : ubrã:íat, vèṭpu:ti, vòzi:t*.
24. U pravilu svako početno *i* dostane protezu *j*, jedino se glagol *imati* fakultativno javlja prez protetskoga *j – smo imàli* uz *smo jimã·li*.
25. U završni skupi *st* i *št* ispada *t – svetačnuḡ:s : niš*.
26. Početno *v* ispada u polaznom skupu *vãs*, takaj u prilogu *nû:trḡ – sè se j tìlo sprã·viṭ, sãki, da se j dãlo pa nèḡ ziḡē·t : vî:no se j tìlo tòte nû:trḡ*.
27. Do metateze je došlo u riči *gruḡō·jze (<grozje < grozdje)*.
28. Navezak imamo u prilogu *tòte – vî:no se j tìlo tòte nû:trḡ*.
29. Pokazna zamjenica *to* se more produžiti u *oto – Óto su bî·li Maḡtinga*, ali *trḡ je to tiḡ biṭ vèseu, vèsela svetačnuḡ:s*.

Uzlop/Oslip (Poljanci)

Uzl

43

Geografsko odredjenje: A, Željezanski kotar

Povijesne varijante imena: Prvi dva spomeni sela 1300. kot Zazlup i 1367. kot Zazlop stoju u vezi sa staroslavskom ričju *stǫlpǫ*, *stup*, ada za *stupom*. U nimškom nazivu je izostavljeno početno z, a ta oblik su hrvatski doseljeniki onda pohrvatili u Uzlop: 1392. Oslupp; 1411. Vslupp; 1569. Osloph, Oslup; 1641. Vzlop; 1675. Oszlip; 1773. Oslop, Oszlop, Uslop; 1856. Oszlop; 1907. Oszlop; 1922. Oslip; 2000. Oslip – Uzlop

Kada su se doselili Hrvati: Izmed 1527.-1569.

Gospodari sela: Gutkeled, Kanizsay, Hamul, Trochmann, Grafeneck

Crikva: Vanebostupljenje, sridnjovjekovna fara, crikva s uzdužnimi brodi i gotičkim turmom, stari dio iz 1310., 1683. iznutra izgorila, obnovljena, nekoliko puta restaurirana.

Znamenitosti: Grobni spomenik Štefanu Tergovčiću de Monte Petri; malin Storchenmühle; Čelajev malin; izmed 1713.-1772. imali su pustince; u selu su rođjeni geolog dr. Ivan Jagšić (1893.-1964.), socijalni djelač dr. Ludvig Sitter (1919.-2007.), pjesnik dr. Evald Höld (1954.).

Iz štatistike:

1900. sbst. 1298: 1135 Hrvatov (87,4 %), 124 Nimci (9,6 %)

2001. sbst. 1323: 667 Hrvatov, 545 Nimac

2010. sbst. 1317

U mladjoj kamenoj dobi naseljeno mjesto je ležalo na Rimljanskoj jantarskoj cesti, o čem dokazuju najdeni iskopi iz rimljanske dobe. Selo je postojalo od dvih dijelov, od Dolnjega i Gornjega Uzlopa. Koncem 15. st. je u ovi kraji vladala agrarna kriza. Jur ljeta 1500. je u selu od 20 cijelih sjedišć bilo 12 pusto, a u ljetu 1527. je med 34 nastanjenimi sjedišći bilo 13 u hrvatski ruka. Po turski napadi je počeo drugi val naseljenja hrvatskih kolonistov. U selu su do danas obdržane mnoge stare originalne zgrade, kimi se čuva seoska tradicija. 55,4% stanovnikov imaju hrvatski jezik kot razgovorni. U Uzlopu postoji i se njeguje seoski kulturni žitak, koga gaju agilne grupe i društva.

Teksti:

Govornik: MS, rođ. 1939. (A)

Ispitivačica: Diana Jurkovits, sn. 2013.

Govor analizirao i priredio: Ivo Sučić

Stručni zapis

A: Ako sam pravīčan, mēni va selā:čtvu... ako mi je čā bī·lo lī:po, ko jā·ko jā·ko mā⁶⁰. Ja nī:sam to rā·do diē·laḡ, iako sam muḡ·rau sē fērije pomā:gat. Mū·j brātič je biḡ sēla:k. Tā· je vā· tu duḡ·ḡ čūda puḡ·moč tribaḡ. Mōja kū:ma je imā·la isto tṛsa:ḡ i tako dā:le. Tōtje: sam redovito pomā:gau. A tuḡ: diē:lo je bī·lo drugačije neg je dēna:s. Se j jā:ko čūda muḡ·ralo z rū·ku: šijē·rat, kōpat. /0.25/ Kopā·lo se j s muḡ:tin̄ku. Muḡ·tin̄ka smo zvā·li... Tō j vā:ko, „Xauē“ po nī·mšku. S tī:m se j pṛva kuḡ·p kopā·la. A šijē:rat pā:k, kad je⁶¹ bī·lo jēdnu:ž na protulī:če prekopā:no, čūda se j oš i na počiē:tku tṛsḡa: prekā:pala. Si znā·š predstā:viṡ zis lopā·tu vā·npu:jt, piše. /0.44/ Topolī:če kā·j. Tṛ s Topolī:ča ōndje·k cī·ḡ dā·n prekā:pat. A pa nā:večer ko dōmuḡ:m gā·zit, trū·dan kot kot kū:ca:k, lopā·tu na na xṛpti ali kā·j srā·ńeno va tṛsi vāni, kāt se⁶² j drūgi dā·n ōpet vā:n šlo. /0.58/ Tṛsḡa: su bī·la relatī·vno ū:ska zasadē:na, oš i tako ū:sko, da nī·su mōgli nidamoj krā·ve ali kū·j skruḡ·s. Kad je sā:ki kfadrā·tmetṛ je biḡ jā·ko čūda vrī·da:n. Tuḡ· tṛse, to j biḡ nēki sistē:m, nī tako čūda nosilo kod dēna:s ta tṛsḡa:. Kat se⁶³ to nī: tako diē:lalo kōt se⁶⁴ dēna:z riže, da se tō pa:k na relatī·v dūži uḡ:n ... ruḡ:zgu riže. To je bī·lo relatī·v krātko tṛ mā:lo. Je bī·lo gruḡ·jza na tṛsu trā·ḡf tṛ se j ū:sko sadī:lo. /1.24/ Tako se j muḡ·ralo, kat se nī· mōglo zis krā·vami nit s kuḡ:ni skruḡ·s. Ko se j muḡ·ralo konā·čno iz rū·ku:. Oš jēdnu:č prekā:paṡ z lopā·tu ali z muḡ:tin̄ku kōpat pṛvu kuḡ·p. No to j šlō va xṛba:t nū·tṛ, tako čā· /1.36/ I va rū:ke. A kā·šne pa: se j to mṛvu šī·rje zasadilo tṛsḡa:, dā se j rēklo mṛvu šī·rje tṛ na mṛvu drugačiji sistē·m, tako da se j mōglo s kuḡ:ni skruḡ·s. A tōtje: kaj su kuḡ:ni ali vōli ali krā·ve skruḡ·z šli⁶⁵, ko j jīma:ḡ se špeciā·lan plū:g, s kī·m se j dā:lo to ušijē:rat. A ōnda: se j muḡ·ralo veṡ neg med rēdi: iz rū·ku: kōpat, čā· j bilo isto dō·st. /1.59/ Ako nī· bī·lo dō·š guḡ·dine, kō se j to ukvṛdnulo je to bī·lo koṡ betō·n. Ako se nī: šlo veḡe po tuḡ:m kat se j⁶⁶ kī· zis plūgom skruḡ·s provijē·zaḡ, ōnda: se j lā:xko. Kad je⁶⁷ to býlo sē rū·gḡasto tṛ se j nek

⁶¹ [kađe]

⁶² [kacej]

⁶³ [kace]

⁶⁴ [koce]

⁶⁵ [skruošli]

⁶⁶ [kacej]

⁶⁷ [kađe]

piĕ:xalo to krâ:j. Jô·, va tŕsli:. /2.13/ Stôpŕ kâ:šné, kađ su trãktô:ri dôšli i si lû:di veĕ nî:su tako ĉúda blâ:ga dŕžali, kóne i to. Kat trãktô:r i kóne, to ĉemu? Su puĕ:ĉeli na vãko široko sãdit kot dēna:s, da se muĕ·ru trãktô:ri skruĕ·zvózit. I s poĉiĕ:tka ko su govorili - Vi se blû:du. Vi niĕ·ĉedu niš natŕgať. - Jô· ali drugaĉije j to dôšlo. Višĉe guĕ·rika na vlâ:ku, duže ruĕ·zge, vež gruĕ·jza zgóruo: tŕ je jēda:n tŕ:s veĕ nòsi:u nek pŕle kadakuĕ:ĉ trî· ali štiri tŕsi. Tãko dá j to: konã:ĉno ŕsto doprî·milo. /2.44/ A ĉúda lã·gĕ se j diĕ·lalo, kad na trãktô:ri se j sidilo tŕ skruĕ·zvozilo. Va: ... na puĕ:ľu vã:ni... kúkoricu, piĕ:ngĕ'e, tó se j ukã:palo. isto z rû·ku: sē. Mî·, ĉa smo mî: díma·li... Mî· smo imã·li isto svî:né. Dvî· svî:né sãko liĕ:to smo imã·ly. Smo tribali uĕ·n. Mî· smo práuxali, mî· smo práuxali ... lãpa:t. Smo ga jimã·li, tóga smo si bî·li kû:pili irgentkãda, né zna:n kãda. Préd mánu: oš. /3.08/ Tótĕ: se j pû: se j sadilo tótĕ:k kúkorica, a pû· su se piĕ:ngĕ'i sadili. Piĕ:ngĕ'i zá na:s, da búdemo imã·li. Kad kupóvat ĉe bî·lo tēško. /3.18/

Jednostavni zapis

A: Ako sam praviĉan, meni va selãtvu... ako mi je ĉa bilo lipo, ko jako jako ma^lo. Ja nisam to rado dielau. Iako sam muorau se ferije pomagat. Muj bratiĉ je biu seljak. Ta je va tu duob ĉuda puomoĉ tribau. Moja kuma je imala isto trsalj i tako dalje. Totie sam redovito pomagau. A tuo dielo je bilo drugaĉije neg je denas. Se j jako ĉuda muoralo z ruku šierat, kopat. /0.25/ Kopalo se j s muotinku. Muotinka smo zvali... To j vako, „Haue“ po nimšku. S tim se j prva kuop kopala. A šierat pak, kad dje bilo jednudž na protuliĉe prekopano, ĉuda se j oš i na poĉietku trslja prekapala. Si znaš predstaviti zis lopatu vanpujt, piše. /0.44/ Topoliĉe kaj. Tr s Topoliĉe ondiek ciu dan prekapat. A pa naveĉer ko domuom gazit, trudan kot kot kucak, lopatu na na hrpti ali kaj sranjeno va trsi vani, kat se j drugi dan ope van šlo. /0.58/ Trslja su bila relativno uska zasadjena, oš i tako usko, da nisu mogli nidamoj krave ili kuĕ skruos. Kad je saki kvadratmetr je biu jako ĉuda vridan. Tuo trse, to j biu neki sistem, ni tako ĉuda nosilo kot denas ta trslja. Kat se to ni tako dielalo kot se denas riže, da se to pak na relativ duži uon ... ruozgu riže. To je bilo relativ kratko tr malo. Je bilo grojza na trsu trauf tr se j usko sadilo. /1.24/ Tako se j muoralo, kat se ni moglo ni s kravami nit s kuonji skruos. Ko se j muoralo konaĉno iz ruku. Oš jednuĉ prekapat z lopatu ali z muotinku kopat prvu kuop. No to j šlo va hrbat nutr, tako ĉa. /1.36/ I va ruke. A kašnje pa se j to mrvu širje zasadilo trslja, da se j reklo mrvu širje tr na mrvu drugaĉiji sistem, tako da se j moglo s kuonji skruos. A totie kaj su kuonji ali voli ali krave skruoz šli, ko j jimau se špecialjan plug, s kim se j dalo to ušierat. A onda se j muoralo veĉ nek med redi iz ruku kopat, ĉa j bilo isto dost. /1.59/ Ako ni bilo dos guodine, ko se j to ukvrđnulo, je to bilo kot beton. Ako se ni šlo velje po tuom, kad se j ki zis plugom skruos proviezau, onda se j lahko. Kad dje to bilo se rugljasto tr se j nek piehalo to kraj. Jo, va trslji. /2.13/ Stopr kašnje, kad su trãktori došli i si ljudi veĉ nisu tako ĉuda blaga držali, konje i to. Kat trãktor i konje to ĉemu? Su puoĉeli na vako široko saditi kot denas, da se muoru trãktori skruozvoziti. I s poĉietka

ko su govorili - Vi se bludu. Vi niečedu niš natrgat. - Jo ali drugačije j to došlo. Višče guorika na vlaku, duže ruozge, već gruojsa zgoruo tr je jedan trs već nosiu neg prlje kadakuoč tri ali štiri trsi. Tako da j to konačno isto doprimilo. /2.44/ A čuda laglje se j dielalo, kad na tråktori se j sidilo tr skruozvozilo. Va ... na puolju vani... kukoricu, pienglje, to se j ukapalo. Isto z ruku se. Mi, ča smo mi jimali... Mi smo imali isto svinje. Dvi svinje sako lieto smo imali. Smo tribali uon. Mi smo prauhali, Mi smo prauhali ... lapat. Smo ga jimali, toga smo si bili kupili irgentkada, ne zna kada. Pred manu oš. /3.08/ Totie se j pu se j sadilo totiek kukorica, a pu su se pienglji sadili. Pienglji za nas, da budemo imali. Kad kupovat dje bilo teško. /3.18/

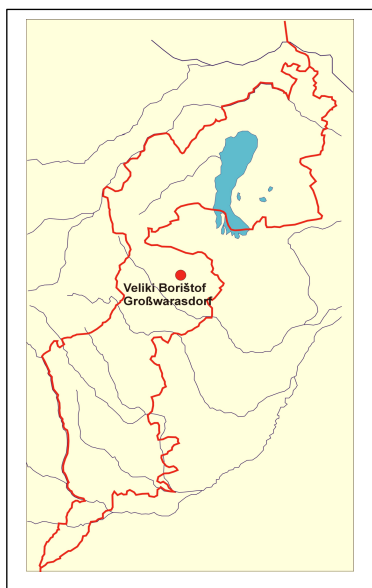
Tumač riči

dijalektna rič	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	nimški
blū·du se	biti lud/pobludjen	biti lud	spinnen, verrückt sein
irgentkåda	jednoč, jednoga dana	jednom, jednog dana	irgendeinmal
kadakuō·č	katkada	katkada, ponekad	manchmal
kaj	kade	gdje	wo
kop	okapanje	prekapanje, okopavanje	Umstechen
nīdamoj	još ni	čak ni	nicht einmal
piē:ngl'i	krumpir	krumpir	Kartoffel
pråxali	tribati	trebati	brauchen
prle	prije, prlje	prije	früher
pū:	pol, napol	pola, napola	halb
rū·glasto	rahlo	rahlo	locker
šjē:rat	kopati	kopati	hacken
štiri	četiri	četiri	vier
tråuf	na tom	na tome	brauchen
tr̥se, N mn. tr̥s̥la:	vinograd, trsje	vinograd	Weingarten
ukvr̥dnulo	otvrđnuti se	otvrđnuti se	sich verhärten, fest werden

Opis govora Uzlopa:

1. Govor je tronaglasan sa silaznom i uzlaznom intonacijom na dugi slogi. Uzlazni akcent je tipa čakavskoga akuta. I kratki i dugi slog se more realizirati poludugo. Akut se redovito pri brzom govoru skraćuje. Mnogo rjedje se skraćuje dugi silazno naglašeni slog. Nenaglašene dužine, isključivo zanaglasne, moru se skratiti u poludužine. Kratki naglasak i akut premjestili su se s ultime prema početku riči.
2. Glas *m* u ultimima u pravilu ostaje: *nîsam; sam; dômuḡ:m*, no rijetko dolazi i do nazalizacije: *nê zṅa:n*.
3. U skupu *ng* i *nk* se razvija velarni nazal *ŋ*: *piḡ·nglî : muḡ·tṅka*.
4. Nazal *ɛ* je dao *e* – *počjê:tku, ôpet*.
5. Nazal *ɔ* je dao *u* – *rû·ku, su, û:sko*.
6. Jat se reflektira kot *i* i *e*: *lî:po, sidîlo : dijê·lau, dijê·lo*.
7. Svako *e* (< *e, ě, ę*) i *o* se pod određenim uvjetima moru diftongirati kot *je* odnosno *uo*. Ti se *e* i *o* izgovaraju otvoreno (*ię, uo*) – *šjê·rat, počjê:tku, kuḡ·p; muḡ·ralo*. Pred *j/ĭ* i *u* se zatvaraju ili uopće prelazu u *u* odnosno *i* – *gruḡ·jza : vā·npu:jt, kû·j, ali s kuḡ·ni* i *kône* (A mn.): *cî·u*.
8. Do redukcije je došlo u riči *pû*: (< *puou < pol*), u riči *lā:xko* (< *lakko < lagko*).
9. Refleks šwa je *a* – *pravî·čan, imā·la, va, trû·dan, kû·ca:k*. U neki slučajevi se pojavlja i u slabom položaju – *préd mānu:, kâ·j* (< *kadi*). Kot *e* je šwa zastupano u riči *dēna:s||dēna:z*.
10. Do gubitka *e* dolazi fakultativno u 3. l. jd. prezenta glagola *biti* (*je*), kad rič pred njim završava na samoglasnik – *S tî:m se j pḡ·va kuḡ·p kopā·la, to j biḡ·nēki sistē:m*, ali *tuḡ·dijê·lo je bî·lo; to je bî·lo*.
11. Pridjev radni glagola *iti* javlja se prez početnoga *i* – *to j šlô va xḡba:t; skruḡ·z šlî*.
12. Kod slijeda *-oñ* na kraju riči dolazi do metateze palatalnoga elementa, ki je onda nazaliran – *kû·j*. U kosi padeži javlja se opet *n* – *kône, s kuḡ·ni*.
13. Završno *l* je dalo poluvokalno *u* – *jîma:u, proviḡ·zau, cî·u*.
14. Fonem *đ* se realizira kot *đ* – *zasadēna*.
15. Upitno-odnosna zamjenica za neživo je *ča*.
16. Prijedlog *və* dao je *va* – *va xḡba:t nû·tḡ, va tḡsi*.
17. Prijedlog *s* zaminja se mnogokrat prijedlogom *zis*, fakultativno i *iz* – *ziḡ lopā·tu : iz rû·ku*; ali *z rû·ku:, ḡ muḡ·tṅku*.
18. Infinitivni nastavak je *-t*: *skruḡ·zvôzit, vā·npu:jt*. Za ishodno *t* u tekstu nije bilo potvrde.
19. Nastavak L jd. imenic muškoga roda je *i* – *na xḡpti; va tḡsi*. Fakultativno i na *-u* – *na puḡ·lu*.
20. G mn. imenic sridnjega roda je kratak – *tḡsa:l*.
21. I jd. imenic ženskoga roda ima nastavak *-u* – *ziḡ lopā·tu, kopā·lo se j ḡ muḡ·tṅku*.

22. Bezvučni opstruenti, ki zatvaraju ultimū, dijelom ili potpuno se ozvučuju, a zvučni dijelom ili potpuno obezvučuju – *ziš lopã·tu, xʲba:t, oš : kađ||kat, neg||nek, plú:g.*
23. U neki suglasnički skupi *v* prelazi u *f*: *kfadrâ·tmetr .*
24. Slogotvorno *r* je fonem, nastao primarno i sekundarno – *tʲ:s; tʲsa:l : nũ:tr.*
25. U posudjenica je došlo i do slogotvornoga *lʲ*: *piĕ·nglʲi.*
26. Č i *t* izgovaraju se jednako kot slabo palatalizirana afrikata č: *ča; čũda : niĕ·čedu, puĕ·moč.* Na nekadašnje razlikovanje u selu med dvimi fonemi spominje ozvučeni oblik riči *veĭ*: *veĭ nĕg med rĕdi.;* *tr je jĕda:n tʲ:s veĭ nòsi:u.*
27. U pravilu svako početno *i* dostane protezu *j*, jedino se glagol *imati* fakultativno pojavlja prez protetskoga *j*: *smo ʼmã·ly* uz *smo jimã·li||đimã·li.*
28. Skup *jt* se čuva – *vã·npu:jt.*
29. U završni skupi *st* i *št* ispada *t* – *dô:š guĕ·dine : niš.* Oblik *dost* (*čã·j bilo isto dô:st*) nastao je naredno pod uticajem književnoga jezika.
30. Početno *v* ispada u ishodni skupi *væs* i *væn* – *isto z rû·ku: sĕ, sã:ki kfadrâ·tmetr : nũ·tr.*
31. Do metateze je došlo u riči *grojze* (<*grozje* < *grozdje*) – *gruĕ·jza.*
32. U riči *štĩ·re* (<*čtĩre* < *četĩre*) se slijed *čt* realizira kot *št*.
33. U riči *ukvʲdnulo* pojavlja se *tv* kot *kv*.
34. Kad u dvi riči dojde završno *d* na početno *j*, onda se stopu ti dva glasi u *đ* – *kad đe bĩ·lo jĕdnu:ž na protulĩ:če.*
35. Navezak imaju prilogi *òndie·k, guĕ·rika, tòtĩe.*

Veliki Borištof/Großwarasdorf (Dolinci)

VB

44

Geografsko odredjenje: A, Gornjopuljanski kotar

Povijesne varijante imena: 1195. Baran, vjerojatno po slavskom osobnom imenu *Branǎ*; 1225. Zobotbaran; 1263. Boron; 1295. Baransdorf; 1363. Magyarbaran; 1414. Bárán; 1415. Egyhazasbaran, Warasztorf; 1427. i 1446. Magyar Baran; 1499. Boron; 1569. Warastorff; 1647. Nagibarom alias Boristorff; 1773. Groß-Waristorff, Nagy Barom, Welki Boristorff; 1863. Nagy-Barom, Gross-Warasdorf; 1903. Szabadbáránd, Grosswarisdorf, Nagybarom, Velikiboridorf; 1907. Szabadbáránd; 1922. Großwarasdorf; 2000. Großwarasdorf – Veliki Borištof

Kada su se doselili Hrvati: Oko 1530. ljeta

Gospodari sela: Pósa, Kanizsay, grad Kiseg, opatija Kloštar (Klostermarienber), Niczky, Széchy, Esterházy, (Budimski jezuitski koleg)

Crikva: Kapela sv. Demetra 1264., od 1303. crikva, današnja crikva je izgrađena u prvoj polovici 18. st., rest. 1859., 1958., po J. Rittsteueru ćirilometodsko utemeljenje.

Znamenitosti: Gračanova skulptura *Majka na bigu* (1984.); djelovanje farnika Martina Meršića st.; u selu djeluje KUGA; u selu su rođeni: Lovre Karal (1894.-1965.), Ivica Karal (1934.-2008.), Ivan (Džon) Müller (1924.-2006.), Mihovil Naković (1840.-1900.), Joško Vlašić (*1950.).

Iz štatistike:

1900. sbst. 1545: 1476 Hrvatov (95,5 %), 41 Nimac (2,6 %), 22 Ugri (1,4 %)

2001. sbst. 622: 461 Hrvat, 94 Nimci

2011. sbst. 889

Dokazi o naseljenosti mjesta postojú iz mladje kamene dobe. Posebnu važnost je dostignula krajina tim, da kroz ovu regiju pelja rimljanska Jantarska cesta, ća potvrđuju arheološki nalazi. Prvo imenovanje iz 1194. ljeta stoji u vezi s utemeljenjem kloštra cistercítov u Kloštru (Klostermarienber), kim kralj Bela III. zato daruje posjed „Baran“. Misli se, da je posjed obuhvaćao područje Maloga i Velikoga Borištofa. Krajina je pripadala gospošćini Kiseg i gospošćini Kloštar, kasnije gospošćini Šuševo, ka je stala u vlasnićtvu grofa Niczkoga. 1680. ljeta preuzme gospošćinu obitelj Esterházy. Po turski napadi je grof Niczky naselio simo u prazna mjesta Hrvate. Od 1971. ljeta postoji veleopćina Veliki Borištof , koj pripadaju zvana Velikoga Borištofa Mali Borištof, Šuševo i Longitolj. U Velikom Borištofu postoji jedina dvojezićna glavna škola u Gradišću. Mogućnost naobrazbe na materinskom jeziku i kulturno djelovanje regionalnoga kulturnoga centra KUGA su odlučujućí faktori za obdržanje hrvatskoga identiteta, jezika i hrvatske kulture.

Govornica: EK, rođ. 1932. lj. (A)

Ispitivačica: Anna Zvonarich, sn. 2013. lj. (B)

Govor analizirala i priredila: Zorka Kinda-Berlaković

Stručni zapis

A: /0.00/ ... óna j tila mórát skída:t i blâ·gu dáť žéra:t, ə:, í napā:jat, pák sé je e:dnuôč, ə:, káđ jój je bilo jâ·ko vrũ·te, kót sé⁶⁸ j pã·štila, kò si je na, á zdéna:c smó imâ·li s klũ·čjeⁿ zá vâdit /0.16/ ónda nîⁿ bilo vósalajtungoy, kî ta:, kî su bili bo·gâti, kò su ju imã:li, áli jâ·ko mã:lo va sêli. Nò ónda, s klũ·čjeⁿ vâdit, sâd e tóte na túq·n krî:ži óđ onóga, mi smo tili rě·t krî:ž na zdénci, na táko drivjê:non tò bilo, pâ:k, pâ:k ónda su tóte špíke visile, ə:, le·djê·ne špíke, čá sé j tilo, né, óđ nâ·s scřjat, tó se j tilo tóte kódi na kròvi káđ óno se tá·li, to táko špíke nastã·nedu; ə:, o:ndá je óna si tũ: špíku, káđ je bî·la žãjna, tť si je tũ: špíku pâ·k dókje je do štã·le došlá zis vóduq·n kò veť nî:ⁿ móglá go:vórit, pâ·k trî: misece dũ·go j bî·la kíkava /0.59/ úr su štimã:li dá si je štimãendare puđ·žgala, tâ·ko da veť njê:te óna imať glã·sa, áli pâ·k su joj óš, óš kã·ko sũ joj pomuđ·gli dá je zópeť glã·s dùq·ša ponãjzad. Dãj trî misece j tó durã:lo^o. /1.12/ Dá, ə:, nó, â: i ónda smo tili puq·j u zî:mi, ə:, e:, é·dna: e·dnũq·č e·dnã slũ·žit, Kática: prî·k zî:mje, á ú liê:ti se dvî biť duđ·ma, u liê:ti smo morã:le biť se dvî duq·ma, á prik zî:mje dá smo si tile čã· zaslũ:ži^t, kò smo tile sáko liê·to se zmî:nat, é·dno liê·to óna, é·dno liê·to já:, dá. /1.31 /

Nò ónda, ə:, a^j ná, múq·j brãt e bî liê:to dãn mlã·ji nê·g já:, nó uq·n je pâ·k ónda úr tî i po:mã·gat, uq·n je úr tî vê·c muškũq·, uq·n je úr mo:rã, káđ óšjek je škuđ·lu išã:, pák e tî mórát sã·m gñũq·j nalã·gat i gñũq·j vózit, /1.51/ pák é·édnuoč na: čával stã:, pá mú sé j tâ·ko já·ko na nuđ·gi gño:jilo, dá je morã: pâ·k háu·šu: nòsit, vá škuđ·lu je móra: vá háu·ssuⁱ puq·j, káđ mú sé j na nógi tâ·ko, krèž šuđ·liⁿ mú je čával skruđ·z pruđ·ša, pá mú sé j tũ· gño:jilo, /2.02/ no·jô: ot gñũq·ja, razurmî:š, sé j, sé j tó onũq·, dá. Tť je pâ·k, ə:, uq·n úr móra: zãra·n i kòsit, á já: ni:sãⁿ tó prã:vala. /2.16/ ə:, Kática je znã:la kòsit, i órat, á za: ná·moⁿ káđ je, múq·j brãt je nêk bî liê:to dãn mlã·ji, kò je úr uq·n tó tî:, tť já: tó ni:sãⁿ prã:vala, ónda je óna pâ·k uq·n, nó ónda káđ sé je óna pâ·k uq·dala, pede:sjê·t če:tťoga liê·ta štimã·n dá sé j uq·dala, /2.33/ ə:, nó ónda já· veť ni:sãⁿ pâ·k móglá puq·j slũ:žit, ónda sã·n, nã·š o·tã·c sũ bî·li betjê:žni, á pe·desje·tde·vjê:toga liê·ta sé je nã·š I·vé u:ženi:, ə:, onî·n, Uđ·ⁿzovi:n, ə:, â· óta:c sũ bî·li betjê:žni, tť sãⁿ já pâ·k morã·la gónc duq·ma ósta:t. /2.50/

Jednostavni zapis

⁶⁸ kót sé [koce]

/0.00/ Ona j tila morat skidat i blagu dat žerat, e i napajat, pak se e ednuoč, eh, kad joj je bilo jako vruće, kot se j pašćila, ko si je na, a zdenac smo imali s ključien za vadit /0.16/ Onda niⁿ bilo vosalajtungov, ki ta, ki su bili bogati, ko su ju imali, ali jako malo va seli. No onda, s ključien vadit, sad e tote na tuon križi od onoga, mi smo tili reć križ na zdenci, na tako drivienon to bilo, pak onda su tote špike visile, lediene špike, ča se j tilo, ne, od nas scijat, to se j tilo tote kodi na krovi kad ono se tali, to tako špike nastanedu; onda je ona si tu špiku, kad je bila žajna, tr si je tu špiku pak doklje je do štale došla zis voduon, ko već niⁿ mogla govorit, pak tri misece dugo j bila kikava, /0.59/ ur su štimali da si je štimbendare puožgala, tako da već nieće ona imat glasa, da, ali pak su joj oš, oš kako su joj pomuogli da je zopet glas duoša ponajzad. Daj tri misece j to duralo. /1.12/ Da, eh, no, a i onda smo tili puoj u zimi, ah, eh, edna ednuoč edna služit, Katica prik zimie, a u lieti se dvi bit duoma, u lieti smo morale bit se dvi duoma, a prik zimie, da smo si tile ča zaslužit, ko smo tile sako lieto se zmiñat. Edno lieto ona, edno lieto ja, da. /1.31/ No onda, eh, aj, na, muoj brat e bil lieto dan mlaji neg ja, no uon je pak onda ur ti i pomagat, uon je ur ti već muškuo, uon je ur mora, kad ošjek je škuolu iša, pak e ti morat sam gnjuoj nalagat i gnjuoj vozit, /1.51/, pak e ednuoč na čaval sta, pa mu se j tako jako na nuogi gnjojilo, da je mora pak haušu nosit, va škuolu je mora va haušuⁱ puoj, kad mu se j na nogi tako, krez šuoljiⁿ mu je čaval skruoz pruoša, pa mu se j to gnjojilo, /2.02/ nojo od gnjuoja, razumiš, se j, se j to onuo, da. Tr je pak, eh, uon ur mora zaran i kosit, a ja nisan to pravala. /2.16/ Eh, Katica je znala kosit, i orat, a za namon kad je, muoj brat, je nek bil lieto dan mlaji, ko je ur uon to ti, tr ja guor nisan pravala, onda je ona pak uoⁿ, no onda kad se je ona pak uodala, pedesiet četrtoga lieta štiman da se j uodala, /2.35/ eh, no onda ja već nisaⁿ pak mogla puoj služit, onda san, naš otac su bili betiežni, a pedesetdevietoga lieta se je naš Ive uženi, eh, Unozovin, eh, a otac su bili betiežni, tr saⁿ ja pak morala gonc duoma ostat. /2.50/

Tumač riči

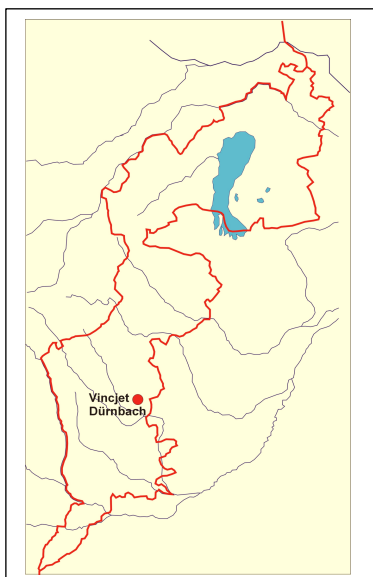
dijalektna rič	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	nimški
betjē:žni	betežan, bolestan	bolestan	krank
blâ:gu	blago	stoka	Vieh,
duō:ma	doma	kod kuće	zu Hause
e:dnuoč,	jednoč	jednom	einmal
gōnc	čisto	posve	zur Gänze
háušu	papuč	papuča	Hausschuh
kódi	kot	kao	wie
křez	kroz	kroz	durch
nastã:nedu	nastati	nastati	sein werden
njē:te	neće	ne će	wird nicht
oš	još	još	noch

òšjek	dokle	dok	solange, bis
pãštila	paščiti se	žuriti se	sich beeilen
prã:vala	tribati, pravati	trebati	brauchen
sáko	svako	svako	jedes
scĩjat	scidjati se	kapati	tropfen
stã:	stati	stati	stehen
špíke	špika	ledenica	Eisspieß
štímãn	štirati	imati mišljenje	meinen
štĩmbendare	glasnica	glasnica	Stimmband
šũô·lĩ ⁿ	cipela	cipela	Schuh
tĩla	htiti	htjeti	wollen
tôte	onde	ondje	dort
već	već	više	mehr
vòsalajtungoy	vodovod	vodovod	Wasserleitung
vòduon	voda	voda	Wasser
zòpet	opet	opet	wieder
žãjna	žajan	žedan	durstig

Opis govora:

- 1) Tronaglasni govor Velikoga Borištofa pripada ikavsko-ekavskom dijalektu čakavskoga narječja, ter se jat ostvaruje na dvojak način, ikavski – *tĩla, mĩsece* i ekavski: *lĩē:ti* (< *leti*), i to uglavnom prema zakonu Meyera i Jakubinskoga.
- 2) Kratko *é* i *ó* se nikad ne diftongira – *mòrat, zdèna:c, va sèli*.
- 3) Svako dugo *e* i *o* daje diftong, s tim da se u pravilu drugi dio dvoglasa bolje čuje: *drivĩē:non, niē:fe, lĩē:to, puōžgala, uō:dala, skruō:ž*.
- 4) Ipak, zbog brzine govora moremo čuti i dvoglase s kratkosilaznim naglaskom: *duōma, lĩeto, na tuōn, puōj*.
- 5) Dugo *e* i *o* se diftongira i onda, ako nije pod naglaskom: *vòduon, zĩ:mĩe*, ča je znak, da je koč prlje onde bio dugi naglasak.
- 6) Kod diftonga *uo* je kod jednosložnih riči obično prvi dijel diftonga već naglašen: *uōn, muōj, puōj*.
- 7) I kratki i dugi slog se more realizirati poludugo. Dobro je potvrđen čakavski akut – *lĩēto, škuōlu, ghuō:ja*, iako se paralelno koristi i dugo silazni naglasak – *lĩêto, škuôlu*. Pokraćeni naglasak se čuju kod brzoga izgovaranja.
- 8) U govoru postojaju i prednaglasne i zanaglasne dužine i poludužine – *mo:rã, ni:sãⁿ le:dĩēne, e:dnuōč devĩē:toga, : vòduon, zĩ:mĩe, zdèna:c, ni:sãⁿ*.

- 9) Uz diftonge *ie* i *uo* se pojavljuju u germanizmi i neki drugi diftongi, npr. *au* – *hàušu*.
- 10) Postoji i triftong, kad za diftongom *uo* slijedi *i* – *puôĩ* (<*puoj*>).
- 11) Kod glagolskoga pridjeva radnog se u m. r. jednine gubi nastavak *-l* – *tĩ*, *mo:rã*, *išã*..
- 12) Završno *-l* kod imenic se čuva – *čával*.
- 13) Lokativ imenic m. i sr. roda obično ima završetak na *i* – *va sèli*, *na krĩ:ži*, *na kròvi*.
- 14) Prijedlog *və* je obično dao *vá* – *va sèli* ali *u liě:ti*.
- 15) Upotribljava se dost germanizmov – *gònc*, *hàušu*, *prâ:vala*, *špĩke*, *štĩmbendare*, *vòsalajtungoy*.
- 16) Kod glagolskoga prefiksa vokal *o* redovito daje *u* – *uže:nĩ*..
- 17) Dobro se razlikuju afrikate *č* i *ć* – *e:dnuôč* : *njê:te*.
- 18) Krajnje *-m* se obično izgovara kot *-n* – *drivjě:non*, *kljũčjeⁿ*, *štĩmãⁿ*, *ni:sãⁿ*, *zis vòduoⁿ*.
- 19) U skupu *vs-* ispada *v* – *sáko*, *se dvĩ*.
- 20) Fonem *j* obično otpada na početku riči – *édno*, *sád e*, *eⁿdnũoč*, *oš*, ali *je*.
- 21) Infinitiv nima završnoga *-i* – *dát*, *napã:jat*, *vádit*, *scĩjat*, *slũžit*. Ako infinitivna osnova završava na konsonant, gubi se završno *-t* – *puôj*.
- 22) Glagoli imaju u 3. l. mn. dužički nastavak – *nastãnedu*.

Vincjet/Dürnbach (Štoji)

Vct

Geografsko odredjenje: A, Bortanski kotar, od 1971. dio veleopćine Čajta

Povijesne varijante imena: 1244. Inched; 1325. Inceed; 1451. Duerenpach; 1540. Duernpach, Diernpach; 1674. Inczed; 1757. Vinczed, Vinczid, Inczed; 1773. Dirnbach, Inczéd; 1863. Inczéd, Dürnbach; 1907. Inczéd; 1913. Incéd; 1922. Dürnbach im Burgenland; 2000. Dürnbach im Burgenland – Vincjet

Kada su se doselili Hrvati: U prvoj polovici 16. st.

Gospodari sela: Kokas, Batthyány

Crikva: Unebožeće Blažene Divice Marije /Velika Maša. Stara crikva, posvećena sv. Petru i Pavlu, je 1780. srušena. To je bila skupna crikva sa Sabarom, nastala oko 866., nova, gradjena izmed 1781.-1783., je hodočasna crikva s papinskim privilegom otpuska na dan Velike Gospe.

Znamenitosti: Rimljanske vile i nadgrobni spomen-kamen Marcusu Tulliusu Succesusu; oltarna slika Unebožeće Marijino Stephana Dorfmeistera 1794.; zaštićeni spomeniki su zvonik i kapela sv. Florijana.

Iz statistike:

1900. sbst. 871: 763 Hrvati (87,6 %), 86 Nimac (9,9 %), 20 Ugrov (2,3 %)

2001. sbst. 339: 195 Hrvatov, 76 Nimac

2011. sbst. 767

Vincjet je kot i Čemba po prvi put pismeno dokumentiran 1244. ljeta. Ugarsko ime, po kom je stvoreno i hrvatsko ime sela, neki stavljaju u vezu s imenom *Unzato*, sina kneza Pribine, gospodara Nitre i od 840. ljeta kneževine na Blatnom jezeru. Nimški naziv sela je stvoren po potoku, ki se ljeti redovito isuši.

Početkom 16. stoljeća je ugarsko i nimško stanovništvo sela bilo teško pogodjeno turskim napadi. Od 1540. počinje doseljivanje Hrvatov. Protokol kanonske vizitacije 1697. ljeta naziva Vincjet kot čisto hrvatsko selo. Od 1971. ljeta je Vincjet dio veleopćine Čajta. U selu postoji dvojezična osnovna škola, ku pohadjaju dica iz Čajte, Čembe i Vincjeta. Na društvenom polju su angažirane različne grupe, kot npr. tamburaši.

Govornica: MM, rođ. 1925. (A)

Ispitivačica: Maria Marlovits, sn. 2013. (B)

Govor analizirale i priredile: Sanja Vulić i Edith Mühlgaszner

Stručni zapis

/0.00/ Iz rukuón se je čúda sijalo oš što já: zná:n, ali ónda po mé·ru, kad san bi:la mé·ru starija, dar petná:js, šesná:js li:t, ónda smo dõ·stali tá·kof maši:n, is ki:n se j posijat móglo.

Morá:lo se j se j glë·dat, ar ko j bilo travjê:, daná:s ľû:di zá·mu špricmitl, pak si ga puó:jdu, pak si ga pošpricaju. A tóga pé·ro ni: bi:lo, ónda smo morá·li, osát smo išli plit. Ko j bi:lo u šenica pak u žitu, je ságdī·r móglo bit osa:ká, tóga smo mógli puó·jt bõs^t. Mi· smo mógli reč, bi:li smo plit osát. /0.37/

Piše smo mógli puó·jti, otác kósu na rá·men, a mi: ženskiê: sá·rp u ruké, pak ónda se piše móglo puó·jti pak se móglo kositi. Kat blá:go né b_b_i:lo izdurálo vá:ni, kad je bi:lo ó·budof, ónda bi bi:lo žé·ralo, zá·no smo, pé·ro se j já:ko čúda piše išlo. /0.58/

Otá:c je kosi:, a za ní:n je edná ženská:, ali ko je bi: muški:, tá·ko se j iz sá·rpon brá:lo tó· kot e uó:n kosi:, pak se j metá·lo, a tómu smo govorili povjê:če.

To je bi:la má·la škó:la i vé:lika škó:la. Sá·kamor se išlo četiri liti. Ovdé se išlo od má·loga pag do piê·toga, a od piê·toga pak do ó·smoga se j zvršilo u vé:likoj škó:li. /1.24/

Já: mislin da i tú dõ:bu, da smo mógli i otpuó:dne puó·jti. Ali né, né čúda. I dũgo né:. Valkád ko se j valštó morá·lo pósebnoga, ko smo štili igrát ali štó, kad se j sáko lito Božičen igra:lo, na Májkin dá:n se igra:lo. /1.41/

Čúda po xarvá:cki. Kad u vé:likoj škó:li, onda smo imá·li u tó·rak, u tájdnú edá:n dá:n, to j bi: tó·rak, ónda se j po ní:ški. Drũgo sé po xarvá:cki. Sé, sé po xarvá:cki. /1.55/

Jednostavni zapis

/0.00/ Iz rukuon se je čuda sijalo oš što ja znan, ali onda po meru, kad san bila méru starija, dar petnajs, šesnajs lit, onda smo dostali takof mašin, is kin se j posijat moglo.

Moralo se j se j gledat, ar ko j bilo travie, danas ljudi zamu špricmitl, pak si ga puojdu, pak si ga pošpricaju. A toga pero ni bilo, onda smo morali, osat smo išli plit. Ko j bilo u šenica pak u žitu, je sagdir moglo bit osaka, toga smo mogli puojt bos^t. Mi smo mogli reč, bili smo plit osat. /0.37/

Piše smo mogli puojti, otac kosu na ramen, a mi ženskie sarp u ruke, pak onda se piše moglo puojti pak se moglo kositi. Kat blago ne b bilo izduralo vani, kad je bilo obudof, onda bi bilo žeralo, zano smo, pero se j jako čuda piše išlo. /0.58/

Otac je kosi, a za njin je edna ženska, ali ko je bi muški, tako se j iz sarpon bralo to kot e uon kosi, pak se j metalo, a tomu smo govorili povieče.

To je bila mala škola i velika škola. Sakamor se išlo četiri liti. Ovdé se išlo od maloga pag do pietoga, a od pietoga pak do osmoga se j zvršilo u velikoj školi. /1.24/

Ja mislin da i tu dobu, da smo mogli i otpuodne puojti. Ali ne, ne čuda. I dugo ne. Valkad ko se j valšto moralo posebnoga, ko smo štili igrat ali što, kad se j sako lito Božičen igralo, na Majkin dan se igralo. /1.41/

Čuda po harvacki. Kad u velikoj školi, onda smo imali u torak, u taidnu edan dan, to j bi torak, onda se j po niški. Drugo se po hǎrvacki. Se, se po hǎrvacki. /1.55/

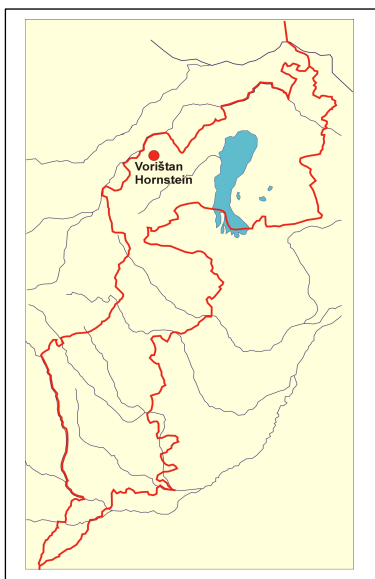
Tumač riječi

dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
dar	otprilike, oko	otprilike, oko	etwa, ungefähr
is kí:n	s kim	s kim	mit wem
izdurálo	izdurati, izdržati	izdržati, ustrajati	durchhalten
mě·ru	mrvu, malo	malo, nešto	wenig, etwas
ó·budof	obad	obad	Bremse
osa:ká	octak	stričak	Distel
osát	octak	stričak	Distel
po mē·ru	po mrvu	malo-pomalo	schön langsam
pošpricaju	pošpricati	poštrcati	spritzen
povjē:če	rukovet	rukovet	eine Handvoll Ähren
puó:jdu	pojti	poći, íci	gehen
rukovjē:če	rukovet	rukovet	eine Handvoll Ähren
sá·rp	srp	srp	Sichel
sá·kamor	svakamor	svakamo, svugdje	überallhin
špricmitl	herbicide	herbicide	Unkrautbekämpfungsmittel
štíli	htíli	htjeli	wollten
valkád	negda	ponekad	manchmal
valšto	čagod	štogod, išta, bilo što	irgendetwas, irgendwas
zá·mu	zeti	uzeti	nehmen
zá·no	zato, zbog toga	zato, stoga	dafür, deshalb
žé·ralo	žerati	žderati	fressen

Opis govora Vincjeta:

1. U govoru Vincjeta ostvarena je opozicija po kvantiteti (dugo ~ kratko), a izostaju opozicije po intonaciji. Dugi i kratki vokali fakultativno se mogu realizirati poludugo. Mjesto naglasaka je slobodno. Fakultativno se realiziraju prednaglasne dužine i zanaglasne poludužine.
2. Jat je dao *i* – *lito*, prilog *piše*.
3. Refleks šva je *a* – *tájdnu*, *dà:n*, *danà's*, *otà:c*, *tò·rak*.
4. Nazal *ɛ* dao je *e* – *petná:js*, *piè'toga*.
5. Nazal *ø* dao je *u*, npr. *rukùò:n*.
6. Dugi i poludugi srednji vokali *e* i *o* često diftongiraju, npr. *traviè:.*, *piè'toga*, *uò:n*, *rukùò:n*, *può'jt*, *può:jdu*.
7. U posuđenicama iz njemačkoga može se realizirati slogotvorno *ʃ* – *špricmitʃ*.
8. Slijed *ar* na mjestu slogotvornoga *r* se realizira – *sà·rp*, *xarvá:cki*. U primjerima u kojima je reducirano *v* iz skupa *rv* ostvaruje se slijed *er* – *mè'ru* (< *mervu*), *pè'ro* (< *pervo*). Fakultativno se ostvaruje *ər* – *xərva:cki*.
9. Dugo *o* može se artikulirati zatvoreno ispred dentala – *bòsʔ*.
10. U glagolskom pridjevu radnom izostaje završno *l* – *Otá:c je kost:.*, *bi:.*
11. Protetsko *j*- izostaje – *edà:n*, *edná*, *òš*.
12. Izostaje razlika između *č* i *ć* – *Bozičen*, *četiri*, *reč*, *čúda*.
13. Fonem *ʃ* se čuva – *ʃù:di*.
14. Velar *x* je potvrđen na početku riječi – *xarvá:cki*.
15. Umjesto finalnoga nazala *m* u instrumentalnim i prezentskim oblicima realizira se nazal *n*, npr. *rukùò:n*, *sà'rpon*, *Boziče*, *za ní:n*, *znà:n*, *mislin*.
16. U riječima koje završavaju na *ov* završni labiodentalni sonant *v* zamijenjen je labiodentalnim bezvučnim *f*, npr. *tá·kof*. Isto vrijedi za nastavak *-ov* u G mn. – *ò·budof*.
17. Čuva se skup *jt* u infinitivu i *jd* u prezentu, npr. *può'jt*, *può:jdu*.
18. Prijedlog *və* dao je *u* – *u žítu*, *u ruké*, *u vè:likoj*. Prefiks *və-* se reducira – *tò·rak*.
19. U polaznom *vəs(-)* *v* je ispalo – *sàgdi·r*, *sà·kamor*, *sàko lito*, *sè po xərva:cki*.
20. Iz završnoga skupa *st* reducira se *t* – *petná:js*, *šesná:js*, ili se artikulira oslabljeno – *bos*.
21. Iz inicijalnoga skupa *pš* reducira se početno *p* – *šenica*.
22. Reducira se *m* iz skupa *mš* pridjeva *nimški* – *nì:ški*.
23. Realizira se *št* u *štli* (htjeli) – *štli igrát*.
24. Izostaju rezultati palatalizacije – *Mà:jkin*.
25. Navezak se realizira u priložima *sàgdi·r*, *sà·kamor*.
26. Imenica *doba* je ženskoga roda – *tù dò:bu*.
27. Upitno-odnosna zamjenica (koja nije za osobu) je *što*, također u prefikslnim tvorenicama – *valštò*.

28. Imenica *ra'men* je muškoga roda jer je prema genitivu *ramena* preuzela sve oblike a-sklonidbe.
29. Infinitivni je nastavak načelno *-t, -č* – *posijāt, glè·dat, plīt, bit, può·jt, igrāt, reč*, ali ponekad infinitivi imaju završno *-i* neovisno o položaju u rečenici – *può·jti, kositi*.
30. U 3. l. množine prezenta potvrđen je nastavak *-aju* – *pošpricaju*.
31. Brojevi druge dekade (od 11 do 19) tvore se sufiksom *-najst*, ali se iz završnoga *st* reducira *t* pa je sufiks *na·js – petná·js, šesná·js*.
32. Prefiks *val-* potvrđen je pri tvorbi neodređenih priloga i zamjenica – *valkád, valštó*.
33. Radnja koja se ponavlja u prošlosti izriče se glagolskom konstrukcijom glagolskoga pridjeva radnoga glagola „moći“ i infinitiva glavnoga glagola, npr. *Mi· smo mògli reč; Piše smo mògli può·jti*.
34. Rabi se prijedlog *iz (<iz)* s instrumentalom – *Iz rukyò:n se je čúda síjalo; iz sá·rpon*. Ako instrumentalni oblik počinje bezvučnim fonemom, zvučno *z* iz prijedloga *iz* se asimilira po zvučnosti pa se realizira *is – is kí:n* (s kim).
35. Rabi se prilog *dar* (približno, otprilike, oko) – *dar petná·js, šesná·js lí:t*.

Vorištan/Hornstein (Poljanci)

Všt

Geografsko odredjenje: A, Željezanski kotar

Povijesne varijante imena: 1271. Zorm; 1343. Zorwkw; 1371. Zarwkw; 1413. Harrenstein; 1457. Zarkwalla; 1537. Harnstein; 1555. Hornstain; 1651. Horonstein sive Szarvkő; 1773. Horenstein, Szarvkő, Voristán; 1856. Szarvkő; 1897. Hornstein; 1922. Hornstein; 2000. Hornstein – Vorištan

Kada su se doselili Hrvati: Po opustošenju sela od Turkov 1529. i 1532.

Gospodari sela: Laczkfy, Kanizsay, von Stotzingen, Fürst, Nádasdy, Esterházy

Crikva: Sv. Ana, uzidana u sridnjem vijeku 1363., srušena 1776., novogradnja na istom mjestu 1782.-1803., nekoliko puta restaurirana.

Znamenitosti: Na polju kod Vorištana je najden prsten ug. kralja Kolomana; sridnjovjekovni sramni stup s kogulom; na cimiteru kosturnica u obliku piramide; zvana sela na brigu ruševina staroga grada; u selu su rodjeni: Franz Mašić alias Bizonfy (1828.-1912.), povjesničar umjetnosti Hans Sedlmayer (1896.–1984.), povjesničar Gerald Schlag (*1941.).

Iz statistike:

1900. sbst. 2416: 2107 Hrvatov (87,2 %), 208 Nimac (8,6 %), 83 Ugri (2,3 %)

2001. sbst. 2640: 515 Hrvatov, 1736 Nimac, 26 Ugrov

2011. sbst. 2764

Prvo imenovanje sela iz 1271. ljeta spominje selo kot *Zorm*, vjerojatno iskrivljeno *szarv* (rog). A ljeta 1340. je govor o gradnji novoga grada u Lajtanskom brigovlju (in monte Saar), malo spodobnije riči *szarv*. Mjesto je jur od najstarijih vrimen naseljeno, ča dokazuju arheološki nalazi početo od 5500. pr. Kr. Danas još postoju ostanki grada, ki svidoci o važnoj ulogi sela. Vorištan je zbog položaja med Šopronom i Bečom bio mnogokrat pogodjen od vojnih konfliktova u regiji. Prema urbaru već od 80% stanovništva nije preživilo turske napade. Tako je ondašnji zemljoposjednik von Fürst počeo naseljavati ljude iz Hrvatske i Slavonije. Vorištan se je jur zaran profilirao kot industrijsko mjesto, kade još danas postoju mnoga poduzeća s brojnim djelatnim mjesti. U selu vladaju žive kulturne inicijative, kimi se njeguju i tradicije na hrvatskom jeziku, kim vlada još 22,12% stanovnikova.

Teksti:

Govornica: EK, rođ. 1940. (A)

Ispitivačica: Hilda Reumann, sn. 2013. lj.
Govor analizirao i priredio: Ivo Sučić

Stručni zapis

A: ... Jâ· sam mậteru zgubila zis_sĩđ·dam liệ:t, ải kot stậremậtere mi je in grỗnᵛ un gỏncᵛ jậko dỏbno ẻlỏ, ỏnspruxe nủ:sam vẻlike imậ·la, ali ... ỏna me j tủla stủsnuᵛ, a kậd sam tủla reᵛ - "ỏma, zủ·tra imamo ẻủlarbajd va ẻkuᵛly!" - Tủ: bủji [= budi] đụᵛ·ma, tủᵛ·be ne prậquadu liệ·rari segủ·raᵛ! Tủ· si nủ· vrậ:t zavủᵛ:zaᵛ, tủ· si - tủᵛ·be bỏli:.. (...) /0.23/

Odrậ:sla sam va pậorskome stậ:ni⁹. Mỏja stậramậti me j zủᵛ:la, kậd ỏna j rẻkla, ako ima, ako ima mậma đủᵛ:set, ẻe si đủᵛ:set si đủᵛ:zaᵛ, a ỏtaᵛ e pak nủg^uᵛ pủ·t ẻa:ᵛ⁶⁹, si je ẻnu jủska:ᵛ, tủ· si je pa:k nậsaᵛ jẻdnu kriksvitfe z đvủᵛ·ju đủcủ:ᵛ, tủ· se abậ·j nủ· gủba:ᵛ, nek pậ:k_kad sam bủ·la vẻ·ẻa, ko j rẻka:ᵛ, ỏᵛ·n me kậ·ni vủdit, plậ·ẻaᵛ nủᵛ ni: zậᵛ· me, /0.46/ ỏnda nủ· bi:lo tậko, a ja đẻnas razumủ·m, i jậ· ne kậ·nim od ảmtlou nủᵛ znaᵛ, kậd đẻnas bi to gỏr nẻ bi ẻlỏ, ali ỏnda je tủla rẻᵛ, ako muᵛ·re plậtit, kỏ ẻe ... ẻẻ me zủᵛ:t, nẻ·. Nỏ tủ· sủm i tậko odrậ·sla, prẻs pinủᵛ:ᵛ, jẻda·m par ẻủᵛ·lủnoᵛ za nedủᵛ, va sakủᵛ·ni, lủ:po nam je bủ:lo, na plậ·ci smo se igrậ:li. ... /1.09/ ỏvde ỏzguᵛ:r je biᵛ gmậjski stậ:n (...), tỏte su bủ·li bậ:ki, pak_krậ·ve, pak_kỏze, pủ:k tủ· tỏ·, (...) tỏte je tủla đủ·jt va ro:nt tậko famủlija zủᵛ ẻủđami đủcủᵛ:, znậ·ẻ, Jủriỏ:vi, pa:k kủ· su bủ·li? To j bủ·lo mỏje đủtủ·nstủᵛ, đủᵛm na plậ·ci. Ka j tủla Zdrậ:va Mủrija zủvỏnit, smo tủli skủsnuᵛ, je bủ·la plậ·ẻa prậ:ẻna. /1.29/ Ali đỏ Zdrậ:ve Mủrije smo se tủli znậ·t vậni jủ·grậᵛ, vậ:ủ je biᵛ vậni, smo se tủly tỏte xủẻaᵛ, nẻ·, xủn unt_tỏ· je tủᵛ ki blủ:xnuᵛ, ali to nủ· bủlo tậko·... Crủ·kủ sủku nedủᵛ, ako nủ:sam tủla pủ:jt, ỏnda jỏj pomậᵛ:gaj! Nỏ, a pậ:k, kậd sam bủ·la mủ·vu vẻ·ẻa, ko sam kod Vủ·tủvi bủkủce raznậ:ẻala (...) Jẻda:n tậjủᵛ·đan sam tủla vẻᵛ kẻẻftủᵛ jủmat, a jẻda:n tậjủᵛ·đan sam tủla mậ·ẻne imậᵛ, ali va sủkom kẻẻftủ je muᵛ·rala u ẻẻstủ: bủkủca biᵛ. /1.58/ Vo Kủủẻac, ỏvo, ta stậ·ra kod Lovrủᵛ:tske, ẻủ·ẻu, pậ·ẻ je bủ·la Hỏrvatka, Hỏrvat G'ẻrtủke mậma, pak je bủ·la Fậbủka na brủ·gu (...) nỏ· tủ· tậko, pak_konzủ:m, pak Đrậ·gủ Fủnủka, kỏᵛ je bủ·lo xỏᵛt, jẻdnu·ẻ đvậ· kẻẻfte, jẻdnu·ẻ piệᵛ:t, jẻdnuẻ tủ:ủ. Po snủ:gu sam tủla muᵛ·rat s tủ·m krẻncᵛom pủ:jt. A kat se⁷⁰ nủ·sam tủla staᵛ, je tủla reᵛ:ẻ" no sủda te nủ·u [= neủ] zủủi^l [= zủđủit], - jậ te vẻᵛ nủ·u kủkủnuᵛ, ko [ako] nẻ grủᵛ:ẻ, ko nẻ grủᵛ:ẻ. - /2.25/ Tủ· sam tủla po snủ:gu zủs tủ·m krẻncᵛom uẻtậplậᵛ, nẻ·. Va krẻncᵛủ sam imậla vrủ·ẻẻe,... a tủᵛ·rbủce, va jẻdnuᵛj tủᵛ·rbủci tủ:đủẻset bủkủcoᵛ, va đủᵛgỏj tủᵛ·rbủci đvậjset (...)

⁶⁹ [puẻau]

⁷⁰ [kace]

Ja nî·sam smila plû:č [plut], ja nî·sam râ·dl̩ imã·la, ka j tîla reč: - Ónde češ úpa:s! Na sê·i ćeš se utópit!" /2.43/ Tr̩ nî·sam níkš neg š máteru tîla pu:jt̩ na lápa:t, pak sè pî·še, Xilda, xín unt̩ to: se j tî·u kaj kû:ǰ vózit zis, zis, zis kuǰ·li, nê:, ali: sè smo tîli – zis ómamu sam tîla pu:jt̩ u devéti· va férije na lápa:t, a ú tr̩i: smo tîli pu:jd̩ dóm̩uǰ:m. Kad ónda: smo tîli blã·go muǰ·rať nakř:mit tr̩ to, pak ka j biu stãriota:c, kãt si⁷¹ je tî·u pu:jt̩ órať zis kóniǰ:m, sam jã· tîla muǰ·rat pu:jt̩ š nî·m, tr̩ sam muǰ·rala kóna pęlat, tr̩ je tî·u rež - Dãj mî:ra, trikrať griǰ·mo uǰ·kolu, pã·k čemo, pag griǰ·mo sópe dóm̩uǰ:m... /3.15/

Jednostavni zapis

Ja sam maťeru zgubila zis siedam liet, ali kod staremaťere mi je in grosn und gõcn jako dobro šlo, onspruxe nisam velike imãla, ali ona me je, kako se veli ... Ona me j tîla stisnut, a kad sam tîla reč - "Oma, zutra imamo šuljarbajt va škuoli!" - Ti buji [= budi] duoma, tiebe, tiebe ne prauhadu lierari segirat! Ti si nu vrat zaviezat, ti si - tiebe boli. (...) /0.23/

Odrasla sam va paorskõm stãni^o. Moja staramãti me j ziela, kad ona j rekla, ako ima, ako ima mama dieset, če si dieset si držat, a otac je pak njigou put šau, si je ženu jiskau, tr̩ si je pak našau jednu kriksvitve z dvoju dicu, tr̩ se abaj ni gibau, nek pak kad sam bila veča, ko j rekau, uǰn me kãni vidit, plačau niž ni za me, /0.46/ onda ni bilo tako, a ja denas razumim, i ja ne kãnim od amlou niš znat, kad denas bi to gor ne bi šlo, ali onda je tîla redž, ako muore platit, ko će me ziet, ne. No tr̩ sam i tako odrasla, pres pinies, jedan par šuoljinou za nedilju, va sakidani, lipo nam je bilo, na placi smo se igrali. /1.09/ Ovde odzguor je biu gmajski stãn (...), tote su bili baki, pak krave, pak koze, puk tr̩ to, (...) tote je tîla dujt̩ va ront tako familija zis čudami dicie, znaš, Jurijovi, pak ki su bili? To j bilo moje ditinstfo, duom na placi. Ka j tîla Zdrava Marija zvonit, smo tîli skrsnut, je bila placa prazna. /1.29/ Ali do Zdrave Marije smo se tîli znęť vañi jigrat, valj je biu vañi, smo se tîli tote hučat, ne, hin unt̩ to je tiu ki blihnut, ali to ni bilo tako... Crikvu saku nedilju, ako nisam tîla pujt̩, onda joj pomağaj! No, a pak, kad sam bila mrvu veča, ko sam kod Vütovi bikice raznašala. Jedan tajjedan sam tîla već kšeftou jimat, a jedan tajjedan sam tîla manje imat, ali va sakõm kšefti je muorala u šesti bikica bit. /1.58/ Vo Kaučac, ovo, ta stara kod Lovrietske, Špicu, pak je bila Horvatka, Horvat Gertike mama, pak je bila Fablka na brigu, no tr̩ tako, pak konzum, pak Dragi Finika, kod je bilo holjt̩, jednudž dva kšefte, jednuč piet, jednuč tri. Po snigu sam tîla muorat s tim krencnom pujt̩. A kat, kad dje, kat se nisam tîla stat, je tîla reč - No sada te niu [=neću] zbui [=zbudit], - ja te već niu kriknut, ko ne grieš, ko ne grieš. - /2.25/ Tr̩ sam tîla po snigu zis tim krencnom uštaplat, ne. Sa krencni sam imala vričice... a tuorbice, va jednuoj tuorbici tridieset bikicou, va drugoj tuorbici dvajset, pak...

⁷¹ [kaci]

Ja nisam smila pluč [plut], ja nisam radl jimala, ka j tila reč - Onde češ upas!" "Na sei ćeš se utopit!" /2.43/ Tr nisam nikš nek z mațeru tila pujt na lapat, pak se piše, Hilda, hin unt to se j tiu kaj kuj vozit zis, zis, zis kuoli, ne, ali se smo tili – ziz omamu sam tila pujt u deveti va ferije na lapat, a u tri smo tili pujt domuom. Kad onda smo tili blago muorat nakrmit tr to, pak ka j biu stariotac, kat si je tiu pujt orat zis konjiem, sam ja tila muorat pujt š njim, tr sam muorala konja peljat, tr je tiu redž - Daj mira, trikrat griemo uokolu, pak čemo, pa griemo sope domuom... /3.15/

Tumač riči:

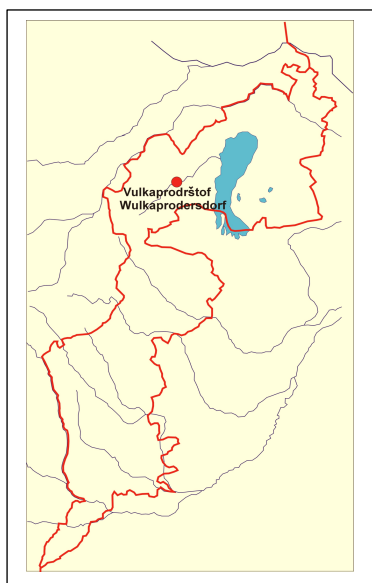
dijalektna rič	gradišćansko-hrvatski	stand. hrvatski	nimški
abâ:j	dost dugo	dosta dugo	eine Weile
âmtl	ured	ured	Amt
bikica	krušac	duguljasta žemička	Weckerl
xučat	ljuljati se	ljuljati se	hutschen
in grósn̩ un góncn̩	uglavnom, sve u svem	sve u svemu	im Großen und Ganzen
ko	onda	onda	dann, so
kriksvitfe	bojna udovica	ratna udovica	Kriegswitwe
kšeft	trgovina, prodavaonica	trgovina, prodavaonica	Geschäft, Laden
lâpa:t	lapat, oranica	njiva, oranica	Feld, Acker
liĕ:rari	učitelj	učitelj	Lehrer
niks neg	ništ drugo nego	ništa drugo nego	nichts als
ónspruxe	potribovanje	zahtjev	Anspruch
ómama	staramajka, baba	baka	Oma, Großmutter
plâ:ca	ulica	ulica	Straße, Gasse
plû:č	pluti	plivati	schwimmen
râ:dĭ	dvokolce, bicikl	dvokolce, bicikl	Radl, Fahrrad
sê:i	jezero	jezero	See
sĭpcen gróšn̩	sedamnaest grošev	sedamnaest groša	siebzehn Groschen
šul̩arbajt	školsko djelo	pismena školska zadaća	Schularbeit
šûo:lin	cipela	cipela	Schuh
vâ:ro:nt	stalno	stalno	ununterbrochen, in einer Tour
vâ:ĭ	valjak	valjak	Walze

Opis govora Vorištana:

1. Govor je tronaglasan sa silaznom i uzlaznom intonacijom na dugi slogi. Uzlazni akcent je tipa čakavskoga akuta. I kratki i dugi slog se more realizirati poludugo. Akut se zvećega, osebito pri brzom govoru, skraćuje. Mnogo rjedje se skraćuje dugi silazno naglašeni slog. Nenaglašene dužine, isključivo zanaglasne, moru se skratiti u poludužine. Kratki naglasak i akut premjestili su se s ultime prema početku riči.
2. Glas *m* u pravilu u nastavki ostaje – *nî:sam; sam; dôm̩u̯:m*.
3. Samoglasniki se pred *i* za nazalnim suglasnikom fakultativno zaminjaju nazalnim samoglasnikom, u konkretnom zapisu se to odnaša u prvom redu na *a*, rjedje i na *o* – *kã̃·nim, stã̃n, stã̃remã̃tere : gõ̃nc̃n̩, u̯q̃·n*.
4. Jat se reflektira kot *i* i *e* – *lî:po, nedî̃l̩u : lĩê: t̩*.
5. Nazal *ɛ* dao je *e* – *dĩê: set, zĩê: la, pĩê: t̩*.
6. Nazal *ɔ* dao je *u* – *stîsnu̯t, pû·t, žënu, z dvu̯ô·ju dîc̩u*.
7. Svako *e* (< *e, ě, e*) i *o* se pod određenim uvjeti more diftongirati kot *je* odnosno *uo*. Ti se *e* i *o* izgovaraju otvoreno (*iê, uo*) – *zĩê: t̩, ôzgu̯o: r*. Pred *j/i* se *o* zatvara ili uopće prelazi u *u* – *nîg̃^uo: u, jêdnu̯oj : du·jt, kû: j̩, pû: jt̩||pu: jt̩*. Za *iê* pred *j/i* nije se u tekstu našlo primjera.
8. Do kontrakcije je došlo u riči *nî·u* (< *neću*), *zbũĩ^t* (< *zbudit*) i *bû̃ji* (< *budi*) kot *i* u slijedu *ka j – ka j tîla* (< *kad je [h]tîla*).
9. Refleks šwa je *a* – *stã̃riota: c, imã̃·la, sam, Kã̃u̯čãc*. U neki slučajji se pojavljuje i u slabom položaju – *tajĩê·dan, kã̃·j* (< *kadi*). Kot *e* je prednji poluglas zastupan u riči *dênas*.
10. Do gubitka *e* dolazi fakultativno u 3. l. jd. prezenta glagola *biti (je)*, kad rič pred njim završava na samoglasnik – *me j zĩê: la, kad òna j rêkla, to j bî·lo, ali ònda je tîla rêž*.
11. Pridjev radni glagola *iti* javlja se prez početnoga *i* – *jãko dõbro šlò; òtaž e pak nîg̃^uo: u pû·t ša: u*.
12. Č i ř izgovaraju se jednako kot slabo palatalizirana afrikata č – *čûdami, plã·čau, čemo*.
13. Kod slijeda *-on* na kraju riči dolazi do metateze palatalnoga elementa, ki je onda nazaliran – *kû: j̩*. U kosi padeži javlja se opet *n* – *kõna, zis kõñj̩: m*.
14. Završno *l* i završno *v* su dali poluvokal *u* – *bĩu, tî·u : nîg̃^uo: u, šu̯ô·lino̯u, bikico̯u*.
15. Velar *x* se gubi u skupu *xt* na početku riči kot *i* na koncu riči – *tîli : kod Vû·tovi*.
16. Ishodni prijedlog *vã* je dao *va* – *va pãorskom stã̃: nĩ², va krênc̃ni*, ali *ù tr̩i*. Fakultativno ispada *va* – *Crî·kfu sãku nedî̃l̩u...*
17. Prijedlog *s* zaminja se mnogokrat prijedlogom *zis* – *zis_sĩê·dam lĩê: t̩, zis ku̯ô·li*, ali *s tî·m krênc̃nom*.
18. Infinitivni nastavak je *-t*, i *-č* – *dîžat, zavĩê: za̯t : rêč*.

19. Radnja, ka se ponavlja u prošlosti, izražava se glagolskom konstrukcijom s pomoćnim glagolom "htiti" – *Ka j t̃ila Zdrã·va Marija zvònit, smo t̃ili sk̃snuť.*
20. Nastavak L jd. imenic muškoga roda je *i* – *va p̃aorskom st̃q̃:nĩ², va s̃akom kš̃efti*, fakultativno i *-u* – *na br̃i·gu, po sñi:gu.*
21. G mn. imenic sridnjega roda je prez nastavka – *sj̃ẽ·dam lĩẽ:ť.* Kod imenic ženskoga roda prilagodi se mnogokrat muškome rodu – *bikicoũ*, dokle imenica muškoga roda *pinez* ima kratki oblik – *pr̃es piñiẽ:ž.*
22. Bezvučni opstruenti, ki zatvaraju ultim, dijelom ili potpuno se ozvučuju, a zvučni dijelom ili potpuno obezvučuju – *l̃apa:ť, sk̃snuť : pr̃es piñiẽ:ž.*
23. U neki suglasnički skupi *v* prelazi u *f* – *cr̃i·kfu, dit̃i·nstf̃a.*
24. Slogotvorno *r* je fonem – *d̃ř̃zat, nak̃f̃:mit, sk̃snuť.*
25. U posudjenica je došlo i do slogotvornoga *ŋ* i *l̃* – *kr̃enc̃nom : F̃abl̃ka, r̃a·dl̃.*
26. U pravilu svako početno *i* dostane protezu *j* – *j̃i·grať, jimat.* Uza to se javljaju i obliki kot *igr̃ã·li, imat̃.*
27. Skup *jt* se čuva – *du·jt, p̃u:jt||pu:jt.*
28. Kod završnih skupov *st* i *št* ispada *t* – *ũpa:s : niš.*
29. Početno *v* ispada u ishodnom *ṽas* i u prefiksu *ṽa* – *pak s̃e p̃ĩ·še; va s̃akom kš̃efti : z̃ĩẽ:ť, kat se⁷² ñi·sam t̃ila stat̃.*
30. U prefiksu *iz* ispada *i* – *zgub̃ila.*
31. U prilogi *j̃ednuč* i *ũq̃·kolu* o prelazi u *u.*

⁷² kat se [kace]

Vulkaprodrštof/Wulkaprodersdorf (Poljanci)

Vupr

Geografsko odredjenje: A, Željezanski kotar

Povijesne varijante imena: 1292. Pardan; 1307. Kuhiparadan; 1346. Pordan, Kwpordan; 1463. Prodersdorf an der Pulka; 1527. Proderstorff an der Wulgkha; 1641. Proderstorff an der Bulkam; 1773. Proderstorff, Vulka Pordany, Vulka Proderstorff; 1856. Vulka-Pordány; 1907. Vulkapordány; 1922. Wulkaprodersdorf; 2000. Wulkaprodersdorf – Vulkaprodrštof

Kada su se doselili Hrvati: Po turski pohodi na Beč 1529. i 1532.

Gospodari sela: Gutkeled, Zakal, Kanizsay, Esterházy

Crikva: Pronajdenje sv. Križa, sridnjovjekovna fara, crikva iz 1337. ljeta, novogradnju iz 1642. su 1683. Turki opustošili, 1713. renovirana, turam je dogradjen 1801., nekoliko puti restaurirana.

Znamenitosti: U selu je podučavao sakupljač narodnih jačak i pričanj Grgo Gusić (1821.-1894.).

Iz statistike:

1900. sbst. 1749: 1551 Hrvat (88,7 %), 120 Nimac (6,9 %), 66 Ugrov (3,8 %)

2001. sbst. 1890: 860 Hrvatov, 884 Nimci

2011. sbst. 1883

Selo je utemeljila obitelj Gutkeled. 1292. po prvi put u povijesnom dokumentu spomenuti naziv sela *Pardan* je stvoren ili po slavskom osobnom imenu *Prodan* ili po riči *brod* u značenju prijelaza prik rijeke. Kasnije je selo podijeljeno med obiteljskimi člani roda Gutkeled na gospošćine Vorištan, Fortnavu i Željezno. Po turski bitka su mnoga selišća ostala prazna i u nekolicini vali popunjena kolonisti iz Hrvatske i Slavonije. Danas još iznosi udio stanovništva, ko se služi hrvatskim jezikom, 47,35%. Željezničkom prugom su stanovnici Vulkaprodrštofa optimalno povezani s djelatnim mjesti u Beču i bližoj okolici. Angažman aktivnih kulturnih djelačev podupira mnogobrojnim društvenim aktiviteti održavanje hrvatskoga jezika i kulture.

Teksti:

Govornica: MM, rođj. 1929. (A)

Ispitivačica: Kathrin Baumgartner, sn. 2013. (B)
Govor analizirao i priredio: Ivo Sučić

Stručni zapis

B: Nač se znate kot prvo spomienut, kad ste bili dite?

A: /0.04/ Jê:zuše, ónda:... Čá j bî:lo, kađ smo⁷³ býly dî:te? Mi nî:smo váko imály kuť _dêna:s vâ· dîca. Náko znâ·š. Sam dímała kákovu griĕ:gľu², ály - ály... Jêda:n tiĕ·taž z Biĕ:ča nam je bių načini:ų, mēni i mōju:j sēstri², jêdnu:j xǐžu, jêdnu:j viĕ:žu. Znâ·š, táko je bių tí·šler, tŕ nam je bių táko lŷ·po. Nò, s tí·m smo se týlę dí:grat, nē·. /0.27/ To j bý·la ... nâ·še, čá smo jimā·ly, paĕ_griĕ:gľu. Pa veť nî:š. Káj na dvuō:ri, pa va patuō:ki - óvde j pátuō:k cúri:ų, kaj je sêtra:t párkploc. Liĕ:ti smo týly tóte skâ:kať va patuō:ki. A zî:mi, áko j týlo bit smŕznuto, ko sópe tóte, smo se týly fû:zat - smo týly reč. (...)

/0.47/ Nojô:, pā· j, pa· j duōšau Hitler. Jā· sam bî·la va škuō:ly². To je bý·lo triĕšet ũō·smoga ... liĕ:ta je duō·šau. A nî:smo niš nŕ·mški znā·li. Kađ škuō·ly, áko smo imā·ly znā:nda dej jêdnu ũ:ru po nŕ·mšku. Já gor nē· znam. Vá ti: pŕvi klási:, i vá ti: zdū:ni klási:, jê ly smo se čá po nŕ·mšku učily. A pá, ka j Hitler duōšau, smo muō·rāli najêdnu:ž nŕ·mški znať. Bi bî·ly muō·rāli znať, nē·. No aly to nē griĕ: od dēna:š do zū:tra. No, áli ónda se j pa puō·čelo i škuō:ly sê po nŕ·mšku, tŕ smo tily muō·ra¹, káko táko smo znā:ly, ko smo tily xojt, kut smo znā·ly, skruō·zd³o:jt, nō. A škuō:ly, pa j bių...bū:j je násta:ų - tŕ smo tily muō·rat pu:jt tē brā·t po puō:ly, sákoračke rastline, čá j xojt bý:lo. /1.37/ Pák su dōšli² kartófl'kefari. Smo muō·rāli tiĕ· pujt _dískat, gór je poznā:ly nî:smo, nē. Aly pák su nam xójt_to povídaly tŕ pokā:za·ly, tŕ smo týly muō·rat tiĕ: brā·t pu:jt. Pā:k su bî·li svî:uci - sájdŕrāupŕni, náko znâ·š. Tŕ smo tily muō·rať za te svî:uce po kŕ:mu, po mŭ:rvu, po mŭ·rvovo lí:šče. Tóte uz cimî:tŕ su bý·le mŭ·rve², tŕ ča tóteĕ do mō·sta, do káj je Fistrŕ sâ:t. Tóte smo týly xojt - káj je týlo biť mŭ·rvou - tóte smo týly muōrat xojt pŭ:jt. Smo týly pŭ:jt, nē, da smo týly tuō· lí:šče xojt dopŕ:mit. /2.14/

A jêdnu:č - čú ti i tó povídať? - jêdnu:č ko j muō·rāla mōja sē·stra, óna j bý·la dēj va drŭgom rā·zriĕ·di, já štimā·m, a já dej va piĕ:tom, za trŕ liĕ·ta, nē, smi pu:jt, sa ja stā·rda ód níĕ:. Tŕ smo muō·rale pu:jt puō· to lí:šče, óna - óna j muō·rāla pŭ:jt, a jā· zis̄·nú:. A mŕ:, štótnŕ po lí:šče, smo se sprā·vile po čŕi:šné. Tóte kod Buō·ga su imáli - Tájčičovi sŭ to - va Vŕnaštrósni stanŭju, ne - tóte j bý·la velika čŕi:šná, nò. Tŕ su rēkli: - Ďiĕ:, smlte pŭ:jt!- Tŕ mŕ· nā· te čŕi:šné. Ďō:, a

⁷³ [kacmo]

óna - Já· muòrem po lišče! - A já są rëkla - Pój, pòsrat se j⁷⁴ vã te svî:uce, ça! - Tr nî:smo šlë.
Tr ǎ^mfox nî:smo šli. Ďô, ali drùgi dâ:n je lišče falilo, nê⁹... /3.01/

Jednostavni zapis

A: Nač se znate kot prvo spomienut, kad ste bili dite?

B: /0.04/ Jezuse, onda... ča j bilo, kad smo byly dite? Mi nismo vako imaly kut denas va dica. Nako znaš. Ako sam djimala kakovu grieglju⁹, ali - ali... Jedan tietac z Bieča nam je biu načiniu, meni i mujuj sestri⁹, jednuj hižu, jednuj viežu. Znaš, tako je biu tišljer, tr nam je biu tako lypo ... No, s tim smo se tyle djigrat, ne. /0.27/ To j byla ... naše, ča smo jimaly, pak grieglju. Pa već niš. Kaj na dvuori, pa va patuoki - ovde j patuok curiu, kaj je setrat parkploc. Lieti smo tyly tote skakat va patuoki. A zimi, ako j tylo bit smrznuto, ko sope tote, smo se tyly fuzat - smo tyly reč, ne.

/0.47/ Nojo, pa j, pa j duošau Hitler. Ja sam bila va škuoly⁹. To je bilo trieset uosmoga ... lieta je duošau. A nismo niš nimški znali. Kad škuoly, ako smo imaly znanda dej jednu uru po nimšku. Ja gor ne znam. Va ti prvi klasi, i va ti zdunji klasi, je ly smo se ča po nimšku učily. A pa, ka j Hitler duošau, smo muorali najednudž nimški znat. Bi bili muorali znat, ne. No aly to ne grie od denas do zutra. No, ali onda se j pa puočelo i škuoly se po nimšku, tr smo tily muorat, kako tako smo znaly, ko smo tily hojt, kut smo znaly, skruozduojt, no. A škuoly, pa j biu...buj je nastau - tr smo tily muorat pujt te brat po puolji, sakoračke rastline, ča j hojt bylo. /1.37/ Pak su došli⁹ kartofljkefari. Smo muorali tie pujt djiskat, gor je poznaly nismo, ne. Ali pak su nam hojt to povidaly tr pokazaly, tr smo tyli muorat tie brat pujt. Pak su bili sviuci – sajdnraupni, nako znaš. Tr smo tily muorat za te sviuce po krmu, po murvu, po murvovo lišče. Tote uz cimitr su bile murve⁹, tr ča totek do mosta, do kaj je Fistr sat. Tote smo tyly hojt, kaj je tylo bit murvou, tote smo tyly muorat hojt pujt. Smo tili pujt, ne, da smo tyly tuo lišče hojt doprimit. /2.14/

A jednuč – ču ti i to povidat? – jednuč ko j muorala moja sestra, ona j byla dej va drugom razriedi, ja štimam, a ja dej va pietom, za tri lieta, ne, smi pujt, saⁿ ja stardja od njie. Tr smo muo^rale pujt puo to lišče, ona – ona je muorala pujt, a ja ziš nju. A mi, štotn po lišče, smo se spravile po črišnjje. Tote kod Buoga su imali – Tajčičovi su to - va Vinaštrosni stanuju, ne - tote j bila velika črišnja, no. Ti su rekli - Djie, smite pujt! - Tr mi na te črišnjje. Djo, a ona - Ja muorem po lišče! - A ja są rekla - Pój, posrat se j va te sviuce, ça! - Tr nismo šle. Tr a^mfoh nismo šli. Jo, ali drugi dan je lišče falilo, ne⁹... /3.01/

Tumač riči

dijalektna rič	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	nimški
ǎ ^m fox	jednostavno	jednostavno	einfach

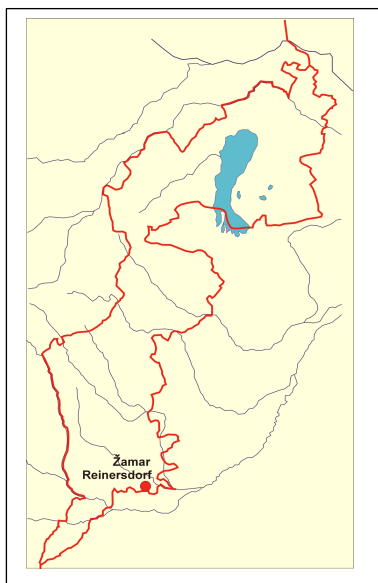
⁷⁴ [posracej]

bû:j	boj	rat	Krieg
děj	otprilike, oko	otprilike, oko	ungefähr, etwa
fû:zat se	fuzati se	klizati se	rutschen, Schlittschuh laufen
griĕ:gľu	lutka	lutka	Puppe
kaj	kade, kadi	gdje	wo
kartófl'kefari	krumpirova zlatica	krumpirova zlatica	Kartoffelkäfer
klási:	razred	razred	Klasse
kut	kot	kao (što), kako	wie
mũ:rvu	murva, duda, sedar	dud	Maulbeere, Maulbeerbaum
pàrkploc	parkirališće	parkiralište	Parkplatz
sájdņraupņi	gusinka svilca	gusjenica dudova svilca	Seidenraupe
štimâ:m	misliti	misliti	glauben, meinen
štótņ	namjesto	namjesto	statt, anstatt
tè	čaj	čaj	Tee
tī·šļer	stolar	stolar	Tischler
viĕ:ža	veža, kuhinja	kuhinja	Küche
Vinaštrósnj	Bečanska ulica	Bečka ulica	Wiener Straße
xojt	eto, jednostavno	jednostavno, ta	halt, eben

Opis govora Vulkaprodrštova:

- Govor je tronaglasan sa silaznom i uzlaznom intonacijom na dugi slogi. Uzlazni akcent je tipa čakavskoga akuta. I kratki i dugi slog se more realizirati poludugo. Akut se zvećega, osebito pri brzom govoru, skraćuje. Mnogo rjedje se skraćuje dugi silazno naglašeni slog. Nenaglašene dužine, isključivo zanaglasne, moru se skratiti u poludužine. Došlo je do djelomičnoga premješćanja naglasaka. Kratki naglasak i akut premjestili su se s ultime prema početku riči, dugosilazni akcent je mogao ostati na ultimi – *ja štimâ·m*.
- U otvorenoj ultimi se pred govornom pauzom fakultativno dodaje poluvokalni glas tipa šwa – *Sam dímála kàkovu griĕ:gľu², va škuõ·ly²*.
- Jat se reflektira kot *i* i *e* – *dī·te, nī·mški, povídať, : Ljĕ·ti, tŕi ljĕ·ta*.
- Nazal *ę* daje *e* – *dī·te, triĕset, piĕ·tom*.
- Nazal *o* daje *u* – *viĕ:žu, kŕ:mu, su*.
- Svako *e* (< *e, ě, ę*) i *o* se pod odredjenimi uvjeti more diftongirati kot *je* odnosno *uo*. Ti se *e* i *o* izgovaraju otvoreno (*ię, uo*), pred *j/i* i *u* se fakultativno zatvaraju – *skruõ·zd^uo:jt*, a zvećega prelazu u *u* – *bû:j, du:jt, jėdnu:j, pũ:jt, zdũ·ni*.

- 7) Šwa je obično dalo *a* – *dâ:n, sam, tiĕ·taʒ, duòšau*. Kot *e* je zastupan u riči *dèna:s* i *sètra:t*.
- 8) Završno *l* i završno *v* su dali poluvokal *u* – *bìu, duòšau, svi:uci* : *mũ·rvou*.
- 9) U pravilu ostaje u nastavki *m* na kraju riči – *sam, nam, znam, štimâ·m, muòrem*, koč-toč se samoglasniki pred njimi nazaliraju *sa·ja stã·rda, a^mfox*.
- 10) Velar *x* se gubi u skupu *xt* i na kraju riči – *tily||tyli||tyly* : *Và ti: pŕvi klási*.
- 11) Upitno-odnosna zamjenica za neživo je *ča*.
- 12) Prijedlog *və* dao je *va*, ki se fakultativno izostavlja – *va patuõ:ki, va drugom râ·zriĕ·di, va škuõ·ly²* : *i škuõ·ly sè po nĩ:mšku*.
- 13) Infinitivni nastavak je *-t, -č* – *povidať, muõ·rať* : *reč*.
- 14) Radnja, ka se ponavlja u prošlosti, izražava se glagolskom konstrukcijom s pomoćnim glagolom "htiti" – *tŕ smo tyli muõ·rat*.
- 15) Bezvučni opstruenti, ki zatvaraju ultimu, dijelom ili potpuno se ozvučuju, a zvučni dijelom ili potpuno obezvučuju – *povidať, xojt, niš* : *kađ, sã:t*.
- 16) Strujnik *j* se u prvom redu na početku riči fakultativno zaminja plozivom *đ* – *đi:grat, đimála, Đijē, ali jèdnu:j, jimã·ly*. Kad na granici riči prva rič završava na *t* ili *d*, a druga počinje s *j*, spoju se ti dva glasi u *đ* – *pujť điskat*.
- 17) Skup *jt* se čuva – *skruõ·zd^ho:jt, pujť||pũ:jt*.
- 18) Kod skupov *st* i *št* na kraju riči ispada *t* – *dô:s, jî:s, ma:s* : *nĩ·š*
- 19) Slogotvorno *r* je fonem, nastao primarno i sekundarno, npr. *kŕ:mu, pŕvi* : *Fistŕ*. Kod posudjenic iz nimškoga razvilo se je i sekundarno slogotvorno *ŕ* kot i *ŕ* – *kartõfŕkefari* : *sãjdnŕaupŕi, štotŕ*.
- 20) Ne razlikuje se med *č* i *ť* – *čã po nĩ·mšku učily, Biĕ:ča* : *lĩ:šče, reč*.
- 21) Čuva se slijed *ra* – *rastline*
- 22) U pokaznoj zamjenici i zamjeničkom prilogu ispada početno *o* – *vako, va dica*.
- 23) U skupu *vəs* ispada *v* – *sè po nĩ:mšku, sãkoračke*.
- 24) Do gubitka *d* dolazi u riči *triĕšet*.
- 25) U riči *kut, jèdnu:č o* prelazi u *u*, a u riči *pãtuõ:k o* u *a*.
- 26) Ženske imenice se u G mn. moru prilagoditi deklinaciji imenic muškoga roda – *mũ·rvou*.
- 27) L jd. imenic muškoga i sridnjega roda završava na *i* – *na dvuõ:ri, va patuõ:ki, po puõ·ly*.
- 28) Nenaglašeno kratko *i* se pretežno u otvorenoj ultimi more realizirati kot *y* – *ály, imã·ly, škuõ·ly, tily...*

Žmar/Reinersdorf (Južni čakavci)

Žmr

Geografsko odredjenje: A, Novogradski kotar, pripada općini Heiligenbrunn skupa sa seli Deutsch Bieling, Hagensdorf, Heiligenbrunn i Luising.

Povijesne varijante imena:

Prvi put se selo spominje 1452. kot Salman, vjerojatno po sridnjonimškom osobnom imenu *Salman*; 1538. Samar; 1539. Salmar; 1576. Zamar; 1618. Salmesdorff; 1634. Horvat Samar, Nemet Samar; 1697. Horvátsamand seu Krobot Ranersdorff, Nimetsamand seu Taicz Ranersdorff; 1773. Grabatisch Ranersdorf, Horvath Számánd, Német Számánd, Teutsch Ranersdorf; 1863. Horvát-Zsámánd, Kroatisch-Ranersdorf, Nemet Zsámánd, Deutsch-Reinersdorf; 1913. Zsámánd, Reinersdorf; 1922. Reinersdorf.

Kada su se doselili Hrvati: Sredinom 16. st.

Gospodari sela: Batthyány

Iz statistike:

1900. sbst. 587: 517 Hrvatov (88,1 %), 62 Nimci (10,6 %), 6 Ugrov (1 %)

2001. sbst. 206: 26 Hrvatov, 164 Nimci

2011. sbst. 813

U 16. stoljeću su se na istoku postojećega sela naselili Hrvati, tako da su se tokom vremena razvila dvojica sela. Hrvatski i Nimški Žmar su sve do 1860. ljeta postojali kot posebne općine. No jur pred ujedinjenjem dvih općin je pohrvaćen i nimški dio stanovnikov. Odlaskom visokoga broja stanovništva u Ameriku i u veće grade za poslom je jako pao broj ljudi. Hrvatski jezik je još kumaj prezentan, njim vlada dost mali broj govornikov. Danas postoji samo još naselje Žmar, ko sliši od 1971. ljeta općini Senkut/Heiligenbrunn.

Govornica: HT, rođ. 1955. (A)

Ispitivačica: Edith Mühlgaszner, sn. 2015. (B)

Govor analizirale i priredile: Sanja Vulić i Edith Mühlgaszner

Stručni zapis

B: /0.00/ Ste se vi u školi učili hrvatski ili nimški?

A: Mi: ni:smo ništ već jimá·li xřvá·cki, sé ni·ško. Kod ná:s je ur bi:l Vò·šič, a četiri lita san ó·vo išla. Ali mi: smo jimá·li xřvá·cke máše.

B: A gdo je onda bil farnik?

A: /0.17/ Ónda je bi:l ...Prvo je bi:l Pinterič, ónda je nim:ški bil Xófa, ó·n ni: zná:, ónda je dó·šal Bè:rženi: A pri Bjè:rženi smo sáku trè·ču nediļu díma·li xřvá·cku mášu. U škó:li niš se ... su se pomínali po xřvá·cku, a i dó·ma, otác je bi:l ni:mški, /0.41/ ónda se dícu ne táko ... se, se tako xřvá·cko pomina, dá·. Moj stá:rióta:c, já· san sènek xřvacko se š ní:n pomínala. Ó:n je zná:l ni:ški. Ó:n je bi:l u Mèriki, a onda u cemè:ntvérku su šprè:ngali, a je glú: bi:l. Ó:n je tri: devedesè:t li:t je nastá:l.

B: Što ste vi dilali?

A: /1.02/ Já sa:n přvo škó:lu u Žamá:ru, ónda u glá·vnu škó:lu na Grá:du. Ónda san u xá·ndlšú:l u Štégerspoh, Štégerspoh ... Santalék, a ónda sa ... ni:san imála mística óvo, a otác je tí:l dá· u Bè:č pró:jden, a ó:n je óno jimál místico na fólksbanku, a já: san ré·kla, kad pró:jden, ónda nè·ču dó·ma ostát. Ónda saⁿ ... Ónda san na krá:j od ovó. /1.33/ A ónda saⁿ ... U Santaléku je škó·lnik bi:l, ó·n je mi glédal místico pri štájaberóta, ónda saⁿ nek jédan misec bi·la óno, ónda je na Gradú pri mleká:rnici jédna s mánon je u škó:lu jišla, a ni: zná·la dóbro, ónda je bi:lo šté:no, óna je nek tri: dá:ne dílala, a ónda je morála pró:jt. /1.57/ Ónda su rékli, kad bi móglá, i já: móren pró:jt. A já· san ré·kla, da ó·n morá: me prú·fat, ónda čú ostá·t, né·. Ónda san bi:la devetná:íst lit ona ... sekretè:røn, ó:n je b i:l di·rékta u Hóričo·n, onde je bi:la mleká:rnica, ónda san pá·t pu:t u Hóričo·n góri dóšla. Devetná:íst lit san pri Gradú bi:lá, a ónda san bi:la dèset li:t u B^u·ti. /2.27/

Jednostavni zapis

B: : /0.00/ Ste se vi u školi učili hrvatski ili nimški?

A: Mi nismo ništ već imali hrvacki, se niško. Kod nas je ur bil Vošič, a četiri lita san ovo išla. Ali mi smo imali hrvacke maše.

B: A gdo je onda bil farnik?

A: /0.17/ Onda je bil ... Prvo je bil Pinterič, onda je nimški bil Hofa, on ni zna, onda je došal Berženi. A pri Bierženi smo saku treču nediļu djimali hrvacku mašu. U školi niš se ... su se pomínali po hrvacku, a i doma, otac je bil nimški, onda se dicu ne tako ... se se tako hrvacko

pomina. Moj stariotac, ja sam senek hrvacko se š njin pominala. On je znal niški. On je bil u Meriki, a onda u cementverku su šprengali, a je glu bil. On je tri devedeset lit je nastal.

B: Što ste vi dilali?

A: /1.02/ Ja san prvo školu u Žamaru, onda u glavnu školu na Gradu. Onda san u xandlšu·l u Štegerspoh, Štegerspoh ... Santalek, a onda sa ... nisan imala mista ovo, a otac je til da u Beč projden, a on je mal misto na folksbanku, a ja san rekla, kad projden, onda neču doma ostat. Onda san na kraj od ovo. /1.33/ A onda saⁿ ... U Santaleku je školnik bil, on je mi gledal misto pri štajaberotr, onda saⁿ nek jedan misec bila ono, onda je na Gradu pri mlikarnici j'edna s manon je u školu išla, a ni znala dobro, onda je bilo šteno, ona je nek tri dane dilala, a onda je morala projt. /1.57/ Onda su rekli, kad bi mogla, i ja moren projt. A ja san rekla, da on mora me prüfat, onda ču ostat. Onda san bila devetnajst lit ona ... sekrete:rən, on je b il direkta u Horičō·n, onde je bila mlekarnica, onda san pak u Horčōn gori došla. Devetnajst lit san pri Gradu bila, a onda san bila deset lit u B^o·ti. /2.27/

Tumač riječi

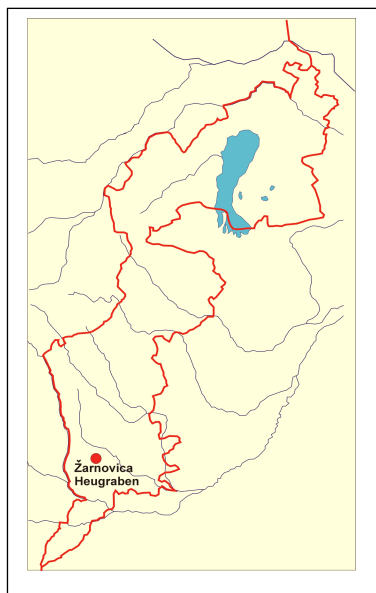
dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
cemé:ntvérku	fabrika cementa	tvornica cementa	Zementwerk
fólksbanku	Volksbank	Volksbank	Volksbank
mál	imati	imati	haben
mleká:rnica	mlikarnica	mljekara	Molkerei
máše	maša	misa	die Messe
misto/mista	(djelatno) mjesto	(radno) mjesto	Stelle, Arbeitsplatz
ó·vo/óvo/ovó	ovde	ovdje, tu	hier, da
óno	onde, tote	ondje, tamo	dort
pominala se	pominati se	razgovarati, govoriti	sprechen, sich unterhalten
prü·fat	ispitati	ispitati, provjeriti	prüfen
sáku	svaki	svaki	jeder
sekreté:rən	sekretarica	tajnica	Sekretärin
škó·lnik	učitelj	učitelj	der Lehrer
špré:ngali	dignuti u zrak	minirati, raznijeti	sprengen
štájaberótr	porezni savjetnik	porezni savjetnik	Steuerberater
šté:·no	stenografija	stenografija	Stenografie, Kurzschrift
ur	jur	već	schon
xá·ndlšu·l	trgovačka škola	trgovačka škola	Handelsschule

Opis govora Žamara:

- 1) Govor je dvonaglasan – fonološki je relevantna kvantiteta sloga (dugo ~ kratko). Dugi i kratki slogovi mogu se ostvariti poludugo, ali kratki rjeđe. Razlike u intonaciji (ulazno ~ silazno) fonološki su nerelevantne realizacije dugoga i poludugoga sloga. Naglasak se realizira na svim slogovima. Izostaju nenaglašene dužine.
- 2) Jat je dao *i*, npr. *lita*, *mīsec*, *mīsto*, *nedīļu*, *nī·ški*, *nī:m·ški*, *dīlala*, *tī:l*, iznimno *e* – *mlekà:rnici*.
- 3) Refleks poluglasa je *a* – *xrvà·cke mǎše*, *s mǎnon*, *tri: dà:ne*.
- 4) Nazal η dao je *e* – *devedesét*, *dését*.
- 5) Slogotvorno *r* je očuvano – *xrvà·cki*, *přvo*.
- 6) U posuđenicama iz njemačkoga može se realizirati slogotvorno \int – *xá·ndļšû·l*.
- 7) Završno *l* se čuva – *bī:l*, *dò·šal*, *glédal*, *jimǎl*, *nastà:l*, *tī:l*, *znà:l*, a vrlo rijetko reducira – *znà:* (*ò·n nī: znà:*).
- 8) Realizira se protetsko *j* – *jimǎ·li*, *jimǎl* i protetsko *đ* – *đimǎ·li*, ali nedosljedno – *imǎla*.
- 9) U stranom toponimu *Mérika* reducira se početno *A*.
- 10) Izostaje razlika između *č* i *ć*, a umjesto njih se igovara srednji fonem – *več*, *Vò·šič*, *četiri*, *Pinterič*, *trè·ču*, *Bè:č*, *nè·ču*, *ču*, *Hò·ričo·n*.
- 11) Velar *x* je očuvan – *xrvà·cki*. Realizira se i u posuđenicama – *Xófa*, *xá·ndļšû·l*. Na kraju riječi *x* se ne izgovara – *glû:*.
- 12) Labiodental *f* susreće se u posuđenicama – *na fólksbanku*, *prŭ·fat*.
- 13) Fonem \int se čuva – *nedīļu*.
- 14) Izostaje završno *m* u prezentu, npr. *san*, *prò:jden*, i instrumentalnim oblicima, npr. *š ní:n*, *s mǎnon*.
- 15) Prijedlog *s* – *s mǎnon*, pred palatalom daje *š* – *š ní:n*.
- 16) Skup *mš* u *nī:mški* čuva se nedosljedno – jer ima i potvrda s reduciranim *m* – *nī·ško*.
- 17) Čuva se skup *jt* u infinitivu – *prò·jt* i *jd* u prezentu – *prò:jden*.
- 18) Prijedlog *və* dao je *u* – *u Mériki*, *u Žamá:ru*, *u škò:lu*, *u xá·ndļšû·l* u *Štègerspoh*, *u Bè:č*, *u Santalèku*, *u Hò·ričo·n*.
- 19) U polaznom *vəs(-)* *v* je ispalo – *sè nī·ško*, *sǎku trè·ču*, *sènek*.
- 20) U istom se značenju rabe neodređene imeničke zamjenice *ništ* – *nī:smo ništ več jimǎ·li* i *niš* – *u škò:li niš*.
- 21) Izostaju rezultati druge palatalizacije – *u Mériki*.
- 22) Infinitivni je nastavak *-t* – *ostát*, *prò·jt*, *prŭ·fat*.
- 23) Pod utjecajem su njemačkoga jezika brojevi koji su između dviju punih dekada (između druge i treće pa nadalje) – *tri: devedesét*.

- 24) Brojevi druge dekade (od 11 do 19) tvore se sufiksom *-na:ĩst – devetnà:ĩst*.
- 25) Rabi se genitivna sveza *kod nà:s – Kod nà:s je ur bi·l*.
- 26) Rabe se padežni oblici tipa *tri: dâ:ne* s nastavkom *-e*.
- 27) Prezentski oblik glagola *bit* je ispred oblika osobne zamjenice u primjerima tipa *ò·n je mi glèdal mĩsto*.

Žarnovica/Heugraben (Južni čakavci)

Žrn

Geografsko odredjenje: A, Novogradski kotar, dio općine Bocksdorf

Povijesne varijante imena:

Prvi put se selo spominje 1576. kot Zyrouicza; 1599. Syrownycza; 1648. Sirovnicza; 1697. Haigrom seu Sirovnicza, Haigroben, Heygroben; 1773. Sirovnicza, Heigroben; 1873. Zserovnicza, Heugraben; 1907. Szénásgödör; 1922. Heugraben; 2000. Heugraben.

Kada su se doselili Hrvati: U trideseti ljeti 16. st.

Gospodari sela: Batthyány

Crikva: Sv. Trojstvo, izgradjena je 1834.

Iz statistike:

1900. sbst. 488: 462 Hrvati (94,7 %), 26 Nijemci (5,3 %)

2001. sbst. 206: 26 Hrvatov, 164 Nijemci

2014. sbst. 204

Kot sela Lipovac i Bojane je Žarnovica nastala u okviru stvaranja „hrvatskoga kotara“ gosposćine Novi Grad (Güssing) u 16. stoljeću. Od 1971. do 1992. bilo je selo skupa s njemačkim Rohr im Burgenland dio općine Bocksdorf, ka je potle opet razdijeljena na tri samostalna sela. Danas živi u Žarnovici samo mali broj ljudi, ki vladaju hrvatskim jezikom.

Govornik: JO, rođ. 1939. (A)
Govornica: MV, rođ. 1927. (B)

Ispitivačica: Edith Mühlgaszner, sn. 2015. (C)
Govor analizirale i priredile: Sanja Vulić i Edith Mühlgaszner

Stručni zapis

C: /0.00/ A što ste dilali?

A: Já: san dila na bá:u, d'ěset li:t u Bě:ču, a tó drúgo do pé'nzije vod'ě d'ú'·ma.

C: Što se znate spomenut, kad ste mali bili, što je onda lipo bilo doma?

No, šk'ú'·lu saⁿ rád išá, san se rád^o uči:. Dobró je bi:lo sè.

C: Onda i hrvatske knjige niste niš imali?

B: /0.23/ Ójo, mášne kńige xřvá:cke smo imáli. Ja san s ná·šúⁿ máteruⁿ sáki vé·čer molýla. Bráti su mógli ú·it, tó je dúgo durálo očená:š molit. Vrá:ta su se otvárala, ni: gěma, xát san já: bi:la s máteru sá:ma. A zanó sá: já: očená:še znáⁿ. Tiě: mlá:de nigđo n'ě·zna Očená:ša molit, né, nijedan niě·zna. Ni:š niě:znaju, reč'jě: ni: n'ě·znaju.

C: Što se je moglo posijati ali posaditi na polju?

A: /0.46/ Jo, se. B: Pšenicu posijati...A: x'érž, z'ú'·b... B: Xajdi:n smo přle sija^t...A: ...pugu:ndre, pa ó'nda smo t'ikve m'ú'·gli, s rukúⁿ s'ě zvá:dýt, pa je sušit, koščice...

C: Kako ste dilali? Kad ste bili oš mali, onda sigurno oš vaši nisu taktora imali.

B: /1.08/ Ne, ne. Mi: smo koń'ě imály, i vi: ste koń'ě imály.

C: Horat kako ste mogli?

B: Na plú:gu pa d'žát odzá:d. A: Na plú:gu pa odzá:d i:t, dá.

C: Čega je bilo i što si sad oš imate u vrtu tako?

B: Čá: smo si posijati mógli? A: Lú:ka smo mógli posádyt, sěga:. B: Tó: smo imály u vřtlacu.
A: M'ęka smo mógli posijati.

C: Što ste mogli, čemo reč, dilati u nedilju?

B: Ónda smo mógli ja·čit po cisti:, tó: je ondó: nek s'ě glušilo, do zor'ě:.

C: Što ste oš mogli mladi dilati, čemo reč u zimi?

B: /1.41/ Nojó, u zi:mi. Piě:rje či:xat, koščice tri·bit.

C: Za što ste pierje onda hasnovali?

B: Jó:, tuxáte načínáli. Já: san imála dvi: sestriě:, nájpř ti:m morá:la naši·vat, tuxáte, četire vá:nkuše.

C: /1.55/ Ali što drugo, ki su vako drugo dilali, za...?

B: Májšns su náko išli na řipu. A: Dá, na řipu su išli... B: ...tó: je, da si čá zaslú:žu... A: ...móga ú·rlab zjě:t, pak na řipu, tri:dva:jset put saⁿ bi: na řipi, nojó, únda saⁿ ur mit petná:ist li:t saⁿ ur poče, na premáliče, u má:ju. /2.14/

Jednostavni zapis

C: /0.00/ A što ste dilali?

A: Ja san dila na bau, d'iset lit u Beču, a to drugo do penzije vod'ie d'uo'ma.

C Što se znate spomenut, kad ste mali bili, što je onda lipo bilo doma?

No, šk'olu saⁿ rad iša, san se rad^o uči. Dobro je bilo se.

C: Onda i hrvatske knjige niste niš imali?

B: /0.23/ Ojo, mašne knjige hrvacke smo imali. Ja san s našuⁿ materuⁿ saki večer molýla. Brati su mogli uit, to je dugo duralo očenaš molit. Vrata su se otvarala, ni gema, hat san ja bila s materu sama. A zano sa ja očenaše znaⁿ. Tie mlade nigđo n'iezna Očenaša molit, ne, nijedan niezna. Niš nieznaju, rečie ni n'ieznaju.

C: Što se je moglo posijati ali posaditi na polju?

A: /0.46/ Jo, se. B Pšenicu posijati...A hørž zⁿob... B Xajdin smo prle sija^t...A ...pugundre, pa onda smo tikve m^uogli, s rukuⁿ se zva^odyt, pa je sušit, koščice...

C: Kako ste dilali? Kad ste bili oš mali, onda sigurno oš vaši nisu taktora imali.

B: /1.08/ Ne, ne. Mi smo konj'ie imaly, i vi ste konj'ie imaly.

C: Horat kako ste mogli?

B: Na plugu pa držat odzad. A Na plugu pa odzad it, da.

C: Čega je bilo i što si sad oš imate u vrtu tako?

B: Ča smo si posijati mogli? A: Luka smo mogli posadyt, sega. B: To smo imaly u vrtlacu. A: M'aka smo mogli posijati.

C: Što ste mogli, čemo reč, dilati u nedilju?

B: Onda smo mogli jačit po cisti, to je ondā nek se glušilo, do zor'ie.

C: Što ste oš mogli mladi dilati, čemo reč u zimi?

B /1.41/ Nojo, u zimi. Pierje čihat, koščice tribit.

C: Za što ste pierje onda hasnovali?

B: Jo, tuhāte načinjali. Ja san imala dvi sestrie, najpr tim morala našivat, tuhāte, četiee vankuše.

C: /1.55/ Ali što drugo, ki su vako drugo diliali, za...?

B: Majnsns su nako išli na ripu. A: Da, na ripu su išli... B: ...t' je, da si ča zaslužu... A: ...moga urlab ziēt, pak na ripu, tridvajset put saⁿ bi na ripi, nojo, unda saⁿ ur mit petnaist lit saⁿ ur poče, na premaliče, u maju. /2.14/

Tumač riječi

dijalektna riječ	gradišćanskohrvatski	stand. hrvatski	njemački
c'isti	cesta	cesta	Straße
g'ema	hajdi	hajde, krenimo	wohlan
it	hoditi	ići, hodati	gehen
litana:j	litanija	litanija	die Litanei
m'aka	mak	mak	Mohn

nájpr̩	najprlje, najprije	prvo, najprije	zuerst, zunächst
ní:	oni	oni	sie
očenaš	očenaši, krunica	krunica	Rosenkranz
odzá:d	odзад	otraga	hinten
po ní:šku	po nimšku	njemački	deutsch
póče	početi	početi	beginnen
premaľiče	protuliće	proljeće	Frühling
pugú:ndre	brgunda	stočna repa	Futterrübe
sá	sad, sada	sada	jetzt
séga	sve	sve	alles
tri:dva:jset	dvadeset tri	dvadeset tri	dreiundzwanzig
ú:it	proteći	pobjeći	fortlaufen
urlab ziĕ:t	zeti dopust	uzeti dopust	Urlaub nehmen
vod'è	ovde	ovdje, tu	hier, da
vřtlacu	vrtljac	povrtnjak	Gemüsegarten
xajdi:n	hajda, hajdina	heljda	Buchweizen
xát	tako, pa	tako, pa	so, nun, eben
xə'rž	hržulja, hrž	raž	Roggen, Korn
zvá:dyt	zneti	izvaditi	ausnehmen

Opis govora Žarnovice:

- Govor je dvonaglasan – fonološki je relevantna kvantiteta sloga (dugo ~ kratko). Dugi i kratki slog može se ostvariti poludugo. Razlike u intonaciji (ulazno ~ silazno) fonološki su nerelevantne realizacije dugoga i poludugoga sloga. Naglasak se realizira na svim slogovima, neovisno o dužini.
- Jat je dao *i* – *Jâ: san dila, po cisti, dvi:, premaľiče.*
- Refleks šwa je *a* – *mašne* (prema *maša*).
- Nazal *ɛ* dao je *e* – *d'èset.*
- Nazal *ɔ* dao je *u* – *s rukų:n, put.*
- Srednji vokali *e* i *o*, neovisno o porijeklu, fakultativno se diftongiraju više ili manje izraženo – *piĕ:rje, sestriĕ:, niĕ:zna, d'èset, vod'è, n'è:zna, duò:ma, škuò:lu, zuò:b.*
- Drugi dio dvoglasa fakultativno se izgovara otvoreno – *ziĕ:t, m"ò:gli.*
- Nenaglašeno kratko *i* na ultimi se može ostvariti centralnije, kao *y* – *molyla, zva'dyt, imaly.*
- Završni nazalni vokali fakultativno se djelomice reduciraju – *sá:, zná:n.*
- Fakultativno se mijenja *o* ispred *n* u prilogu *únda*, ali realizira se i *ò:nda.*

11. Vokal *a* fakultativno se zatvara ispred nazala *m* – *sq:ma*.
12. Slogotvorno *r* se realizira – *vřtlacu*, *xřvá:cke*, *dřžat*, *přle*, *nájpr*, ali u *xǎ:rž* je izraženiji antepionirani poluglas.
13. U posuđenicama iz njemačkoga može se realizirati slogotvorno *ŋ* – *májŋs*.
14. Završno *l* se reducira – *išá:*, *učí:*, *póče*, *san díla*.
15. Izostaje razlika između *č* i *ť*, a umjesto njih se realizira srednji fonem *č* – *Bě·ču*, *očená:š*, *učí:*, *četire*, *premáličē*.
16. Velar *x* je očuvan – *xǎ:rž*, *xřvá:cke*, *čí:xat*.
17. Rijetko se obezvučuju završni zvučni opstruenti – *zʰó:b*.
18. Prijedlog *vǎ* dao je *u* – *u Bě·ču*, *u má:ju*, *u zǐ:mi*, a prefiks *v-* se reducira – *ziǵ:t*.
19. U polaznom *vǎs(-)* *v* je ispalo – *Dobrò je bí:lo sě*, *saki vè·čer*.
20. Infinitivni je nastavak *-t*, npr. *čí:xat*, *molit*, *naši·vat*, *posijat*, *tri·bit*.
21. Uпитno-odnosna zamjenica je *ča* (osim za osobe).
22. Neodređena imenička zamjenica za osobu je *nigdǎ*.
23. U 3. l. mn. prezenta potvrđen je nastavak *u* – *zaslú:žu*.
24. Pod utjecajem su njemačkoga jezika glavni i redni brojevi koji su između dvaju punih dekada (između druge i treće pa nadalje) – *tri:dva:jset*.
25. Množina je jednosložnih imenica muškoga roda kratka – *bráti*.
26. Imenica *večer* je muškoga roda – *sáki vè·čer*.
27. Očuvan je polazni glagol kretanja *i:t*.
28. Brojevi druge dekade (od 11 do 19) tvore se sufiksom *-ná:įst* – *petná:įst*.
29. Naziv godišnjega doba koje prethodi ljetu tvori se sufiksom *prema-* – *premáličē*.
30. Radnja koja se ponavlja u prošlosti izriče se glagolskom konstrukcijom glagolskoga pridjeva radnoga glagola „moći“ i infinitiva glavnoga glagola – *Lú·ka smo mògli posádyt*; *Ónda smo mògli ja·čit po cǐsti*.

Zusammenfassung

Die Vorfahren der heutigen Burgenlandkroaten, die im 16. Jahrhundert in den öden oder teilweise verödeten Dörfern Westungarns, des heutigen Burgenlandes, Niederösterreichs, der Slowakei und Südmährens angesiedelt wurden, hatten natürlicherweise aus der alten Heimat auch ihre Sprache mitgenommen. In ihrer dialektalen Vielfalt hatte sich diese Sprache in Form eines ausgedehnten Archipels im Meer der sie umgebenden Sprachen der jeweiligen Mehrheitsvölker ausgebreitet. Diese Sprache konnte sich über Jahrhunderte in der ihr fremden Umgebung behaupten, obwohl vom einstigen Archipel außerhalb des heutigen Burgenlandes und Westungarns nur vereinzelte Inseln erhalten blieben. In Niederösterreich ist das Kroatische im ersten Drittel des 20. Jahrhunderts erloschen, aus den drei kroatischen Dörfern Südmährens wurden die Kroaten nach dem Zweiten Weltkrieg ausgesiedelt und auf ganz Mähren verteilt.

In ihrer neuen Heimat entwickelten die Burgenlandkroaten eine eigene burgenländisch-kroatische Schriftsprache, die inzwischen als zweite Amtssprache im Lande anerkannt und auch im Rundfunk zu hören ist. Auf Grundlage dieser Sprache entstand im Laufe der Jahrhunderte eine kirchliche und weltliche Literatur. Dieser Literatur und ihrer Sprache ist der erste Band dieser Publikation unter dem Titel *Hrvatska rič Gradišćanskih Hrvatov* (Die kroatische Sprache der Burgenlandkroaten) gewidmet. Der Band ist im Vorjahr erschienen.

Doch in der Familie und im Dorf läuft die Kommunikation weiterhin in jener Mundart ab, die man im Elternhaus und auf der Straße erlernt hat, und das ist auch die Sprache, mit der man sich emotional am engsten verbunden fühlt, mit der man sich identifiziert. Die kroatischen Mundarten im Burgenland sind recht vielfältig. Und diese Vielfalt will das vorliegende vertonte Lesebuch "Po našu", in freier Übersetzung "Wie wir sagen", einfangen und dem interessierten Publikum vorstellen.

Die veränderte Lebensweise, die gestiegene Mobilität und die moderne Arbeitswelt bewirkten eine Öffnung der einst geschlossenen dörflichen Strukturen. Neben zahlreichen positiven Begleiterscheinungen brachten die Veränderungen für die Minderheit allmählich auch einen zahlenmäßigen Rückgang, eine Verminderung der Sprachkompetenz und eine verstärkte Assimilation an die Mehrheitsbevölkerung mit sich. Um das noch vorhandene Sprachwissen nicht ganz der Vergessenheit anheimfallen zu lassen, startete 2012 die damalige Fachinspektorin für das Minderheitenschulwesen, Edith Mühlgaszner, ein Projekt, innerhalb dessen Lehrpersonen und engagierte Privatpersonen in den kroatischen Dörfern Informanten und Informantinnen zu verschiedenen Lebensbereichen befragten und die Antworten auf Tonträgern aufzeichneten. Aus allen Teilen des Burgenlandes und einigen Ortschaften des benachbarten Westungarns sammelte sich so im Verlauf einiger Jahre eine beachtliche Datenbank an.

Auf Vorschlag einer Gruppe von Linguistinnen und Linguisten wurde bei einem Arbeitstreffen im Kroatischen Kultur- und Dokumentationszentrum die Herausgabe eines vertonten Lesebuches beschlossen, dessen Basis die erwähnte Datenbank und Materialien aus der Slowakei sowie aus Südmähren bilden, die der niederländische Slawist H. P. Houtzagers dem Projekt zur Verfügung stellte.

Behandelt werden 49 Orte. Zunächst werden die Orte kurz vorgestellt, es wird ihre demographische Entwicklung skizziert und ihre geographische Lage auf einer Miniaturkarte des Burgenlandes aufgezeigt. Darauf folgen die Texte. Aus jedem besuchten Ort liegt auf

einem beigelegten Tonträger ein Hörbeispiel von etwa drei Minuten Länge auf, davon ist eine Abschrift in der kroatischen dialektologischen Transkription angefertigt und eine weitere ohne Akzente und Sonderzeichen für fachlich weniger versierte Personen. Der unbekanntere dialektale Wortschatz wird im anschließenden Glossar erklärt. Die Dialektausdrücke werden als alphabetisch angeordnete Stichwörter in der im Text vorkommenden Form zunächst in der burgenländisch-kroatischen Schriftsprache, danach in der kroatischen Standardsprache und auf Deutsch, gegebenenfalls auch auf Ungarisch, Slowakisch oder Tschechisch erklärt. Dem Glossar folgt eine Beschreibung der Besonderheiten der jeweiligen Mundart.

Die Hörbeispiele geben auch ungeschulten Hörerinnen und Hörern die Möglichkeit, die Dialekte zu vergleichen und die Unterschiede zwischen ihnen festzuhalten. Durch die zusätzliche Auflistung der sprachlichen Besonderheiten wird ihre Sensibilität für die Sprache erhöht. Studentinnen und Studenten mit dialektologischen Interessen finden im vorliegenden Buch eine nicht unwesentliche Stütze für ihre Studien. Doch selbst Fachpersonen erleichtert es Vergleiche oder liefert wertvolle Informationen darüber, welche Veränderungen in den letzten fünfzig Jahren in den Dialekten stattgefunden haben, zumal die meisten von ihnen bereits zuvor beschrieben wurden.

KRATICE

A	akuzativ
D	dativ
dijal.	dijalektalni, dijalektološki
G	genitiv
I	instrumental
jd.	jednina
L	lokativ
l.	lice
m.	muški
mn.	množina
N	nominativ
nim.	nimški
npr.	na primjer
r.	rod
ren.	renoviran, renovirana
rest.	restauriran, restaurirana
rodj.	rodjen, rođena
rođ.	rođen, rođena
s.	sridnji srednji
sbst.	skupni broj stanovnikov
sn.	snimio, snimila
st.	stoljeće
stand.	standardni, standardno
sv.	sveti, sveta
sveuč.	sveučilišni, sveučilišna
tj.	to je to jest
tzv.	takozvani
ug.	ugarski
usp.	usporedi
ž.	ženski

Po našu : *Ozvučena čitanka* nastavak je hvalevrijedna projekta pokrenutoga s ciljem da se u tri tematski oblikovane knjige pregledno prikaže bogatstvo gradišćanskohrvatske jezične baštine. Zahvaljujući zauzetosti svih koji su sudjelovali u njezinu nastajanju i oblikovanju – od govornika i marnih snimatelja na terenu do vrsnih stručnjaka koji su reprezentativan dio snimljene građe pretočili u tekstove poprativši ih malim rječnikom i opisom najvažnijih jezičnih značajki – nastala je knjiga i pripadajući joj CD-ROM u čijim se tekstnim i zvučnim zapisima zrcali bogatstvo različitosti gradišćanskohrvatskih govora. Ona je poziv na čuvanje materinske riječi od zaborava, poticaj za daljnje zapisivanje, istraživanje i opisivanje još nezapisanoga, neistraženoga i neopisanoga. Zahvaljujući izvrsnoj koncepciji, knjiga omogućuje usporedbe značajki 50-ak različitih govora zapisanih i prikazanih na jednome mjestu. Ti su zapisi – i tekstni i njihovi zvučni predlošci – poziv na usporedbu s vlastitim govorom, na zamjećivanje sličnosti i razlika te uočavanje specifičnosti pojedinoga govora. Ovom je knjigom gradišćanskohrvatski jezik dobio novi spomenik svoje postojanosti i opstojnosti, svojega petstoljetnoga trajanja. Za njom će, uvjeren sam, rado posegnuti jezikoslovci, ali i oni kojima bavljenje jezikom nije uža struka. Ona će, vjerujem, biti poticajem i ostaloj hrvatskoj dijaspori da na ovdje predložen način zabilježi i opiše svoje govore.

Anđela Frančić

ISBN

[Umschlag S. 4]